

Tarkastuslautakunnan ARVIOINTIKERTOMUS

2025

1. PUHEENJOHTAJAN KATSAUS - JOHDANTO	1
2. TIIVISTELMÄ	3
3. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTITOIMINTA	6
3.1 Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuonna 2025.....	6
3.2 Tarkastuslautakunnan tehtävät.....	9
3.3 Tarkastuslautakunnan työskentely vuonna 2025 ja alkuvuonna 2026	10
3.4 Sidonnaisuusrekisteri.....	12
3.5 Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset liittyen vuosien 2022–2024 arviointikertomuksiin	13
4. ONNISTUMINEN STRATEGIAN 2022–2025 TAVOITTEISSA	14
4.1 Johdanto.....	14
4.2 Tavoitteiden asettaminen, onnistumisen mittaaminen, seuranta ja raportointi	16
4.3 Elinvoimaohjelman toteutuminen.....	18
4.4 Sotkamon kuntastrategian 2022–2025 kärkien toteutuminen.....	21
4.5 Sotkamon kuntastrategian arvojen vaikuttavuus	30
4.6 Sotkamon kärkien eteneminen mittareiden valossa	33
4.7 Strategia 2026–2029.....	34
4.7 Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset.....	35
5. ONNISTUMINEN VUODEN 2025 TOIMINNALLISISSA TAVOITTEISSA	37
5.1 Johdanto.....	37
5.2 Hallinnon toimiala.....	38
5.3 Sivistyksen toimiala.....	39
5.4 Ympäristö- ja tekninen toimiala	40
5.5 Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset.....	40
6. TALOUS – TASAPAINON JA ENNAKOINNIN TARINA	41
6.1 Johdanto.....	41
6.2 Valtuuston nähdn sitovien erien toteutuminen vuonna 2025	42
6.3 Talouden kehittyminen, tunnusluvut ja vertailu saman kokoluokan kuntiin	45
6.4 Talouden riskit ja kestävyys	54
6.5 Talouden ohjaus.....	54
6.6 Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset.....	55
7. ELINVOIMA – KESTÄVYYDEN, KASVUN JA YHTEISTYÖN TARINA	56
7.1 Johdanto.....	56
7.2 Alueiden tutkimus 2025	58
7.3 Inhimillinen pääoma	59
7.4 Tuottavuus.....	64
7.5 Vihreä rakennemuutos – ekologinen kestävyys	72
7.6 Saavutettavuus	74
7.7 Kuntaliiton julkaisema EVP-indeksi	75
7.8 Sotkamo elinvoimaisuuden mahdollistajana.....	75

7.9 Tarkastuslautakunnan keskeiset havainnot ja kysymykset.....	81
8. HYVINVOINTI – ARJEN LAADUN JA OSALLISUUDEN TARINA.....	83
8.1 Johdanto.....	83
8.2 Hyvinvointityö Sotkamossa.....	84
8.3 Hyvinvointikertomus.....	86
8.4 Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset.....	92
9. JOHTAMINEN, PÄÄTÖKSENTEKO JA KUNNAN OPERATIIVINEN TOIMINTA	
- AVOIMUUDEN JA TIEDON TARINA.....	93
9.1 Johdanto.....	93
9.2 Strateginen johtaminen ja päätöksenteko.....	94
9.3 Omistajapolitiikka ja konserniohjaus.....	95
9.4 Lapset ja nuoret – lasten ja nuorten huomioiminen päätöksenteossa.....	97
9.5 Sivistyksen toimiala – sivistys ja kulttuuri.....	100
9.6 Ympäristö ja tekninen toimiala.....	101
9.7 Hallinnon toimiala.....	102
9.8 ICT – Digitalisaation kehittäminen.....	103
9.9 Henkilöstö.....	104
9.10 Viestintä.....	112
9.11 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta.....	116
9.12 Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset.....	119
10. LOPPUSANAT – ARVIOINTI KOMPASSINA.....	121
11. SÄHKÖISET ALLEKIRJOITUKSET.....	122
LIITTEET.....	123

1. PUHEENJOHTAJAN KATSAUS - JOHDANTO

Kuntavaalien jälkeen uusi tarkastuslautakunta aloitti työnsä kesällä 2025. Lautakunta käynnisti työnsä laatimalla arviointisuunnitelman kaudelle 2025–2029 ja työohjelman vuodelle 2025. Suunnitelman ja työohjelman pohjalle ei ollut pitkänjänteisempää yli vaalikausien ulottuvaa arviointiohjelmaa. Jatkossa tähän on kiinnitettävä huomiota. Saadakseen riittävän yleiskuvan kunnan toiminnasta lautakunta päätyi laajaan kuulemiseen työohjelmassaan 2025, jota myötä myös arviointikertomus on laaja. Jatkossa lautakunta haluaa kohdentaa arviointia entistä kohdennetummin.

Kun tarkastuslautakunnan työtä ja arvioinnin pitkäjänteisyyttä tarkastellaan, on katsottava myös Kainuussa kuntien, Kainuun hyvinvointialueen ja Kainuun liiton yhteistyötä. Tämän tulee jatkossa koskea myös näiden kaikkien tarkastuslautakuntien eritasoista yhteistoimintaa. Haluamme olla tässäkin aktiivisia.

Tarkastuslautakunta haluaa arvioinnillaan aidosti tukea kunnan johtamista ja päätöksentekoa siten, että kunta pystyy ennakoimaan tulevia haasteita ja hyödyntämään mahdollisuuksiaan kaukoviisaasti. Pyrimme kehittämään toimintaamme niin, että voimme vahvistaa osaltamme valtuuston strategista toimintakyvykkyyttä. Tästä syystä seuraamme sitä, miten arviointikertomusten havainnot huomioidaan ja miten ne tulevat johtamaan toimenpiteisiin.

Lautakunnan työ nojaa kuntastrategiaan, josta syystä halusimme kiinnittää valtuuston strategian valmistelutyössä proaktiivisesti huomiota mm. asetettavien tavoitteiden mitattavuuteen. Tätä kautta päätöksenteossa voidaan hahmottaa vaikuttavuutta, tiedolla johtamista, mutta myös tuottaa arviointia, joka johtaa entistä parempaan kehittämiseen.

Arviointikertomuksessa on arvioitu päättyneen strategiakauden onnistumista huomioiden erityisesti kunnan vuoden 2025 toiminnallisia tavoitteita. Kunnan velkaantuminen ja taloustilanne nostavat kertomuksessa esille myös kriittisiä kysymyksiä. Kuten todettua, arviointikertomus on laaja ja kattaa kunnan toiminnan kirjon. Koska kyse on vahvasti tulevaisuudesta, olemme nostaneet esille myös nuorisovaltuuston toiminnan, hyvinvoinnin eteen tehdyn työn ja kunnan viestinnän.

Tarkastuslautakunta esittää arviointikertomuksessa mittavan määrän havaintoja, suosituksia ja kunnanhallitukselle kohdistettuja kysymyksiä. Lautakunta päätti toimintatapansa heti toimikauden alussa. Toiminta on luottamuksellista. Kuulemme asiantuntijoita ja kysymysten, suositusten ja havaintojen tulee perustua asiantuntijoiden kuulemiseen ja lautakunnan saamiin asiakirjoihin. Kysymykset, havainnot ja suositukset ovat lautakunnan puntaroimia yksimielisiä linjauksia. Erityisesti haluamme korostaa sitä, että kysymykset eivät ole vain ns. teknisiä huomiota, vaan monella tavalla kutsu yhteiseen keskusteluun.

Tarkastuslautakunta toimii suoraan kunnanvaltuuston alaisuudessa. Toivon, että valtuusto, hallitus ja virkamiesjohto käyttävät arviointikertomusta strategisen suunnittelun ja päätöksenteon tukena ja ovat valmiita tulevaisuuden tekemistä vahvistavaan vuoropuheluun kertomuksen pohjalta. Yhdessä.

Kiitän tarkastuslautakunnan jäseniä ja hienoja sihteereitämme erittäin rakentavasta ja vastuullisesta yhteistyöstä.

Kiitän kunnan luottamushenkilö- ja virkamiesjohtoa, eri toimialojen asiantuntijoita ja kaikkia yhteistyökumppaneita monin tavoin avoimesta vuoropuhelusta ja yhteistyöstä. Monia olemme rasittaneet paljonkin kuulemistarpeillamme. Tämä linja jatkuu.

Kuva: Juhani Ronkainen

2. TIIVISTELMÄ

Tarkastuslautakunta toteaa, että Sotkamo on monella tapaa hieno kunta, ja kunnassa on tehty paljon hyvää työtä. Arviointikertomuksessa on nostettu esiin sekä onnistumisia että kehitettäviä asioita. Tarkastuslautakunta haluaa herättää rakentavaa keskustelua ja olla yhdessä kunnanvaltuuston ja hallituksen sekä viranhaltijoiden kanssa rakentamassa entistäkin parempaa Sotkamo.

Sotkamon kunnan ja kuntakonsernin tulos kehittyi vuonna 2025 merkittävästi parempaan suuntaan vuoteen 2024 verrattuna. Kuntakonsernin vuosikate oli 5,9 M€ (-1,5 M€) verotulojen kasvaessa +6,7 M€ (kaivosvero 4,9 M€) ja nettomääräisten rahoitustuottojen ja -kulujen kasvaessa +1,3 M€. Toimintakate sen sijaan heikkeni 0,8 M€:lla. Parantuneesta tilanteesta huolimatta vuosikate ei kattanut poistokuluja, ja kokonaistulos jäi alijäämäiseksi. Sotkamon Kestävä kuntatalous -ohjelma ei ole tällä hetkellä ajan tasalla ja se tulisi päivittää kiireellisesti.

Sotkamon kuntakonsernin tase oli 190,8 M€, kasvua syntyi edelliseen vuoteen verrattuna +5,7 M€. Sotkamon kuntakonsernin tase on kunnan väkimäärään nähden suuri ja Sotkamon kunta on ylivelkaantunut.

Sitovien määrärahojen osalta vuonna 2025 merkittävin poikkeama oli rahoituslaskelman puolella. Kunta velkaantui 5,8 M€ talousarviossa suunniteltua enemmän. Pääosin poikkeama johtui rahoituslaskelmien laadinnassa olevasta virheestä eikä riittävää rahoitustarvetta otettu huomioon. Kunnan talousohjaamista tuleekin terävöittää.

Sotkamon kunnan päättäjille ja esihenkilöille suoritetun kyselyn ja kuulemisten perusteella kunnan strategia ja arvot ohjasivat toimintaa oikeaan suuntaan, ja päätöksenteko koettiin johdonmukaiseksi. Vastaajat löysivät myös paljon asioita, joita olisi voitu tehdä paremmin. Kehityskohteiksi ehdotettiin esimerkiksi tiedolla johtamista (ml. vaikuttavuusarvioinnit) ja ennakoivaa viestintää. Myös avoimuutta toivottiin enemmän.

Koska strategialle 2025 ei ollut asetettu selkeitä tavoitteita ja mittareita, ei strategiassa onnistumista voitu yksiselitteisesti todeta. Strategiaan perustavalle elinvoimaohjelmalle oli asetettu osittain mitattavat tavoitteet. Kunnan asukasluku jäi alle tavoitteen eikä yritysten määrä kunnassa kasvanut odotetusti. Sen sijaan yritysten liikevaihdossa ja matkailun kasvussa päästiin tavoitteeseen.

Strategian ja elinvoimaohjelman seuranta ei tehty kunnassa järjestelmällisesti vuosittain. Vuoden 2025 strategiaan perustaville toimialaohjelmille ei ollut asetettu tavoitteita mittareineen strategiakauden loppuun. Toimialaohjelmia seurataan talousarvioihin kirjattavilla toiminnallisilla tavoitteilla tilinpäätöksien yhteydessä. Vuoden 2025 toiminnallisissa tavoitteissa oli onnistumisia, mutta kaikkia aiottuja toimenpiteitä ei saatu tehtyä. Koska toimialaohjelmille ei ollut asetettu vuoden 2025 loppuun saakka selkeitä tavoitteita mittareineen, ei yksiselitteisesti voida todeta onko toiminta edennyt suunnitelmien mukaan. Sotkamon kunnan tavoitteellisuutta, tavoitteiden mitattavuutta sekä niiden systemaattisesta seuranta tuleekin jatkossa kehittää.

Kunnalla on neljä tytäryhtiötä: Snowpolis Oy, Sotkan Voima Oy, Kiinteistö Oy Sotkanmaa ja Kiinteistö Oy Sotkanpesä. Näistä Sotkan Voiman ja Snowpoliksen roolit ovat muutoksessa. Muutosvaiheessa kunnalla on syytä kiinnittää erityistä huomiota yhtiöiden tavoitteiden asetantaan, raportointiin ja seurantaan. Samoin yhtiöiden hallitusten jäsenten osaaminen (toimialaosaminen ja talouden osaaminen) tulisi varmistaa.

Sotkamossa toimivat säännöllisesti nuorisovaltuusto ja Lasten Parlamentti. Kunta lähestyy nuoria usein kyselyillä, jotka nuoret kokevat osin liian hankaliksi. Kyselyiden tulokset eivät nuorten mukaan jalkaudu riittävällä tavalla käytäntöön eikä nuoria osallisteta tarpeeksi päätösten toimeenpanossa. Sotkamolla on UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -tunnustus, mutta esim. nuorisovaltuusto ja Lasten Parlamentti eivät näy kunnan toiminnan suunnittelussa tai raportoinnissa talousarvioissa ja tilinpäätöksissä.

Sotkamon kunnalla on käytössään sähköinen sisäisen valvonnan kysely, joka toteutetaan henkilöstölle kolme kertaa vuodessa. Kunnalla ei ole selkeää prosessia kyselyn tulosten viemisestä toiminnan suunnitteluun ja niiden seurannasta kuntatasolla. Kunnan toimintaa uhkaavat riskit määritetään talousarviossa SWOT-analyytitaulukkoon. Strategisille riskeille ei ole määritetty todennäköisyyttä ja vaikuttavuutta. Niiden hallitsemiseksi määritettyjä toimenpiteitä ei ole myöskään selkeästi raportoitu talousarviossa eikä riskien toteumaa tilinpäätöksessä. Strategisten riskien hallintaan tulee panostaa.

Sotkamon kunta sai vuonna 2025 positiivista näkyvyyttä Alueiden tutkimus 2024 tuottavuusosiossa, jossa Sotkamo oli ”ykkönen” yhdessä Kittilän ja Pirkkalan kanssa. Vertailussa oli talouden osalta käytetty vanhoja lukuja, ja kunnan velkaisuus on sittemmin kehittynyt negatiivisesti ja myös toimintakate on heikentynyt. Sotkamon työpaikkaomavaraisuus ja työllisyys olivat valtakunnallisesti vertailtuna hyviä. Asuinkuntien tulotaso ja taloudellinen huoltosuhde kunnassa kehittivät positiiviseen suuntaan. Yritysten liikevaihto kasvoi. Sotkamoon kaivataan kuitenkin lisää keskisuuria ja suuria yrityksiä parantamaan työpaikkojen diversiteettiä (toimiala, yrityskoko). Sotkamon merkittävin ja tärkein työnantaja on Terrafame, mutta elinkeinoelämän keskittyminen yhden suuren yrityksen ympärille on myös riski. Matkailutoimiala kasvaa parhaillaan. TE-uudistuksen myötä työllisyyspalveluiden organisointi on Sotkamossa onnistunut hyvin ja palvelut toimivat. Yrittäjäjärjestöjen antaman palautteen mukaan palveluun ollaan tyytyväisiä. Kunnan väkiluku laskee, vaikkakin kainuulaisittain alenema on maltillista. Kunnan väestö myös ikääntyy ja sairastavuusindikaattorit osoittavat haasteita. Positiivinen väestökehitys ja osaavan työvoiman saaminen edellyttävät nettomuuton kasvuun panostamista. Sotkamossa tulee varmistaa riittävä strateginen osaaminen ja resurssit elinvoiman kehittämiseen, edunvalvontaan, kuntamarkkinointiin ja yritysrekrytointiin.

Sotkamon HYTE-kerroin oli vuonna 2025 69/100 (61/100 vuonna 2024), kun Suomen kaikkien kuntien keskiarvo oli 63/100. Valtionosuudet olivat 215,6 t€ (194,6 t€). Prosessi-indikaattorin tulos oli 93/100 (80/100), joka on Suomen keskimääräistä lukua 75/100 parempi. Prosessi-indikaattorin perusteella voi todeta, että Sotkamo on kehittänyt HYTE-toimintaansa järjestelmällisesti. Vuonna 2022 laaditun hyvinvointisuunnitelman toimenpiteistä raportoitiin toteutuneeksi 43 % sekä aloitetuksi ja käynnissä oleviksi 55 %. Vain yksi tavoite raportoitiin toteutumattomaksi, ja se oli lapsibudjetoinnin (LABU) käyttöönotto ja kehittäminen. HYTE-kertoimen tulosindikaattorin arvo on Sotkamossa 44/100 (42/100), joka jää hieman alle Suomen keskiarvon 51/100. Tulosindikaattori ilmaisee, että väestön hyvinvoinnin parantamiseen on syytä panostaa ja etsiä kehittyvää, vaikuttavaa yhteistyötä Kainuun hyvinvointialueen ja kolmannen sektorin kanssa.

Henkilöstölle tehtävä työhyvinvointikysely suoritetaan Sotkamossa vuosittain. Vuoden 2025 kyselyn vastausprosentti oli 64,2 % (55,9 % vuonna 2024). Raportissa todetaan kyselyn tuloksen olleen edelleen hyvä ja parempi kuin KEVAN verrokkikunnissa. Raportin mukaan palautteen saaminen esihenkilöiltä sai kaikilla toimialoilla huonoimman arvion. Hallinnon ja ympäristö- ja teknisen toimialan kyselyssä arviot kohdissa ”Olen tyytyväinen koko organisaation johtamistapaan” ja ”Johtaminen organisaatiossa perustuu avoimuuteen” heikkenivät jonkin verran. Myös työterveyshuollon tuessa oli kyselyn mukaan kehitettävää. Samat teemat toistuvat vuosittain. Esihenkilöiden tehtävä on käydä tulokset läpi omissa yksiköissään. Kunnalla ei ole selkeästi johdettua toimintatapaa sille, miten tuloksia hyödynnetään ja minkälaisiin toimenpiteisiin tulokset johtavat.

Vuoden 2025 henkilöstöraportissa merkittävänä tekijänä korostui sairauspoissaolojen kasvu + 20 %. Sairauspoissaolojen laskennallinen kustannus oli vuositasolla 3,6 M€. Sotkamon kunta on ottamassa käyttöön Työkyky 365 -käsikirjan, jonka tarjoamalla työkaluilla pyritään parantamaan työhyvinvointia. Henkilöstöprosesseja ja ohjausta tulee kehittää niin, että tehtävien kyselyjen ja arviointien perusteella tehdään johtopäätökset ja laaditaan toimenpidesuunnitelmat. Sotkamon kunnassa on tarve strategisten osaamisten määrittelylle ja henkilöstösuunnitelman päivittämiselle.

Sotkamon kunnan sisäinen ja ulkoinen viestintä kehittyivät positiivisesti ja niistä tuli aiempaa monikanavaisempia. Viestintäosaaminen on yksi Sotkamon kunnan strategisista osaamisista. Viestinnän tärkeä strateginen asema kunnan elinvoiman kehittämisessä tulisi tunnistaa. Myös viestinnän osaaminen ja resurssit tulisi varmistaa.

Sotkamon ICT-henkilöstö hallitsee hyvin arjen operatiivisen toiminnan, mutta resurssit eivät ole riittävät ripeämmälle kehitystyölle. Kainuun kunnilla on yhteinen tietohallintopäällikkö Kainuun liiton palveluksessa. Hänen tehtävänä on vastata kuntien ICT-palveluiden kehittämisestä, koordinoinnista, yhteisten linjausten ja periaatteiden edistämisestä ja ulkoistettujen palvelujen laadun seurannasta. Tietoturvan osalta kunnassa on tehty työtä ja perustaso on hyvin hallussa. Tekoälyn käytössä Sotkamo on alkuvaiheessa. Nopeampaan ja merkittävämpään kehitystyöhön Kainuussa kaivattaisiin henkilö- ja talousresurssin lisäksi selkeämpiä yhteisiä linjauksia ja pitkäjänteistä suunnittelua sekä selkeät omistajuudet kehityshankkeille. Kainuun kuntien kannattaa kartoittaa kansalliset kehityshankkeet ja selvittää rahoitusmahdollisuudet digikehitystyöhön.

Alla esitetään arviointikertomuksen keskeisimmistä havainnoista johdetut tarkastuslautakunnan suositukset.

Tarkastuslautakunnan suositukset:

- Kunnan talousohjausta on terävöitettävä ja Kestävä kuntatalous -ohjelma on päivitettävä viipymättä.
- Kunnan tavoitteellisuutta on kehitettävä ja strategian vaikuttavuutta parannettava asettamalla strategialle, elinvoimaohjelmalle ja toimialaohjelmille mitattavat tavoitteet. Tavoitteiden seuranta on tehtävä useammin ja järjestelmällisemmin.
- Kunnan konserniyhtiöiden strategisten ja toiminnallisten tavoitteiden asetantaa ja järjestelmällistä seurantaan on kehitettävä. Konserniyhtiöiden hallinnon osaamiseen on panostettava.
- Kunnan strategisten riskien hallintaa on kehitettävä, ja riskejä on käsiteltävä perusteellisemmin kunnan toimintaa suunniteltaessa ja raportoitaessa.
- Hyvinvointityössä on tehostettava yhteistyötä Kainuun hyvinvointialueen ja järjestöjen kanssa.
- Henkilöstöprosesseissa on kiinnitettävä huomiota henkilöstön ohjaamiseen ja tukemiseen. Kyselyjen ja arviointien perusteella on toteutettava riittävät johtopäätökset ja toimenpidesuunnitelmat.
- Kunnan henkilöstön strategiset osaamiset on määritettävä ja henkilöstösuunnitelma on päivitettävä.
- Kunnan tulee varmistaa riittävä strateginen osaaminen ja resurssit edunvalvontaan, viestintään ja kuntamarkkinointiin sekä yritysrekrytointiin kunnan elinvoiman kehittämiseksi.

Tarkastuslautakunnan kunnanhallitukselle kohdistamat yksityiskohtaisemmat havainnot ja kysymykset esitetään arviointikertomuksen kunkin pääkappaleen lopussa.

Tarkastuslautakunta pyytää kunnanhallitusta vastaamaan kysymyksiin mahdollisimman nopeasti niiden huomioon ottamiseksi päätöksenteossa ja niin, että vastaukset ovat mahdollisimman ytimekkäitä ja aiotut toimenpiteet seurattavissa olevia.

Tarkastuslautakunta suosittaa kunnanvaltuustoa, kunnanhallitusta ja kunnan johtoa käyttämään kertomusta strategisen suunnittelun ja päätöksenteon tukena.

3. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTITOIMINTA

Tarkastuslautakunta haluaa arvioinnillaan tukea kunnan johtamista ja päätöksentekoa siten, että kunta pystyy ennakoimaan tulevia haasteita ja hyödyntämään mahdollisuuksia kaukoviisaasti. Arviointi ei ole pelkkä raportti menneestä, vaan se on kertomus siitä, miten Sotkamo rakentaa tulevaisuuttaan yhdessä.

Tarkastuslautakunta on suoraan kunnanvaltuuston alainen toimielin, joka ei johda operatiivista toimintaa, vaan arvioi sitä ja kunnan hallintoa. Meillä Sotkamossa tarkastus ja arviointi perustuvat kuntastrategiaan. Pyrimme lautakuntana toiminnassamme proaktiiviseen ja sparraavaan toimintaan.

Kuva: Jyrki Makkonen

3.1 Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuonna 2025

Vuosi 2025 oli kuntavaalivuosi. Näin myös tarkastuslautakunnan kokoonpano vaihtui kesällä 2025. Uusi tarkastuslautakunta kaudelle 1.6.2025–31.5.2029 valittiin kunnanvaltuustossa 10.6.2025, § 64. Sotkamon hallintosäännön mukaan tarkastuslautakunnassa on seitsemän (7) jäsentä, joista valtuusto valitsee lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen. Tarkastuslautakunnan toimikausi on neljä (4) vuotta, ellei kunnanvaltuusto toisin päättä.

Yhtä tarkastuslautakunnan jäsentä lukuun ottamatta lautakunnan kokoonpano uudistui vaihdoksen yhteydessä.

Nykyisen tarkastuslautakunnan ja tämän arviointikertomuksen laadinnasta vastanneet jäsenet	
Timo V. Korhonen , puheenjohtaja	Juuso Korhonen
Juha-Matti Halonen , vapapuheenjohtaja	Mervi Sirviö
Eija Jansson	Minna Rossi
Mirva Heikkinen	Yrjö Sorvari
Tiina Komulainen	Kari Härkönen
Jarno Schadewitz	Jyrki Heikkinen
Sari Alakurtti	Maija Lipponen

Tarkastuslautakunnan sihteerinä on 1.1.2025 – 16.2.2026 toiminut Sotkamon kunnan hallintopalveluiden toimialasihteerinä Nina Hilonen. Tarkastuslautakunnan kokouksessa 16.2.2026 nimettiin tarkastuslautakunnan sihteeriksi 31.5.2029 saakka controller Leena Malinen.

TARKASTUSLAUTAKUNTA 2025

Timo V.
Korhonen

Puheenjohtaja

Maakuntaneuvos

Juha-Matti
Halonen

Varapuheenjohtaja

Kriisityöntekijä - Yhteisöpedagogiopiskelija

Tiina
Komulainen

Jäsen

Toimistotyöntekijä

Sari
Alakurtti

Jäsen

Senior Solutions Consultant - Insinööri

Jarno
Schadewitz

Jäsen

Opiskelija - yhteiskuntatieteelliset tieteet

Mirva
Heikkinen

Jäsen

Kirkon nuorisotyön ohjaaja - Yhteisöpedagogi

Jyrki
Heikkinen

Varajäsen

Yhdistelmäajoneuvonkuljettaja - pääluottamusdustaja

Eija
Jansson

Jäsen

Talousjohtaja, eläk. - YTM

Niina
Hilonen

Pöytäkirjanpitäjä

Toimialasihteeri - Tradenomi (YAMK)

Leena
Malinen

Pöytäkirjanpitäjä

Controller - Tradenomi

1.1.–31.5.2025 Sotkamon kunnan tarkastuslautakunnan kokoonpano oli	
Kaisu Rimpiläinen, puheenjohtaja	Pauliina Räisänen
Yrjö Sorvari, varapuheenjohtaja	Matti Korhonen
Sari Alakurtti	Maija Lipponen
Ari Korhonen	Kai Karjalainen
Merja Korhonen	Outi Penttinen
Anssi Rautio	Antero Pasanen
Tuula Rossi-Määttä	Marika Lamminmäki

3.2 Tarkastuslautakunnan tehtävät

Kuntalain 410/2015 § 121 määrittämät tarkastuslautakunnan tehtävät:

- Valmistelee valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat.
- Arvio, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.
- Arvioi talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää.
- Huolehtii kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta.
- Valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.
- Valmistelee kunnanhallitukselle esityksen tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Kunnanhallitus voi poiketa tarkastuslautakunnan esityksestä lautakuntaa koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi ja talousarvioksi kunnan hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen liittyvästä perustellusta syystä.

Tarkastuslautakunta laatii arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisenä pitämiään arvioinnin tuloksia.

Sotkamon kunnan hallintosääntö § 79 määrittää tarkastuslautakunnalle lisäksi seuraavat tehtävät:

- Hyväksyy tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelman.
- Seuraa tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista sekä muutoinkin seuraa tilintarkastajan tehtävien suorittamista ja tekee tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi.
- Huolehtii, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen toimittamisen hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa.
- Tekee aloitteita ja esityksiä tarkastuslautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen valvonnan tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Hallintosäännön § 81 mukaan valtuusto valitsee tarkastuslautakunnan esityksestä tilintarkastusyhteisön enintään kuuden tilikauden hallinnon ja talouden tarkastamista varten. Kunnan tytäryhteisön tilintarkastajaksi on valittava kunnan tilintarkastusyhteisö.

3.3 Tarkastuslautakunnan työskentely vuonna 2025 ja alkuvuonna 2026

Alkuvuoden 2025 toiminnassa ollut tarkastuslautakunta kokoontui vuoden aikana 9 kertaa. Toiminnassaan kevään aikana lautakunta keskittyi pääasiassa vuoden 2024 arviointikertomuksen laadintaan. Arviointityön tekemistä varten lautakunta laati sähköisen ennakkokyselylomakkeen, joka lähetettiin kuultaville asiantuntijoille ennakkoon täytettäväksi. Lautakunta kuuli kokouksissaan kunnanjohtajaa, kunnanhallituksen puheenjohtajaa, talouspalvelujen edustajana ollutta controlleria, toimialajohtajia, hallinto- ja henkilöstöjohtajaa sekä tilintarkastajaa. Tarkastuslautakunnan toimesta päätettiin esittää valtuustolle päätettäväksi tilintarkastustoiminnan option käyttämistä vuosille 2025 ja 2026.

Loppuvuoden 2025 toiminnassa ollut tarkastuslautakunta piti järjestäytymiskokouksen 26.8. Uusi lautakunta kokoontui syksyn aikana yhteensä 8 kertaa. Lautakunta laati syksyn 2025 työohjelman ja vuoden 2026 arviointisuunnitelman sekä kevään 2026 työohjelman. Syksyn työohjelman tarkoituksena oli lautakuntana tutustua kunnan hallinnon ja eri toimialojen toimintaan ja valmistautua vuoden 2025 arviointisuunnitelman laadintaan. Toimintaan perehtymistä varten lautakunta uudisti kuultaville asiantuntijoille lähetettävän sähköisen ennakkokyselylomakkeen ja kuuli kokouksissaan eri asiantuntijoita. Kokousten teemat ja kuullut asiantuntijat:

Tarkastuslautakunnan tehtävät ja tilintarkastustoiminta	Tilintarkastaja
Tilintarkastus vuoden 2025 osalta	Tilintarkastaja
Uuden kuntastrategian 2026–2029 laadinta ja eteneminen	Kunnanvaltuuston puheenjohtaja ja kunnanjohtaja
Talouden tasapainottamisen eteneminen Kunnan riskienhallinta Konserniohjaus	Kunnanjohtaja
Toimialojen ajankohtaiskatsaukset Työllisyysasioiden ajankohtaiskatsaus Talouspalveluiden ajankohtaiskatsaus	Toimialajohtajat Työllisyys- ja kansainvälisyyspäällikkö Talousjohtaja
Henkilöstöasiat Viestintä	Hallinto- ja henkilöstöpäällikkö Työsuojelupäällikkö Työsuojeluvaltuutetut Viestintäasiantuntija
ICT	Hallinto- ja henkilöstöjohtaja ICT-asiantuntija, Sotkamo
Kunnan hankesalkku ICT	Kunnanjohtaja Tietohallintopäällikkö, Kainuun liitto ja Kainuun kunnat

Kokouksessa 10.11.2025 tarkastuslautakunta laati kannanoton kuntastrategian 2026–2029 luonnoksesta. Kannanotossa keskityttiin strategian tavoitteiden mittareiden asettamiseen ja siihen, miten mahdollistetaan strategiassa onnistumisen arviointi. Kannanotto toimitettiin kunnanvaltuuston puheenjohtajalle ja kunnanjohtajalle. Kunnanvaltuuston puheenjohtaja toimi Sotkamon kuntastrategian 2026–2029 laadintaprosessin vetäjänä.

Kunnanvaltuusto suunnitteli joulukuussa 2025 kunnanvaltuutetuille ja kunnan esihenkilöille lähetettävän kyselyn, jossa kysytään kunnan onnistumista kuntastrategian 2022–2025 kärjissä/pääteemoissa sekä kunnan arvojen toteutumista kyseisellä strategiakaudella. Kysely lähetettiin vastattavaksi 8.1.2026. Kyselyn tuloksia käytetään hyödyksi arviointikertomuksen 2025 laadinnassa.

Lautakunnan jäsenet osallistuivat syksyllä 2025 FCG:n tuottamaan tarkastuslautakunnille tarkoitettuun verkkokoulutukseen. Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja osallistui lisäksi syksyllä 2025 FCG Oy:n vetämään tarkastuslautakunnan puheenjohtajille suunnattuun koulutukseen ja KPMG Oy:n vetämään tarkastuslautakunnille suunnattuun arviointiseminaariin.

Kevään 2026 aikana tarkastuslautakunta on toteuttanut asiantuntijoiden kuulemisia ja vastaanottanut kyselyihin liittyviä vastauksia valmistellessaan vuoden 2025 arviointikertomusta. Kokoukset ja asiantuntijat teemoittain:

Kuntastrategia ja toiminnalliset tavoitteet 2025, arvio toteumasta Kuntastrategia 2029, strategian ohjaavuus Talousarvio 2026 ja toimintasuunnitelma 2027–2028, taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet	Kunnanhallituksen puheenjohtaja Kunnanjohtaja Talousjohtaja
Toiminnallisten tavoitteiden 2025 toteutuminen Strategian ohjaavuus Toiminnalliset tavoitteet 2026	Toimialajohtajat
Hyvinvointi ja osallisuus, HYTE-kehitys strategia 2025-kaudella, HYTE-toiminnan painopisteet tulevina vuosina, toiminnan yhteensovittaminen yhteistyötahojen ja kunnan toimialojen kanssa	Hyvinvointikoordinaattori
Hyvinvointi ja osallisuus Nuorten kuuleminen päätöksenteossa	Kainuun hyvinvointialueen HYTE-asiantuntija Sotkamon nuorisovaltuuston puheenjohtaja
Elinvoima	Snowpolis Oy:n hallituksen puheenjohtaja Yritysasiantuntija Maaseutupäällikkö Matkailuasiantuntija Toimistopäällikkö Työllisyys- ja kansainvälisyyspäällikkö
Elinvoima Päätöksenteko	Kainuun Yrittäjät, toimitusjohtaja Sotkamon yrittäjät, hallituksen sihteeri Kunnanjohtaja Kunnanvaltuuston puheenjohtaja

Tilinpäätös 2025, Tilintarkastajan katsaus tilinpäätökseen Päätöksenteko ja johtaminen Nuoret päätöksenteossa	Talousjohtaja Tilintarkastaja Kunnanjohtaja Nuorisovaltuuston vastaukset kirjallisena
Henkilöstöraportti 2025 Työkyky 365 Elinvoima	Hallinto- ja henkilöstöjohtaja Mtk Sotkamon puheenjohtaja
Arviointikertomus 2025	
Arviointikertomus 2025 Tilinpäätöksen 2025, hyväksyminen Tilinpäätös 2025, vastuuvapauden myöntäminen	
Arviointikertomuksen nostot kunnanvaltuustoon	
Vuoden 2026 arvioinnin painopisteet, arviointisuunnitelma syksy 2026 – kevät 2027, työohjelma syksy 2026	

3.4 Sidonnaisuusrekisteri

Tarkastuslautakunnan tehtävänä (Kuntalaki 410/2015 § 84) on valvoa sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.

Lautakunta käsitteli ja hyväksyi Sotkamon kunnalle toimitetut sidonnaisuusilmoitukset kokouksissaan 1.9. ja 27.10.2025 ja päätti toimittaa ne valtuustolle tiedoksi. Kunnanvaltuusto käsitteli sidonnaisuudet kokouksessaan 11.11.2025.

3.5 Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset liittyen vuosien 2022–2024 arviointikertomuksiin

Tämän arviointikertomuksen liitteenä esitetään havainnot ja kysymykset, joita aiempi tarkastuslautakunta on nostanut esiin vuosien 2022, 2023 ja 2024 arviointikertomuksissa. Liitteessä ovat myös kunnanhallituksen laatimat vastaukset nostoihin (Liitteet 1, 2 ja 3).

Tarkastuslautakunta on perehtynyt aiempien arviointikertomusten havaintoihin ja kunnanhallituksen vastauksiin. Lautakunta on tehnyt niistä seuraavia huomioita.

- Kunnanhallitus on vastannut tarkastuslautakunnan esittämiin kysymyksiin vuosittain.

- Sotkamon kunnassa ei ole ollut käytäntönä seurata tarkastuslautakunnan esittämien kehittämisehdotusten etenemistä.

Tarkastuslautakunnan kysymykset kunnanhallitukselle:

- Miten tarkastuslautakunnan kehittämisehdotusten jatkokäsittelyä voitaisiin selkeyttää niin, että tarkastuslautakunnan tekemiin kehittämisehdotuksiin, havaintoihin ja kysymyksiin annettavat kunnanhallituksen vastaukset olisivat entistä selkeämpiä, nopeampia ja aiotut toimenpiteet myös seurattavissa olevia?

4. ONNISTUMINEN STRATEGIAN 2022–2025 TAVOITTEISSA

Kuva: Valtteri Mulkahainen

4.1 Johdanto

Tarkastuslautakunnan tavoite:

Arvioida, kuinka Sotkamon strategiset kärjet ja arvot sekä talousarvio ovat ohjanneet toimintaa “Kultamunien kotipesässä”, kun visionamme on ollut Kasvavan Sotkamon menestystarina. Haluamme kertoa, miten Sotkamosta on onnistuttu tekemään tavoitteen mukaisesti entistä parempi paikka elää ja yrittää.

Lähteet:

Asiantuntijoina on kuultu

- Kunnanvaltuuston puheenjohtaja
- Kunnanhallituksen puheenjohtaja
- Kunnanjohtaja
- Toimialajohtajat
- Hyvinvointikoordinaattori

Muu materiaali

- Kuntastrategia 2022–2025
- Kuntastrategia 2026–2029
- Talousarvio 2025
- Elinvoimaohjelma ja toimialaohjelmat 2022–2025

- Työllisyysohjelma
- Hyvinvointisuunnitelma
- Kuntastrategian seurantamateriaali, kevät 2025
- Elinvoimaohjelman seuranta elinvoimajaostossa keväällä 2025 ja kunnanvaltuustossa kesällä 2025
- Tarkastuslautakunnan valtuutetuille ja viranhaltijoille lähettämä kysely

Kuntastrategia 2022–2025

SOTKAMON KUNNAN STRATEGIA 2025
Kultamunien kotipesä

VISIO
Kasvavan Sotkamon menestystarina

TOIMINTA-AJATUS
Yhdessä rohkeasti eteenpäin

KÄRJET
Hyvinvointi edellä huomiseen
Elinvoiman vastuullinen vahvistaminen
Sujuvan saavutettavuuden Sotkamo

ARVOT
Kaukoviisaus
Vastuullisuus
Lapsiystävällisyys

Sotkamon kuntastrategia 2022–2025 oli tarkoitettu määrittämään keskeiset linjaukset tulevaisuuden tahtotilasta ja toimimaan kunnan arkijohtamisen ja päätöksenteon peruskivenä. Kunkin kärjen osalta oli määritetty 6–12 toimintalinjaa. Strategiaan perusten laadittiin hallinnon, sivistyksen ja ympäristö- ja teknisen toimialan toimialaohjelmat sekä Sotkamon elinvoimaohjelma ja työllisyysohjelma. Kussakin näissä ohjelmassa oli tarkoitus tarkentaa tavoitteita ja tekemistä strategian toteuttamiseksi.

4.2 Tavoitteiden asettaminen, onnistumisen mittaaminen, seuranta ja raportointi

Kuntastrategia-asiakirjassa todetaan, että kunnan keskeiset suunnitelmat, ohjelmat ja linjaukset sekä talousarvio toteuttavat strategiaa, ja että strategian toteutumista arvioidaan keskeisten mittareiden ja indikaattoreiden avulla.

	Tavoitteiden kuvaus	Havainnot	Mittaaminen
Strategia	Kärjet ja toimintalinjat		Mittareita ei ole asetettu.
Elinvoimaohjelma	5 painopistettä, joille tavoitteet. Painopisteet perustuvat kuntastrategian kärkiin "Elinvoiman vastuullinen vahvistaminen" ja "Sujuvan saavutettavuuden Sotkamo".	Tavoitteet jaettu kunnan eri toimialoille, viranhaltijoille tai muille toimijoille.	Mittari tavoitteittain; muutamalle mittarille asetettu numeerinen tavoite
Hallinnon toimialaohjelma	Määritetty yleisiä <u>toimintatapoja kehityskohteiden parantamiseksi</u> viestinnän, digitalisaation, prosessien, ulkoisen palveluiden henkilöstöresurssien, toimintaympäristön, saavutettavuuden ja edunvalvonnan osalta. Lisäksi määritetty toimintatapoja <u>vahvuuksien vahvistamiseksi</u> Sotkamon vetovoiman, kehittämismyönteisyyden, oman aktiivisuuden, osaamisen ja yhteistyön osalta.	Toimialaohjelma kuvaa kuinka kuntastrategiaa toteutetaan toimialalla. Ohjelman toteuttamista mitataan vuosittain talousarvion toiminnallisten tavoitteiden mittareilla.	Ei mittareita ohjelmassa, mutta tavoitteet ovat yleisluonteisesti hahmoteltavissa.
Sivistyksen toimialaohjelma	Määritetty yleisiä toimintatapoja kuntastrategian kärkien toimintalinjoittain.	Tarkemmat tavoitteet vuosittain talousarvioon. Osin toimintatapoihin on määritelty hyvinkin kunnianhimoisia yleisluonteisia tavoitteita.	Ei mittareita ohjelmassa

Ympäristö- ja teknisen toimialaohjelma	Määritetty tekemistä aikahorisonteille 1–3. Lisäksi määritetty tekemistä digitalisaation, rekrytoinnin, viestinnän, organisaatorakenteen, prosessien, ulkoisten palveluiden, osaamisen, yhteistyön, toimintaympäristön, hiilijalanjäljen, hallinnon ja varautumisen osalta	Tarkemmat tavoitteet vuosittain talousarvioon	Ei mittareita ohjelmassa
Työllisyysohjelma	Kuvattu lupaukset 2025 ja lupauksiin liittyvät tavoitteet selkeästi ja tavoitehakisesti.	Huom! Strategian arvot avattu työllisyydenhoidon näkökulmasta.	Tavoitteille asetettu mittarit ja numerolliset tavoitteet.

Toimialaohjelmat on laadittu kaikki toisistaan poikkeavalla tyyllillä. Toimialaohjelmat eivät sisällä tavoitteita mittareineen. Elinvoimaohjelmaan on sisällytetty mittareita, mutta niistä vain joillekin on asetettu selkeä tavoitetulos. Talousarvioon on kirjattu toimialoittain vuositaso tavoitteet, joissa mittarit ovat pääosin sanallisia tai laadullisia. Työllisyysohjelmassa on asetettu seurattavissa olevat mittarit.

Tavoitteiden seuraaminen

Tarkastuslautakunnan saaman tiedon mukaan strategian toteuman seuranta on toteutettu kerran strategiakauden puolella välissä, jolloin strategiatekstiin tehtiin muutoksia, sekä kerran keväällä 2025. Seurannasta saatu dokumentti on lautakunnan käytettävissä. Seurannassa on todettu mitkä strategian kärkien toimintalinjauskohtaisista toimenpiteistä on jo toteutettu, mitkä ovat kesken tai meneillään ja mitkä ovat yhä toteuttamatta tai vaativat kehittämistä. Seurannassa ei ole käytetty hyvinvointiin, elinvoimaan tai saavutettavuuteen liittyviä mittareita.

Elinvoimajaosto on käsitellyt kuntastrategian ja elinvoimaohjelman toteutumista kokouksessaan 1.4.2025. Lautakunnan käytettävissä on kokouksen pöytäkirjakopio ja kokouksen esitysmateriaalina olleet kaksi esittelykalvoa. Toinen kalvo kuvaa Sotkamon elinvoimalukuja vuoden 2022 toteuman mukaisena ja toinen esittää kyseisille luvuille asetetut tavoitteet vuonna 2025. Pöytäkirjan mukaan kokouksessa on esitelty vuoden 2025 ensimmäisen kvartaalin lukuja ja annettu ennuste vuoden loppuun. Tavoitteiden täyttymistä on esitelty lisäksi kunnanvaltuustossa kesällä 2025.

Talousarvioon kirjattuja toimialakohtaisia vuositaso tavoitteita seurataan ja raportoidaan tilinpäätösten yhteydessä. Havaintojen mukaan osavuosikatsauksissa raportoidaan toiminnallisia tavoitteita lyhyesti, mm.: "Toiminnalliset tavoitteet etenevät tavoitteen mukaisesti".

Arvio strategiassa onnistumisen seurattavuudesta

Koska strategiatason selkeitä tavoitteita mittareineen ja tavoitearvoineen ei ole määritelty, perustuu onnistumisen arviointi pääosin johdon kertomiin toteutuneisiin toimenpiteisiin ja arviointiin asioiden etenemisestä haluttuun suuntaan. Lisäksi tarkastuslautakunta lähetti tammikuussa 2026 kunnan esihenkilöille ja jatkaville kunnanvaltuutetuille kyselyn strategian ja arvojen toteutumisesta.

Niiden elinvoimaohjelman tavoitteiden toteutumista, joille on asetettu numeeriset mittarit, voidaan verrata vuoden 2025 lopun tilanteeseen siltä osin kuin tiedot ovat saatavilla. Lisäksi voidaan arvioinnissa käyttää yleisiä talouden, elinvoiman, hyvinvoinnin ja vihreän siirtymän mittareita osoittamaan strategiakaudella tapahtunutta kehitystä.

Toimialaohjelmien etenemistä seurataan tilinpäätösten yhteydessä toiminnallisten tavoitteiden täyttymisen kautta. Elinvoimaohjelma on olennainen jatke kuntastrategialle. Sotkamon elinvoimaohjelmassa on määritelty tavoitteita, joista osalle on asetettu numeeriset tai selkeästi määritellyt laadulliset mittarit. Seuraavissa kappaleissa 4.3–4.6 käsitellään Sotkamon elinvoimaohjelman ja strategian tavoitteiden toteutumista. Toimialaohjelmien toteutumista käsitellään kappaleessa 5. *Onnistuminen vuoden 2025 toiminnallisissa tavoitteissa.*

4.3 Elinvoimaohjelman toteutuminen

Sotkamossa on ollut elinvoiman raportoinnin osalta käytössä nk. infograafi, joka on esitysteknisesti ollut houkuttelevampi kuin taulukoiden esittäminen. Infograafin sisältö ei ole ollut yhdenmukainen elinvoimaohjelman tavoitteiden ja mittareiden kanssa.

Elinvoimajaostossa 1.4.2025 esillä ollut materiaali:

SOTKAMO LUKUINA TAVOITE 2025

Valtuustossa kesällä 2025 esitelty materiaali:

Tarkastuslautakunta halusi selvittää elinvoimaohjelmassa esitettyjen numeeristen tavoitteiden toteutumista. Alla olevaan taulukkoon on koottu tietoa niistä tavoitteista, joista tietoa oli saatavilla.

Taulukko: Elinvoimaohjelman tavoitteiden toteutuminen ja kehitys vuodesta 2022 (Lähde: Elinvoimaohjelma, kunnanjohtolta saadut taulukot ja kyselyt viranhaltijoilta)

	Toteuma 2022	Tavoite 2025	Toteuma 2025	Muutos 2022/2025	Tavoite vrt. Toteuma
Asukasmäärä	10354	10500	10170	-184	-330
Rakennusluvut, asuntotuotanto	22		8	-14	
Yritysten kokonaismäärä	878	+100	935	+57	-43
Yritysten liikevaihto	865 M€	1000 M€	1210 M€ (2023)		
Maatilojen liikevaihto	28,81 M€	+ 10 %	27,58 M€ (2024)	-1,23 M€	-4,1 M€
Peltoala		8200 ha	8073		-127
Vilja-ala		1400 ha	1085		-315
Kantorahatulo	10 M€	10 M€	10,5 M€ (2024)		0,5 M€
Yksityismetsien hakkuumäärä		380000 k-m2	254500 k-m2		-125500 k-M2
Rekisteröidyt majoitusvrk	0,76 M vrk	1,0 M vrk	0,87 M vrk	+0,11 M vrk	-0,13 M vrk
Majoitusmyynti	31,1 M€	36,0 M€	37,8 M€	+6,7 M€	+1,8 M€
Päiväkävijät			625 600		
Matkailu-investoinnit		60 M€	29,6 M€		
Kunnan vuosikate	2,2 M€	Positiivinen	4,8 M€	+ 2,6 M€	Täyttyi
Oma kaukolämpö/energiayhtiö	-	On	On	+	+/-0

Tavoitteiden seurannasta ei ole ollut saatavilla enempää tietoa.

4.4 Sotkamon kuntastrategian 2022–2025 kärkien toteutuminen

Kysely kunnanvaltuutetuille ja esihenkilöille

Tarkastuslautakunta lähetti tammikuussa 2026 jatkaville kunnanvaltuutetuille ja kunnan esihenkilöille kyselyn strategian kärkien toteutumisesta ja arvojen näkymisestä päätöksenteossa. Kysely osoitettiin 55 henkilölle, joista 18 oli päättäjiä ja 37 esihenkilöitä. Vastauksia saatiin 17 kpl, vastausprosentti oli tällöin 30,9 %. Vastaajista päättäjiä oli 10 kpl (vastausprosentti 55,6 %) ja esihenkilöitä (vastausprosentti 18,9 %). Tässä osiossa esitetään kooste kyselyyn saaduista vastauksista.

Kyselyssä vastaajia pyydettiin kertomaan, mitä kunnan visio, toiminta-ajatus sekä alla olevassa listassa esitetyt strategian kärjet heille merkitsevät. Lisäksi vastaajien tuli arvioida strategian kärkien toteutumisen onnistumista asteikolla 1–5. Kyselyssä tiedusteltiin myös, kuinka hyvin strateginen linjaus on vastaajan näkemyksen mukaan ohjannut toimialaohjelmia ja toimintasuunnitelmia.

Sotkamon kuntastrategian kärjet:

- 1) Hyvinvointi edellä huomiseen
- 2) Elinvoiman vastuullinen vahvistaminen
- 3) Sujuvan saavutettavuuden Sotkamo

Vastaajia pyydettiin lisäksi kertomaan mitä alla olevassa listassa kuvatut kunnan arvot heille tarkoittavat ja miten hyvin arvojen toteuttamisessa on onnistuttu asteikolla 1–5. Arvioon vaadittiin myös perustelut.

Sotkamon kunnan arvot:

- 1) Kaukoviisuus
- 2) Vastuullisuus
- 3) Lapsiystävällisyys

Kyselyyn vastanneiden päättäjien ja viranhaltijoiden ymmärrys siitä, mitä Sotkamon visio tarkoittaa

Alla on esitetty poimintoja siitä, mitä visio "[Kasvavan Sotkamon menestystarina](#)" vastaajille merkitsee:

- Väestön kehitys
- Työllisyys, työpaikat ja osaava työvoima kohtaavat
- Yrityskannan ja yritysten liikevaihdon kehitys
- Sotkamon Jymyn menestyminen ja olympiaurheilijoiden määrä (Vuokatti-Ruka –akatemia, yhteistyö Jyväskylän yliopiston ja KAMK:n kanssa)
- Kärkielinkeinojen kehittyminen
- Aineellisen kasvun lisäksi henkinen kasvu
- Ekosysteemien luominen generoimassa kasvua
- Kestävä ja hallittu kasvu, asukkaiden hyvinvointi lähtökohtana
- Keskimäärin muita Suomen kuntia parempi menestys
- Kunnan taloudellinen menestyminen ja kuntalaisten hyvinvointi
- Turvallinen sujuva arki
- Eteenpäin katsova laadukas päätöksenteko ja resurssien turvaaminen

- Yhteistyö
- Laadukkaat ja houkuttelevat palvelut
- Sotkamo rohkea edelläkävijä; Sotkamo-brändi erottuu positiivisesti

Kyselyyn vastanneiden päättäjien ja viranhaltijoiden ymmärrys Sotkamon kunnan toiminta-ajatuksista

Alla on esitetty poimintoja siitä, mitä toiminta-ajatus **”Yhdessä rohkeasti eteenpäin”** vastaajille merkitsee:

- Vuoropuhelu ja yhteistyö kuntakonsernin sisällä, yrittäjien, kuntalaisten ja muiden sidosryhmien kanssa maakunnassa, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti
- Riskinottoa, rohkeus kokeilla uutta
- Kestävällä tavalla uudistuminen
- Ennakoiva, ennakkoluuloton päätöksenteko faktoihin perustuen (tiedolla johtaminen)
- Innovaatioiden ja omien vahvuuksien hyödyntäminen

Kyselyyn vastanneiden päättäjien ja viranhaltijoiden arviointi Sotkamon kunnan strategian kärjissä onnistumisesta

Strateginen kärki: Hyvinvointi edellä huomiseen

Miten Sotkamo on onnistunut kärjen toteuttamisessa arvosanalla yhdestä viiteen:

Arvosana	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo
Vastausten määrä	0	0	1	15	1	17	4,0
%-osuus	0,0	0,0	5,9	88,2	5,9		

Miten hyvin strategian linjaus on ohjannut toimialaohjelmia ja toimintasuunnitelmia arvosanalla yhdestä viiteen:

Arvosana	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo
Vastausten määrä	0	0	1	12	4	17	4,2
%-osuus	0,0	0,0	5,9	79,4	14,7		

Oheiseen taulukkoon on koostettu strategiseen kärkeen liittyviä, kyselyyn vastanneiden päättäjien ja viranhaltijoiden sanallisia vastauksia:

Merkittäviä toimia kärjen eteen, onnistumiset	Mitä olisi pitänyt tehdä enemmän, kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Uudet rakennukset; yläaste, lukio - kirjasto, päiväkot, Sote-keskus I • Harrastustoimintaa mahdollistavat tilat ja alueet • UNICEF Lapsiystävällinen kunta –status osa kunnan toimintaa • Lasten ja nuorten aseman vahvistaminen päätöksenteossa • Panostukset varhaiskasvatukseen ja koulupolkuun • Pedagogiikan ja digiosaamisen kehittäminen • Vuokatti-Ruka –akatemia ja urheiluyläkoulutoiminta • Ennaltaehkäisevä työ, harrastusten ja osallisuuden tukeminen yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa • Urheilun ja opiskelun yhdistäminen • Elinikäisen oppimisen ja työllisyyspalveluiden kehittäminen kokonaisuutena • Hyvinvointi kunnassa strateginen läpi leikkaava lähtökohta • Lapsivaikutusten arvioinnin toimintamalli laadittu, ja sitä on käytetty päätösten valmistelussa • Kansainvälisyystyö on kehittynyt edelleen lukiossa ja sitä on aloitettu myös perusopetuksessa • Suomen harrastamisen malli • Kansalaisopiston kehittäminen • Työttömyyden matala taso, nuorisotyöttömyyden väheneminen, työmarkkinatukien maksuosuuksien taso • Työllisyyspalveluiden organisoituminen ja palvelun läpivienti • Elinkeinojen tukeminen • Matalan kynnyksen liikuntamahdollisuudet • Varhaiskasvatuksen teemaryhmät • Korkeakouluharjoittelijoiden ohjaaminen • Kehittämisen kokonaiskuva on selkeä ja valtuusto toimii yhtenäisesti • Viestintä • Digi-, arkistointi- ja AI-aloitteet 	<ul style="list-style-type: none"> • Palvelut maaseudulla (liikuntapaikat, uimarannat) • Kansainvälisyyteen kasvaminen • Hyvinvoinnin edistämässä vaikutusten systemaattinen seuranta ja ennaltaehkäisevä työn vahvistaminen • Ikäihmisten osalta enemmän panostusta arjen toimintakykyyn, osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen • Hyvinvointia koskevat tavoitteet liian yleisellä tasolla eikä mittareita ole kytketty selkeästi päätöksentekoon • Ennaltaehkäisevä työ; HVA:een, kunnan ja kolmannen sektorin yhteistyö • Kolmannen sektorin roolin vahvistaminen • Viestintä on kehittynyt, mutta sitä voi aina kehittää edelleen uusin tavoittein • Edunvalvontamahdollisuudet toisen asteen ja ammatillisen koulutuksen osalta • Koulutusmahdollisuuksien selvittäminen • Opiskelijoiden asumismahdollisuudet • Uusyrityshankinta • Haavoittuvimmassa asemassa olevien kuntalaisten tuen mahdollisuudet • Kunnan työntekijöiden jaksamisen tukeminen • Pitkän tähtäimen suunnitteluun ja vaihtoehtojen punnintaan enemmän panoksia • Esim. elokuvakeskuksen hankkeen harkinta ja etukäteissuunnittelu ennen kaupantekoa • Nuorten mielenterveystyö • Henkilöstöjohtamisesta käytännönläheisempää • Kunnan ja elinkeinoelämän yhteistyö • Monitieteellisen ja ammatillisen keskustelun lisääminen • Henkilöstösuunnitelman päivittäminen • Maaseudun lasten tasapuoliset palvelut • Kehityskeskusteluiden alhainen määrä

Strateginen kärki: Elinvoiman vastuullinen vahvistaminen

Miten Sotkamo on onnistunut kärjen toteuttamisessa arvosanalla yhdestä viiteen:

Arvosana	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo
Vastausten määrä	0	0	5	10	2	17	3,8
%-osuus	0,0	0,0	29,4	58,8	11,8		

Miten hyvin strategian linjaus on ohjannut toimialaohjelmia ja toimintasuunnitelmia arvosanalla yhdestä viiteen:

Arvosana	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo
Vastausten määrä	0	0	1	12	3	16	4,1
%-osuus	0,0	0,0	6,3	75,5	18,7		

Oheiseen taulukkoon on koostettu strategiseen kärkeen liittyviä, kyselyyn vastanneiden päättäjien ja viranhaltijoiden sanallisia vastauksia:

Merkittäviä toimia kärjen eteen, onnistumiset	Mitä olisi pitänyt tehdä enemmän, kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> Sotkan Voima, Sotkanpesä, Snowpolis Työllisyyspalvelut Malmiliiketoiminta Kunnan toimet kaavoituksessa, työvoimapalveluiden ja koulutuksen edistämiseksi Valmistelvat toimet matkailun edistämiseksi esim. maankäytön ja kaavoituksen muodossa Uudet koulut ja päiväkotit Elinvoiman edellytysten luominen Vuokatti-Ruka –akatemia toiminta, liikunnan ja urheilun pitkäjänteinen kehittäminen Kulttuurin ja liikunnan yhdistäminen, kulttuurituottajan rekrytointi Hanketoiminnalla yhdistetty huippu-urheilun ja yritysten tarpeita ja luotu alueelle uusia vahvuuksia Rakennusprojekteissa huomioitu uusiutuva energia, vihreä siirtymä Matkailun osalta kansainvälisen matkailun avaukset VRUA/OVK-kokonaisuuden vahvistuminen yhdessä Jyväskylän yliopiston kanssa Kulttuuritoiminnan kehittyminen, tapahtumat Huoltovarmuus ja turvallisuus Itärinteiden rakentamisen edistäminen Pesäpallostadion ja uusi urheilukenttä Yliopistoyhteistyö 	<ul style="list-style-type: none"> Snowpoliksen ”yskiminen” Toisen asteen koulutus, koulutuspolut Yritystoiminnan arjen sujuvoittaminen ja investointiprosessien nopeuttaminen Maankäytön ja kaavoituksen tiiviimpi kytkeminen elinkeino- ja työvoimatarpeisiin Panostus työvoiman saatavuuteen, työperäiseen maahanmuuttoon ja paikkariippumattoman työn edellytyksiin Elinvoiman mittarit ja vaikuttavuuden seuranta päätöksenteon tueksi Matkailun kehittämisen konkreettiset tulokset Kestävän kehityksen tavoitteiden eteen päin vieminen, kestävä kehitys ja kiertotalous Matkailun ja sivistyksen yhteistyön edelleen kehittäminen Elinkeinorakenteen monipuolistaminen Uusien yritysten hankinta Yritysrakenteen haavoittuvuus Työvoiman kohtaannon parantaminen Ekosysteemien syntyminen Uusien teknologisten innovaatioiden hyödyntäminen, korkean teknologian hankkeiden puuttuminen Tekoälyn hyödyntäminen Energiapoliittinen linja?

<ul style="list-style-type: none"> • Kaavoitus-, infra- ja asumisratkaisut • Yritys- ja elinkeinoyhteistyön vahvistaminen • Vuokatti-brändi • Työpaikkaomavaraisuus • Työttömyys kansallisesti mitattuna matala • Myönteinen Sotkamo-kuva • Koulutuksen olosuhteisiin vaikuttaminen ja vaikutus työllisyyteen ja esim. rakennusalan yritysten mahdollisuuksiin toimia • Matkailun markkinointi kehittynyt • Kirjastoauton hankinta • Proaktiivinen viestintä • Ratkaisut, jotka yhdistävät kunnan keskustaajamat • European Youth Olympic Festival v. 2022 • Sotkamon elinkeinotoimi, työllisyyspalvelut ja elinvoimajaosto mahdollistajana • Charterit, Vuokatti 2030 • Maisemakallio, Kuurakatu, Leivolanlahti, Senioripuisto • Liikuntatilat ja -paikat 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulkoilureittien kustannuksiin saatava matkailuyritykset mukaan • Turistivero käyttöön • Hyvinvointi- ja luontomatkailun edistäminen • Kunnan vastuualueiden siiloutuminen, keskustelua puuttuu • Matkailun edistäminen liian kapeilla harteilla • Elinvoiman ja hyvinvoinnin rajapinta, elinvoimajaosto on elinkeinojaosto • Ympäristötekniinen toimiala ei tule tietoiseksi elinvoimatyöstä; ei lunasta elinvoiman vastuullisen vahvistamisen kärkeä • Kylien ja Sotkamon keskustaajaman Masterplanin eteneminen • Paikkakunnalle muuttavien huomiointi • Integraatio maahanmuuttajille • Kuntamarkkinointi, asukkaiden ja varsinkin lapsiperheiden houkuttelu paikkakunnalle • Uusia malleja kylillä asumiseen • Vuokatti 2030, kesken
--	--

Strateginen kärki: Sujuvan saavutettavuuden Sotkamo

Miten Sotkamo on onnistunut kärjen toteuttamisessa arvosanalla yhdestä viiteen:

Arvosana	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo
Vastausten määrä	0	0	6	10	1	17	3,7
%-osuus	0,0	0,0	35,3	58,8	5,9		

Miten hyvin strategian linjaus on ohjannut toimialaohjelmia ja toimintasuunnitelmia arvosanalla yhdestä viiteen:

Arvosana	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo
Vastausten määrä	0	0	1	12	3	16	4,1
%-osuus	0,0	0,0	6,3	75,5	18,7		

Oheiseen taulukkoon on koostettu strategiseen kärkeen liittyviä, kyselyyn vastanneiden päättäjien ja viranhaltijoiden sanallisia vastauksia:

Merkittäviä toimia kärjen eteen, onnistumiset	Mitä olisi pitänyt tehdä enemmän, kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Traficomiin hyvä yhteys • Henkilöjunien saaminen Vuokattiin myös Kainuun liiton ykköskärkenä • Edunvalvonnan vahvistaminen, yhteistyö naapurikuntien ja muiden toimijoiden kanssa • Peruspalvelujen saavutettavuus muuttuvassa toimintaympäristössä • Sotkamo-kunnan saavutettavuutta kuntalaisille edistetty osallistavalla budjetoinnilla sekä suuremmalla ja monipuolisemmalla viestinnällä • HVA:een kanssa hyvällä alulla palvelupolkujen kehittämisessä • Digitaalisten palvelujen ja lomakkeiden kehittyminen • SotKatti-paikallisliikenne • Koulu-, Sotekeskus-, ja senioritaloinvestoinnit • Maanhankinta ja tonttitarjonta • Yleisurheilukenttä • Valokuituhankkeet • TE-palvelut kuntaan • Junaliikenteen säilyminen ja kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Enempi rahaa lentoliikenteen tukemiseen - hyöty-kustannus-suhde? • Ulkoisen saavutettavuuden konkreettinen parantaminen • Asumisen, palvelujen saavutettavuuden ja digi -palvelujen kehittäminen järjestelmällisemmin kokonaisuutena • Asumisen ja työssäkäynnin yhteydet ympäröivään alueeseen pitkän aikavälin ratkaisujen näkökulmasta • Asumisratkaisut • Lapsibudjetointi • Houkuttelevia koulutuspalveluita/-polkuja Kainuuseen • Palvelupolkujen toimivuus ja kuntalaisten kokemusten hyödyntäminen • Yhteistyö HVA:een kanssa • Esteettömyyden kehittäminen Sotkamon keskustassa • Lisää viestintää/ennakoivaa viestintää • Vuokatti-markkinointi ok, mutta Sotkamo ei ole niin näkyvästi esillä (kyläkeskusta)

Kyselyyn vastanneiden voidaan numeroarvosanojen perusteella todeta olleen kohtuullisen tyytyväisiä strategian kärjissä onnistumiseen. Parhaimmin onnistuneeksi kärjeksi todettiin "Hyvinvointi edellä huomiseen", jonka arvosanojen keskiarvo oli 4,0 ja arvosanan kolme antoi vain 5,9 % vastanneista. Toiseksi parhaimman arvion sai "Elinvoiman vastuullinen vahvistaminen", jonka arvosanojen keskiarvo oli 3,8. Tämän kärjen osalta arvosanan kolme antoi 29,4 % vastanneista, mutta toisaalta arvosanan viisi antoi 11,8 % vastanneista, mikä oli kaikkien kolmen kärjen osalta suurin prosentuaalinen osuus. Toisin sanoen tämän kärjen osalta vastausten hajonta oli merkittävää. "Sujuvan saavutettavuuden Sotkamo" sai keskiarvoksi 3,7 ja tässä kärjessä arvosanan kolme antoi suurin määrä vastanneista, 35,3 %.

Kaikkien kolmen kärjen osalta vastaajat tunnistivat ja ilmaisivat runsaasti kehityskohteita ja parannettavaa.

Johtavien päättäjien ja viranhaltijoiden tekemä arvio

Keväällä 2025 johtavat päättäjät ja viranhaltijat tekivät arvion strategian 2022–2025 toteutumisesta toimintalinjoittain.

HYVINVOINTI EDELLÄ HUOMISEEN			
	Onnistuttiin	Keskeneräistä	Ei alkaneet/toteutuneet
1.1	Lapsiystävällinen kunta -tunnus Lapsivaikutus-arviointi, toimintaohjeet ja toteutetut x2 Maaseudun lasten tasapuoliset palvelut, koulukyyditysten aikataulut		
1.2	Suuret investoinnit tehty	Kasvun kokonaisuus –selvitys Koulut eriarvoisessa asemassa	
1.3		Yhteistyön kehittäminen	
1.4	Kansalaisopiston kurssitarjonta ja toiminta laajentunut		
1.5	Urheiluakatemiatoimintaan on panostettu Yläkoulutoiminnan kehittyminen (urheiluluokka)		
1.6		Kansainvälisyyteen kasvaminen ja kasvattaminen	
1.7		Teemme Sotkamosta halutuimman elämisen, yrittämisen ja lomailun ympäristön (jatkuvaa työtä)	
1.8		Työllisyyspalvelut Sotkamossa, toiminta alkoi vuoden 2025 alussa	
1.9		Henkilöstöpolitiikka: Toimintamalleissa ja –tavoissa yksikkökohtaisia eroavuuksia, kehityskeskusteluiden määrä alhainen, vastaus-% työtyytyväisyyskyselyihin, tasa-arvo	
1.10		Kolmannen sektorin roolin kasvattaminen verkostoyhteistyöllä	

ELINVOIMAN VASTUULLINEN VAHVISTAMINEN			
	Onnistuttiin	Keskeneräistä	Ei alkaneet/toteutuneet/kehittettävää
2.1	Elin voiman mahdollistajat yritysasiantuntija ja työllisyyspalvelut. Elinvoimajaoston toiminta yhdessä yritysten kanssa		Kirkonkylän asemakaavoitus
2.2	Charterit, Vuokatti 2030, Maisemakallio, Kuurakatu ja Leivolanlahti, Senioripuisto, ulkokuntosali, skeittipuisto Lapsivaikutusten arvioinnin työkalu	Vuokatti 2030 Vuokatin frisbeegolfrata	
2.3	Urheiluyläkoulu, yleisurheilukenttä, Olympiavalmennuskeskuksen status, Jyväskylän yliopisto – jatkosopimus, Aktiivitilan palveluseteli Malmiteollisuus		Marjojen rooli tulevaisuudessa?
2.4	Monipuolinen tapahtumatarjonta, maineenkohotus, kylien kanssa tehty yhteistyö, tapahtumalava, Aatoksen peruskorjaus, uusi kirjasto, kirjaston omatoimimalli, uusi kirjastoauto		Enemmän yhteistyötä maakunnallisten ja paikallisten toimijoiden kanssa, toimintamallien kehittäminen
2.5	Kuntamarkkinointi onnistui, uudet koulut, työvoimapalvelujen tarjonta työnantajille	Paikkariippumaton työskentely, etätyötilat, toisen asteen koulutuksen laajentaminen, asuntorakentaminen, henkilöliikenteen käynnistäminen, kotouttamistoimet	
2.6	KAMK-yhteistyö, JYU-liikuntateknologiayksikkö, Snowpolis`n herättäminen	Uusien toimialojen ja teknologiayritysten istuttaminen paikkakunnalle	Uusi Lupa- ja valvontavirasto
2.7	Akkoniemen kerrostalo, Vuokatinhovintien kerrostalo, Sotkan Pesä Oy perustettu, Sotkan Voima Oy	Radan sähköistäminen ja henkilöliikenne Vuokattiin	
2.8	Kontinjoen päiväkotikiinteistöjen uusi avustusmalli	Maaseutumasterplan Maaseuteuvaikutusten arviointityökalu	Uudet mallit kylillä asumiseen
2.9	Leivolanlahden kaava SotKatti-paikallisliikenne	Ratapohjan kevytliikenneväylä	
2.10	Uusien kiinteistöjen aurinkovoimaratkaisut	Kyläkoulujen maalämmöt	

2.11	Vanhojen koulu kiinteistöjen rakennusmateriaalien kierrättäminen, kasvatamme kiertotalouteen, maatalousmuovin keräämisen tukeminen	Ympäristövastuullisuusohjelma, Syntiniemen rakentaminen, Reitillä-hanke, puistot, pohjavesien suojelusuunnitelma	
2.12	Sotkan Voima Oy, varautumiskoulutusta viljelijöille, varautumisen kehittämissuunnitelma, Laakajärven kylän yhteisöpuutarhan edistäminen	Palstaviljely	

SUJUVAN SAAVUTETTAVUUDEN SOTKAMO

	Onnistuttiin	Keskeneräistä	Ei alkaneet/toteutuneet/kehittävää
3.1	Edunvalvontaa suoritettu laajalti, säästöjä tullut	Terävöitettävä kuka valvoo mitään etua, kenellä on mahdollisuus vaikuttaa, vaikuttaminen eduskuntaan/maan hallitukseen, EU-tasolle Verkostojen rakentaminen	Kunnanjohtajan edunvalvontatyön jakaminen Ekokymppi, ei riittävästi edunvalvontaa Toimenpideohjelma edunvalvontaan, edunvalvonnan strategia Ministerivierailut Yliopistoyhteistyö Kainuun liiton rooli
3.2	Digitie-kartta Sotkamo-appi, verkkokauppa Osallistamisen mahdollisuus Lapsivaikutusten arviointi Paikallisliikenne Sotkamo	Tietoliikenneyhteyksien parantaminen (tekoäly) Maakunnallisissa asioissa (esim. lentoyhteydet) yhteistyön tiivistäminen (Kainuun liitto, Kajaanin kaupunki)	
3.3	Lähipalveluiden säilyminen ja osittain paraneminen (kansalaisopisto, liikuntapaikat)	Lähipalveluiden kehittäminen edelleen Hyvinvointialueen palveluiden saavutettavuus, palveluiden yhteensovittaminen, aito yhteistyö Palautekanavan käytön aktivointi, varsinkin hyvinvointialueella Tehtyjen investointien hyödyntäminen jatkossa	Turvallisuustoimiin (Pelastuslaki)
3.4	Viestinnän kehittyminen	Lisää ennakoivaa viestintää (mitä ollaan tekemässä) Osallistutaan aktiivisesti lausumalla	Turistipalaute: Vuokatti-markkinointi ok, mutta Sotkamo ei ole niin näkyvästi esillä (kirkonkylän alue) Vinkki: Vuokatti News
3.5	Asumisen saatavuus, omakotitaloasuminen ok	Vuokra-asumiseen panostettava	Maaseutukylien MasterPlan, yhteistyö Leaderin kanssa
3.6	Kaukoviisasta maanhankintaa tulevaisuuden tarpeisiin	Työtä jatketaan	

4.5 Sotkamon kuntastrategian arvojen vaikuttavuus

Tarkastuslautakunta teki jatkaville kunnanvaltuutetuille ja kunnan esihenkilöille tammikuussa 2026 kyselyn, jossa tiedusteltiin, mitä strategiaan määritetyt arvot vastaajille tarkoittavat ja miten hyvin asteikolla 1–5 arvojen toteuttamisessa on onnistuttu.

Alla on esitetty kyselyyn vastanneiden päättäjien ja viranhaltijoiden kommentteja arvojen merkityksestä:

Kaukoviisuus

- Laaja-alainen ennakointi ja tulevaisuusnäkyvä
- Kyky katsoa pidemmälle kuin seuraava päätös tai valtuustokausi
- Kyky ajatella riittävän kauas ja nähdä päätösten seurannaisvaikutukset
- Harkintaa, jossa nykyhetken tarpeet sovitetaan yhteen tulevien sukupolvien edellytysten kanssa
- Päätöksenteko ei ole pelkkää tulipalojen sammuttelamista
- Huomioidaan pitkän ajan tarpeet ja varaudutaan resursseilla
- Päätöksentekoa huomioiden tulevat sukupolvet
- Harkintaa, suunnittelua, osaamista
- Päätösten ja ratkaisujen vaikutuksia arvioidaan monitieteisesti ja –ammattillisesti sekä asiakasnäkökulmaa korostaen
- Tulevaisuuteen luottaen katse 10–20 vuoden päähän
- Kestävyys
- Ymmärrys siitä, että maailma muuttuu

Vastuullisuus

- Taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävää päätöksentekoa ja toimintaa
- Noudatetaan lakeja, asetuksia ja määräyksiä
- Rehellistä päätöksentekoa, jossa tunnustetaan valintojen vaikutukset ja kannetaan vastuu myös vaikeista ratkaisuista
- Päätöksiin sitoutuminen
- Päätöksenteossa tarkastellaan useita näkökulmia, johdetaan prosesseja tiedolla ja huomioidaan tämän hetken ja tulevaisuuden tarpeet
- Tehdään kokeilutoimintaa hankkeissa
- Avoimuus
- Kestävää, pitkäjänteistä taloudenpitoa
- Huolenpito ihmisistä ja ympäristöstä
- Toimintaedellytysten ylläpito ja kehittäminen
- Seuraavat sukupolvet voivat olla ylpeitä
- Kannustavuus, virheiden tunnustaminen ja eteenpäin meneminen
- Ihmisten oikeudenmukainen kohtelu
- Opastamme asiakkaita hyviin toimintatapoihin ja pyrimme hyviin ratkaisuihin. Arvioimme vaikutukset etukäteen
- Lupausten pitäminen
- Läpinäkyvyys

Lapsiystävällisyys

- UNICEF määrittelee Lapsiystävällinen kunta -kriteerit.
- Lasten ja nuorten huomioiminen on päätöksenteon lähtökohta.
- Lapsen oikeudet otetaan päätöksiä valmistelussa huomioon ja vaikutuksia seurataan päätöksenteon jälkeen.
- Panostetaan turvalliseen arkeen.
- Kasvu- ja oppimisympäristöt ovat toimivia.
- Lasten ja nuorten ääni kuuluu ja vaikuttaa.
- Lasten edun huomioiminen rakentaa samalla Sotkamon tulevaisuutta, lapsissa on tulevaisuus.
- Käytännön toimia tarvitaan, liturgia ei riitä.

Oheisessa taulukossa on esitetty kyselyyn vastanneiden päättäjien ja viranhaltijoiden arvio arvojen näkymisestä toiminnassa asteikolla yhdestä viiteen:

	1	2	3	4	5	Yht.	KA
Kaukoviisuus	0	1	2	14	0	17	3,8
%-osuus vastauksista	0,0	5,9	11,8	82,3	0,0		
Vastuullisuus	0	1	2	14	0	17	3,8
%-osuus vastauksista	0,0	5,9	11,8	82,3	0,0		
Lapsiystävällisyys	0	1	2	11	3	17	3,9
	0,0	5,9	11,8	64,7	17,6		

Kyselyyn vastanneiden päättäjien ja viranhaltijoiden tekemistä arvioista kerätyt sanalliset kommentit:

Miten arvot toteutuneet toiminnassa	Mitä olisi toivottu enemmän tai pitää huomioida
<p>Kaukoviisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Varautuminen energia-alalla • Pitkäjänteinen investointien suunnittelu • Koulu- ja päiväkotinvestoinnit • Maankäyttö ja -hankinta • Talouden suunnittelu, talouden tasapainon merkitys tunnistettu. Päätöksiä tehty pyrkien turvaamaan kunnan toimintakyky myös tulevaisuudessa • Sotkamossa on tehty päätöksiä, joissa huomioidaan useiden vuosien tarpeet. Resurssitarpeet on huomioitu useimmiten ennakkoon • Tulevaisuustyöryhmän perustaminen • Päätöksenteossa pyritty katsomaan yli yksittäisten vuosien ja rakentamaan edellytyksiä tulevaisuuden asumiselle, työpaikoille ja palveluille tiukassa taloustilanteesta huolimatta • Hyviä hankkeita • Riskinottamiskyky • Ympäristöterveydenhuollossa ratkaisuja ja päätöksiä arvioidaan useimmiten moniammatillisesti ja -tieteisesti. 	<p>Kaukoviisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vahvempaa, ennakoivaa taloussuunnittelua • Väestökehityksen ja saavutettavuuden vaikutusten systemaattinen arviointi ja vertailu ennen päätöksentekoa • Merkittäviä palveluverkkopäätöksiä siirtynyt; on vaikeuttanut päätöksiä kiinteistöjen korjaamisesta, purkamisesta tai uudiskäytöstä • Päätöksissä vielä joskus tulipalojen sammuttelemista • Hankkeiden ennakkosuunnitteluun, vaihtoehtojen harkintaan aikaa • Riskeistä enemmän keskustelua • Päätösten arviointi moniammatillisesti ja -tieteisesti, erilaiset näkökannat huomioon päätöksenteossa • Enemmän kylien tulevaisuuden ja elinvoimaisuuden pohdintaa/ennakointia, Sotkamon taajamalle myös yhdessä ja yhteisöllisesti

<p>Vastuullisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> Sopivasti; ei pidä hörhöillä liikaa (ekologinen kestävyys) Talouden hallinnan korostaminen Peruspalvelujen turvaaminen Päätöstenteon vaikutusten tiedostaminen Ratkaisut kokonaisuus huomioiden ja pitkällä aikavälillä kestäväällä tavalla Yksittäiset työntekijät ja viranhaltijat tekevät työnsä ja päätöksensä lakeja, asetuksia ja ohjeistuksia noudattaen Uusia asioita kokeillaan hankkeiden kautta, ei rynnätä suin päin vakituisena toimintana Kunnan päätöksenteko on johdonmukaista, kriteerit ja perusteet ovat kaikille samat ja selkeät Hyvinvoinnin, työllisyyden ja ennaltaehkäisevän työn painotus Avoimuus talousraportoinnin osalta parantunut Kannustaa nykyaikaistamaan järjestelmiä <p>Lapsiystävällisyys</p> <ul style="list-style-type: none"> UNICEF - Lapsiystävällinen kunta Panostukset varhaiskasvatukseen ja koulupolkuun, uusiin kouluihin ja päiväkotiin Lasten hyvinvoinnin huomioiminen strategisella tasolla Lapsen edun merkitys on tunnistettu, tietoisuus lapsen oikeuksista on lisääntynyt ja oikeudet näkyvät arjessa entistä paremmin Lapsiin kohdistuvia vaikutuksia pyritty huomioimaan päätöksenteossa Lapsiystävällinen kunta tavoitteita ja ohjelmaa on toteutettu, tavoitteita on saavutettu Harrastusmahdollisuudet ja turvallinen kasvuympäristö Lasten kanssa tehtävän työn arvostuksen kasvaminen Harrastamisen malli Nuorisvaltuusto toimii Laadukas varhaiskasvatus, pienet ryhmäkoot 	<p>Vastuullisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> Vesistöjen suojele kaivosten osalta Selkeät mittarit ja avoin vaikutusten seuranta erityisesti taloudellisten ja toiminnallisten vaikutusten osalta Päätösten perusteiden ja seurauksien avaaminen johdonmukaisesti päätöksenteon yhteydessä Ennakkovaikutusten arviointia ei tehdä täysimääräisesti; vaikutusten arviointi jälkikäteen ei toteudu. Ennakkovaikutusten arviointi vaatii resursseja Ennaltaehkäisevän työn konkreettiset toimet vaativat jatkossa enemmän toimia Työnjako toimijoiden kesken avoimempaa Avoimuus Sotkan Voiman ja Sotkanpesän osalta, koska ovat osakeyhtiöitä? Saavatko päättäjät riittävästi tietoa? Auditointi vastuullisuusasioihin; vaikea jatkaa uskottavasti, ellei toimintaa tarkastella välillä ulkopuolisin voimin Riskienhallinnan dokumentaatio jättää runsaasti vastuullisuusasioita ulkopuolelleen Ympäristön huomioiminen teollisuuden ja turismin myötä (hiilijalanjälki, kuluminen) Kuntalaisten tuntema turvallisuuden tunne? <p>Lapsiystävällisyys</p> <ul style="list-style-type: none"> Systemaattisempi lapsivaikutusten arviointi ja seuranta; arviointi johdonmukainen osa valmistelua; vaikutusten mittaus ja tulosten hyödyntäminen päätöksenteossa Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen konkreettisten toimien terävöittäminen Nuorille hyvät vapaa-ajantilat Sotkamon keskustaan ja Vuokattiin Evidenssiä LYK-toiminnan vaikutuksista Akatemiat toiminnan lasten oikeuksiin kohdistuvat, vaietet ongelmat ja Lapsiystävällinen kunta – toimintamalli ovat räikeässä ristiriidassa. LYK-toimintamallin jalkauttaminen vaikeisiin ytimiin Näkykö lapsivaikutusten arviointi toimialueiden toiminnassa ja päätöksenteossa Sivukylien lasten ja nuorten huomioiminen, osallisuus virikkeisiin ja harrastusmahdollisuuksiin, nuorten hengailupaikka vapaa-ajalle Voiko kunta tehdä jotakin lapsiluvun vähenemiselle
--	--

Arvojen toteutumisen osalta kaikki kolme arvoa koettiin yhtä hyvin toteutuneiksi. Kehitettävää ja parannettavaa -osiosta löytyy kuitenkin monia asioita, joita olisi jatkossa huomioitava kunnan toiminnassa.

4.6 Sotkamon kärkien eteneminen mittareiden valossa

Koska Sotkamon kuntastrategiassa ei ollut määritetty mitattavia tavoitteita, käsitellään elinvoiman, hyvinvoinnin ja saavutettavuuden kehitystä yleisine mittareineen tämän arviointikertomuksen muissa osioissa. Alla on esitetty ainoastaan lyhyet nostot kuhunkin osa-alueeseen:

TALOUS – Tasapainon ja ennakoinnin tarina

- 😊 Elinvoimaohjelmassa vuodelle 2025 asetettu tavoite, positiivinen vuosikate, saavutettiin.
- 😊 Vuosikate parani reippaat 7 M€: verotuotot + 6,6 M€ (huom. kaivosvero 4,9 M) ja rahoitustuotot ja -kulut +1,3 M€.
- 😞 Toimintakate heikkeni emokunnassa – 846 t€ ja kuntakonsernissa –765 t€.
- 😞 Vuosikate ei edelleenkään riittänyt kattamaan poistoja.
- 😞 Kunnan talous ei ole kestäväällä pohjalla vaan vaatii lisäsopeuttamista (tulot ja menot) ja investointien hillitsemistä.
- 😞 Taseen suuruus suhteessa väkimäärään on suuri ja sisältää riskejä mm. kiinteistömassaan ja velkaisuuteen liittyen

ELINVOIMA - Kestävyyden, kasvun ja yhteistyön tarina

- 😊 Työllisyys ja työpaikkaomavaraisuus on hyvällä tasolla valtakunnallisesti vertailtuna.
- 😊 Kunnan taloudellinen huoltosuhde ja kunnan kotitalouksien tulotaso on parantunut viimeisinä vuosina, mutta vuodesta 2020 lähtien trendi on laskeva.
- 😊 Kunnan matkailu on kehittynyt positiivisesti.
- 😊 Kunnan sähköiset palvelut ovat lisääntyneet, ja kunnan viestintä on nykyisin monikanavaista.
- 😊 Kunnan tonttien saatavuus on hyvä.
- 😊 Terveydenhuollon osalta Sotkamossa on hyvä saavutettavuus ja hoitojonot ovat kohtuulliset.
- 😞 Nettomuutto ei korvaa luonnollista väestökehitystä, vaan väki vähenee ja ikääntyy.
- 😞 Sairastavuus on valtakunnallista keskitasoa suurempi.
- 😞 Kunnan yrityskannan diversiteetti (yrityskoko ja toimialat) on riski elinvoimalle.
- 😞 Vuokra-asuntojen saatavuus ei ole riittävä.
- 😞 Lentoliikenteen jatkumisesta ei ole varmuutta.

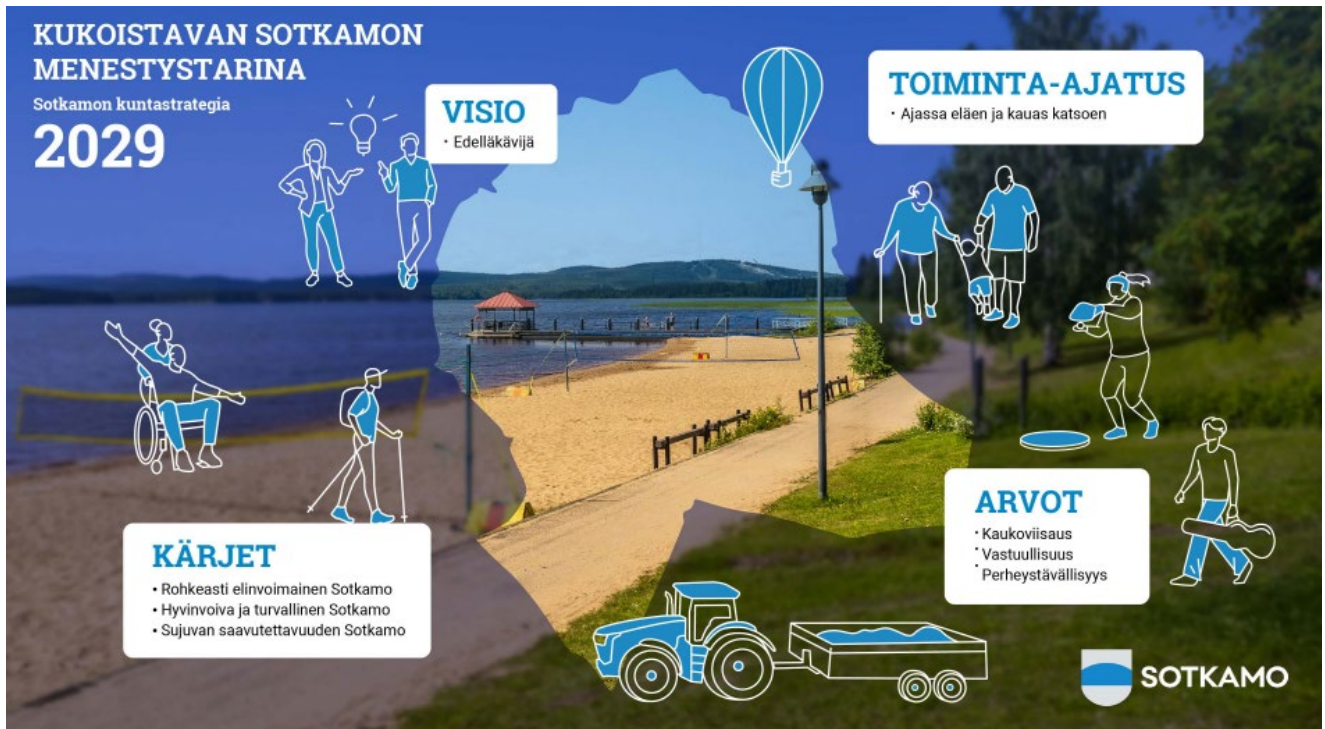
HYVINVOINTI – Arjen laadun ja osallisuuden tarina

- 😊 HYTE-kerroin on parantunut tuoden kuntaan lisää valtionosuutta.
- 😊 HYTE-kertoimen prosessi-indikaattori on kehittynyt positiiviseen suuntaan kertoen siitä, että sotkamolaisten hyvinvoinnin eteen tehdään oikeita asioita.
- 😞 HYTE-kertoimen tulosindikaattori on heikentynyt ja on alle valtakunnallisen keskitason kertoen siitä, että kunnan ja Kainuun hyvinvointialueen tulee yhdessä pystyä kehittämään toimintaa edelleen.

4.7 Strategia 2026–2029

Strategian 2026–2029 toteutumisen seuranta on tulevien arviointikertomusten asia. Tarkastuslautakunta haluaa kuitenkin nostaa seurannan esille, jotta lautakunta voi havainnoida sen ohjaavuuden kehittymistä suhteessa aiempaan strategiaan.

Strategia vuosille 2026–2029 hyväksyttiin kunnanvaltuustossa joulukuussa 2025.

Strategian visio, toiminta-ajatus ja kärjet on avattu. Kärkien avauksessa on määritetty strateginen tavoite ja ylätasen mittari.

VISIO

EDELLÄKÄVIJÄ

Sotkamo on elinvoimainen, kestävä ja omavarainen kunta, jossa ihmiset elävät hyvinvoivina ja itseään toteuttaen luonnon ja yhteisön keskellä. Sotkamo on johtava toimija ja suunnannäyttävä alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti.

TOIMINTA-AJATUS

AJASSA ELÄEN JA KAUS KATSOEN

Rakennamme vahvaa, muutoskykyistä ja elinvoimaansa kasvattavaa Sotkamaa.

ARVOT

KAUKOVIISAUS

Emme takerru nykyhetkeen vaan katsomme rohkeasti tulevaisuuteen. Kehitämme kuntaa ennakoivasti, hyödynnämme uutta osaamista ja teknologiaa sekä uskallamme kokeilla uutta yhdessä.

VASTUULLISUUS

Toimimme avoimesti, pitkäjänteisesti ja ympäristöä sekä tulevia sukupolvia kunnioittaen. Vastuullisuus näkyy taloudenpidossa, hankinnoissa, luonnon käytössä ja sosiaalisessa oikeudenmukaisuudessa.

PERHEYSTÄVÄLLISYYS

Pidämme huolta toisistamme ja kaikki ovat mukana. Arvostamme yhteisöllisyyttä, välittämistä ja sukupolvien välistä vuorovaikutusta. Meillä ihmiset kohdataan avoimesti ja kunnioitavasti. Palvelumme ja päätöksemme ovat oikeudenmukaisia ja helposti lähestyttäviä kaikille.

KÄRJET

1. ROHKEASTI ELINVOIMAINEN SOTKAMO

Strateginen tavoite:

Elinvoimainen ja taloudellisesti kestävä kasvu
Sotkamon elinvoimaisuudessa, yrittäjyydessä ja talouden kestävyudessa ylitämme Kainuun keskeiset indikaattorit.

2. HYVINVOIVA JA TURVALLINEN SOTKAMO

Strateginen tavoite:

Hyvinvoivat kuntalaiset
Sotkamossa kuntalaisten hyvinvointi on Kainuun parasta. Arki on sujuvaa, palvelut toimivat ja yhteisö tukee kaikenikäisiä.

3. SUJUVAN SAAVUTETTAVUUDEN SOTKAMO

Strateginen tavoite:

Kainuun vetovoimaisin ja tulevaisuuskykyisin kunta
Sotkamon toiminta ja päätöksenteko on kaukoviisaasti ennakoivaa ja aktiivisesti osallistavaa. Olemme Kainuun vetovoimaisin kunta.

Kunkin kärjen alle on kirjattu 7–11 toimintalinjausta.

Strategian toteutumista on tarkoitus arvioida vuosittain tilinpäätöksessä ja talousarvion tavoitteiden osalta sekä kärkien strategisten tavoitteiden mittaamisella.

4.7 Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset

- **Strategia 2022–2025**
 - Suoritetun kyselyn ja saatujen arviointien perusteella päättäjät ja kunnan esihenkilöt ovat kohtuullisen tyytyväisiä strategian onnistumiseen (erityisesti numeroiden valossa), mutta myös kehityskohteita tunnistettiin.
 - Strategiaan liittyvät elinvoimaohjelma ja toimialaohjelmat on laadittu.
- **Strategia 2026–2029**
 - Uusi strategia on kehittyneempi versio aiemmasta: visio, arvot ja kärjet on avattu ja seuranta on määritetty. Lisäksi strategian kärjille on pyritty määrittämään tavoitteet ja mittarit.

- **Strategia 2022–2025**
 - Talouden osuutta ei ollut kuvattu strategiassa eikä sille ollut asetettu muita mittareita kuin "Vuosikate positiivinen vuonna 2025".
 - Strategiaan perustuvat toimialaohjelmat eivät olleet yhteismitallisia, eikä niissä ollut asetettu mitattavia tavoitteita strategiakauden loppuun.
 - Strategiaan perustuvan elinvoimaohjelman tavoitteille oli osittain asetettu mitattavat tavoitteet, mutta seuranta oli elänyt omaa elämäänsä.
 - Tavoitteiden toteuman seuranta on mittareiden puuttuessa ollut hankalaa eikä sitä ole tehty säännöllisesti esim. neljännesvuosittain tai edes vuosittain.
- **Strategia 2026–2029**
 - Strategian tavoitteellisuudessa ja tavoitteiden mitattavuudessa on edelleen kehitettävää.

Tarkastuslautakunnan kysymykset kunnanhallitukselle:

- Miten kunnanhallitus aikoo kehittää kunnan toiminnan tavoitteellisuutta, tavoitteiden asetantaa sekä strategian, elinvoimaohjelman ja toimialaohjelmien tavoitteiden mitattavuutta? Päättääkö kunnanhallitus strategian 2026–2029 kärkien aidoille tavoitteille keskeiset todennettavissa olevat mittarit? Päättääkö kunnanhallitus elinvoimaohjelman ja toimialaohjelmien strategian mukaisille keskeisille tavoitteille todennettavissa olevat mittarit? Miten kunnanhallitus kehittää strategian, elinvoimaohjelman ja toimialaohjelmien tavoitteiden asetantaa niin, että tavoitteiden toteutumista voidaan selkeästi seurata koko strategiakauden ajan?
- Miten kunnanhallitus aikoo kehittää strategian, elinvoimaohjelman ja toimialaohjelmien säännöllistä seurantaa ja raportointia? Mitä konkreettisia muutoksia nykyiseen raportointikäytäntöön tehdään ja millä aikataululla?
- Katsooko kunnanhallitus tarpeelliseksi yhdenmukaistaa toimialaohjelmien rakennetta ja kehittää ohjelmien laadinnan ohjausta? Miten tämä aiotaan tehdä?
- Mitkä tavoitteet kunnanhallitus määrittää kunnan talouden kestävyydelle strategisesti vuoteen 2029?

5. ONNISTUMINEN VUODEN 2025 TOIMINNALLISISSA TAVOITTEISSA

Kuva: Jyrki Makkonen

5.1 Johdanto

Tarkastuslautakunnan tavoite:

Todeta, miten vuodelle 2025 asetetuissa toiminnallisissa tavoitteissa on onnistuttu.

Lähteet:

Asiantuntijoina on kuultu

- Hallinto- ja henkilöstöjohtaja
- Sivistysjohtaja
- Tekninen johtaja
- Työllisyys- ja kansainvälisyyspäällikkö

Muu materiaali

- Talousarvio 2025
- Tilinpäätös 2025

Talousarvion taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumista kuvataan Sotkamon kunnan tilinpäätöksen 2025 pääkappaleessa 2 toimialoittain.

5.2 Hallinnon toimiala

Monille hallinnon toiminnallisille tavoitteille ei ole asetettu sellaisia mitattavia tai laadullisia kriteerejä, joiden perusteella tavoitteen saavuttaminen voitaisiin yksiselitteisesti todeta. Niiltä osin kuin tavoitteen saavuttamista voidaan tilinpäätöksen perusteella arvioida, todettakoon:

- ☺ Tekoälypolitiikka luotiin ja sen käytön mahdollisuutta kartoitettiin. Monin paikoin tekoäly otettiin käyttöön osaksi päivittäistä työtä.
- ☺ Henkilöstön ja työyhteisön kykyä toimia muutostilanteissa vahvistava fasilitointiverkosto perustettiin ja sen toiminta käynnistyi.
- ☺ Sisäisen viestinnän intra-työkalun näkyvyys ja saavutettavuus parantuivat, ja intran kautta julkaistavien tiedotteiden määrä kasvoi.
- ☺ Varautumissuunnitelman yleinen osa laadittiin ja hyväksyttiin.
- ☺ Kunnan päihdeohjelmasta tuotiin osaksi perehdytysohjetta ja se esiteltiin esihenkilöille.
- ☺ Lapsiystävällinen kunta –toimintasuunnitelmaa noudatettiin.
- ☺ Sähköisen asiakaspalvelun lomakkeita ryhdyttiin ottamaan käyttöön.
- ☺ Virtaluku yli 3 kk työttömyyteen laski tavoitellusti ollen 34,1 % (vuonna 2024 36,8 %) ja työnhaun myönteiset päätökset ylittivät tavoitteen.
- ☺ Työllisyyspalveluiden toimitilat ja sähköiset palvelulomakkeet valmistuivat.

- ☹ Työllistämisen kuntalisät jäivät alle budjetoidun, kun yrityksillä ei ollut riittävästi avoimia työpaikkoja.
- ☹ Yritysten innovointiin tarkoitettujen aktiivitala-palveluseleiden käyttömäärä oli yksi, kun tavoite oli viisi.
- ☹ Maaseutuvaikutusten arviointityökalu valmistui, mutta sitä ei vielä käytetty päätöksenteossa.
- ☹ Esihenkilöitä koulutettiin haastavien tilanteiden puheeksi ottoon, ja työkyvyn hallinnan ja varhaisen tuen toimintamalleja päivitettiin. Kaikesta huolimatta sairauspoissaolot kasvoivat 20,5 % vuonna 2025.
- ☹ Kunnan työttömyysasteen ja pitkäaikaistyöttömyyden osalta ei päästy tavoitteeseen. Maksettavien etuuksien kunnan rahoitusosuus kasvoi.
- ☹ Kouluttamattomien alle 29-vuotiaiden työnhakija-asiakkaana ja työttömänä olevien määrä kasvoi.
- ☹ Talouden kuukausiraporttien ja osavuosikatsausten sisältö suunniteltiin ja raportteja toimitettiin, mutta raporttien toimittamisessa on ollut viivettä. Todettakoon, että tarkastuslautakunta sain ensimmäiset vuoden 2026 kuukausiraportit (1–2/2026) 27.4.2026.
- ☹ Talouden seurannassa oli rahoituslaskelman ja kassanhallinnan osalta parannettavaa.
- ☹ Lapsivaikutus (Lava) -arviointi tehtiin kerran (tavoite 3–4 kertaa).
- ☹ Kunnan palvelukokemuksen mittaamista ei tehty. Viestintätaitojen koulutusta kuitenkin järjestettiin.

5.3 Sivistyksen toimiala

Alla on tavoitteiden toteutumista kommentoitu siltä osin kuin ne ovat arvioitavissa:

- 😊 Lapsiystävällinen kunta –toimintasuunnitelmaa noudatettiin tavoitteen mukaisesti.
- 😊 Lapsibudjetoinnin koulutuksissa kävi yksittäisiä henkilöitä.
- 😊 Osallistava budjetointi toteutui.
- 😊 Yläkoulu ja lukio toimivat uusissa toimitiloissa uusien toimintamallien mukaisesti, ja rakennuksissa oli myös iltakäyttöä.
- 😊 eVaka otettiin käyttöön ja siihen annettiin koulutusta.
- 😊 Hyvinvointisuunnitelmasta toteutui 62 %, kun tavoite oli > 50 %.
- 😊 Ept-ohjelma toteutui.
- 😊 Isompia kulttuuritapahtumia järjestettiin yhdeksän, kun tavoite oli kuusi.
- 😊 Prosenttitaideprosessit toteutuivat.
- 😊 Viestintäkäytänteitä monipuolistettiin ja uudistettiin.
- 😊 Kulttuuriopetustyötä (Kops) toteutettiin varhaiskasvatuksesta lukioon.
- 😊 Ystävyyuskuntatoimintaa Isnyn kanssa toteutettiin tavoitteen mukaisesti.
- 😊 Oulu 2026 –tapahtumat, Jukola 2027 ja Huovisvuosi 2027 valmisteltiin.
- 😊 Kielikylpyjä järjestettiin 3. luokkalaisille.
- 😊 Lukion kansainvälisyystoimintaa järjestettiin, ja toiminnassa oli mukana neljä eri maata. Toimintamuotoja olivat ryhmäliikkuvuus, pitkäkestoinen opiskelijaliikkuvuus, job shadowing - sekä teaching or training assignments – toiminta.
- 😊 Hanaholmen Kultur -verkostoitumisohjelma käynnistyi.
- 😊 Sähköinen allekirjoitus ja vahva tunnistautuminen olivat käytössä.
- 😊 Kansalaisopistoyhteistyö Paltamon ja Ristijärven kanssa alkoi.
- 😊 Kansalaisopisto ja työllisyyspalvelut tekivät yhteistyötä koulutuksessa.

- 😞 Lapsivaikutusarviointia toteutettiin yhden kerran, kun tavoite oli 3–4 kertaa. Arviointien tekeminen on siirretty Kasvun polun –kokonaisuuteen (kouluverkon muutos).
- 😞 Oppimisen tuen prosessit ovat edelleen kesken.
- 😞 Ylioppilaskirjoitusten muuttumiseen varauduttiin ja englanninkielistä tutkintoa ei haettu.
- 😞 Kulttuurihyvinvointisuunnitelma on vielä työn alla.

5.4 Ympäristö- ja tekninen toimiala

- ☺ Rakennusvalvonnan yhteistyö Paltamon kanssa käynnistyi.
- ☺ Toimitilojen käyttöaste oli yli 95 %.
- ☺ Jätevesilaitokselle asennettiin ja otettiin käyttöön aurinkoenergiajärjestelmä.
- ☺ Hallinnon toimistopalveluiden toimenkuvia järjestettiin uudelleen ja tehtiin viestinnän vastuuttaminen.
- ☺ Ympäristöterveydenhuollon Laatu-Net -laatujärjestelmä otettiin käyttöön.
- ☺ Kouluruokaan oli tyytyväisiä 75 % oppilaista, kun tavoite arvosana oli vähintään 4 (asteikolla 1–5).
- ☹ Rakennusjärjestyksen uudistamista vastaamaan muuttuneeseen lainsäädäntöön ei saatu valmiiksi, työ jatkuu vuoden 2026 aikana.
- ☹ Rakennusvalvonnan sähköisiä lomakkeita ei päivitetty.
- ☹ Kiinteistöselvitysten kattavuus oli n. 50 %, kun tavoite oli ≥ 60 %.
- ☹ Ympäristöpalveluiden kuntayhteistyö ei toteutunut.
- ☹ Kiinteistöpalveluiden PTS on kesken.
- ☹ Ruokahävikin toteuma oli 32 g/asiakas, kun tavoite oli < 30 g/asiakas.

5.5 Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset

- Talousarvion 2026 toiminnalliset tavoitteet on määritetty pääosin niin, että tavoitteiden toteutuminen voidaan todeta.
- Vuoden 2026 talousarviossa toiminnallisten tavoitteiden mittarointia on parannettu aiempaan verrattuna.

- Tavoitteita asetetaan lukumääräisesti paljon.
- Tavoitteet vuodelle 2025 oli asetettu osin niin, ettei niiden toteutumista voi todeta.
- Koska strategiassa ja toimialoajelmissa ei ole asetettu tavoitteita tai mittareita, on vaikea todeta miten hyvin vuosittaiset toimintasuunnitelmat ovat edenneet kohti strategiatavoitetta.
- Talousarvion toiminnallisia tavoitteita ei ole ajoitettu toimintavuodelle esim. vuosineljänneksittäin.
- Tavoitteiden toteutumisen seuranta osavuosikatsauksissa on "heiveröinen".

Tarkastuslautakunnan kysymykset kunnanhallitukselle:

- Miten kunnanhallitus päättää ohjata kunnan strategian kannalta keskeisten toiminnallisten tavoitteiden asetantaa ja seurantaa (tavoitteet ja aikataulut vuosille ja vuosineljänneksille) varmistaakseen kunnan määrätietoisen toiminnan?

6. TALOUS – TASAPAINON JA ENNAKOINNIN TARINA

Kuva: Juhani Ronkainen

6.1 Johdanto

Sotkamon talous rakentuu tasapainosta ja kyvystä katsoa eteenpäin. Se on huolellisesti harkittuja valintoja ja päätöksiä, ennakointia ja vastuuta tulevasta - ymmärrystä siitä, että tämän päivän ratkaisut kantavat vaikutuksia pitkälle. Vakaa talous on perusta palveluille, investoinneille ja kunnan toimintakyvylle tilanteessa, jossa toimintaympäristö muuttuu ja epävarmuus on läsnä. Kestävyys, sopeutumiskyky ja pitkän aikavälin näkymä määrittävät millaiselle pohjalle kunnan tulevaisuus muodostuu.

Tarkastuslautakunnan tavoite:

Sen lisäksi, että lautakunta arvioi taloudellisten tavoitteiden saavuttamista, on tavoitteena arvioida, onko kunnan talous kestäväällä pohjalla ja tukevatko suunnitellut toimet taloudellisesti kestävää kehitystä.

Lähteet:

Asiantuntijoina on kuultu

- Kunnanjohtaja
- Talousjohtaja
- Controller
- Tilintarkastaja

Muu materiaali

- Tilinpäätös 2025 (ja aiemmat tilinpäätökset)
- Talousarvio 2025
- Talousarvio 2026
- Osavuositarkastukset 2025 ja kuukausiraportit 2025
- Talusseminaarin 9/2025 materiaali Finwise Consulting
- Yhteenveto tilikauden 2025 tarkastuksesta

6.2 Valtuuston nähden sitovien erien toteutuminen vuonna 2025

Lähde: Tilinpäätös 2025

Taulukko: Sitovien määrärahojen toteutuminen, käyttötalous

Käyttötalous

(Poikkeama esitetty siten, että se etumerkiltään kertoo vaikutusta tulokseen)

	Talousarvio	Muutettu talousarvio	Tilinpäätös	Poikkeama/TA	Poikkeama/muutettu TA
Hallinnon ta					
Tuloarviot	928 600	928 600	1036699	108 099	108 099
Määrärahat	-7 941 395	-7 951 395	-6 875 088	1 066 307	1 076 307
Ympäristö ja tekninen ta					
Tuloarviot	9 075 050	9 075 050	8 814 138	-260 912	-260 912
Määrärahat	-17 806 060	-17 806 060	-16 428 582	1 377 478	1 377 478
Sivistyksen ta					
Tuloarviot	3 216 223	3 216 223	3 740 013	523 790	523 790
Määrärahat	-27 355 920	-27 355 920	-27 499 017	-143 097	-143 097

Käyttötaloudessa poikkeamat olivat pääsääntöisesti positiivisesti tulokseen vaikuttavia. Hallinnon toimialalla käyttötalouden menot toteutuivat muutettuun talousarvioon nähden 1,1 M€ pienempinä. Poikkeamaa oli erityisesti elinkeinopalveluiden työllisyyden hoidossa, jonka toimintakulut alittuivat noin 1,0 miljoonalla eurolla. Kuntalisän käyttö jäi selvästi odotettua pienemmäksi, mikä heijastaa haastavaa taloussuhdannetta ja työnantajien rajallista kykyä tarjota uusia työpaikkoja. Teknisen toimialan myyntituotot jäivät budjetoidusta -243 t€. Toimintakulut toteutuivat -1,4 miljoonaa euroa budjetoitua pienempänä; palvelujen ostot -585 t€,

aineet ja tarvikkeet -372 t€, avustukset -762 t€ ja muut toimintakulut ylitys +331 t€. Tekninen johtaja nosti esille yhteistoimintaosuuksiin budjetoidun 1M€, jota ei käytännössä käytetty. Sivistyksen toimialalla toimintatuotot ylittyivät +524 t€:lla; suurimpana mainittakoon vapaa-aikapalveluiden maksutuotot +209 t€ ja myyntituotot +176 t€ sekä Vuokatti-Ruka-valmennuskeskuksen toimintatuotot +217 t€. Sivistyksen toimialan toimintakulut ylittyivät -143 t€; henkilöstökulut -676 t€ ja palvelujen ostot +590 t€. Henkilöstökulujen ylitystä tuli perusopetuksessa, lukiossa ja vapaa-aikapalveluissa.

Taulukko: Sitovien määrärahojen toteutuminen, tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelmaosa

(Poikkeama esitetty siten, että se etumerkiltään kertoo vaikutusta tulokseen)

	Talousarvio	Muutettu talousarvio	Tilinpäätös	Poikkeama/TA	Poikkeama/muutettu TA
Verotulot	31 012 000	32 577 000	31 170 605	158 605	-1 406 395
Valtionosuudet	7 931 790	7 931 790	8 144 362	212 572	212 572
Korkotuotot	4 100	4 100	76 198	72 098	72 098
Muut rahoitustuotot	5 062 094	5 062 094	5 198 626	136 532	136 532
Korkokulut	-2 058 983	-2 458 983	-2 555 189	-496 206	-96 206
Muut rahoituskulut	-594 894	-594 894	-204 136	390 758	390 758

Tuloslaskelmaosa ylittyi positiivisesti alkuperäiseen talousarvioon verrattuna + 474 t€ ja alittui muutettuun talousarvioon verrattuna - 691 t€.

Kesällä 2025 Sotkamo teki talousarviomuutoksen, jolloin verotuloja korotettiin noin 1,6 miljoonalla eurolla ja korkokuluja nostettiin 0,4 t€:lla. Muutettuun talousarvioon nähden verotulot toteutuivat 1,5 M€ pienempinä. Syyksi tilinpäätöksessä mainitaan valtion joulukuussa tekemät korjaukset liittyen edelliseen vuoteen, puhutaan ns. "rytmihäiriöstä". Korkokulut toteutuivat muutettuakin talousarviota korkeampana ylittyen 96 t€:lla.

Valtionosuudet ylittivät budjetoidun +213 t€, korkotuotot + 72 t€ ja sijoituksista saadut rahoitustuotot + 137 t€. Muut rahoituskulut alittivat budjetin - 390 t€.

Taulukko: Sitovien määrärahojen toteutuminen, investointiosa

Investointiosa

(Poikkeama esitetty niin, että se kertoo paljonko enemmän tai vähemmän on investoitu suhteessa budjetoituun)

	Talousarvio	Muutettu talousarvio	Tilinpäätös	Poikkeama/TA	Poikkeama/muutettu TA
Kiinteä omaisuus	-150 000	-150 000	-183 417	33 417	33 417
Talonrakennus	-8 380 000	-9 710 000	-9 102 144	722 144	-607 856
Julkinen käyttöomaisuus	-2 173 000	-2 373 000	-2 291 983	118 983	-81 017
Irtain omaisuus	-865 000	-1 177 000	-1 061 443	196 443	-115 557
Vesihuoltolaitos	-850 000	-850 000	-475 457	-374 543	-374 543
Arvopaperit	300 000	300 000	300 000	0	0

Yhteensä investointiosa alitettiin muutettuun talousarvioon nähden -1,1 M€:lla, mutta ylitettiin alkuperäiseen talousarvioon nähden + 696 t€:lla.

Kesällä 2025 tehtiin talousarviomuutos, jossa talonrakennuksen budjettia korotettiin +1,3 M€ syynä Sotekeskus I:n vuodelta 2024 siirtyneet maksuerät. Toteuma jäi muutetusta talousarviosta -608 t€. Opiskelija-asuntohanketta ei kilpailutuksen jälkeen edistetty, koska vuokrataso olisi noussut kohtuuttoman korkeaksi.

Toinen talousarviomuutos koski julkista käyttöomaisuutta, jonka budjettia korotettiin +200 t€. Korotus liittyi pesäpallokentän maanrakennustöihin. Toteuma oli muutettuun talousarvioon nähden -81 t€.

Kolmas muutos talousarvioon koski irtainta käyttöomaisuutta; budjetin korotus +312 t€. Syynä korotukseen oli uuden kirjasto-lukio-rakennuksen maksuerien siirtyminen vuoden 2025 puolelle. Muutettu talousarvio alitettiin -115 t€:lla.

Vesihuoltolaitoksen investoinnit toteutuivat -374 t€ budjetoitua pienempinä. Tähän vaikuttivat aurinkoenergiainvestoinnin sijoittaminen edullisempaan toteutusajankohtaan ja hajujen hallinnan edistäminen aiottua edullisemmin toimenpitein.

Taulukko: Sitovien määrärahojen toteutuminen, rahoitusosa

Rahoitusosa

(Poikkeama esitetään siten, että kerrotaan, miten se vaikutti kassaan ja lainakantaan)

	Talousarvio	Muutettu talousarvio	Tilinpäätös	Poikkeama/TA	Poikkeama/muutettu TA
Antolainauksen lisäys	0	0	-333 635	-333 635	-333 635
Antolainauksen vähennys	0	0	0	0	0
Pitkäaikaisen lainan lisäys	20 000 000	20 000 000	20 000 000	0	0
Pitkäaikaisen lainan vähennys	-9 005 423	-9 005 423	-9 205 423	-200 000	-200 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-10 000 000	-10 000 000	-4 200 000	5 800 000	5 800 000
Lainakannan muutokset	994 577	994 577	6 594 577	5 600 000	5 600 000

Rahoitusosasta löytyy sidottuihin määrärahoihin nähden merkittävin poikkeama. Lyhytaikaista lainaa jouduttiin ottamaan 5,8 M€ aiottua enemmän ja kunnan lainakanta oli vuoden lopussa 5,6 M€ budjetoitua suurempi.

Tarkastuslautakunnan havainnot:

- Talouden suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota rahoituslaskelman laatimiseen jo talousarvion ja toimintasuunnitelman valmisteluvaiheessa. Suunnitelmiin perustuva rahoitustarve tulee laskea oikein ja esittää selkeästi päättäjille sekä kuntalaisille.

6.3 Talouden kehittyminen, tunnusluvut ja vertailu saman kokoluokan kuntiin

Talouden ja rahoituksen kehitys

Taulukko: Tuloslaskelma 2025 (1000 €), Lähde: yhteenveto vuoden 2025 tilintarkastuksesta

Ulkoinen tuloslaskelma (t€)	Konserni 2025	Konserni 2024	Kunta 2025	Kunta 2024
Toimintatuotot	19 358	18 440	13 591	13 111
Valmistus omaan käyttöön	187	0	187	0
Henkilöstökulut	-30 237	-29 630	-30 237	-29 630
Palvelujen ostot	-11 961	-11 687	-11 961	-11 742
Muut toimintakulut	-12 710	-11 907	-8 605	-7 919
Toimintakulut yhteensä	-54 908	-53 224	-50 803	-49 291
TOIMINTAKATE	-35 549	-34 784	-37 025	-36 179
Verotulot	31 171	24 469	31 171	24 573
Valtionosuudet	8 144	7 999	8 144	7 999
Rahoitustuotot ja -kulut	2 124	845	2 515	1 231
VUOSIKATE	5 889	-1 470	4 806	-2 376
Poistot ja arvonalentumiset	-6 151	-7 072	-5 397	-6 420
Satunnaiset tuotot ja kulut	0	0	0	11 501
TILIKAUDEN TULOS	-262	-8 542	-591	2 705
Poistoeron ja rahastojen muutokset	8	14	0	552
Vähemmistöosuus ja verot	-87	0	0	0
TILIKAUDEN YLI/ALIJÄÄMÄ	-341	-8 529	-591	3 258

Toimintakate heikkeni edelliseen vuoteen verrattuna kuntaemossa – 846 t€ ja kuntakonsernissa – 765 t€. Vuosikate parani kuntaemossa 7,2 M€ ja kuntakonsernissa 7,4 M€, merkittävimpinä erinä verotuottojen kasvu noin 6,6 M€:lla (huom. kaivosvero 4,9 M€) ja rahoitustuottojen ja –kulujenparaneminen noin 1,3 M€:lla. Valtionosuudet kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna, vaikka vuonna 2024 saatiin 1,0 M€:n suuruinen harkinnanvarainen lisä. Vuodelle 2025 tarkennettiin kuntatalousraportointia ja oppilastilastointia, joiden avulla kuntien antamat tiedot valtionosuuksien perusteista ovat oikeita. Sotkamon kunnan verotulojen suuruus suhteessa valtionosuuksiin on iso ja on eräänlainen merkki elinvoimaisesta kunnasta.

Kunnan tuloksen kannalta kaivosveron ja rahoitusarvopaperisijoitusten tuotto ovat erittäin merkitykselliset. Rahoitusarvopaperituottoihin sisältyy myös riski, koska niiden tuotto voi vaihdella erittäin merkittävästi. Tämä tulisi ottaa huomioon taloutta suunniteltaessa. Vuoden 2025 tuloslaskelmassa nämä tuotot olivat noin 5 M€ ja

vuoden 2024 tuloslaskelmassa noin 3 M€. Myös valtionosuuksien kehittymiseen liittyy riski siitä, millaisia päätöksiä valtio tekee niiden suuruudesta tulevaisuudessa.

Tilintarkastuksessa havaittiin poikkeamia, jotka olisivat heikentäneet kunnan tulosta noin 100 t€:lla. Poikkeamat esitettiin kunnalle ennen tilinpäätöksen käsittelyä kunnanhallituksessa. Tilinpäätöstä ei avattu virheiden korjaamiseksi. Tilintarkastuskertomuksessa todetaan, ettei virhettä kuitenkaan katsota merkittäväksi.

Taulukko: Tase 2025 (1000 €), Lähde: yhteenveto vuoden 2025 tilintarkastuksesta

Ulkoinen tase (t€)	Konserni 2025	Konserni 2024	Kunta 2025	Kunta 2024
VASTAAVAA				
Pysyvät vastaavat	143 547	136 351	140 263	132 718
Aineelliset ja aineettomat hyödyk.	135 219	128 173	116 843	109 875
Sijoitukset	8 328	8 178	23 420	22 843
Toimeksiantojen varat	404	850	53	176
Vaihtuvat vastaavat	46 806	47 891	44 040	45 919
Pitkäaikaiset saamiset	164	165	93	93
Lyhytaikaiset saamiset	4 578	4 218	4 403	4 083
Rahoitusarvopaperit	38 597	35 065	38 597	35 065
Rahat ja pankkisaamiset	3 467	8 444	947	6 677
Yht.	190 757	185 092	184 356	178 813
VASTATTAVAA				
Oma pääoma	70 489	70 928	78 981	79 572
Vähemmistöosuus	0	0	0	0
Poistoero ja varaukset	110	115	0	0
Toimeksiantojen pääomat	629	953	251	253
Vieras pääoma	119 529	113 096	105 124	98 987
Lainat, rah.laitokset ja julkisyht.	108 685	101 925	95 668	89 073
Muut lyhyt- ja pitkäaikaiset velat	10 844	11 171	9 456	9 914
Yht.	190 757	185 092	184 356	178 813

Sotkamon kunnan taseen arvo oli 184 M€ (179 M€) ja kuntakonsernin tase 191 M€ (185 M€). Kasvua oli edelliseen vuoteen verrattuna reippaat 5 M€.

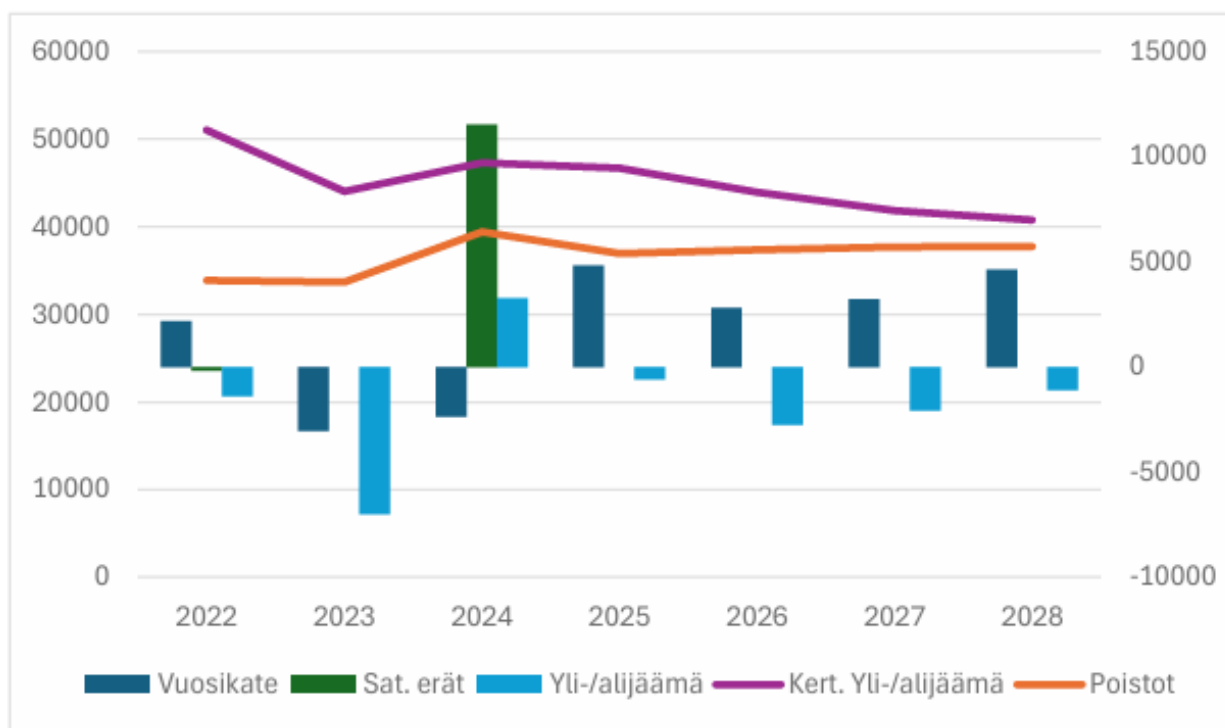
Vastaavaa puolella pysyvät vastaavat kasvoivat noin 7,5 M€ rakennusinvestointien myötä. Vaihtuvat vastaavat pienentyivät -1,9 M€, kun kassavarat pienenevät -5,7 M€, mutta toisaalta rahoitusarvopapereiden arvo kasvoi 3,5 M€.

Vastattavaa puolella oma pääoma pieneni -591 t€ ja vieras pääoma kasvoi 6,1 M€.

Sotkamon kunnan tase suhteessa väkilukuun on suuri ja sisältää riskiä suuren kiinteistömäärän ja velkaisuuden osalta. Toisaalta on huomattava, että taseessa on myös mittava rahoitusarvopaperisalkku, jonka arvo oli vuoden 2025 lopussa 38,6 M€. Taseessa on myös eriä, jotka ovat siinä aliarvoon arvotettuna. Jatkossa kunnan tulisi kiinnittää huomiota taseen hallintaan esimerkiksi kiinteistöjen käyttöasteeseen ja omistukseen liittyvien ratkaisujen sekä rahoitusarvopapereiden tuottojen osittaisen hyödyntämisen kautta.

Kaavio ja kuvio: Kuntaemon talouden kehitys (Lähteet: tilinpäätökset 2022–2025 ja talousarvio 2026), ulkoinen tulos (1000 €)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Vuosikate	2166,7	-3051,9	-2375,9	4805,8	2816,6	3226,3
Poistot	4106,4	4033,6	6420,1	5397,1	5559,2	5713,2
Sat. erät	-175		11501,4			
Yli-/alijäämä	-1386	-7004	3258	-591	-2742	-2086
Kert. Yli-/alijäämä	51022	44018	47276	46685	43943	41857

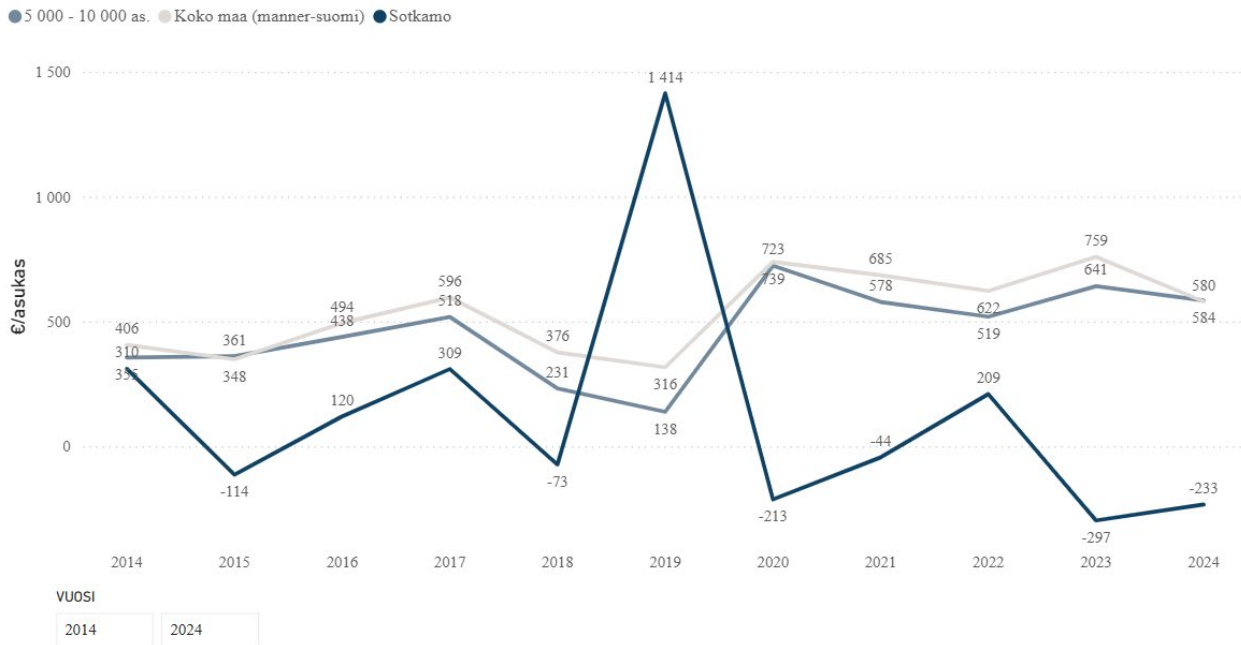

Taulukko: Sotkamon kunnan rahoituslaskelma ja lainakannan (lainat ja vuokravastuut) kehitys v. 2025–2028 (Lähteet: Tilinpäätös 2025 ja talousarvio 2026, huom. pitkäaikaisten lainojen määrää muokattu vuosille 2027 ja 2028)

(1000 €)	TP 2025	2026	2027	2028
Vuosikate	4 807	2 817	3 626	4 636
Satunnaiset erät	0			
Tulorahoituksen korjauserät	-77	-100	-100	-100
TOIMINNAN RAHAVIRTA	4 730	2 717	3 526	4 536
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-12 532	-5 703	-6 510	-6 845
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-7 802	-2 986	-2 984	-2 310
Antolainauksen lisäys	-359	0	0	0
Antolainauksen vähennys	0	0	0	0
Antolainauksen muutokset	-359	0	0	0
Pitkäaikaisen lainauksen lisäys	20 000	10 000	14 000	13 000
Pitkäaikaisen lainauksen vähennys	-9 205	-10 337	-10 782	-10 645
Pitkäaikaisten lainojen nettomuutos	10 795	-337	3 218	2 355
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-3 502	4 300	0	0
Lainakannan muutokset	7 293	3 964	3 218	2 355
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	121	0	0	0
Saamisten muutos	-1 019	0	0	0
Korottomien velkojen muutos	-432	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-1 330	0	0	0
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	5 604	3 964	3 218	2 355
Vaikutus maksuvalmiuteen	-2 198	978	234	46
Rahat ja pankkisaamiset (kassa) 31.12.	947	1 925	2 159	2 204
Rahoitusarvopaperit 31.12.	38 597			
Rahavarat yhteensä 31.12.	39 544			
LAINAT JA VUOKRAVASTUUT	102 035	105 999	109 216	111 571

Sotkamon kuntaemon tulos oli vuoden 2024 tuloksesta poiketen alijäämäinen ja myös suunnitelmavuosille ennakoitaan alijäämäistä tulosta. Vuoden 2024 tulokseen vaikutti lämpöliiketoimintajärjestelyistä syntynyt 11,5 M€:n satunnainen tuotto. Vuoden 2025 vuosikate täytti vuodelle asetetun strategisen tavoitteen (= vuosikate positiivinen) ja ylitti vuoden talousarviotavoitteen. Kunnan vuosikate ei kuitenkaan riittänyt kattamaan poistoja eikä suunnitelmalukujen mukaan tee sitä tulevinakaan vuosina.

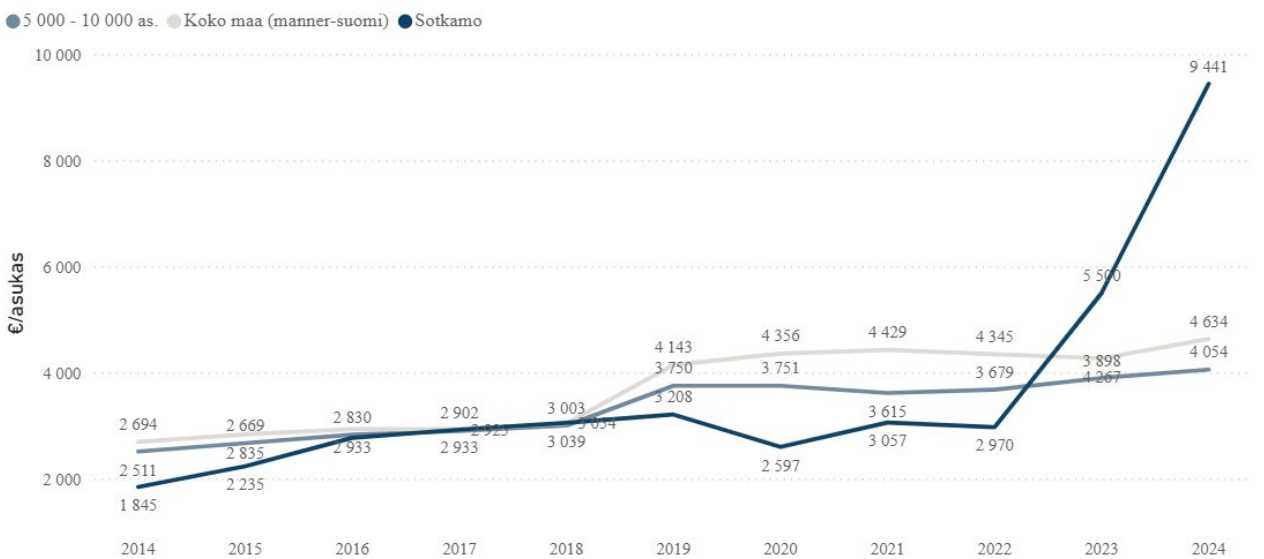
Kuvio: Sotkamon kunnan vuosikate/asukas, €, verrattuna muihin 5000–10000 asukkaan kuntiin ja Manner-Suomen kaikkiin kuntiin (Lähde: Kuntaliitto, tilastot)

Kymmenen viime vuoden aikana Sotkamon vuosikate on vuotta 2019 lukuun ottamatta ollut selvästi pienempi kuin samankokoisissa kunnissa keskimäärin sekä alle Manner-Suomen keskiarvon.

Vuonna 2019 toteutettiin sähköyhtiökauppa, josta kirjattiin noin 38 M€:n satunnainen tuotto. Vuonna 2024 kuntaemion tulokseen kirjattiin 11,5 M€:n satunnaiset tuotot konsernin sisällä suoritetusta lämpöliiketoiminnan yhtiöittämisestä. Vuonna 2025 Sotkamon kunnan asukaskohtainen vuosikate oli + 473 euroa/asukas.

Kuvio: Sotkamon kunnan lainat ja vuokravastuut/asukas, €, verrattuna muihin 5000–10000 asukkaan kuntiin ja Manner-Suomen kaikkiin kuntiin (Lähde: Kuntaliitto, tilastot)

Kunta on reippaasti ylivelkaantunut. Edellisessä taulukossa esitetään lainakannan kehitys kuluvalle suunnitelmakaudella. Talousarviossa esitettyä rahoituslaskelmaa on korjattu pitkäaikaisten lainojen osalta niin, että suunnitelluilla toiminnan ja investointien kuluilla ei huononnetta kunnan maksuvalmiutta. Suunnitelluilla luvuilla kunta tulee velkaantumaan edelleen lisää.

Vuonna 2024 Sotkamon kuntaemon lainat ja vuokravastuut olivat Suomen kuntien keskiarvoon verrattuna yli kaksinkertaiset. Vuonna 2025 Sotkamon kunnan lainat ja vuokravastuut olivat 10 033 € asukasta kohden.

Kunta velkaantui vuonna 2025 noin 5,6 M€ arvioitua (muutettu talousarvio) enemmän. Myöskään kunnan suunnitelmaluvussa (talousarvio 2026) rahoituslaskelma ei seuraa suunniteltuja käyttötalous- ja investointilukuja. Rahoituslaskelmien oikeellisuuteen tulisi kiinnittää huomiota, niin että lainakannan kehitys esitetään oikean suuruisena. Lainakannan kehityksellä on myös vaikutusta lainanhoitokuluihin ja niiden oikeellisuuteen tuloslaskelmassa.

Maksuvalmius

Sotkamon kunnassa on käytäntönä kahden viikon mittainen maksuvalmiussuunnitelma. Hetkellisiä maksuvalmiushäiriöitä on hallittu kuntatodistusten avulla. Investointien maksuerien eläminen on Sotkamossakin aiheuttanut painetta maksuvalmiuden suunnittelulle. Maksuvalmiuden suunnittelun tulisi olla pitkäjänteisempää ja kassan riittävyyteen tulisi kiinnittää huomioita. Näin rahoituksen varmistamisen lisäksi helpotettaisiin myös taloushallinnon työskentelyä.

Tunnusluvut

Taulukko: Sotkamon kunnan (konserniemo) tunnuslukujen kehitys v. 2022–2025 (Lähde: Tilinpäätökset 2022–2025)

Tuloslaskelman tunnusluvut	2022	2023	2024	2025
Toimintatuotot/toimintakulut, %	14,4	26,6	26,6	26,8
Vuosikate/Poistot, %	52,8	75,7	-37,0	89,0
Vuosikate, €/asukas	209,0	-297,0	-233,0	473,0
Asukasluku	10 352	10 275	10 191	10 170

Taseen tunnusluvut	2022	2023	2024	2025
Omavaraisuusaste, %	72,3	55,6	44,6	42,9
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	36,6	143,7	216,2	198,5
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista, %	44,5	159,7	231,4	210,5
Kertynyt yli/alijäämä, 1000 €	51 022	44 018	47 276	46 684
Kertynyt yli/alijäämä, €/asukas	4929	4284	4639	4590
Lainakanta 31.12., 1000 €	237 38	49 630	89 073	95 668
Lainamäärä 31.12. €/asukas	2293	4830	8740	9407
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1000 €	30 756	56 487	89 073	102 035
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	2 971	5 497	8 740	10 033
Lainasaamiset, 1000 €	8	0	14 300	14 599

Rahoituksen tunnusluvut	2022	2023	2024	2025
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuotta delta, M€	20719	-1560	-76029	-73029
Investointien tulorahoitus, %	24,7	-13,8	-7,1	37,8
Laskennallinen lainanhoitokate	0,7	-0,2	-0,03	0,51
Lainanhoitokate	0,6	-0,7	-0,51	0,19
Kassan riittävyys, pv	135	214	142	189

Tunnuslukujen suositus- ja vertailuarvoja Suomesta:

Sotkamon kunnan vuosikate ei riitä kattamaan poistoja, ja kunta joutuu rahoittamaan investointeja lisävelkaantumisella. Sotkamon vuosikate/poistot -% oli vuoden 2025 tilinpäätöksessä 89 %. Vuonna 2024 Manner-Suomen keskimääräinen tunnusluvun arvo oli 127 % ja 5000–10000 asukkaan kuntien 136 %. Sotkamon asukaskohtainen vuosikate oli viime vuonna 473 €/asukas; edellisen vuoden Manner-Suomen arvo oli 582 € ja saman kokoluokan kuntien 521 €.

Sotkamon kunta on omavaraisuusasteella ja suhteellisella velkaantuneisuudella mitattuna ylivelkaantunut. Kun omavaraisuus on alle 50 %, on kunnalla merkittävän suuri velkarasite. Vuonna 2024 Manner-Suomen kuntien omavaraisuusaste oli 62 % ja saman kokoluokan kuntien 47 %.

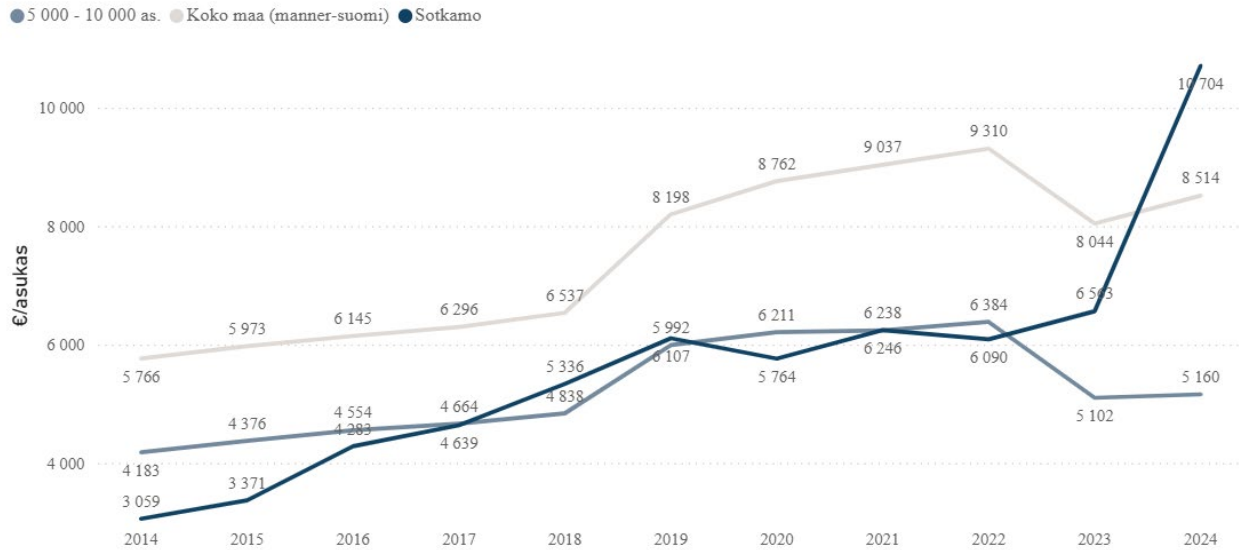
Sotkamon kunnan toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta on -76,0 M€. Tämä ilmaisee merkittävää yli-investointia suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

Taulukko: Kuntakonsernin tunnuslukujen kehitys v. 2022–2025 (Lähde: Tilinpäätökset 2022–2025)

Tuloslaskelman tunnusluvut	2022	2023	2024	2025
Toimintatuotot/toimintakulut, %	43,9	33,7	34,6	35,3
Vuosikate/Poistot, %	61,5	-53,3	-20,8	95,7
Vuosikate, €/asukas	348,0	-244,0	-144,0	579,0
Asukasluku	10 352	10 275	10 191	10 170
Taseen tunnusluvut	2022	2023	2024	2025
Omavaraisuusaste, %	52,8	50,3	38,38	36,98
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	54,4	154,9	221,61	203,44
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista, %				
Kertynyt yli/alijäämä, 1000 €	49 907	42644	38561	38131
Kertynyt yli/alijäämä, €/asukas	4 821	4 150	3 784	3 749
Lainakanta 31.12., 1000 €	54 942	60 569	101 925	108 685
Lainamäärä 31.12. €/asukas	5 307	5 895	10 001	10 687
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1000 €	63 053	67 426	109 023	115 063
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	6 091	6 562	10 698	11 314
Lainasaamiset, 1000 €	90	72	72	72
Rahoituksen tunnusluvut	2022	2023	2024	2025
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuotta delta, M€	17 592	25 321	-36 207	-87 463
Investointien tulorahoitus, %	31,2	-10,5	-3,9	43,9
Laskennallinen lainanhoitokate	0,6	-0,1	0,1	0,5
Lainanhoitokate	0,7	-0,1	-0,16	0,34
Kassan riittävyys, pv	114	165	154	187

Vuosikatteen ja poistojen suhde tulisi olla yli 100 %, omavaraisuusasteen vähintään 50 % ja mielellään yli 70 % ja lainanhoitokatteen yli 0,8. Kukin näistä tavoitteista alitetaan.

Kuvio: Sotkamon kuntakonsernin lainat ja vuokravastuut/asukas, €, verrattuna saman kokoluokan kuntiin ja Manner-Suomen kuntiin keskimäärin (Lähde: Kuntaliitto, tilastot)

Vuoden 2025 lopussa kuntakonsernin lainat ja vuokravastuut olivat yhteensä 115,1 M€ ja 11 314 €/asukas. Kunnan reippaitten investointien myötä kuntakonsernin asukaskohtaiset laina- ja leasingvastuut ovat yli kolminkertaistuneet kymmenen vuoden aikajaksolla. Vuoden 2024 lopussa Manner-Suomen kuntien keskimääräiset asukaskohtaiset lainat ja vuokravastuut olivat 8 514 €/asukas.

Kriisikuntakriteerit

Jos pohditaan Sotkamon kunnan ja kuntakonsernin taloutta suhteessa kuntalain mukaisiin kriisikuntakriteereihin, voidaan todeta, että Sotkamon kuntaemon ja konsernin taseessa on edelleen merkittävästi ylijäämää. Tämä antaa aikaa talouden tasapainottamiseen. Sotkamon kunnan veroaste on 7,5 %, kun tuloveroprosenttien painotettu keskiarvo Manner-Suomessa vuonna 2026 on 7,57 %. Konsernin vuosikatteen ja poistojen välinen suhde oli vuosina 2022–2024 alle 80 % ja kahtena viimeisenä vuotena jopa negatiivinen. Vuonna 2025 vuosikatteen ja poistojen välinen suhde oli yli edellytetyn 80 %:n ollen 95 %.

Sotkamon kuntakonsernin velkaantuneisuus, mitattuna lainojen ja vuokravastuiden määrällä asukasta kohden, oli vuoden 2025 lopussa 11 314 euroa/asukas. Manner-Suomen kunnissa vastaava luku oli vuoden 2024 lopussa keskimäärin 8 514 euroa/asukas. Sotkamon kuntakonsernin velkamäärä ylittää maan keskimääräisen 35 %:lla, joka ei ylitä kriisikuntakriteeriä. Kuntakonsernin laskennallinen lainanhoitokate on ollut tarkasteluajan alle vaaditun 0,8.

6.4 Talouden riskit ja kestävyys

Sotkamon kunnan taseessa on aiemmilta vuosilta syntynyttä ylijäämää 46,7 M€, joka antaa kunnalle aikaa tasapainottaa nykyisen alijäämäisen tuloksensa. Kunnan ylivelkaisuutta paikkaavat rahoitusarvopapereihin tehdyt sijoitukset.

Pidemmällä aikajänteellä kunnan talouden tulisi kuitenkin olla tasapainossa, joten ”nykyinen meno” ei ole riittävää. Kunta on ylivelkaantunut, ja suunnitelmalukujen kautta näyttää velkaantuvan edelleen enemmän. Käytännössä Sotkamossa eletään yli varojen. Kunnan tulisi rivakasti päivittää talouden sopeuttamisohjelmasta ja pitää sitä ajan tasalla muuttuvissa olosuhteissa.

Tulokseen vaikuttavia riskitekijöitä:

- Kaivosyhtiöiden toimintaan liittyvät riskit valtiovallan tekemien verotuspäätösten vuoksi
- Valtionosuuksien kehitys epävarmuus
- Muiden rahoitustuottojen vaihtelu eri vuosina
- Ylivelkaisuuden tuomat korkoriskit

Taseeseen liittyvät riskit:

- Taseen suuri koko suhteessa kunnan asukasmäärään
- Iso kiinteistömassa, kiinteistöjen tarpeen väheneminen jatkossa
- Velkaisuus

6.5 Talouden ohjaus

Kunnanvaltuusto hyväksyi joulukuussa 2024 Kestävä kuntatalous -ohjelman (sopeuttaminen). Talousarviokirjan 2026 mukaan em. ohjelma toimii tasapainottamisohjelmana vuoteen 2027 saakka. Kestävän kuntatalousohjelman lisäksi on vuonna 2025 aloitettu varhaiskasvatuksen, koulujen, nuorisotoimen sekä näihin liittyvien tukipalveluiden palveluverkon suunnittelu. Selvitys valmistuu vuoden 2026 aikana, jonka jälkeen voidaan tehdä päätöksiä siitä, kuinka palvelut järjestetään tulevaisuudessa.

Talousarvion 2026 ja toimintasuunnitelman 2027–2028 perusteella näyttää, että voimassa oleva Kestävä kuntatalousohjelma ei ole riittävä tasapainottamaan kunnan taloutta. Kuntaemon tulos on alijäämäinen:

2026	-2,7 M€
2027	-2,1 M€
2028	-1,1 M€

Suunnitelmalukujen perusteella kunnan talouden sopeuttamistarve suunnitelmakaudelle näyttäisi olevan keskimäärin 2 M€/vuosi. Olemassa olevalla sopeuttamisohjelmalla ei ole saavutettu haluttua tulosta.

Sotkamo pystyy kestävästi investoimaan keskimäärin 4–5 M€/vuosi. Suunnittelukaudelle kunnan tulisi sopeuttaa nykyisen Kestävän kuntatalousohjelman lisäksi tulojaan ja menojaan noin 2 M€/vuosi kestävästi. Kulukehityksen vuoksi sopeuttamista voi edelleen kasvaa. Päätöksenteko ja päätösten toimeenpano sopeuttamisesta tulisi tehdä nopealla aikataululla.

Kunnanhallitus esittää kunnanvaltuustolle talousarvion hyväksymistä joulukuussa. Kunnanhallituksen käsittelyssä ei pöytäkirjojen mukaan ole ollut ohjetta tai raamia talousarvion laatijoille. Kun kunnan taloutta halutaan tasapainottaa, tulisi kunnanhallituksen kiinnittää huomiota riittävien ohjeiden antamiseen viranhaltijoille.

6.6 Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset

- Sopeuttamistarve tunnistetaan, sopeuttamisohjelma on laadittu ja sitä on pääosin toteutettu.
- Taseen ylijäämä turvaa toimintaa toistaiseksi.
- Sijoitukset pienentävät nettovelkaisuutta.

- Sotkamon kuntakonserni on ylivelkaantunut.
- Kunnan tase on suuri ja sisältää riskejä.
- Kunnan käyttötalous ja investoinnit eivät ole tasapainossa. Sopeuttamisohjelman päivitys valmistuu hitaasti eikä elä mukana ajassa.
- Kunnan kassanhallinta toimii liian lyhyellä aikajänteellä ja sisältää riskejä.
- Kunnan taloussuunnittelussa käytetyt rahoituslaskelmat on laadittu osin virheellisesti, eivätkä ne anna päättäjille ja kuntalaisille oikeaa kuvaa kunnan velkakehityksestä suunnitelluilla käyttötalous- ja investointiluvuilla.
- Talousohjaaminen vaatii terävöittämistä.

Tarkastuslautakunnan kysymykset kunnanhallitukselle:

- Mitä konkreettisia toimenpiteitä kunnanhallitus aikoo toteuttaa velkaantumiskehityksen taittamiseksi ja millä aikataululla?
- Kuinka investoinnit mitoitetaan kunnan kestävän talouden tasolle? Riittävätkö rajoitetut investoinnit pitämään kunnan tarvitsemat kiinteistöt ja infrastruktuurin kunnossa?
- Miten ja missä vaiheessa kunta päivittää Kestävä Kuntatalous –ohjelman vastaamaan kunnan kestävän talouden tasoa? Miten varmistetaan, että ohjelma pysyy mukana ajassa? Miten pitkän tähtäimen taloussuunnittelua aiotaan lähteä tekemään huomioiden kestävä kuntatalous?
- Mitä toimenpiteitä aiotaan tehdä taseen ja sen riskisyyden hallitsemiseksi?
- Miten varmistetaan, että taloushallinnon tuottamat rahoituslaskelmat näyttävät päättäjille ja kuntalaisille oikeita velkaantumisen lukuja?
- Miten talousohjausta aiotaan vahvistaa niin, että toimialojen suunnitelmilla mennään kohti kestävää kuntataloutta?

7. ELINVOIMA – KESTÄVYYDEN, KASVUN JA YHTEISTYÖN TARINA

7.1 Johdanto

Sotkamon elinvoima syntyy luonnosta – maasta, vedestä ja metsistä – sekä tasapainosta sen kanssa. Se syntyy tiedosta ja taidosta, rohkeudesta uudistua ja kyvystä nähdä mahdollisuuksia muuttuvassa maailmassa. Elinvoima rakentuu ihmisistä ja yhteisöstä, jota kantavat perinne, usko yhteiseen tekemiseen ja halu rakentaa tulevaisuutta. Työ, yrittäjyys, osaaminen ja vetovoima kietoutuvat yhteen muodostaen perustan, jolle Sotkamo kasvaa ja kehittyy.

Strategian 2025 yksi kolmesta kärjestä oli: "Elinvoiman vastuullinen vahvistaminen"

Tarkastuslautakunnan tavoite:

Arvioida, miten Sotkamon kunta edistää elinvoiman kasvua kunnassa ja alueellisesti sekä miten elinvoima on kehittynyt kuluneella strategiakaudella ja toimintavuonna inhimillisen pääoman ja tuloksellisuuden näkökulmista. Lisäksi tavoitteena on arvioida, miten kunta toimii kestävän tulevaisuuden rakentajana sekä miten ilmasto- ja energiateemat näkyvät päätöksenteossa.

Kappaleessa 4 *Onnistuminen strategian 2022–2025* tavoitteissa on käsitelty elinvoimaohjelman tavoitteiden toteutumista siltä osin kuin ohjelmassa on esitetty numeerisia tavoitteita. Tässä osiossa syvennytään Sotkamon kunnan elinvoimaan käytettävissä olevan tutkimustiedon, tilastotiedon ja yleisten elinvoimamittareiden kautta. Sotkamon kuntaan elinvoiman mahdollistajana on perehdytty kuulemalla asiantuntijoita sekä kuntaorganisaatiosta että sen sidosryhmistä.

Lähteet:

Asiantuntijoina on kuultu

- Kunnanjohtaja
- Kunnanhallituksen puheenjohtaja
- Yritysasiantuntija
- Matkailuasiantuntija
- Toimistopäällikkö
- Maaseutupäällikkö
- Työllisyys- ja kansainvälisyyspäällikkö
- Snowpolis Oy:n hallituksen puheenjohtaja
- Kainuun Yrittäjät, toimitusjohtaja
- Sotkamon yrittäjien hallituksen sihteeri
- MTK Sotkamon puheenjohtaja

Muu materiaali

- Alueiden tutkimus 2025 (WSP)
- Kuntaliiton EVP-indeksi
- Tilastokeskuksen avoimet tilastot
- Kainuun liiton tilastot
- Kuntaliiton kuntatieto
- THL
- Sotkanet.fi
- KEHA-keskus, työllisyystilastot
- Visitory

7.2 Alueiden tutkimus 2025

Sotkamo sai menestystä Alueiden tutkimuksessa vuonna 2025. Alueiden tutkimus 2025 perusteella Sotkamo on selkeästi Kainuun elinvoimaisin kunta. Valtakunnallisessa tuottavuusvertailussa Sotkamo nousi kärkeen tasapistein Kittilän ja Pirkkalan kanssa. Yritysten liikevaihto asukasta kohden ja työpaikkaomavaraisuus ovat korkeaa tasoa, ja tulotaso on noussut kymmenessä vuodessa keskimääräistä enemmän. Sotkamon ja Kittilän elinvoimaa tuottaa matkailun lisäksi myös malmi. Kokonaispisteissä Sotkamo kuitenkin putosi neljä sijaa ja päätyi sijalta 35. sijalle 39.

Kuva: Alueiden tutkimus 2025 elinvoimaindeksin osa-alueet

Inhimillinen pääoma

- Väkiluku
- Väkiluvun muutos
- Nettomuutto
- Alle 55-vuotaiden osuus
- Koulutus
- Sairastavuus
- Syntyvyys
- Lasten pienituloisuusaste

Tuottavuus

- Työllisyys
- Ulkomailla syntyneiden työllisyys
- Tulotaso
- Tulotason muutos
- Yritysten liikevaihto
- Toimialadiversiteetti
- Työpaikkaomavaraisuus
- Toimintakate
- Velkaisuus

Vihreä rakennemuutos

- Päästöjen vähenemä
- Kiertotalouden työpaikat
- Sähköautojen osuus uusista autoista
- Investoinnit

Tutkimuksen elinvoimaindeksin osa-alueet.

Alueiden tutkimus 2025–15

Alueiden tutkimuksen 2025 Sotkamo koskevasta yhteenvedosta poimittuja kommentteja ja havaintoja:

- Sotkamo on useassa tuottavuuden indikaattorissa korkealla tasolla. Näitä ovat tulotason muutos viimeisen kymmenen vuoden aikana, yritysten liikevaihto asukasta kohden ja työpaikkaomavaraisuus. Työllisyysaste ja ulkomailla syntyneiden työllisyys ovat myös korkealla tasolla. Työllisyysaste on kasvanut 10 vuodessa lähes 12 % ja työpaikkaomavaraisuus 19 %.
- Suurin työnantaja ja liikevaihdoltaan merkittävin yritys Terrafame panostaa myös vihreisiin investointeihin.

- Kunnan toiseksi suurin työnantaja Vuokatinrinteet edistää kunnassa palveluyritysten toimintaa ja rakentamista.
- Sotkamo on profiloitunut urheilu- ja liikuntakoulutuksessa.
- Tuottavuuden indikaattoreista asukaskohtainen nettovelka on laskettu tutkimuksessa vuosien 2019–2013 keskiarvona ja tällöin se on tutkimuksessa vielä hyvällä tasolla. Kommenteissa kuitenkin mainitaan, että kunnan lainakanta on sittemmin kasvanut, ja asukaskohtainen nettovelka -indikaattori on laskussa.
- Tuottavuusindikaattoreista asukaskohtainen toimintakate (vuosien 2019–2023 keskiarvo) on alhaisella tasolla.
- Vaikka Sotkamon tuottavuusindikaattorit ovat korkealla tasolla, se ei suoraan heijastu inhimilliseen pääomaan. Nettomuutto on heikentynyt edelliseen vuoteen verrattuna, ja maahanmuuttajia Sotkamo houkuttelee vähäisesti, vaikka ulkomailla syntyneiden työllisyysaste onkin korkea.
- Nettosyntyvyys on heikentynyt ja alle 55-vuotiaiden osuus asukkaista on pysynyt samana.
- Työllisten sairastavuudessa Sotkamon sijoitus on heikohkolla tasolla.
- Lasten pienituloisuusaste on Sotkamossa selvästi keskimääräistä alhaisempi.
- Kunnassa panostetaan lapsiin. Kuntaan on vuoden 2025 alussa valmistunut uusi lukio-kirjastorakennus, kesällä 2024 uusi yläkoulu ja vuonna 2023 uusi päiväkot.
- Korkeasti koulutettujen osuus on kasvanut.
- Vihreän rakennemuutoksen indikaattoreissa on Sotkamossa suuri hajonta. Vihreissä investoinneissa Sotkamo on Suomen kärkijoukoissa Terrafamen investointien ansiosta, ja sähköautojen osuus on hyvällä tasolla. Sen sijaan päästöjen vähenemä on heikkoa ja kiertotalouden työpaikkojen osuus on alhainen.

Seuraavissa kappaleissa tarkastellaan Sotkamon kunnan elinvoimaisuuden kehitystä strategiakauden 2022–2025 aikana. Tarkasteluun otetaan Inhimillinen pääoma ja Tuottavuus. Vihreä rakennemuutos käsitellään kappaleessa kahdeksan.

7.3 Inhimillinen pääoma

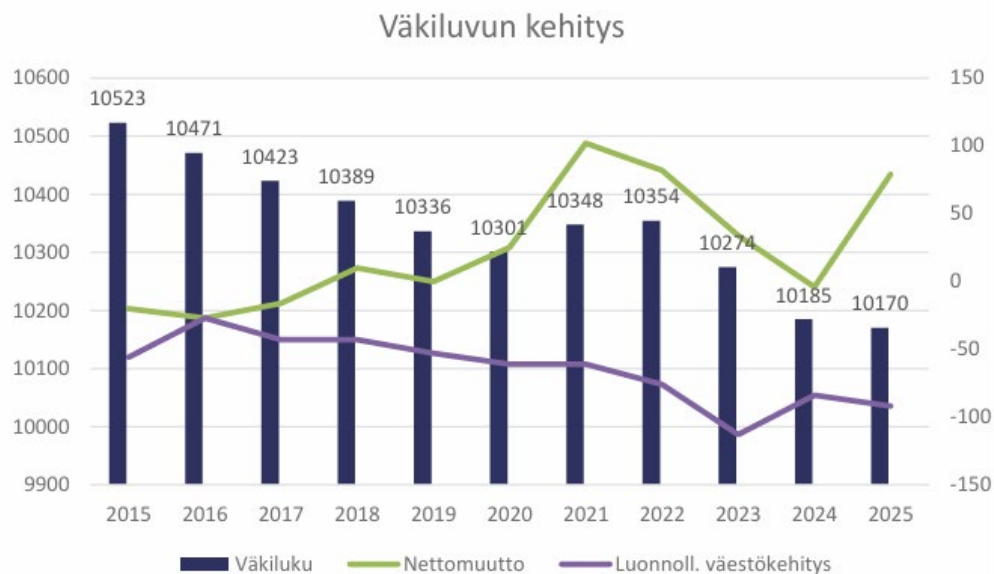
Väkiluku

Sotkamon väkiluvun vähenemä viimeisen kymmenen vuoden aikana on ollut kohtuullisen vähäistä, esimerkiksi verrattuna Kainuun muihin kuntiin. Pudotus on keskimäärin 41 asukasta vuodessa ja prosentuaalisesti keskimäärin –0,4 %. Vuosina 2021 ja 2022 väkiluvun kehitys oli +-merkkinen nettomuuton ylittäessä luonnollisen väestön kehityksen. Vuonna 2021 kunnan nettomuutto oli +102 henkilöä ja vuonna 2022 +82 henkilöä. Luonnollinen väestönlisäys heikkeni merkittävästi vuonna 2022 ollen –76 henkilöä ja oli tarkastelukaudella korkeimmillaan vuonna 2023 ollen 113 henkilöä. Miesten ja naisten osuus väestöstä on Sotkamossa tasainen.

Taulukko: Väkiluvun kehitys 2015–2025 (Lähde: Tilastokeskus, avoimet ja Kainuun liitto, tilastot, väestömuutokset ennakkotieto)

Vuosi	Elävänä syntyneet	Kuolleet	Luonnollinen väestönlisäys	Nettomuutto	Kokonaismuutos	Väkiluku
2015	86	142	-56	-20	-75	10523
2016	101	128	-27	-27	-52	10471
2017	93	136	-43	-16	-48	10423
2018	69	112	-43	10	-34	10389
2019	76	129	-53	0	-53	10336
2020	76	137	-61	25	-35	10301
2021	81	142	-61	102	47	10348
2022	67	143	-76	82	6	10354
2023	52	165	-113	34	-80	10274
2024	64	148	-84	-4	-89	10185
2025	50	142	-92	79	-13	10170

Kaavio: Väkiluvun kehitys 2015–2025 (Lähde: Tilastokeskus, avoimet ja Kainuun liitto, tilastot, väestömuutokset ennakkotieto)

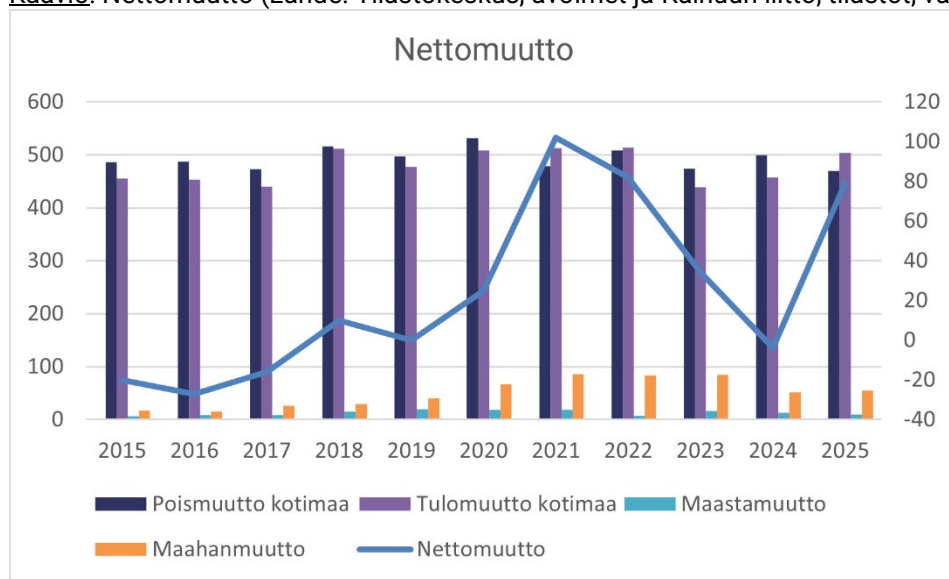
Tilastokeskuksen vuonna 2024 tekemän väestöennusteen mukaan Sotkamon väkiluku pienenee tasaista 0,25 %:n vauhtia miesten ja naisten osuuden väestöstä pysyessä tasaisesti 50 %:n tuntumassa. Ennakkotieto vuoden 2025 lopun väkimäärästä on 10170, kokonaisuutos – 13 (-0,13 %). Positiivinen väestökehitys edellyttää nettomuuton kasvuun panostamista.

Nettomuutto

Taulukko: Nettomuutto (Lähde: Tilastokeskus, avoimet ja Kainuun liitto, tilastot, väestömuutoksen ennakkotieto)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Nettomuutto	-20	-27	-16	10	0	25	102	82	34	-4	79
Poismuutto kotimaa	486	487	473	516	497	532	479	508	474	500	470
Tulomuutto kotimaa	455	453	440	512	477	508	513	514	439	457	504
Maastamuutto	6	8	9	15	20	18	18	7	16	13	10
Maahanmuutto	17	15	26	29	40	67	86	83	85	52	55

Kaavio: Nettomuutto (Lähde: Tilastokeskus, avoimet ja Kainuun liitto, tilastot, väestömuutoksen ennakkotieto)

Nettomuutto Sotkamoon on ollut positiivinen vuosina 2018–2023. Kotimaan kuntien välinen nettomuutto oli positiivinen vuosina 2021 ja 2022. Ennakkotietojen mukaan vuonna 2025 sekä kuntien välinen nettomuutto että nettomaahanmuutto olivat positiivisia ja kokonaisnettomuutto +79 henkilöä. Kaikkien näiden kuuden vuoden aikana isompi merkitys on kuitenkin ollut ulkomailta tulevalla muuttovoitolla. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan alkoi helmikuussa 2022. Myös Terrafamen tulomuuttajien rekrytoinnilla on merkitystä. Sotkamo alensi kunnallisveroprosenttiaan vuodelle 2020 (21,25 % → 19,75 %). Vuodelle 2025 Sotkamo korotti kunnallisveroprosenttiaan yhdellä prosenttiyksiköllä (7,5 % → 8,5 %). Veroprosentin alentamisella ei ollut merkittävää tai ainakaan pysyvää vaikutusta Sotkamon väestömäärään. Myöskään veroprosentin korottamisella vuodelle 2025 ei ollut kuntien väliseen nettomuuttoon negatiivista vaikutusta.

Alueiden tutkimuksessa todetaan, että Sotkamo houkuttelee heikosti Suomen ulkopuolelta tulevia muuttajia siitä huolimatta, että ulkomailta syntyneiden työllisyysaste on korkea.

Väestön ikääntyminen

Alle 55-vuotiaiden osuus väestöstä on tippunut kymmenen vuoden aikajaksolla –3 %-yksikköä, pysyen kuitenkin kuluneella strategiajaksolla prosentuaalisesti kohtuullisen tasaisena.

Taulukko: Alle 55-vuotiaiden osuus väestöstä (Lähde: Tilastokeskus, avoimet)

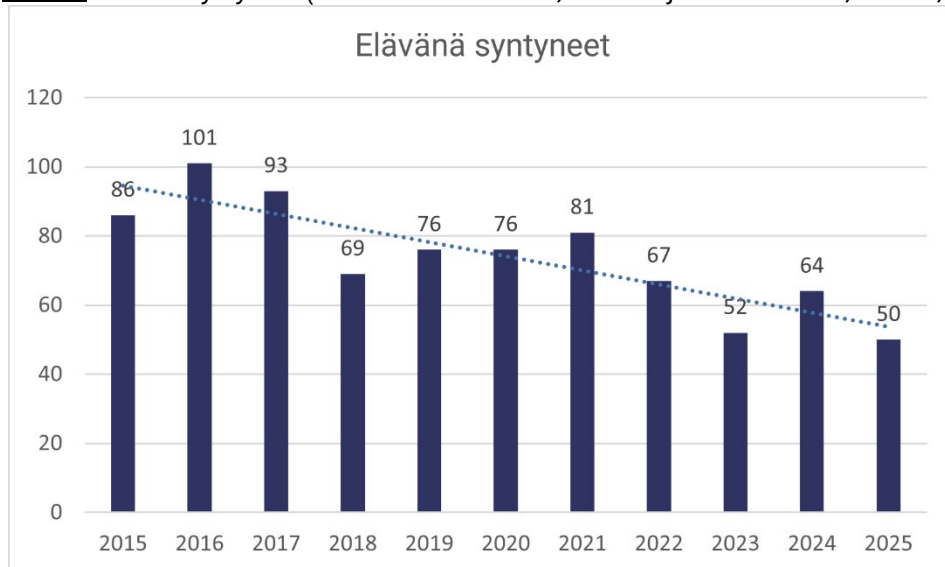
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Alle 55-vuotiaat yht	6246	6167	6086	6011	5928	5843	5862	5854	5822	5741
Väestö yhteensä	10523	10471	10423	10389	10336	10301	10348	10354	10274	10185
Alle 55-vuotiaiden osuus -%	59,4 %	58,9 %	58,4 %	57,9 %	57,4 %	56,7 %	56,6 %	56,5 %	56,7 %	56,4 %

Taulukko: Väestö ikäryhmittäin (Lähde: Tilastokeskus, avoimet)

Ikä	2015		2016		2017		2018		2019		2020		2021		2022		2023		2024	
0 - 14	1656	16 %	1669	16 %	1665	16 %	1612	16 %	1586	15 %	1532	15 %	1531	15 %	1529	15 %	1497	15 %	1455	14 %
15 - 24	991	9 %	949	9 %	948	9 %	955	9 %	934	9 %	905	9 %	890	9 %	901	9 %	922	9 %	940	9 %
25 - 44	2159	21 %	2139	20 %	2108	20 %	2127	20 %	2149	21 %	2201	21 %	2231	22 %	2210	21 %	2159	21 %	2108	21 %
45 - 64	3227	31 %	3165	30 %	3097	30 %	3006	29 %	2925	28 %	2867	28 %	2836	27 %	2793	27 %	2767	27 %	2763	27 %
65 -	2490	24 %	2549	24 %	2605	25 %	2689	26 %	2742	27 %	2796	27 %	2860	28 %	2921	28 %	2929	29 %	2919	29 %
Väestö	10523		10471		10423		10389		10336		10301		10348		10354		10274		10185	

Kymmenen vuoden aikajaksolla alle 55-vuotiaiden osuus väestöstä on pudonnut –3 %-yksiköllä, mutta on pysynyt viimeisen viiden vuoden aikana samalla tasolla. Kymmenen vuoden aikajaksolla eläkeikäisten osuus väestöstä on kasvanut 5 %-yksiköllä, ja viimeisen viiden vuoden jaksolla kasvu on 2 %-yksikköä. Voidaan sanoa, että väestö ikääntyy.

Kaavio: Elävänä syntyneet (Lähde: Tilastokeskus, avoimet ja Kainuun liitto, tilastot, väestömuutoksen ennakkotieto)

Nettosyntyvyyden trendi on aleneva siitä huolimatta, että Sotkamossa panostetaan lapsiin. Kunta sai UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -tunnuksen keväällä 2024. Lapsiystävällisyys on yksi kunnan strategian 2022–2025 arvoista. Aluetutkimuksessa on huomioitu Sotkamon toimenpiteet lapsien hyvinvoinnin parantamiseen myös investointien muodossa: kirjasto-lukio-rakennus valmistui vuonna 2025, Tenetin yläkoulu vuonna 2024 ja Kontinjoen päiväkoti vuonna 2023.

Koulutustaso

Taulukko: Koulutustason kehitys (Lähde: Tilastokeskus, avoin)

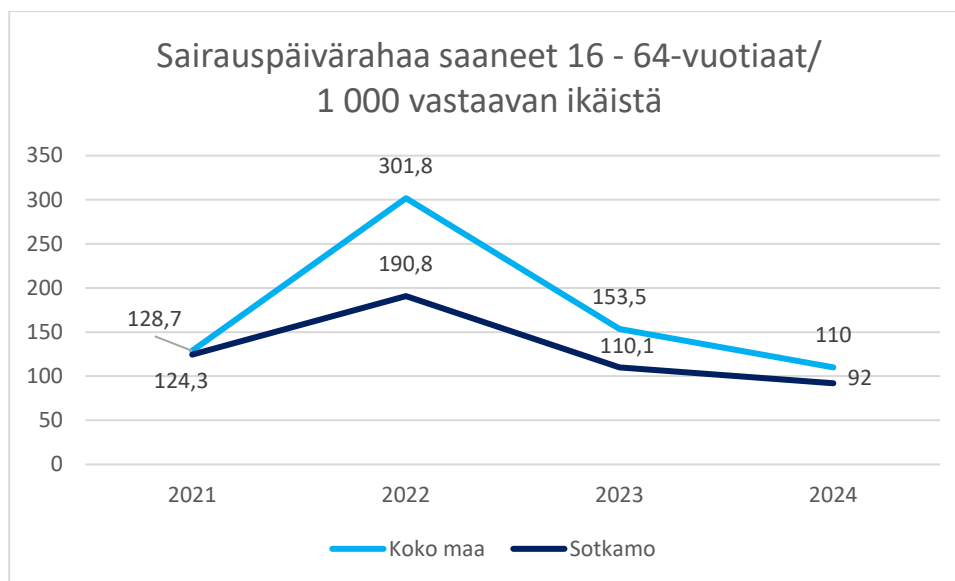
	Toisen asteen tutkinto -%	Korkea- asteen tutkinto-%	Alin korkea- aste kpl	Alempi korkea- koulu kpl	Ylempi korkea- koulu kpl	Tutkija- koulu kpl
2015	45,2	24,0	844	744	513	25
2016	45,5	24,5	833	775	531	21
2017	46,0	25,0	819	821	531	22
2018	46,2	25,7	811	869	552	26
2019	46,8	26,1	801	886	568	27
2020	46,3	26,9	795	935	602	28
2021	46,5	27,4	794	962	628	30
2022	46,1	28,0	784	978	675	32
2023	45,9	28,5	779	984	703	34
2024	46,0	28,8	766	988	723	36

Kymmenvuotisjaksolla sekä toisen asteen että korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden osuus 15-vuotta täyttäneestä väestöstä on noussut, korkea-asteen merkittävämmän. Korkea-asteen opinnoissa painottuu kasvu korkeakouluopinnot käyneisiin.

Sairastavuus

Alueiden tutkimuksessa todettiin, että työllisen sairastavuus sijoittuu vertailussa heikolle tasolle. Tilaston mukaan tilanne on ollut heikko vuonna 2022, mutta on sittemmin parantunut ja on jälleen lähempänä maan keskitasoa.

Kuvio: Sairauspäivärahaa saaneet 16–64 –vuotiaat/1000 vastaavan ikäistä (Lähde: THL, Tilasto- ja indikaattoripankki, Sotkanet.fi)

Lasten pienituloisuusaste

Taulukko: Lasten pienituloisuusaste (Lähde: Tilastokeskus, avoimet)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Pienituloisten lasten lukumäärä asuntoväestössä	226	207	224	189	209	154	176	182	181	200
Asuntoväestö, lapset	1992	1990	1984	1927	1894	1853	1860	1866	1825	1782
Lasten pienituloisuusaste	11 %	10 %	11 %	10 %	11 %	8 %	9 %	10 %	10 %	11 %

Alueiden tutkimuksen tiedon mukaan lasten pienituloisuusaste on keskimääräistä selvästi alhaisempi. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2024 pienituloisten lasten osuus lasten kokonaismäärästä oli Suomessa keskimäärin 13,5 %.

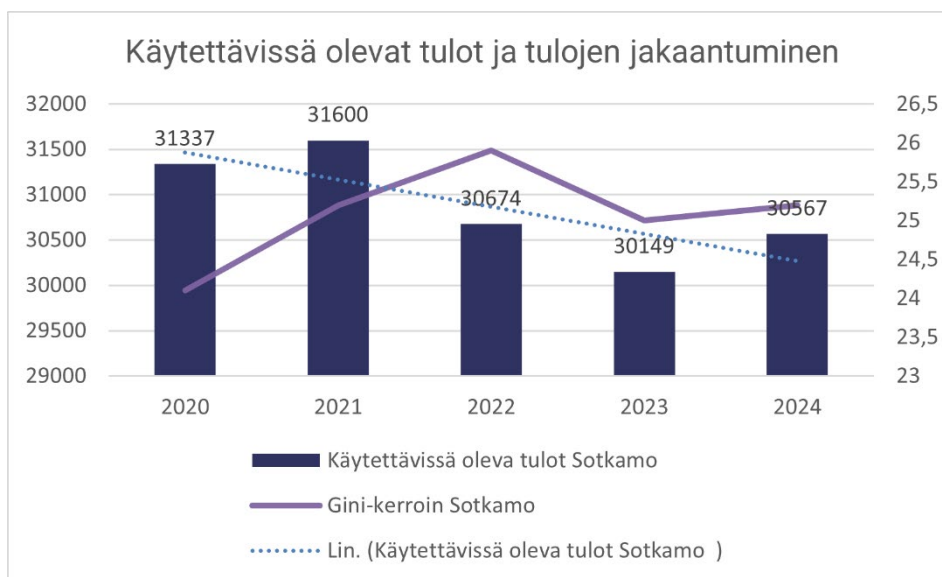
7.4 Tuottavuus

Alueiden tutkimuksen mukaan Sotkamo oli tuottavuudessa useiden mittareiden osalta korkealla tasolla ja sijoittui tutkimuksessa kärkisijalle yhdessä Kittilän ja Pirkkalan kanssa. Sotkamon menestystä tutkimuksen tuottavuusosiossa tukivat erityisesti:

- Tulotason muutos viimeisen kymmenen vuoden aikana
- Yritysten liikevaihto asukasta kohden
- Työpaikkaomavaraisuus
- Työllisyysaste
- Ulkomailla syntyneiden työllisyys

Käytettävissä olevat tulot ja tulojen jakaantuminen

Kuvio: Käytettävissä olevat tulot kulutusyksiköittäin ja tulojen jakaantumisen tasa-arvoisuus (Lähde: Tilastokeskus avoimet)

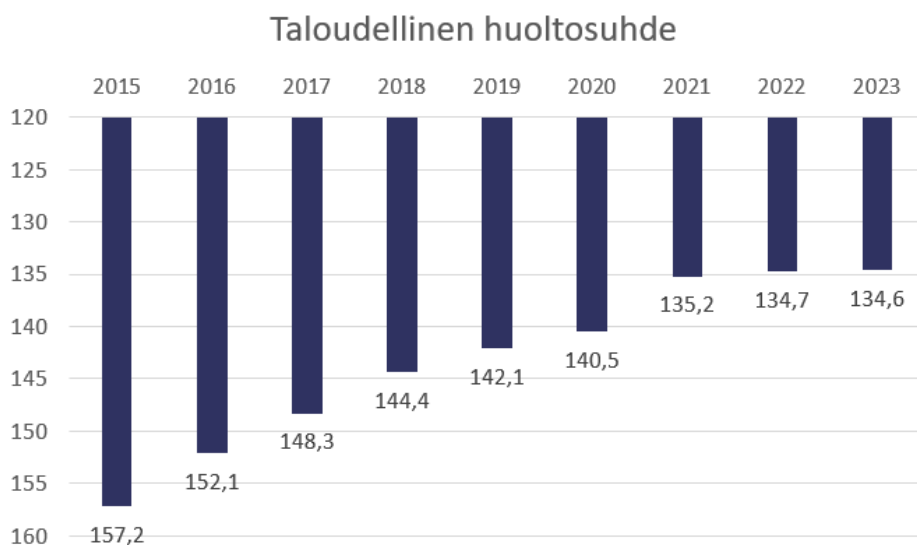

Gini-kerroin on tulonjakautumisen tasa-arvoisuuden mittari. Ginikerroin voidaan esittää prosentteina, raja-arvojen ollessa 0 ja 100. Mitä suurempi arvo on, sitä epätasaisemmin tulot ovat jakaantuneet.

Sotkamossa kulutusyksiköiden käytettävissä olevat tulot ovat tarkastelujaksolla olleet jonkin verran maan keskivertoa paremmat. Tulot ovat tarkastelujaksolla jakaantuneet maan keskivertoa tasaisemmin. Tulotasossa ei tarkastelujaksolla ole tapahtunut kovin merkittävää muutosta, mutta trendi on kuitenkin hieman laskeva.

Asuntoväestön pienituloisuusaste on tarkastelukaudella ollut 11–11,8 %, kun se koko maassa on vaihdellut 12,5–14,8 %:n välillä. Kajaanissa pienituloisuusaste on tarkasteluaikana ollut 12,9–15,2 %.

Kuvio: Taloudellinen huoltosuhde (Lähde: Tilastokeskus, avoimet)

Taloudellinen huoltosuhde kuvaa työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien yhteenlaskettua määrää suhteessa työlliseen työvoimaan. Sotkamossa suhdeluku on parantunut merkittävästi.

Yritystoiminta ja työpaikat, työllisyys

Kuvio: Työpaikkaomavaraisuus (Lähde: Tilastokeskus, avoimet)

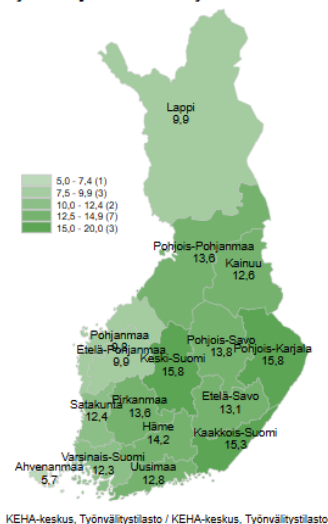
Työpaikkaomavaraisuus on parantunut merkittävästi. Talvivaara aloitti kaivostoiminnan Sotkamossa vuonna 2008. Terrafame jatkoi konkurssiin menneen kaivosyhtiön toimintaa vuodesta 2015 alkaen vahvan valtion tukitoiminnan myötä. Vuonna 2024 Sotkamon kokonaistyöpaikosta alkutuotannon työpaikkoja oli 6,13 %, jalostuksen työpaikkoja 36,22 % ja palvelualan työpaikkoja 57,56 %.

Työllisyshoito siirtyi kuntien vastuulle vuoden 2025 alusta alkaen. Tuolloin aloitti Kainuu-Koillismaan työllisyysalue, johon Kainuun kuntien lisäksi kuuluu Kuusamo ja Taivalkoski. Kajaani toimii alueen isäntäkuntana.

Työllisyys on Suomessa heikentynyt vuoden 2025 aikana ja on tällä hetkellä Euroopan heikoimmalla tasolla. Valtion kunnille antama työllisyyden hoitoon, esim. tukityöllistämiseen liittyvä rahoitus ei ole ollut riittävää.

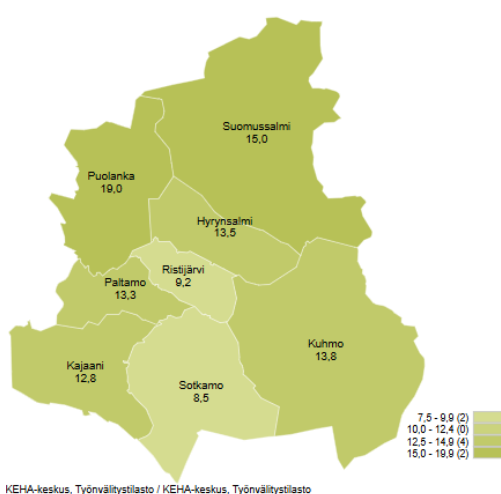
Kuvat: Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta 31.12.2025 (Lähde: Työllisyyskatsaus Kainuu, KEHA-keskuksen työnvälitystilastot)

Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta ELY-keskuksittain

Kuntien työllisyyspalveluissa oli joulukuun lopussa yhteensä 351 500 työtöntä työnhakijaa, mikä on 29 800 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,0 prosenttia eli 1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuosi sitten. Tiedot ilmenevät Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) Työnvälitystilastosta.

Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta kunnittain

Kainuun työttömyys kehittyi pikkujoulua parempaan suuntaan suurimman osan vuodesta 2025. Joulukuun lopussa työttömiä työnhakijoita oli 3 807, mikä on 111 henkilöä enemmän (+3 %) kuin vuotta aiemmin. Kehitys oli alueista neljänneksi parasta, parasta kehitys oli Lapissa (-2 %) ja heikointa Pohjanmaalla (+19 %). Koko maan työttömyys nousi 9 %.

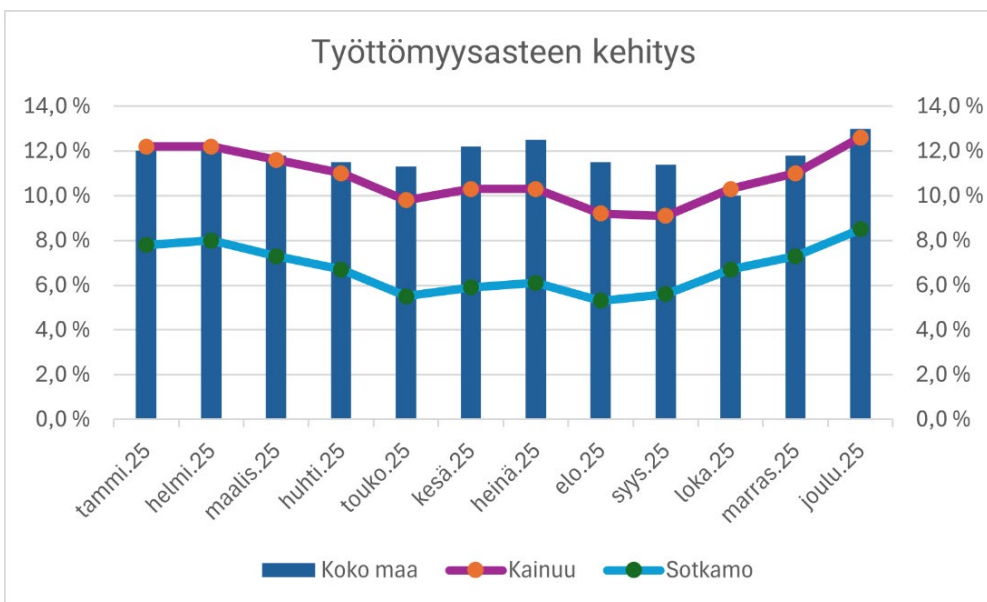
Työttömyysaste oli Kainuussa kuun lopussa 12,6 %, alueista seitsemänneksi vähiten ja 0,4 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuotta aiemmin. Koko maassa työttömyysaste oli 13,0 %, mikä on prosenttiyksikön vuoden takaista enemmän.

Sotkamon työttömyysaste oli joulukuun 2025 lopussa 8,5 %, mikä on Kainuun pienin ja selkeästi koko maan keskitasoa pienempi.

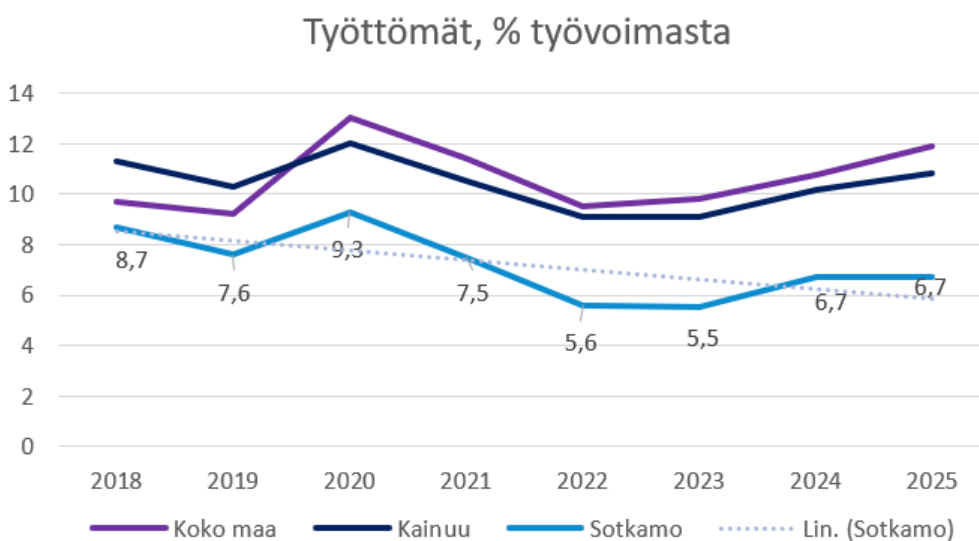
Taulukko: Työttömyysasteen kehitys vuonna 2025, vertailu koko maa ja Kainuu (Lähde: KEHA-keskus, työllisyystilastot)

Vuosi	2025												
	Työttömyysaste	tammi	helmi	maalis	huhti	touko	kesä	heinä	elo	syys	loka	marras	joulu
Koko maa		12,0 %	12,0 %	11,8 %	11,5 %	11,3 %	12,2 %	12,5 %	11,5 %	11,4 %	10,0 %	11,8 %	13,0 %
Kainuu		12,2 %	12,2 %	11,6 %	11,0 %	9,8 %	10,3 %	10,3 %	9,2 %	9,1 %	10,3 %	11,0 %	12,6 %
Sotkamo		7,8 %	8,0 %	7,3 %	6,7 %	5,5 %	5,9 %	6,1 %	5,3 %	5,6 %	6,7 %	7,3 %	8,5 %

Kuvio: Työttömyysasteen kehitys vuonna 2025, vertailu koko maa ja Kainuu (Lähde: KEHA-keskus, työllisyystilastot)

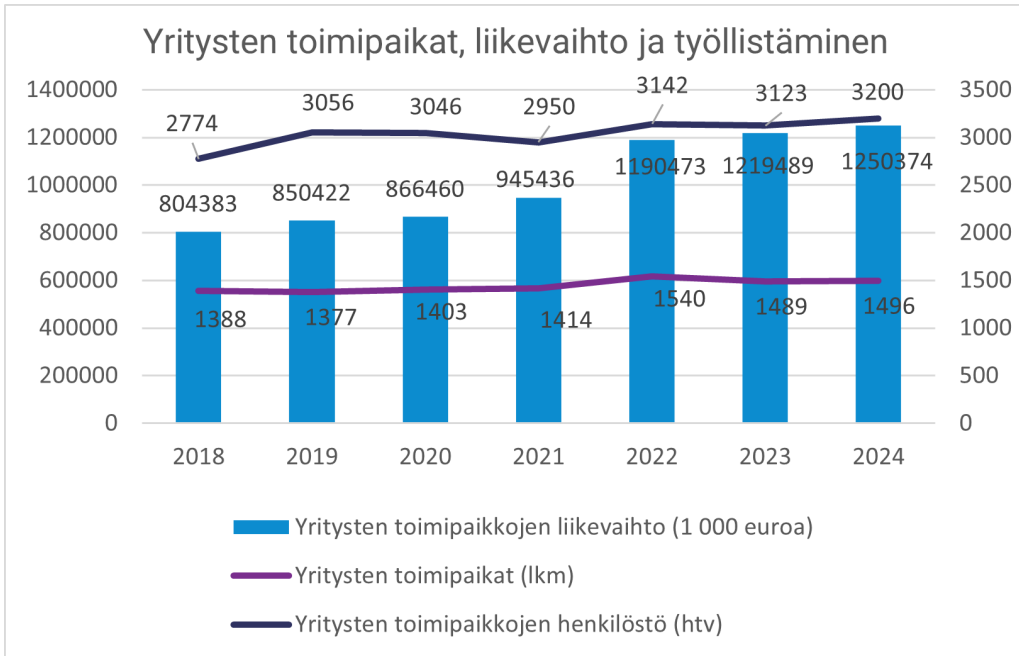

Kaavio: Työttömät, % työvoimasta kehitys (Lähde: Työllisyys- ja kansainvälisyyspäällikkö Marjo Leinonen)

Yritysten toimipaikat, liikevaihto ja työllistäminen

Kuvio: Yritysten liikevaihto, toimipaikat ja henkilöstö (Lähde: Tilastokeskus, avoimet)

Strategiakaudella vuodesta 2022 vuoteen 2024 on Sotkamossa sijaitsevien yritysten toimipaikkojen määrä laskenut 44 kappaleella eli -2,8 %. Samaan aikaan työpaikkojen määrä on kuitenkin kasvanut hieman, 1,8 %. Yritysten liikevaihto oli vuonna 2024 yhteensä 1 250 374 000 euroa, kasvua vuoden 2022 lukuun hieman.

Terrafame on sekä liikevaihdoltaan että henkilöstöltään ylivoimaisesti suurin työnantaja. Työantajana toiseksi suurin yritys Sotkamossa on Vuokatinrinteet. Suurin osa Sotkamon yrityksistä on pieniä 1–2 työntekijää työllistäviä, ja kuntaan kaivattaisiin yleisen elinkeinopoliittisen näkemyksen mukaan lisää keskisuuria 50–100 työntekijän yrityksiä.

Sotkamossa on henkilöstömäärällä mitaten yksi suuryritys (≥ 250) ja kaksi keskisuurta (50–249) yritystä. Loput yritykset ovat pieniä tai mikroyrityksiä. Liikevaihdolla mitaten Sotkamossa on yksi suuryritys (> 50

M€) ja kolme keskisuurta (10–50 M€) yritystä. Myös tässä kategoriassa loput yrityksistä ovat pieniä tai mikroyrityksiä. Laskentatavasta riippuen Sotkamossa on hieman vajaat 1000 yritystä (Lähde: yritysasiantuntija Kari Backman, sähköposti).

Sotkamon yrityskentässä jonkin asteisen riskin muodostaa se tosiasia, että Sotkamon elinvoima perustuu pitkälle Terrafamen tai yleensä kaivostoiminnan ja matkailun varaan. Mikäli toisella tai molemmilla toimialoilla tapahtuisi merkittäviä negatiivisia muutoksia, muodostuisi siitä iso haaste Sotkamon tulevaisuudelle. Sotkamossa uskotaan malmivarojen riittävän vielä vuosikymmeniä ja toivotaan, että valtiovallan toimet eivät uhkaa kaivosten kannattavuutta liikaa. Matkailussa tulee panostaa palvelutarjonnan uudelleen miettimiseen ja ympärivuotisuuteen ilmastonmuutoksen vuoksi. Kansainvälisessä markkinoinnissa tulee edetä yhtenäisenä Kainuuna Arctic Lakeland -brändin alla. DMO-hankkeella haetaan alueen markkinointiin yhteistä matkailuoperaattoria.

Sotkamoon rekisteröityjen yritysten määrä on kasvanut 2022–2025 aikana 878 yrityksestä 935:een. Sukupolvenvaihdosten alhaisuus aiheuttaa tällä hetkellä merkittävän tulevaisuuden riskin. Kunnan pienet yritykset ovat osin resurssisyistä kasvuhaluttomia. Kuntaan pitäisi pystyä hankkimaan ja kasvattamaan lisää keskisuuria ja suuria yrityksiä ja näiden tuomia työpaikkoja. Yritysrekrytoinnissa riskeiksi muodostuvat osaavan työvoiman saanti ja sopivien asuntojen riittävyys.

Hyvin suuria tontteja tarvitseville yrityksille ei Sotkamossa tällä hetkellä ole tontteja. Kuulemisissa on tosin todettu, että tonttien käyttöön saamisen isoin ongelma on sähköverkon saaminen tontille riittävän nopeassa ajassa.

Kainuuseen tavoitellaan kaivosmineraalipuistoa, jonka jatkoselvitykseen on saatu avustus (EAKR). KAMK toteuttaa hakkeen. Tavoitteena on koota kaivosteollisuuden ja kiertotalouden ympärille yrityksiä, tutkimusta ja koulutusta, jotka vahvistavat mineraalien jatkojalostusta ja uusien kiertotalouden ratkaisujen käyttöönottoa.

Yritysten investoinnit

Taulukko: Sotkamoon tehdyt, toteutuksessa olevat tai positiivisen investointipäätöksen omaavat hankkeet (Lähde: Kainuun liitto Tietopalvelut, investointi-ikkuna)

Vuosi	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Milj. €	85,0	156,4	249,5	22,9	18,0	10,0

Terrafamen investointeja yllä mainituista on noin 435 M€, Vuokatti Chalets'n noin 27 M€, Katinkullan 4 M€ ja Break Sokos Hotel Vuokatin 4,5 M€.

Matkailu

Taulukko: Sotkamon matkailuluvut 2025, Lähde: matkailuasiantuntija Aija Laukkanen ja Visitory

Yöpymiset	Vuosi 2025
Rekisteröity majoitus vrk	873 356 vrk
Rekisteröity majoitus M€	37,8 M€
Päiväkävijät	625 600
Matkailuinvestoinnit	21 M€

Sotkamossa kirjattiin vuoden 2025 tammi–joulukuussa rekisteröityä 873 356 yöpymistä. Kasvua oli sekä kotimaisten että ulkomaisten yöpyjien osalta, mutta ulkomaisten yöpymiset kasvoivat enemmän, +3 %. Saksalaisten yöpymisiä oli 5000 kpl (+80,1 %), Alankomaista tulevien 2800 kpl (+241,2 %) ja englantilaisia 2700 kpl (+699,1 %).

Kajaanin lentokentän käyttöaste nousi vuonna 2025. Vuoden aikana lentomatkoja kentän kautta tehtiin yhteensä 43 100. Kasvu oli 9,4 % edelliseen vuoteen verrattuna.

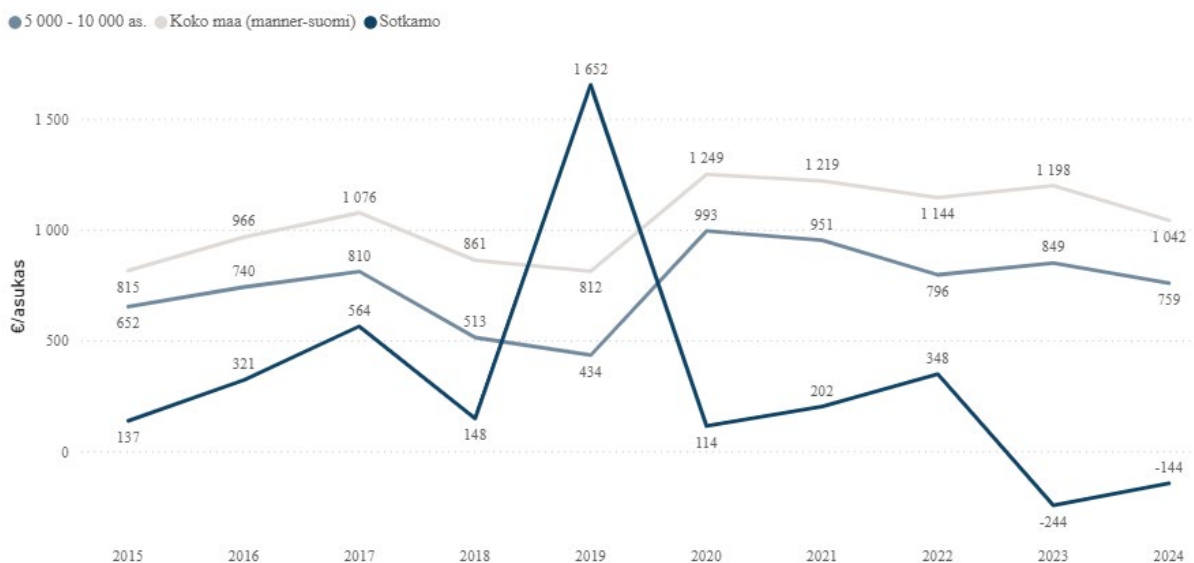
Alla on tietoja Sotkamon alueelle tehdyistä, valmistelussa ja suunnittelussa olevista matkailuinvestoinneista. (Lähde: Kainuun liitto, tietopalvelut, investointien dataikkuna):

- Vuosina 2000–2024 Vuokatin alueelle tehdyt matkailuinvestoinnit olivat yhteensä 125 M€, josta merkittävin osa (106 M€) oli Holiday Club Katinkullan investointeja. Muita suuria investointeja olivat Vuokatti Areenan investointi 10,1 M€, Super Park 3,5 M€ ja Haapalan panimoravintolaan ja majoitustiloihin tehty investointi, noin 3 M€.
- Vuosina 2024–2028 toteutuksessa olevia investointeja on yhteensä 64 M€. Näistä Vuokatin Aatelin investointi on suuruudeltaan 39,3 M€, Sokos Hotel Vuokatin saneeraus 4,5 M€ ja Hovinranta Vuokatti 20 M€.
- Vuosille 2025–2029 investointeja on valmistelussa yhteensä 350 M€:n edestä, joista suurimpia ovat Vuokatin itärinteiden alueen kehittäminen 275 M€ ja Vuokatin Hovin alue 15 M€

Kunnan talous

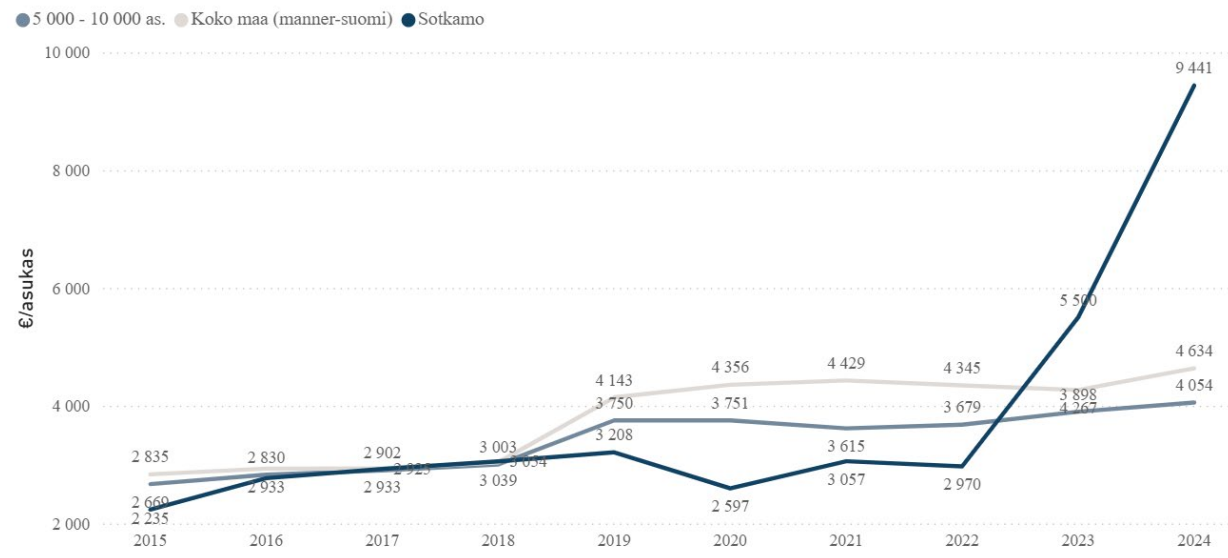
Kunnan talouteen liittyvien mittareiden osalta Alueiden tutkimuksen kommentteissa todetaan, että vuonna 2024 julkaistussa tutkimuksessa on käytetty vuosien 2013–2019 keskiarvoja. Kommenttien mukaan kunnan talous on sittemmin heikentynyt näiltä osin, mikä todennäköisesti heikentäisi Sotkamon sijoitusta tuottavuuden arvioinnissa, jos tutkimuksessa olisi käytetty tuoreempia tietoja.

Kuvio: Sotkamon kuntakonsernin vuosikate/asukas vuosina 2015–2024, vertailu Manner-Suomi ja 5000–10000 asukkaan kunnat (Lähde: Kuntaliitto, tilastot)

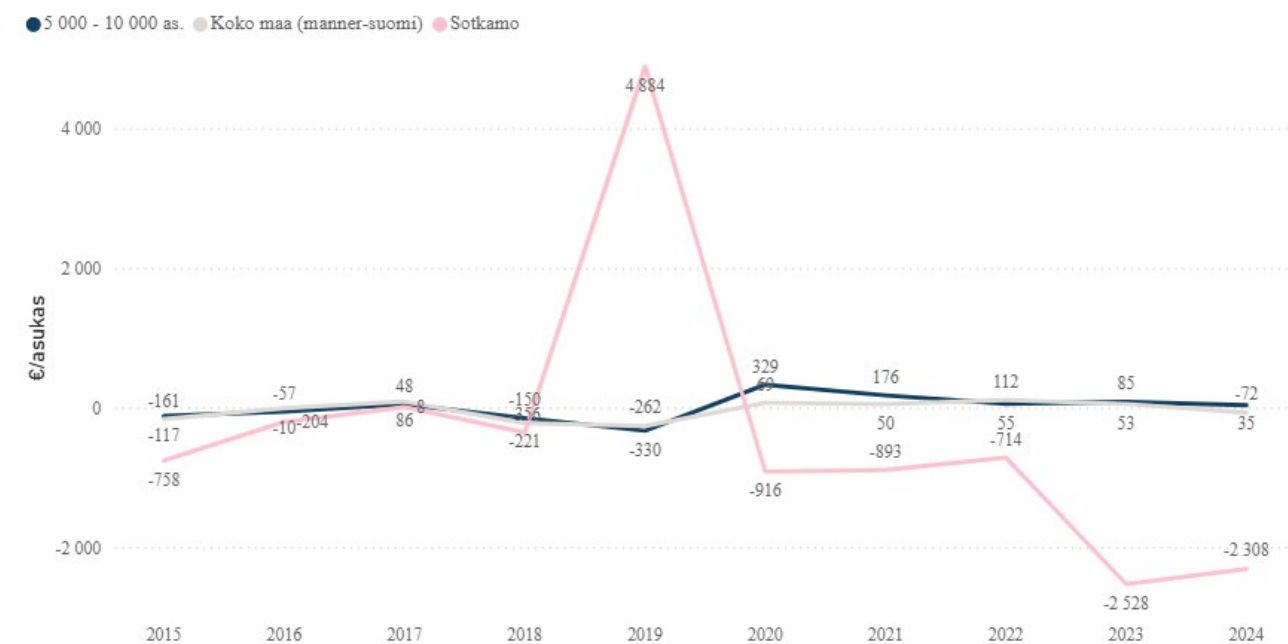
Sotkamon vuosikate asukasta kohden on koko vertailujakson ollut heikompi kuin vastaavan kokoisten kuntien toimintakate Suomessa. Poikkeuksen tekee vuosi 2019, jolloin Sotkamo teki sähköyhtiökaupan ja sai siitä satunnaista tuloa 38 M€.

Kuvio: Sotkamon kuntakonsernin lainakanta ja vuokravastuut yhteensä/asukas vuosina 2015–2024, vertailu Manner-suomi ja 5000–10000 asukkaan kunnat (Lähde: Kuntaliitto)

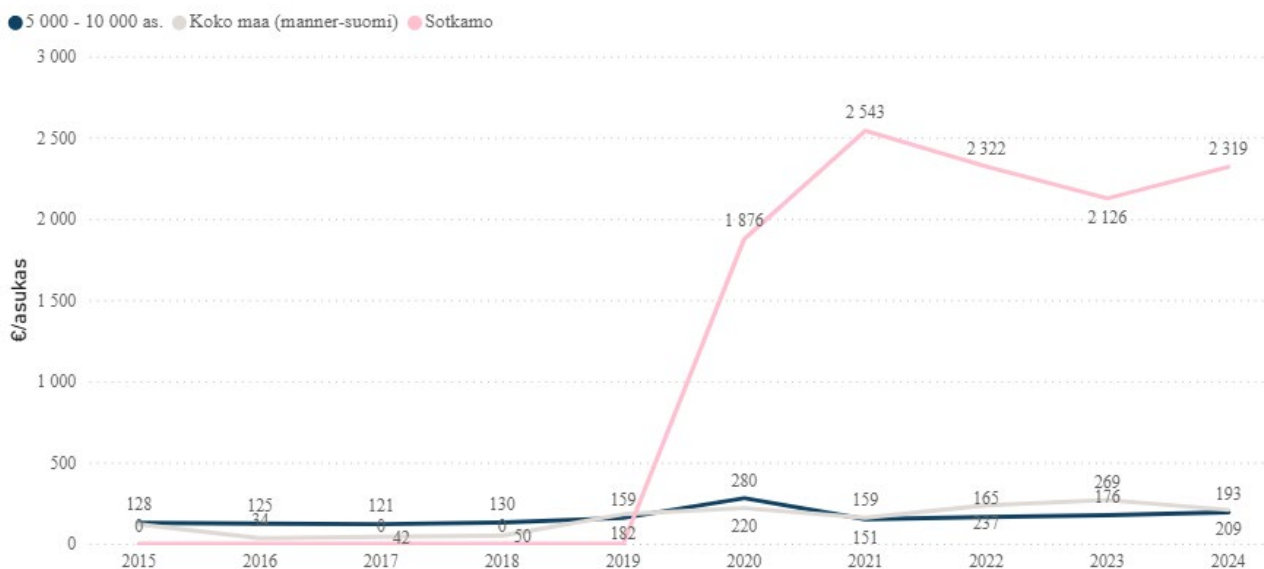

Sotkamon velkaantuneisuus asukasta kohden oli vuoteen 2022 saakka keskimääräisellä tasolla tai alle sen. Sitten velkaantuneisuuden osalta tilanne heikentyi isojen investointien myötä.

Kuvio: Toiminnan ja investointien rahavirta/asukas vuosina 2015–2024, vertailu Manner-Suomi ja 5000–10 000 asukkaan kunnat (Lähde: Kuntaliitto)

Kuvio: Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin/asukas vuosina 2015–2024, vertailu Manner-Suomi ja 5000–10000 asukkaan kunnat (Lähde: Kuntaliitto)

Toiminnan ja investointien rahavirta on käytännössä ollut negatiivinen koko tarkastelujakson lukuun ottamatta vuotta 2019, jolloin tilinpäätökseen kirjattiin myyntivoittoa osakekaupoista. Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin kasvoivat vuonna 2019 maan keskiarvoa suuremmiksi. Vuoden 2024 lopussa Sotkamon kunnan nettovelkaantuneisuus oli 7 122 €/asukas, kun se vastaavan kokoisissa kunnissa oli 4 441 €/asukas ja Manner-Suomen kunnissa keskimäärin 2 700 €/asukas.

7.5 Vihreä rakennemuutos – ekologinen kestävyys

Sotkamon kuntastrategian 2025 kärjen ”Elinvoiman vastuullinen vahvistaminen” alle oli toimintalinjaukseksi kirjattu seuraava:

- Kannustamme kestävään kehitykseen ja kiertotalouteen. Huomioimme YK:n kestävä kehityksen periaatteita. Pidämme huolta hiilineutraalisuudestamme ja edistämme luonnon monimuotoisuutta.

Strategian pohjalta laaditun *elinvoimaohjelman 2022–2025* alle on kirjattu ympäristövastuullinen Sotkamo tavoitteiksi:

- Toimiva ympäristö- ja rakennusvalvonta; vesistöjen pohjavesivarojen tilaa kuvaavan luokituksen arvo ”Hyvä”
- STF-Sustainable Travel Finland –ohjelma; mukana olevien yritysten lukumäärä, Vuokatti STF-destinaatio

Strategian pohjalta laadittu *ympäristö- ja teknisen toimialan toimialaohjelman 2023–2030* sisältää Vihreä rakennemuutos –teemaan liittyviä tavoitteita:

- Sähköisten palvelujen ja arkistoinnin kehittäminen, jolloin paperin käyttö vähenee
- Öljylämmityksistä luopuminen 2023 aikana
- Kaikkien aluevalaistuksien muuttaminen led-tekniikkaan vuonna 2023
- Kiinteistöjen energiakulutuksen tarkastelu ja seuranta
- Vesimittareiden etäluentia

- Kotimaisten raaka-aineiden käyttö ruokatuotannossa, hankintojen logistiikan tehostaminen
- Biojätteen määrän seurata ja vähentäminen ruokatuotannossa
- Hävikkiruoan ja linjastoruoan tehostaminen
- Hiilijalanjäljen huomioiminen kaavoitusratkaisuisissa
- Etäkokoukset ja etäkoulutus

Strategian pohjalta laadittu *sivistyksen toimialan toimialaohjelmassa 2022–2025* sisältää Vihreä rakennemuutos –teemaan liittyviä asioita seuraavasti:

- Ekologiset hankinnat, kierrätys osana kasvatusta ja koulutusta
- Lukuvuositain YK:n kestävä kehityksen periaatteista nostossa yksi oppimisen teema
- Etäkoulutukset ja -kokoukset

Sotkamossa strategiakaudella 2022–2025 edistettiin kestävä kehitystä ja hiilineutraalisuutta seuraavilla toimenpiteillä:

- 😊 Hiilijalanjälki pyrittiin huomioimaan kaavoituksessa.
- 😊 Kaikki aluevalaistus käytti led-valoja.
- 😊 Aurinkoenergia otettiin käyttöön eniten energiaa käyttävissä kiinteistöissä eli Vuokatti Areenalla ja jätehuoltolaitoksella.
- 😊 Ruokatuotannossa otettiin käyttöön hävikkiruoan punnitus, biojätteen seuranta ja hävikkiruoan jakaminen.
- 😊 Sähköisiä palveluja kehitettiin ja paperinkäyttöä vähennettiin.
- 😊 Ruoan hävikkiseuranta ja hävikkiruoan jakelu oli käytössä ateria- ja puhtaanapitopalveluissa.
- 😊 Ympäristövalvontaa toteutettiin ja vesistöjä tutkittiin. Vesistöjen tila todettiin hyväksi.
- 😊 Vesimittareiden muuttaminen etäluettaviksi aloitettiin ja työtä jatketaan vuoden 2026 aikana siten, että 80–100 %:n mittareista on etäluettavia.
- 😊 Kiinteistöjen energiankäyttöä seurattiin excel-pohjaisesti. Vuoden 2026 aikana seuranta tehdään Granlund Manager –ohjelman kautta.

Vuoden 2026 talousarvioon on kirjattu tavoitteeksi:

- Kiinteistöjen pitkän tähtäimen suunnitelman (PTS) laadinta. Tilojen tarpeen vähentyessä turhista kiinteistöistä pyritään luopumaan. Näin voidaan edistää mm. energiatehokkuutta.
- JETS- julkisen alan energiatehokkuussopimukseen liittyminen

Alueiden tutkimuksessa nostettiin esille Sotkamon vihreän rakennemuutoksen osalta seuraavaa:

- Vihreän rakennemuutoksen indikaattoreissa on Sotkamossa suuri hajonta. Vihreissä investoinneissa Sotkamo on Suomen kärkijoukoissa Terrafamen investointien ansiosta. Sotkamossa sähköautojen osuus on hyvällä tasolla. Sen sijaan päästöjen vähenemä on heikkoa ja kiertotalouden työpaikkojen osuus alhainen.
- Terrafame investoi vuonna 2021 akkukemikaalitehtaaseen 240 M€ ja vuonna 2024 uraanin talteenottoon sivutuotteena hyödynnettäväksi 20 M€ (Lähde: *Elinkeinoelämän Keskusliitto, Suomen vihreät investoinnit dataikkuna*). Dataikkunan tilastointi alkoi vuodesta 2021. Sotkamon osalta ei dataikkunassa raportoitu Terrafamen lisäksi muita investointeja.

7.6 Saavutettavuus

”Sujuvan saavutettavuuden Sotkamo”

Sujuvan saavutettavuuden Sotkamo on yksi kuntastrategian kärjistä. Alla on kuvattu tämän kärjen toteuttamiseen liittyviä mittareita sekä niiden kehitystä viime vuosina.

SAAVUTETTAVUUS	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Kunnan sähköiset palvelut			Sähköisiä lomakkeita ja palautekanavia on lisätty.			
Facebook-seuraajat Julkaisujen katselut				4 550	4 935	5 599 3 874 109
Instagram-seuraajat Julkaisujen tavoitettavuus					3 453	4 127 1 257 902
LinkedIn-seuraajat					699	830
YouTube-katselukerrat Tilaaajat	9 939 87	10 993 151	15 802 228	110 880 321	132 074 371	42 715 832
Liikenneyhteydet			Lentoliikenteen aikataulut ovat haasteelliset ja lentoliikenteen jatko on jatkuvasti epävarmaa.			
Valokuituverkon kattavuus, % kotitalouksista	41	47	55	60	63	
Kiinteän laajakaistan keskinopeus, Mbit/s				240		
Rakennuslupien määrä	22	20	8	14	6	8
Vuokra-asuntojen täyttöaste						
Tonttien luovutusmäärä	10	9	25	3	9	9
Vapaat omakotitalotontit						44
Vapaat loma-asuntotontit						23
Terveystieteiden hoitoonpääsy			Sotkamossa omahoitajamalli on käynnistynyt hyvin: hoitojonot sekä perusterveyshuoltoon että hammashoittoon ovat kohtuulliset.			

7.7 Kuntaliiton julkaisema EVP-indeksi

EVP-indeksin tavoitteena on tarkastella kokonaisvaltaisesti sekä alueiden elinvoimaa että veto- ja pitovoimaa. EVP-indeksi on kehitetty tukemaan kuntien strategiatyötä ja tilannekuvan seurantaan.

EVP-indeksi muodostuu kahdesta osa-alueesta: elinvoimaindeksistä sekä veto- ja pitovoimaindeksistä. Indeksit on muodostettu alueiden elinvoimaisuuteen sekä veto- ja pitovoimaisuuteen liittyvien avainmuuttujien avulla. Avainmuuttujat on poimittu pääosin Tilastokeskuksen tietokannoista.

Elinvoima-, vetovoima- ja pitovoimaindeksiin valitut muuttujat

Indeksi pitää sisällään **10 + 10 avainmuuttujaa**, joista löytyy vertailukelpoista ja luotettavaa aikasarjatietaoa.

Elinvoimaan liittyvät muuttujat kohdistuvat alueiden tulo- ja talous-, yritys-, työllisyys-, koulutus- ja terveysdynamiikkaan.

Veto- ja pitovoimaan liittyvät muuttujat kohdistuvat alueiden väestö- ja vetovoima, asumis- ja rakentamis- ja vapaa-ajan dynamiikkaan.

ELINVOIMA

- Tulonsaajien mediaanitulot 2024
- Yritystiheys 2024
- 34–44-vuotiaiden työllisyysaste (%) 2024
- Työpaikkaomavaraisuusaste (%) 2024*
- Taloudellinen huoltosuhde 2024
- Työpaikkamuutos % (avoin sektori) viimeisen kolmen vuoden aikana (2022–2024)*
- Talouslukuiindeksi 2024
- Yrityspäristä (1 000 as. kohden) 2024
- Koulutustasoindeksi 2024
- Sairastavuusindeksi 2023

VETO- JA PITOVOIMA

- Väestönmuutos 2020–2024 (%)
- MDI:n väestöennuste 2024–2040 (%)
- Työllisten nettomuutto (1 000 as. kohden) viimeiset kolme vuotta (2022–2024)
- Sisäisten muutosten viikkauus (1 000 as. kohden) viimeiset kolme vuotta (2022–2024)
- Valmistuneet asunnot (10 000 as. kohden) viimeiset kolme vuotta (2022–2024)
- Vanhojen asuntojen neliohinnat (€) 2024
- Ulkomaalaistaustaisten osuus väestöstä (%) 2024
- Opiskelijoiden osuus väestöstä (%) 2024
- 15–34-vuotiaiden nettomuutto (1 000 as. kohden) viimeiset kolme vuotta (2022–2024)
- Kesäasukkaiden määrä (100 as. kohden) 2024

Sotkamon kunnalla ei ole käytössä Kuntaliiton kuntakorttia. Seuraavat tiedot on otettu Kuntaliiton sivuilla löytyvistä yleisistä tulosesittelyistä.

Sotkamon sijoitus EVP:llä mitattuna on Suomen 100 parhaan kunnan joukossa. Sotkamon EVP-kokonaisindikaattori sijoittuu pisteiden 45,1–60,0 väliin, samoin Elinvoima-indikaattori ja Veto- ja pitovoimaindikaattori. Sotkamon EVP-kokonaisindikaattori laskee vuosien 2020 ja 2025 välillä 5,1 – 10 pistettä, Elinvoima-indikaattori laskee yli 10 pistettä ja Veto- ja pitovoimaindikaattori nousi välillä +2,6–5,0 pistettä.

7.8 Sotkamo elinvoimaisuuden mahdollistajana

Strategian pohjalta laadittiin Sotkamon kunnan elinvoimaohjelma. Elinvoimaohjelman painopisteet, jolla luodaan "[Kasvavan Sotkamon menestystarina](#)", ovat:

- Mainettaan markkinoiva Sotkamo
- Yrittäjyyttä, yhteistyötä sekä työpaikkaomavaraisuutta edistävä Sotkamo
- Saavutettava Sotkamo
- Investoiva, tapahtumien Sotkamo
- Huoltovarma ja kaukoviisas sekä vastuullinen Sotkamo

Kuvio: Sotkamon elinkeinopalveluiden organisaatiokaavio

Sotkamon kunnan elinkeinopalveluiden resurssit	
Johto	Kunnanjohtaja Mika Kilpeläinen
Elinkeinopalvelut	Yritysasiantuntija Kari Backman Toimistopäällikkö Päivi Huotari (tontit ja toimitilat)
Matkailupalvelut	Matkailuasiantuntija Aija Laukkanen
Maaseutupalvelut	Maaseutupäällikkö Jari Korhonen
Työllisyys- ja yrityspalvelut	Työllisyys- ja kansainvälisyypäällikkö Marjo Leinonen Työllisyysohjaajat
Joukkoliikenne	Koulukoordinaattori Juhani Määttä

Kuvio: Snowpolis Oy, toiminnan tarkoitus (Huomaa! Toiminta on muuttumassa tulevaisuudessa)

SNOWPOLIS OY

Sotkamon kunnan omistama kehitysyhtiö, jonka tavoitteena on kehittää Vuokatista kansainvälisesti merkittävä teknologia- ja tuotekehityskeskus erityisesti hyvinvointi- ja liikuntateknologian alan yrityksille.

 Resurssit
Toimitusjohtaja

 Toimintatapana hankkeet
Sport Tech Center Vuokatti

Sotkamo on toteuttanut elinvoimatyötä kunnanjohtajan alaisuudessa. Mahdollistajina ovat toimineet mm. kunnan elinvoimajaosto, yritysasiantuntija, matkailuasiantuntija, maaseutupäällikkö ja vuonna 2025 aloittanut työllisyyspalvelut, jossa toimii kunnan työllisyys- ja kansainvälisyyspäällikkö. Elinvoimatyön osa-alueita ovat toteuttaneet kaikki kunnan toimialat. Snowpolis-yhtiö on herätetty henkiin, ja yhtiö on tehnyt työtä lähinnä hankkeiden kautta. Vuoden 2026 aikana yhtiön toimintaa ollaan muuttamassa.

Elinvoimatyötä kunnassa on tehty seuraavilla tavoilla:

- Edunajamisella kuntana ja yhteistyössä Kainuun liiton sekä Kainuun muiden kuntien kanssa
- Yhteistyöllä mm. Jyväskylän yliopiston ja Kajaanin ammattikorkeakoulun sekä alueen yrittäjien kanssa
- Kaavoittamalla
- Viestinnällä
- Kulttuuri- ja tapahtumatoiminnalla
- Vuokatti-Ruka urheiluakatemian valmennustoiminnalla
- Asiakaspalvelu- ja neuvontatyöllä
- Hankkeilla

Elinkeinopalvelut

Elinkeinopalveluiden tehtävän ydin on kuntastrategian mukaisen elinvoiman edistäminen antamalla neuvontaa ja tukea sekä edistämällä verkottumista yritysten elinkaaren eri vaiheissa. Toiminnan teemoja ovat mm. yritysneuvonta, toimitilat, tontit, rahoituslähteet, yhteistyötahot, omistajavaihdokset ja työvoiman saatavuus. Työkaluina käytössä ovat mm. Yrityspalvelusetelit.

Kunnanjohtajalla on Sotkamossa iso ja keskeinen rooli elinkeinopalveluissa. Hän hoitaa mm. yritysrekrytoinnissa isommat yritykset ja niiden johdon. Yritysasiantuntijan tehtävänä on hoitaa pienempien yritysten tarpeita palvelevaa toimintaa.

Snowpoliksen toiminnan uudelleen suuntaamista pohditaan ja toimintaa aiotaan resursoida. Kainuussa toimii Kainuun Yrittäjien organisoima Business Kainuu, joka on virtuaalinen verkostomainen kainuulainen kehitysyrhtiö. Business Kainuun tarkoituksena on verkostomaisesti ja sujuvasti ohjata yrittäjiä käyttämään alueella toimivia asiantuntijoita. Snowpoliksen toiminta lienee järkevää yhteensovittaa Business Kainuun kanssa niin, ettei turhaan synnytetä päällekkäistä toimintaa, vaan toiminnot täydentävät toisiaan.

Tarkastuslautakunta kuuli 23.3.2026 yritysjärjestöjen edustajia. Yritysjärjestöt tekevät vuosittain yritysbarometria. Vuoden 2024 tulosten mukaan sotkamolaiset yrittäjät ovat keskimääräistä tyytyväisempiä kunnan päätösten yrityslähtöisyyteen, hankintapolitiikkaan, elinkeinopolitiikkaan ja kunnan yrityspalveluihin. Sen sijaan siinä, kuinka hyvin kunta ottaa yritysvaikutukset huomioon päätöksenteossaan, Sotkamo jää yrittäjien

mukaan hieman keskimääräistä heikommalle tasolle. Oheisessa taulukossa on esitetty yrittäjien arvioinnit vuoden 2024 yritysbarometrissa:

	Erittäin hyvä tai hyvä	Huono tai erittäin huono
Kunnan päätöksenteon yrityslähtöisyys	50 %	20 %
Kunnan hankintapolitiikka	30 %	20 %
Kunnan yrityspalvelut	50 %	30 %
Kunnan elinkeinopolitiikka	50 %	30 %
Yritysvaikutusten huomioiminen päätöksenteossa	30 %	40 %

Vuonna 2025 Sotkamosta ei saatu kuntakohtaista tulosta, koska kyselyyn vastasi vain alle 10 yritystä. Kunnan kannattaisi kannustaa yrityksiä vastaamaan kyselyyn ja osoittaa, että yritysten mielipiteillä on merkitystä.

Yrittäjäjärjestöt toivat esille mm. seuraavia ehdotuksia:

- Vuoropuhelun lisääminen yrittäjien ja kunnan päättäjien kesken; esim. yrittäjäjäsen työ- ja elinvoimajaostoon
- Hankintoihin osallistumisen helpottaminen paikallisille yrittäjille; markkinavuoropuhelu, hankintojen osiin jakaminen, hankintailmoitukset sellaisiksi, ettei niissä vaadita tarpeetonta
- Ostolaskudatan jakaminen (näkyvyys paikallisten yritysten osuuteen hankinnoissa)
- Yritysvaikutusarvioinnin lisääminen päätöksenteossa
- Nopeita matalan kynnyksen yrityspalveluita lisää yritysseteleiden kautta (esim. yhden päivän yritysanalyysit, tuotekehityspalvelut ja messuavustukset)
- Yritys myyntikuntoon –seteli (sukupolvenvaihdokset)
- Business-konttori Sotkamon keskustaan; matalan kynnyksen palveluita, verkostoitumista, etätyötiloja
- Tapahtumien suunnittelu kunnan ja yrittäjien yhteistyönä
- Yrityspalveluihin panostaminen yhteistyössä Business Kainuun kanssa
- Kehityshankkeiden suunnittelu yhdessä yrittäjien kanssa

Yrittäjäjärjestöt olivat tyytyväisiä Sotkamon työvoimapalveluiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Maaseutupalvelut

Maaseutupalvelut hoitaa EU:n maksajaviranomaistoimintaa, seuraa lakeja ja säädöksiä sekä antaa viljelijöille neuvontaa. Maaseutupalveluiden tavoitteena on kyläyhteisöjen ja kylätoiminnan kehittäminen. Kylätyötä tehdään yhteydenpidolla, kyläiltoja järjestämällä ja sidosryhmätapaamisilla. Tehtävään liittyy laaja sidosryhmäyhteistyö.

Työkaluja ovat aktiivitaseteli ja hankkeet. Ajankohtaisia hankkeita ovat esimerkiksi YHESSÄ-yhteisöllistä hyvinvointia ja turvaa, Tietovirta sekä IISI-hanke.

Työllisyyspalvelut

Työllisyyspalvelut ja kotoutumisen edistäminen siirtyivät kuntien vastuulle vuoden 2025 alusta. Sotkamo kuuluu Kainuu-Koillismaa työllisyysalueeseen, jossa Kajaanin kaupunki toimii vastuukuntana ja

työvoimaviranomaisena. Työllisyysalueen toiminta on käynnistynyt onnistuneesti. Vastuukuntaan on keskitetty yritys- ja rekrytointipalvelut, viestintä ja markkinointi, maksatus- ja hankintapalvelut, valmennusten ja koulutusten koordinointi, ammatinvalinta- ja uraohjaus ja puhelinneuvonta. Kajaanin kaupunki on järjestämistä vastuullisena työvoimaviranomaisena yhteisellä sopimuksella siirtänyt työllisyysalueen muiden kuntien viranhaltijoille suurimman lain mahdollistaman määrän toimivaltaa työllisyysasioissa (KL § 54). Tämä koskee erityisesti henkilöasiakastyötä ja työnantajille suunnattuja palveluita. Sopimuksella on haluttu turvata lähipalvelut kussakin työllisyysalueen kunnassa. Kotoutumislain mukaiset tehtävät ovat Sotkamon kunnan omalla vastuulla, ja Sotkamo hoitaa myös Kuhmon kotoutumisajalla olevien vieraskielisten työnhakijoiden ja työvoiman ulkopuolella olevien palvelut.

Työllistämispalveluiden tavoitteena on palvelupolkujen sujuvuuden vahvistaminen, työnhakijoiden yksilöllisen tarpeiden tunnistaminen ja työnantajien palveluiden vahvistaminen. Näin pyritään siihen, että palvelut tukevat työllistymistä, osaamisen kehittämistä, yhteiskuntaan integroitumista ja elinvoiman vahvistamista.

Työllistämispalvelut tekevät tiivistä yhteistyötä alueen työnantajien ja yrittäjien kanssa osaavan työvoiman saatavuuden parantamiseksi. Työllisyyspalvelut tukevat yrityksiä rekrytoinnin eri vaiheissa. EURES-rekrytointipalvelu tarjoaa työllisyysalueella oleville työnantajille maksutonta apua ulkomailta tai Suomessa olevien kansainvälisten osaajien palkkaamiseen.

Yritysten työllistämistä tuetaan ehtojen täytyessä mm. Starttirahalla, työllistämisen kuntalisällä, +55 – vuotiaiden työllistämistuella, työolosuhteiden järjestämistuella ja nuorten työllistämissetelillä.

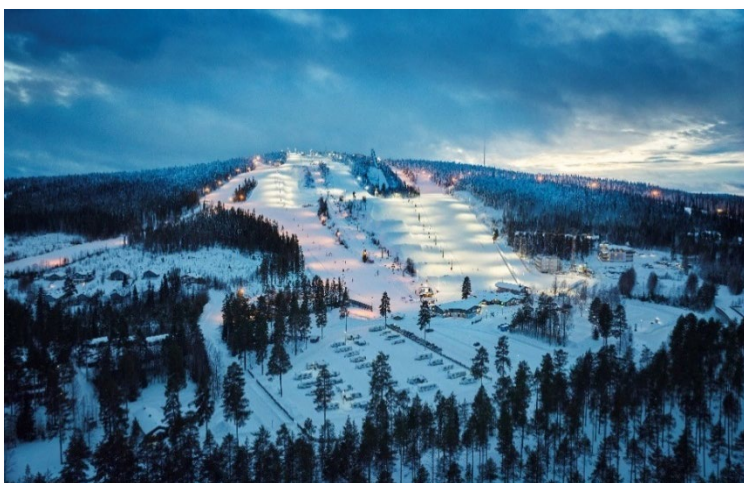
Hanketoimintaan sisältyy mm.:

- Ystävyyskahvilatoimintaa maahanmuuttajille
- Kokemusasiantuntijoiden koulutusta osallisuuden vahvistamiseen
- Uusien kainuulaisten työllistymismahdollisuuksien parantamista
- Vieraskielisten yrittäjyystaitoja edistämistä
- Työvoiman tarpeen ja saatavuuden kohtaannon kehittämistä

Matkailupalvelut

Sotkamon kunnan matkailupalvelujen toiminta perustuu Sotkamon kuntastrategiaan, elinvoimaohjelmaan ja Vuokatin matkailun kehittämissuunnitelmaan. Sotkamon matkailupalvelut tekee alueellista yhteistyötä Arctic Lakeland Finlandin KV-tiimin sekä Business Finland -matkailuverkostojen ja Visit Finlandin kanssa.

Sotkamon matkailupalveluissa matkailuasiantuntijan työ painottuu matkailustrategian toimeenpanon, yritysyritykseen, hankkeiden valmisteluun ja toteutukseen sekä verkostoyhteistyöhön. Keskeisenä yhteistyökumppanina toimii Vuokatin Matkailukeskus Oy, joka vastaa alueen matkailumarkkinoinnista. Yhtiössä toimii kotimaan tiimi ja Vuokatin kansainvälinen tiimi.

Kuva: Vuokatin kuvapankki

Viime vuosina kehitystä ovat ohjanneet ympärivuotisuuden vahvistaminen, kansainvälisten markkinoiden asteittain palauttaminen, vastuullisuus sekä digitaalisuuden hyödyntäminen markkinoinnissa ja myynnissä.

Toimintaa pyritetään hankkeilla. Meneillään olevia hankkeita ovat:

- Menestyvä Vuokatti 2028
- Arctic Lakeland Charter
- Maakunnallinen DMO –selvityshanke

Vuodenvaihteessa 2025–2026 päättyi Uudistavaa Vetovoimaa Sotkamon osatoteutus –hanke. Tuloksina on syntynyt uusia tuotteita ja palvelupaketteja, yritysten osaamista on vahvistettu, verkostot ovat tiivistyneet ja näkyvyyttä on pystytty parantamaan valituilla kohdealueilla. Lisäksi käyttöön on valmistumassa digitaalinen alusta ostaa viikko-ohjelman tuotteita ja majoitushakua on uudistettu. Näkyvyyttä on saatu radioon ja mainoksiin. Charter-lentojen määrää on saatu nostettua vuoden 2023 yhdestä niin, että tulevassa vuodenvaihteessa odotetaan saapuvaksi 24 lentoa.

Snowpolis Oy – Business Sotkamo

Snowpolis Oy:n roolia Sotkamon elinvoiman kehittämisessä ollaan muuttamassa. Ensin Sotkamon kunta muuttaa omistajastrategiaansa ja sitten yhtiö laatii uuden strategian toukokuun loppuun mennessä. Kunta ja yhtiö laativat Business Sotkamo –sopimuksen. Toiminnan on tarkoitus muuttua enemmän kohti yritysten kasvua ja kansainvälistymistä tukevaksi sekä yritysrekrytointia tekevää kehitysyhtiötoimintaa. (Lähde: Snowpolis Oy:n hallituksen puheenjohtajan kuuleminen, 9.3.2026).

Sotkamon kunnanhallitus on 17.2.2026 § 28 hyväksynyt Business Sotkamo –sopimuksen. Sopimuksen ovat neuvottelleet Sotkamon kunta ja Snowpolis Oy. Kysymys on pilottiluonteisesta mallista, jossa Snowpolis Oy tuottaa elinkeino- ja yrityspalveluita alueelle yhteistyössä kunnan kanssa. Yhtiön tehtävänä on tukea ja edistää alueen yrittäjyysilmapiiriä, mahdollistaa olemassa olevien yritysten kasvua ja edistää yritysten sijoittumista Sotkamoon. Yhtiön tuottamat elinkeino- ja yrityspalvelut eivät ole luonteeltaan teollisia tai kaupallisia, eikä toiminnan tarkoituksena ole voiton tuottaminen osakkeenomistajille. Kunta rahoittaa sopimuksen kautta osaltaan Snowpolis Oy:n elinkeino- ja yrityspalveluita ja osallistuu tarvittavilta osin yhtiön palveluiden tukemiseen, ohjaamiseen ja tuottamiseen.

Snowpolis Oy tuottaa sopimusperusteisesti seuraavia palvelukokonaisuuksia:

1. Business Sotkamo –palvelualustan rakentaminen, resursointi ja kehittäminen
2. Uusyrityshankinta kunnan alueelle
3. Yrittäjyysinfojen järjestäminen kouluissa ja oppilaitoksissa sekä messutyö
4. Alkavan yrityksen palveluita (mm. yrittäjyysvalmennukset ja –tapahtumat)
5. Liiketoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen palveluita
6. Yrittäjyyden mahdollisuuksia tukevia kehittämishankkeita

Palveluiden tuottamisessa Snowpolis Oy tekee yhteistyötä tarpeen mukaan alueen koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden sekä muiden elinkeinotoimijoiden kanssa.

Osapuolet sopivat yhdessä kuntastrategian toteuttamista edistävät määrälliset ja laadulliset tavoitteet palveluille, joita seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Yhtiö raportoi kunnalle toiminnastaan erikseen sovittavalla tavalla soveltaen kunnan raportointikäytäntöjä. Yhtiö mittaa asiakaspalautetta säännöllisesti. Osapuolet sopivat vuosittain erityispainopistealueet, kärkipalvelut ja tarkemmat yhteistyömallit.

Sotkamon kunta on vuositasolla varautunut palveluiden ostamiseen yhtiöltä 305 000 eurolla; vuoden 2026 osalta (vajaa toimintavuosi) 254 000 eurolla. (Lähde: kunnanhallituksen pöytäkirja 17.2.2026 § 28 ja Business Sotkamo -sopimus).

7.9 Tarkastuslautakunnan keskeiset havainnot ja kysymykset

Tarkastuslautakunta on tunnistanut useita kunnan elinvoimaa vahvistavia tekijöitä:

- UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malli
- Kunnan positiivinen näkyvyys Alueiden tutkimus 2024 tuottavuusosiossa
- Työpaikkaomavaraisuus ja hyvä työllisyys valtakunnallisesti vertailtuna
- Onnistunut työllisyyspalvelujen organisointi ja toiminnan aloitus
- Kunnan tekemät elinvoimaa tukevat investoinnit
- Jyväskylän yliopiston ja KAMK:n välinen yhteistyö
- Viestinnän kehittyminen
- Kulttuuri- ja tapahtumatoiminta
- Vuokatti-Ruka urheiluakatemia
- Hanketoiminta
- Ketterä kaavoitus, tonttien hankinta ja infra
- Tulevaisuudessa edessä olevat Sotkamon kunnan kiinteistöjen PTS-suunnitelma ja liittyminen JETS-julkisen alan energiatehokkuussopimukseen

- Kunnan velkaantuneisuus ja talouden kehitys eivät nykyluvulla mahdollista pärjäämistä Alueiden elinvoima -tutkimuksessa tulevaisuudessa.
- Edunajamiseen, elinvoiman ja elinkeinojen kehittämiseen, kuntamarkkinointiin ja yritysrekrytointiin käytettävissä oleva osaaminen on kunnalle strategisesti tärkeää, mutta on epävarmaa, onko resurssien kehittämiseksi tehty riittävästi toimenpiteitä.
- Viestinnän strategista roolia elinvoiman kehittämisessä ei ole riittävästi tunnistettu eikä viestinnän resursseja ole kehitetty tarpeeksi.
- Snowpolis Oy:n rooli ja resurssit yrityskehityksessä ovat strategisesti merkittäviä, mutta yrityksen toiminta-ajatus ja sen asettuminen tehokkaasti yhteistoimintaverkoston hakevat vielä muotoaan.
- Sotkamon kunnan yrityskehityksensä tarvitaan lisää keskisuuria ja suuria yrityksiä.
- Sotkamon nettomuutto ei nykyisellään riitä korjaamaan negatiivista väestökehitystä. Sotkamoon tarvitaan lisää nuorta työikäistä väestöä ja osaavaa työvoimaa.
- Osaavan työvoiman saamiseksi tarvitaan uusia opiskelumahdollisuuksia ja uusia opintopolkuja.
- Sotkamon kyläkeskuksen vetovoimaisuuden kehittäminen ei ole edennyt (masterplan).
- Kyllä asumisen uusien muotojen kehittäminen ei ole edennyt.
- Sotkamon kehittämiseen tarvittaisiin lisää maakunnallista ja valtakunnallista yhteistyötä.
- Elinvoimaohjelmassa ei ole selkeästi otettu kantaa siihen, miten Sotkamon kunnassa jatkossa edistetään vihreää siirtymää.

Tarkastuslautakunnan kysymykset kunnanhallitukselle:

- Millä tavalla kunta aikoo panostaa kuntamarkkinointiin nettomuuton kasvattamiseksi ja minkäläisillä tavoitteilla tämä tehdään?
- Millä tavalla kunta aikoo panostaa yritysdiversiteetin parantamiseen ja yritysrekrytointiin, ja millaisia tavoitteita tähän asetetaan? Miten kunnan ja kuntakonsernin elinkeinopalvelun resurssit pystyvät vastaamaan yrityskentän haasteisiin?
- Millä tavalla kunta aikoo panostaa osaavan työvoiman saantiin ja koulutuspolkujen kehittämiseen?
- Miten varmistetaan kunnan resurssit edunvalvontaan?
- Miten varmistetaan strategisesti tärkeiden viestinnän ja matkailun markkinoinnin resurssien riittävyys?

Huomioitavaa: talouden osuuteen on otettu kantaa kappaleessa kuusi. Hyvinvointiin liittyviin asioihin on otettu kantaa kappaleessa kahdeksan.

8. HYVINVOINTI – ARJEN LAADUN JA OSALLISUUDEN TARINA

Kuva: Juhani Ronkainen

8.1 Johdanto

Kokemus hyvästä arjesta heijastuu siihen, kuinka ihmiset voivat, kokevat kuuluvansa yhteisöön ja löytävät paikkansa siinä. Se näkyy turvallisuutena, osallisuutena ja mahdollisuutena elää hyvää elämää eri elämänvaiheissa. Hyvinvointi on sekä yksilön että yhteisön voimavara, joka heijastuu palvelutarpeeseen, elinympäristöön ja ihmisten väliseen luottamukseen sekä laajemmin myös luottamuksena yhteiskuntaan.

Yksi Sotkamon strategian kärjistä oli:

Yksi kuntastrategian 2025 kärjistä oli: "Hyvinvointi edellä huomiseen"

Tarkastuslautakunnan tavoite:

Tarkastella, miten kunta edistää hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä muuttuvassa toimintaympäristössä

Lähteet:

Asiantuntijoina on kuultu

- hyvinvointikoordinaattori
- Kainuun hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden erikoissuunnittelija

Muu materiaali

- Sotkamon laaja hyvinvointisuunnitelma 2022–2025
- hyvinvointikertomus 2025

8.2 Hyvinvointityö Sotkamossa

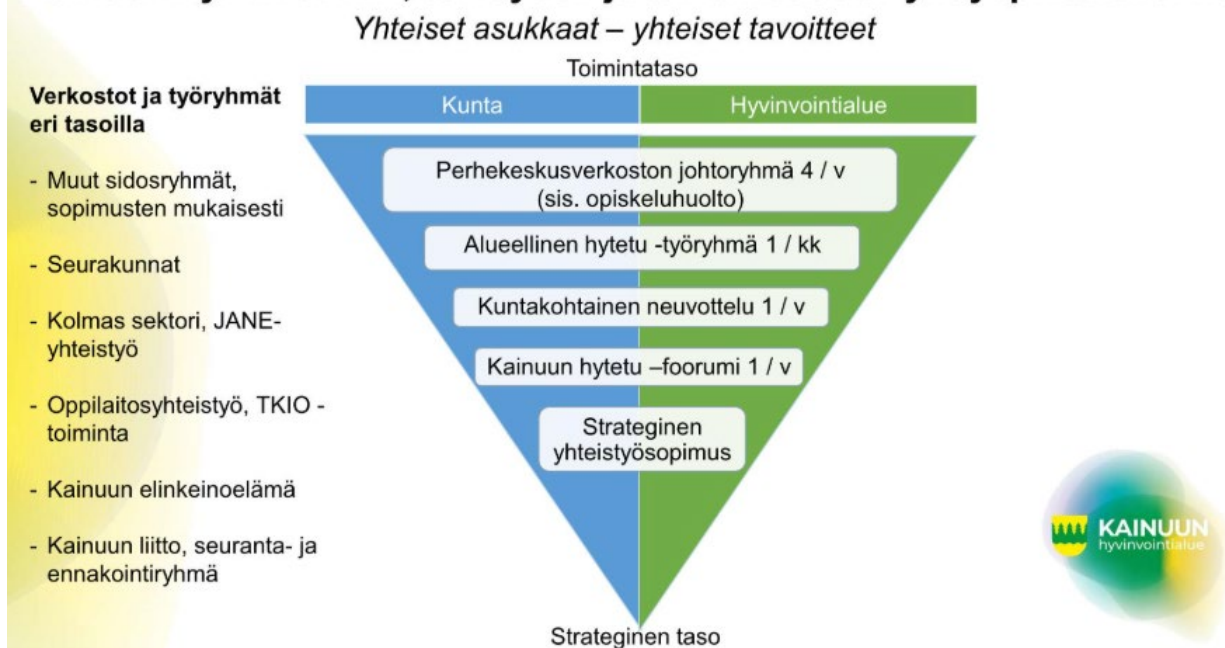
Vuoden 2026 alussa Sotkamo sai näkyvyyttä ”pokkaamalla” Urheilugaalassa Suomen liikkuvin kunta – palkinnon. Kansainvälistä näkyvyyttä ja hyvinvointia tuovaa on ollut myös Sotkamon uudenlaista pontta saanut kulttuuri- ja tapahtumatoiminta. Vuonna 2024 Sotkamo sai UNICEFin Lapsiystävällinen kunta –tunnuksen.

Sotkamossa HYTE-työn poliittisena ohjaajana toimii hyvinvointijaosto. Käytännön valmistelu ja toimeenpano tapahtuu HYTE-työryhmässä, jossa on edustus kunnan kaikilta toimialoilta ja keskeisistä sidosryhmistä. Hyvinvointikoordinaattori toimii HYTE-työkokonaisuuden koordinoijana ja yhteistyön edistäjänä.

Sotkamo tekee tiivistä yhteistyötä Kainuun hyvinvointialueen ja Kainuun muiden kuntien kanssa. Alueellinen HYTE-työryhmä kokoontuu kuukausittain. Yhteistyötä tehdään myös yhteisten hankkeiden kautta. Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä vauhditetaan perustoiminnan ohella erilaisilla kehittämishankkeilla. Toteutettuja hankkeita ovat mm. Kunnan omat hankkeet Hupi & Hiki, Liikuntaneuvonta haltuun Sotkamossa, Sotkamo Solisten Liikkeelle ja lisi-hankkeet sekä alueellisena yhteistyönä toteutetut Plate Syntiniemi ja Kate-hankkeet.

Yhteistyö hyvinvointialueen ja kuntien välillä perustuu lainsäädäntöön ja yhteiseen vastuuseen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Tavoitteena on vahvistaa strategista yhteistyötä luoda pysyvä, selkeä yhteistyörakenne. Yhdyspintarakenne on valmisteltu monialaisessa työryhmässä ja laajassa sidosryhmäyhteistyössä vuonna 2025 ja se on käsitelty aluevaltuustossa 16.2.2026. Yhteistyötä ohjaa strateginen yhteistyösopimus, joka määrittää rakenteet, vastuut ja tiedonkeruun. Yhteistyösopimus laaditaan valtuustokausittain. Keskeisiä yhteistyörakenteita ovat HYTETU-foorumi, kuntakohtaiset neuvottelut, HYTETU-työryhmä sekä perhekeskusverkoston johtoryhmä, joka sisältää opiskeluhoollon.

Kainuun hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden yhdyspintarakenne

Yhteistyön tuloksellisuutta pyritään vauhdittamaan niin, että yhdyspintojen verkostoissa on vastinparit eli toisin sanoen hyvinvointialueen ja kuntien edustus riippumatta siitä, kumman vastuulla foorumin järjestäminen on.

Vastinparit yhdyspintojen verkostoissa

Laaja hyvinvointisuunnitelma ja hyvinvointikertomus

Laaja hyvinvointisuunnitelma 2022–2025 hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 1.11.2022. Seuraava hyvinvointisuunnitelma valmistuu kevään 2026 aikana. Laaja hyvinvointikertomus laadittiin keväällä 2025. Hyvinvoinnin seurantaraportointi toteutetaan vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä. Vuonna 2022 laadittua hyvinvointisuunnitelmaa on seurattu vuosittain. Suunnitelluista toimenpiteistä 43 % voidaan sanoa toteutuneen ja noin 55 % on aloitettu, mutta on kesken. Vain yksi tavoite on raportoitu ei toteutuneeksi. Tämä tavoite on lapsibudjetoinnin (LABU) käyttöönotto ja kehittäminen. Monet kesken olevista tavoitteista ovat luonteiltaan sellaisia, että ne ovat osa pitempään jatkuvaa toimintaa.

Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteistä on toteutuneeksi raportoituja seuraavat:

- Perheiden Pesäkolo -toiminnan käynnistyminen (MLL ja seurakunta)
- Kumminuoriso-ohjaajatoiminta jokaisessa yläkoulun luokassa
- Yhtenäiset toimintamallit kouluissa; mm. Move- käytännöt, opiskeluhoitosuunnitelma
- Lapsivaikutusten arvioinnin kehittäminen, LAVA-pilotti toteutettu ja LAVA-ohjeet valmistuneet
- Kaikki varhaiskasvatuksen yksiköt ja koulut mukana Liikkuvat-ohjelmassa
- Kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastukset ja dokumentointi
- Ravitsemusterveyden edistämiseen tarkoitettu Nykytila.fi -verkkotyökalu otettu käyttöön
- Kansalaisopiston kurssit monipuolisten harrastusmahdollisuuksien mahdollistamiseksi
- Vuokra-asuntojen saatavuuden edistäminen
- Ikäihmisille soveltuvien uusien asumismuotojen mahdollistaminen

- Asiointiliikenteen edistäminen
- Esteettömyyssuunnitelmat, yleinen ja liikuntapaikat
- Rakennetut ja kunnostetut liikuntapaikat
- Vanhus- ja vammaisneuvoston säännöllinen kokoontuminen
- Osallistava budjetointi
- Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma
- Monipuoliset kulttuuritapahtumat
- Laadittu ja hyväksytty ehkäisevän päihdetyön (EPT) suunnitelma
- Järjestöyhteistyöasiakirja

Onnistumisena Sotkamon HYTE-työssä on koettu kunnan toimialojen sitoutuminen toimintaan. Onnistuneena yhteistyönä on perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi perustettu Perheiden Pesäkolo -toiminta ja kuntalaisten mielenterveyden edistäminen Kainuun Mielen hyvinvoinnin ohjelmalla. Onnistumiseksi voidaan kernaasti luokitella Sotkamon matalan kynnyksen liikuntamahdollisuudet ja kulttuuritapahtumat.

Kehittämistä koetaan olevan tiedolla johtamisen edistämisessä. Samoin yhteistyötä pitää edelleen kehittää; yhteiset tavoitteet, toimenpiteet ja aikataulut. Tavoitteiden ja toimenpiteiden realistisuuteen tulee kiinnittää huomiota.

Vuonna 2025 toteutettiin seuraavat hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen tiedonkeruut:

- Kainuun hyvinvointikysely
- Kouluterveyskysely
- Move! -mittaukset
- TEA-viisarikyselyt (kunnanjohto, kulttuuri, peruskoulut)

8.3 Hyvinvointikertomus

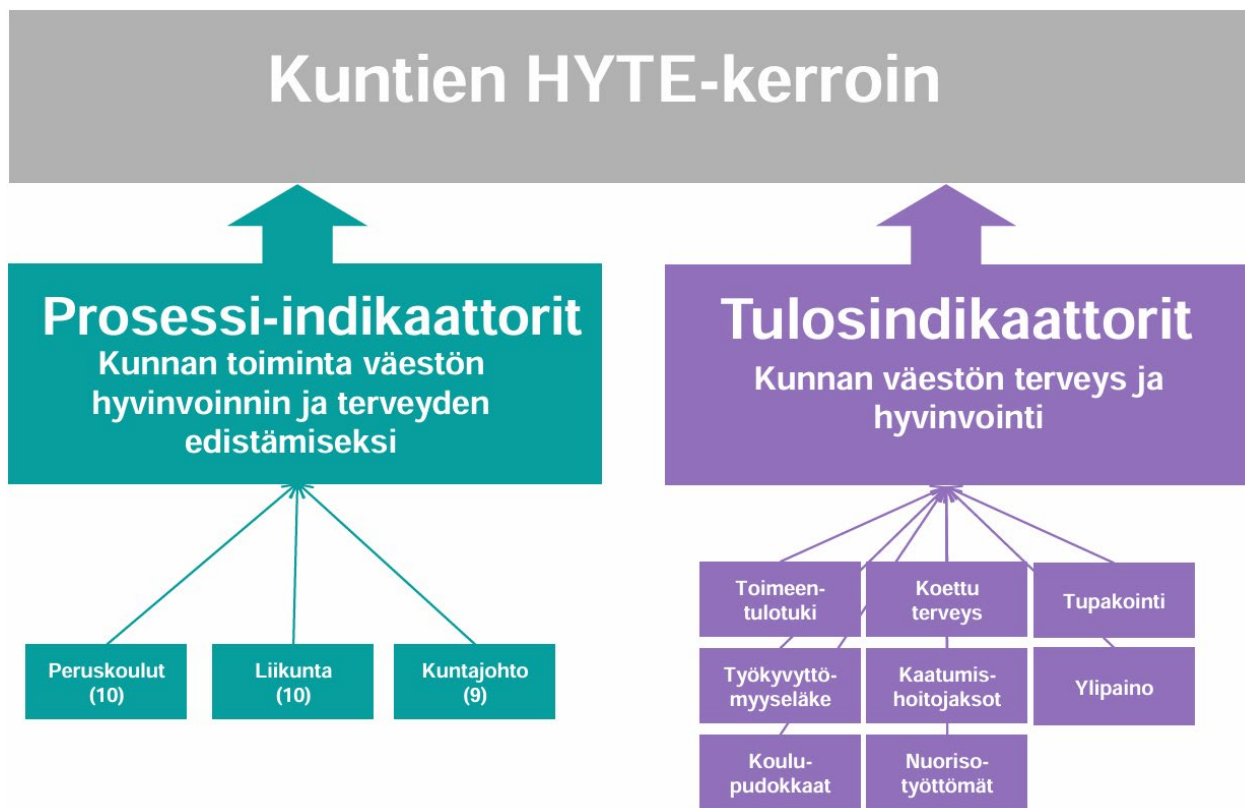
Hyvinvointisuunnitelman 2022–2025 painopisteet olivat

- Hyvinvoivat lapsiperheet
- Hyvinvoivat lapset ja nuoret
- Hyvinvoivat työikäiset
- Hyvinvoivat ikäihmiset

Hyvinvointikertomuksessa tarkastellaan laajan hyvinvointikertomuksen hyvinvointisuunnitelmaan 2022–2025, ehkäisevän päihdetyön suunnitelmaan 2023–2025 ja lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan valitut indikaattorit, kaikki HYTE-kertoimen indikaattorit, THL:n suosittamat päihdeavainindikaattorit ja indikaattorit hyvinvointikertomuksen vähimmäissisällöksi niiltä osin kuin tietoja on saatavilla sekä kouluterveyskyselyn ja TEA-viisarin tulokset. Indikaattoritietoa täydentää eri kyselyiden (kysely sotkamolaisille lapsiperheille 2024 ja Kainuun hyvinvointikysely 2025) avulla kerätty tieto sekä sotkamolaisten parissa työskentelevien tahojen haastattelut.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimen (HYTE) vaikutus kunnan valtiosuuteen on osa Suomen valtiosuusjärjestelmää. Se toimii kunnille kannustimena panostaa asukkaidensa hyvinvointiin ja terveyteen. Kertoimen määräytyminen perustuu joukkoon indikaattoreita, jotka mittaavat sekä kunnan toimia hyvinvoinnin edistämiseksi että väestön hyvinvoinnin ja terveyden toteutumista

Kuvio: HYTE-kertoimen osa-alueet

Taulukko: HYTE-kertoimen kehitys 2023–2025 (Lähde: Sotkanet.fi)

	2023	2024	2025	Suomi keskim.
HYTE-kerroin	67/100	61/100	69/100	63/100
Tulosindikaattorien ka.	55/100	42/100	44/100	51/100
Prosessi-indikaattorien ka.	79/100	80/100	93/100	75/100
VOS, 1000 €	195,8	194,6	215,6	
VOS €/asukas	18,9	18,9	21,2	

Taulukko: Tulosindikaattorit 2022–2025, HYTE-kerroin (Lähde: Sotkamon hyvinvointisuunnitelma 2025–2029)

	2022	2023	2024	2025
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä	238,7	311,1	376,2	
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista		22		20
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	7,5	6,7		
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	0,9	0,9	0,7	
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	7,8	7,8	8	
Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista (-2023)		23		

Tulosindikaattorit 2022-2025, HYTE-kerroin. THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2026.

Taulukko: Prosessi-indikaattorit 2022–2025, HYTE-kerroin (Lähde: Sotkamon hyvinvointisuunnitelma 2022–2025)

	2022	2023	2024	2025
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä	100	0	0	
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit	95	100	100	
Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus	100	100	100	
Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	0	100	100	100
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista	100	100	100	100
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	0	0	0	100
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	100	100	100	
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä	100	100	100	100
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	100	100	100	
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	100	100	100	
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnyksiä		0	0	100
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa	0	0	100	
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarvointiin	100	100	100	
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa	96	100	100	
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista	100	100	100	100

Prosessi-indikaattorit 2022-2025, HYTE-kerroin. THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2026.

Prosessi-indikaattoritulosten perusteella voidaan sanoa, että Sotkamo on kehittänyt HYTE-toimintaansa järjestelmällisesti ja pärjännyt Suomen keskimääräiseen tasoon merkittävästi paremmin. Tulosindikaattoreiden

perusteella voidaan todeta, että väestön hyvinvoinnin parantamiseen on syytä panostaa ja löytää yhteistyössä hyvinvointialueen ja järjestöjen kanssa vaikuttavaa, suunnitelmallista tekemistä. Tulosindikaattoreiden parantamiseksi tarvitaan pureutumista tulosten perussyihin ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä.

Kouluterveyskysely 2025

Lähde: hyvinvointikoordinaattorin esitys tarkastuslautakunnan kokouksessa 2.2.2026

Kouluterveyskysely suoritettiin vuonna 2025.

Positiiviset ilmiöt:

- Liikunnan selvä lisääntyminen (päivittäin vähintään tunnin liikkuvat)
- Kiusaamisen väheneminen ja turvallisuuden vahvistuminen
- Ryhmytyminen (yläkoulussa yhä useampi kokee luokan ilmapiirin hyväksi ja luokan oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä)
- Vanhempien tuki ja perheen merkitys
- Aamupala (yhä useampi alakoulun oppilas syö aamupalan joka arkiamu)
- Alkoholit (alkoholikokeilut vähentyneet alakoululaisilla ja käyttö yläkoululaisilla)
- Kipu (erilaiset kipuoireet, esim. pää- ja niskahartiakipu vähentyneet)

Negatiiviset ilmiöt:

- Nikotiinituotteet (erityisesti nikotiinipussien käyttö on lisääntynyt)
- Ehkäisy (yläkoululaisista 24 % ei ole käyttänyt ehkäisyä viimeisimmässä yhdynnässä)
- Syrjintä (yläkoululaisista 39 % kokenut syrjintää koulussa tai vapaa-aikana)
- Seksuaalinen häirintä (alakoululaisista 12 %, yläkoululaisista 22 % ja lukiolaisista 15 % on kokenut seksuaalista ehdottelua)
- Kouluviihtyvyyden polarisoituminen (mitä pidemmällä koulupolulla ollaan, sitä heikompa)
- Mielenterveyden ja jaksamisen haasteet (ahdistuneisuutta kaikilla ikäryhmillä, koulu-uupumus kasvanut yläkoulussa ja lukiossa)
- Opiskelurauha (vain 27 % alakoululaisista kokee, että luokassa on usein rauhallista)
- Osallisuus (koulun asioiden suunnitteluun osallistuneiden osuus on vähentynyt)

Kainuun hyvinvointikysely

Kainuun hyvinvointikysely suoritettiin vuonna 2025.

Onnistumisia työikäisten ja ikäihmisten osalta:

- Elintapaohjauksen käynnistyminen kunnan palveluna
- Monipuolinen ja runsas liikunta- ja kulttuuritarjonta

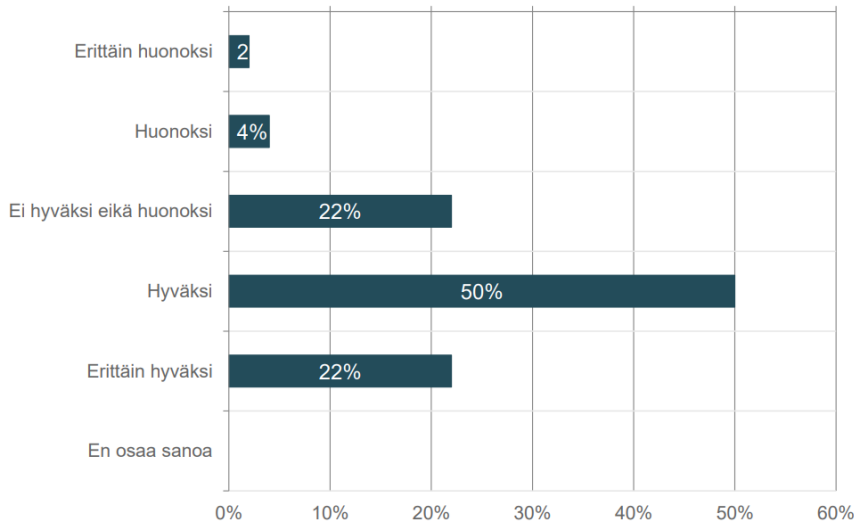
Kehitettävää:

- Ravitsemusterveyden edistäminen
- Digipalveluiden saavutettavuus ja yhdenvertaisuus
- Ennaltaehkäisevien palveluiden riittävyys ja oikea-aikaisuus, ml. ehkäisevä päihdetyö

Kuvio: Elämänlaatu (Lähde: Kainuun hyvinvointikysely, hyvinvointikoordinaattorin esitysmateriaali tarkastuslautakunta 2.2.2026)

Millaiseksi arvioit elämänlaatusi tällä hetkellä?

Vastaajien määrä: 184

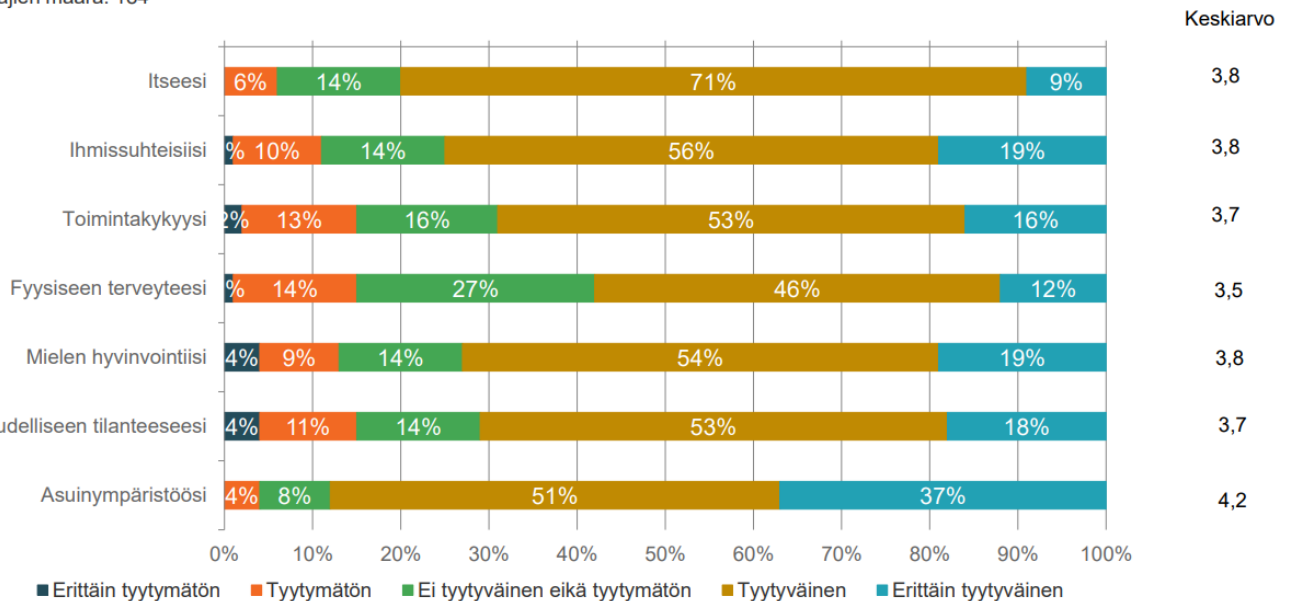
Vuonna 2022
vastaajista 85 %
arvioi
elämänlaatunsa
hyväksi tai
erittäin hyväksi

Elämänlaadun kokemus on heikentynyt vuoteen 2022 verrattuna. Hyväksi tai erittäin hyväksi elämänlaadun kokee 77 % vastaajista.

Kuvio: Tyytyväisyys (Lähde: Kainuun hyvinvointikysely, hyvinvointikoordinaattorin esitysmateriaali tarkastuslautakunta 2.2.2026)

Miten tyytyväinen olet

Vastaajien määrä: 184

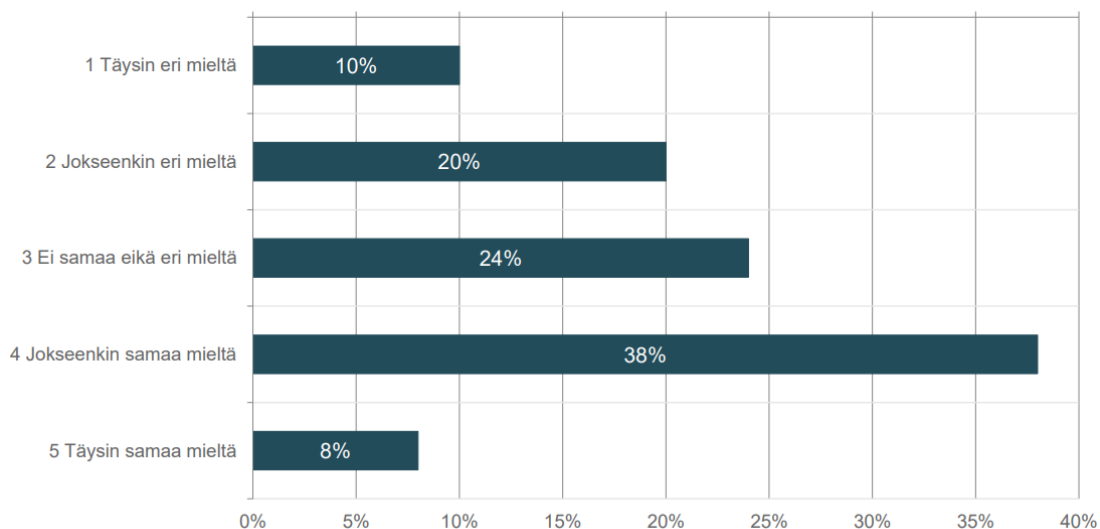

Asuinympäristö koetaan selkeästi hyväksi.

Kuvio: Osallisuus (Lähde: Kainuun hyvinvointikysely, hyvinvointikoordinaattorin esitysmateriaali tarkastuslautakunnassa 2.2.2026)

OSALLISUUS: Koen voivani vaikuttaa itseäni koskeviin asioihin asuinkunnassani

Vastaajien määrä: 180

Liki puolet vastanneista kokee, että voi Sotkamossa vaikuttaa itseä koskeviin asioihin. Vastaavasti 30 % kokee vaikutusmahdollisuudet heikoiksi.

Laajan hyvinvointisuunnitelman 2025–2029 painopistealueiksi määritettyjä asioita:

- Työ- ja toimintakyvyn edistäminen
- Lapsiperheiden arjen tukeminen ja yhteisöllisyyden vahvistaminen
- Mielenterveyden edistäminen ja ehkäisevä päihdetyö
- Turvallinen arki
- Yhteistyön vahvistaminen
- Osallisuuden vahvistaminen ja yksinäisyyden torjuminen

8.4 Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset

Tarkastuslautakunta on havainnut kuntalaisten hyvinvointiin liittyen seuraavia positiivisia ilmiöitä:

- HYTE-kerroin 2025 ja VOS-kehitys
- Tilapäisen lastenhoitoavun käynnistyminen
- Koululaisten elintapojen kehitys (liikunta, uni, aamupala, hampaiden harjaus)
- Sotkamo Solisten liikkeelle –hanke (koululaiset)
- Koululaisten harrastuneisuus (>90 %)
- lisi-hankkeen käynnistyminen (ikäihmisten sosiaalinen hyvinvointi)
- Kainuun ravitsemusterveyden edistämisen suunnitelma; alueelliset työryhmät
- Hävikkiruoan jakelu
- Kainuun mielen hyvinvoinnin ohjelma; MIELI Kainuun Mielenterveyden toiminta Sotkamossa
- Syntiniemen esteetön luontovirkistysalue
- Osallistava budjetointi; teemana luonto ja turvallisuus
- Yhteistyö järjestöjen kanssa; lisi-hanke, järjestöillat

- Koululaisten osallisuuskokemus koulun asioiden suunnittelussa kaipaa korjausta.
- Seksuaalisen häirinnän kokemukset lapsilla ja nuorilla ovat kasvussa.
- Koululaisten nikotiinipussien käyttö on kasvussa.
- Digiriippuvuus lapsilla ja nuorilla on kasvussa.
- Alakoululaiset eivät ole tyytyväisiä kouluruoan laatuun ja makuun.
- Pitkäaikaistyöttömyys ja nuorisotyöttömyys ovat kasvussa.
- Iäkkäämpien kyky käyttää digilaitteita on riittämätön ja lisätukea tarvitaan.
- Yksinäisyys ja alkoholin käyttö ikäihmisten parissa on huolestuttavaa.
- Yhteistyötä kunnan, hyvinvointialueen ja järjestöjen välillä on kehitettävä.

Tarkastuslautakunnan kysymykset kunnanhallitukselle:

- Miten varmistetaan hyvinvoinnin parantamiseksi vaadittujen resurssien riittävyys ja yhteistoiminnan sujuvuus Kainuun hyvinvointialueen kanssa?
- Millä tavalla kunta voi ja aikoo panostaa nuorten työllistymiseen?

9. JOHTAMINEN, PÄÄTÖKSENTEKO JA KUNNAN OPERATIIVINEN TOIMINTA - AVOIMUUDEN JA TIEDON TARINA

Kuva: Tuomas Juntunen

9.1 Johdanto

Johtaminen ja päätöksenteko nojaavat tietoon, vuorovaikutukseen ja kykyyn nähdä kokonaisuuksia myös silloin, kun valinnat ovat vaikeita. Kunnan toiminta on parhaimmillaan johdonmukaista ja ennakoivaa mahdollistaen sujuvan arjen ja vastuullisen kehittämisen. Avoimuus ja tiedon saatavuus muodostavat perustan, jolle toimiva ja luottamusta herättävä kunta rakentuu.

Tarkastuslautakunnan tavoite:

Arvioida johtamisen avoimuutta, strategisuutta ja tiedolla johtamista. Lisäksi arvioidaan kunnan omistajapolitiikkaa ja konserniohjausta sekä luodaan katsaus kunnan eri toimialojen toimintaan.

Lähteet:

Asiantuntijoina on kuultu

- Kunnanjohtaja
- Kunnanvaltuuston puheenjohtaja
- Hallinto- ja henkilöstöjohtaja
- Toimialajohtajat
- ICT-asiantuntija ja ICT-päällikkö/Kainuun liitto (kuntien yhteinen)
- Viestintäasiantuntija

Muu materiaali

- Sotkamon kunnan omistajapoliittiset linjaukset
- Sotkamon kunnan konserniohje 1.8.2019
- Toimielimien julkistetut esityslistat ja pöytäkirjat
- Nuorisovaltuustolle tehty kysely ja vastaukset kirjallisena

9.2 Strateginen johtaminen ja päätöksenteko

Tarkastuslautakunnan päättäjille ja kunnan henkilöstölle tammikuussa 2026 tekemän kyselyn mukaan strategian linjaukset ovat ohjanneet toimintaohjelmia ja toimintasuunnitelmia hyvin. Vastausten keskiarvo oli 4,1–4,2/5. Kunkin strategian kärjen alta löydettiin kuitenkin paljon kehitettävää. Koska strategiassa ei ollut määritetty strategiatason mittareita, todellista strategisia onnistumista ei voida todeta. Arvojen todettiin näkyneen toiminnassa myös kohtuullisen hyvin: vastausten keskiarvo oli 3,8–3,9/5. Kunnan toimintaan parhaiten vaikuttanut arvo oli "lapsiystävällisyys".

Yllä mainitun kyselyn ja johtavien päättäjien ja viranhaltijoiden kuulemisten mukaan päätöksenteko on ollut johdonmukaista. Yksittäisten viranhaltijoiden kuulemisten perusteella tiedolla johtamista voitaisiin kehittää. Vaikuttavuusarviointeja on toteutettu vähän tai ei ollenkaan. Niiden pelätään myös rasittavan viranhaltijoita liikaa valmisteluvaiheessa.

Sotkamossa toimielinten ja viranhaltijoiden väliset roolit toimivat hyvin. Myös vuoropuheluun ollaan Sotkamossa tyytyväisiä. Päätöksentekoa helpottavat mm. puheenjohtajapalaverit.

On selvää, että johtavat päätöksentekijät ja viranhaltijat pitävät kunnan päätöksentekoa avoimena. Avoimuuteen varmasti aidosti myös pyritään. Kunnan esityslistojen päätösesitysten tarkastelun perusteella erityisesti talouteen liittyviä esityksiä tulisi selkeyttää ja perustella nykyistä kattavammin. Tämä varmistaa sen, että päätöksentekijöillä ja kuntalaisilla on selkeä käsitys tilanteesta ja päätösten vaikutuksista. Lisäksi talousarvio tulisi julkistaa ennen kunnanhallituksen viimeistä käsittelyä, jotta sen sisältöön olisi mahdollista vaikuttaa. Valtuustokäsittelyssä talousarviota ei yleensä enää avata uudelleen valmisteltavaksi. Yksittäiset viranhaltijat ovat kommentoineet tarkastuslautakunnalle, että avoimuutta ja ennakoivaa viestintää olisi lisättävä.

Kunnan henkilöstöraportin mukaan henkilöstökyselyissä toistuu kehityskohteena organisaation johtamista ja johtamisen avoimuus.

Tarkastuslautakunnan havainnot:

- Ennakoivaa viestintää päätöksenteossa voisi parantaa
- Päätöksenteon avoimuutta ja selkeyttä, mm. kunnan talouteen liittyvissä asioissa, pitäisi parantaa

9.3 Omistajapolitiikka ja konserniohjaus

Taustaksi otteita Sotkamon kunnan omistajapoliittisista linjauksista ja konserniohjeesta

Sotkamon kunnalla on vuonna 2019 kunnanvaltuuston hyväksymät Sotkamon kunnan omistajapoliittiset linjaukset ja konserniohje. Sotkamon hallintosäännön mukaan kuntakonsernin omistajaohjauksesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä vastaavaan konsernijohtoon kuuluvat kunnanhallitus, kunnanjohtaja, hallintojohtaja, talousjohtaja sekä kunnanhallituksen erikseen määräämät viranhaltijat. Kunnanjohtajan tehtävänä on toimia konsernin johtajana ja aktiivisella omistajaohjauksella myötävaikuttaa hänen ohjattavakseen määrättyjen yhtiöiden hallintoon ja toimintaan. Konsernijohton vastuulla on myös valtuuston tytäryhteisöille asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisen seuranta ja arviointi, konserniohjeen noudattamisen valvonta sekä riskienhallintajärjestelmien toimivuuden arviointi.

Sotkamon kunnan omistajapoliittisten linjausten lähtökohtana on kuntastrategia ja siihen perustuvat tavoitteet. Omistajapolitiikan tarkoitus on osaltaan liittää konserniin kuuluvat yhteisöt osaksi kuntastrategian tavoitteita. Yhtiöille tai perustettavalle yhtiölle asetetaan selkeät ja mitattavat taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet, ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla

(Lähde: Sotkamon kunnan omistajapoliittiset linjaukset)

Valtuusto asettaa talousarviossa tytäryhteisöille toiminnan ja talouden tavoitteita, jotka on johdettu kuntastrategiasta ja siihen liittyvistä omistajapolitiikasta sekä yhteisön liiketoiminnasta. Toiminnan tulee olla kuntakonsernin kokonaisedun mukaista.

Konsernijohto seuraa säännöllisesti tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuutta. Raportoinnissa noudatetaan konsernijohton antamia tarkempia ohjeita ja aikatauluja. Tytäryhteisöjen tulee antaa seuranta varten kunnalle raportti sille asetettujen tavoitteiden toteutumisesta, toiminnan ja talouden kehittymisestä sekä arvio niihin liittyvistä riskeistä.

Kunnanhallitus päättää tytäryhtiöiden hallitusjäsen ehdokkaiden nimeämisestä. Hallitusjäsen ehdokkaiksi tulee nimetä ja valita tasa-arvolain mukaisesti tasapuolisesti naisia ja miehiä. Tytäryhteisöjen hallituksiin nimetään kuntakonsernin ulkopuolisia henkilöitä, mikäli se on kuntakonsernin kokonaisedun näkökulmasta perusteltua.

Tytäryhteisöjen hallituksella tulee olla toimialan tuntemuksen lisäksi riittävä liiketoiminnan ja talouden osaaminen sekä kyky ohjata toimitusjohtajaa yhteisölle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

(Lähde: Sotkamon kunnan konserniohje)

Tavoitteiden asettaminen

Kuntakonsernin ja konserniyhtiöiden tavoitteet asetetaan talousarvion hyväksynnän yhteydessä. Sotkamon kunnalle on muodostunut tavaksi asettaa kuntakonsernin taloudelliset tavoitteet kriisikuntakriteereistä johdettuna: "Tavoitteeksi asetetaan, että kuntakonserni ei ole lähellä varsinaisten raja-arvojen täyttymistä eikä myöskään ns. väljempien raja-arvojen täyttymistä, joiden täytyessä kunnan tulisi kiinnittää erityistä huomiota taloutensa kehitykseen ja analysointiin."

Alla kuntakonsernin taloudelle vuodelle 2026 asetetut tavoitteet:

Ehdotetut kriisikuntakriteerit	Ns. väljät raja-arvot	Talousarviotavoite 2026
Konsernitaseeseen kertynyt alijäämä asukasta kohden	Konsernin kertynyt alijäämä vähintään 500 €/asukas	Raja-arvo ei täyty
Kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde	Konsernin vuosikate % poistoista alle 100	Raja-arvo ei täyty
Kunnan tuloveroprosentti	Tuloveroprosentti 1,5 % -yksikköä yli kuntien keskimääräisen	Raja-arvo ei täyty
Kunnan lainamäärä asukasta kohden	Kuntakonsernin lainat ja vastuut 25 % yli kuntien keskimääräisen	Raja-arvo ei täyty
Konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate	Kuntakonsernin laskennallinen lainanhoitokate alle 1,0	Raja-arvo ei täyty

Lisäksi Sotkamon kuntakonsernin osalta tarkastellaan tuloslaskelma, rahoituslaskelman sekä taseen tunnuslukuja suhteessa kuntakonsernien keskimääräisiin tunnuslukuihin.

Varsinaisesti tytäryhtiöille asetettuja tavoitteita:

Snowpolis Oy

- Snowpolis jatkaa elinkeinoelämää edistävää hanketoimintaa.

KOY Sotkanmaa

- Vuodelle 2026 vuokrien ja käyttökorvauksien tarkistaminen on maltillinen. Yhtiön talous ja maksuvalmius pidetään vakaana.
- PTS-suunnitelman mukaisesti vuonna 2026 aloitetaan peruskorjauskohteen (Uimatie 1) remontointi.

KOY Sotkanpesä

- KOY Sotkanpesän tehtävä vuonna 2026 on mahdollisimman hyvän käyttöasteen ylläpitäminen, yhtiön talous ja maksuvalmius pidetään vakaana.

Sotkan Voima Oy

- Ei varsinaisia vuodelle 2026 asetettuja tavoitteita.

Konsernin tavoitteiden seuranta

Konsernin tuloksen ja taseen yhdistelyä ei tehdä osavuosikatsauksiin vaan ainoastaan varsinaiseen tilinpäätökseen. Konserniyhtiöiden seuranta ei muutoinkaan raportoida osavuosikatsauksissa. Tilinpäätöksissä kerrotaan konserniyhtiöiden merkittävimmät toimet vuoden aikana sekä numeroista yhtiön liikevaihto, tulos ja tase euroina sekä mahdollinen kommentti maksuvalmiudesta.

Konserniyhtiöiden toimitusjohtajat ovat pyydettyinä saapuneet raportoimaan kunnanhallitukselle ja –valtuustolle yhtiön tilanteesta.

Tarkastuslautakunnan havainnot:

- Konserniohjauksen merkitys korostuu erityisesti Sotkan Voiman ja Snowpoliksen uuden tilanteen vuoksi.
- Konserniyhtiöiden tavoitteet tulee kytkeä selkeästi kunnan strategiaan.
- Konserniyhtiöille tulee asettaa kunnan strategiaan perustuvat mitattavat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Tavoitteita tulee seurata osavuosikatsauksissa ja tilinpäätösten yhteydessä.
- Konserniyhtiöiden hallitusjäsenten ko. toimialan osaamiseen ja perehtyneisyyteen tulee kiinnittää huomiota.

9.4 Lapset ja nuoret – lasten ja nuorten huomioiminen päätöksenteossa

UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -tunnus (LYK)

Lapsiystävällisyys oli yksi Sotkamon kunnan arvoista vuosille 2022–2025 laaditussa strategiassa. Vuoden 2029 strategiaan tämä arvo muuttui perheystävällisyydeksi. Sotkamon kunta sai vuonna 2024 UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -tunnuksen. Tunnus saatiin seuraavin perustein:

- Koko kunnan, sen kaikkien toimijoiden ml. luottamushenkilöiden sitoutuminen lapsen oikeuksien pitkäjänteiseen edistämiseen niin strategisoin kuin käytännön keinoin
- Lapsivaikutusten arvioinnin systemaattinen kehitystyö
- Kunnan henkilöstön perehdyttäminen lapsen oikeuksiin
- Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamiseksi tehty työ

Sotkamo haluaa erityisesti kiinnittää huomioita lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamiseen, hyvinvoinnin haasteiden tunnistamiseen, yhteistyöverkoston tiivistämiseen, harrasteiden tukemiseen sekä lapsivaikutusten arviointiin osana kunnallista päätöksentekoa.

Toimintasuunnitelma 2025–2026

1. Kunnan viestintä edistää lapsen oikeuksien näkymistä ja toteutumista
2. Kunnan toiminnan suunnittelussa huomioidaan haavoittuvassa asemassa ja syrjinnän vaarassa olevien lasten ja perheiden näkökulma
3. Kunnan (lapsi- ja perhe)palvelut tarjoavat tukea vanhemmuuteen
4. Nuorten päihteiden käyttöön puuttuminen sekä ennaltaehkäisevän ja korvaavan päihdetyön edistäminen
5. Nuorten mielenterveysongelmiin puuttuminen ja ennaltaehkäisevän työn kehittäminen

Nuorisovaltuusto on myös valinnut oman tavoitteensa. Toimenpiteitä ovat lapsille ja nuorille suunnattujen mielenterveyspalveluiden kartoittaminen, Omahelpperi.fi -palvelun käyttöönotto ja markkinointi sekä olemassa olevista palveluista tarkan ja ajankohtaisen tiedon saattaminen lasten ja nuorten tietoon.

Nuorisovaltuusto

(Lähde: nuorisotyön koordinaattori Piia Määttä)

Nuorisovaltuusto on toiminut Sotkamossa vuodesta 2017 lähtien. Alkuvaiheessa nuorisovaltuustoon kuului 12–18-vuotiaita nuoria alakouluista lukioon. Ryhmän kokoonpano koettiin haastavaksi suurten ikäerojen vuoksi. Tämän vuoksi nuorisovaltuuston aloitteesta päädyttiin kaksi vuotta sitten perustamaan erillinen Lasten Parlamentti.

Nuorisovaltuusto koostuu nykyisin yläkoulun ja lukion oppilaista. Nuorisovaltuuston toimintaa ohjaa nuorisohjaaja.

Nuorisovaltuusto kokoontuu keskimäärin kuukausittain. He myös työskentelevät paljon LYK-koordinaatioryhmän antamien tehtävien parissa ja heillä erityistehtävänä on ollut nuorten mielenterveyden palveluihin perehtyminen. Nuorisovaltuuston edustus on myös LYK-koordinaatioryhmässä mukana.

Lasten Parlamentti

(Lähde: nuorisotyön koordinaattori Piia Määttä)

Lasten Parlamenttiin valitaan vuosittain kaksi edustajaa kaikilta alakouluilta, ja sen toimintaa ohjaa nuorisotyön koordinaattori. Lasten Parlamentti kokoontuu 4–5 kertaa vuodessa. Tällä hetkellä Lapsiystävällinen kunta -malli työllistää ryhmää runsaasti.

Lasten Parlamentti valitsi tälle LYK-kaudelle toimenpiteeksi lasten ja nuorten päihdevalituksen ja on toteuttanut siihen liittyen esimerkiksi julistekilpailun. LYK-ryhmän kokouksissa on myös vierailut viranhaltijoita kertomassa omasta työstään kunnassa. Lasten Parlamentin puheenjohtajisto on mukana LYK-koordinaatioryhmässä.

Ryhmän toiminta hakee vielä muotoaan ja sitä on selvästi kehitettävä.

Sotkamon kunnan talousarviosta tai tilinpäätöksestä ei löydy tietoa nuorisovaltuuston ja Lasten Parlamentin toiminnasta.

Nuorisovaltuuston kuuleminen

Tarkastuslautakunta olisi kevään 2026 aikana halunnut kuulla nuorisovaltuustoa tai sen edustajia valtuuston toiminnasta ja kokemuksista. Tapaaminen ei onnistunut, joten nuorisovaltuustolle esitettiin neljä kirjallista kysymystä, valtuustolta saatiin vastaukset.

1. Onko lapsia ja nuoria mielestänne kuultu kunnan päätöksenteossa? Millä tavoin?
 - Kyselyitä tehdään liikaa ja ne ovat usein epäselviä/vaikeita
 - Nuorten kyselyihin antamia vastauksia ei viedä lopulta toteutukseen
 - Toisaalta suunnitelmien toteutuksessa vedotaan nuorten toiveisiin, vaikka todellisuudessa ne eivät ole nuorten toiveita
 - Nuorisovaltuustoa ei hyödynnetä riittävästi
2. Onko mielestänne lasten ja nuorten mielipiteet otettu aidosti huomioon tai käytäntöön kunnan päätöksenteossa?
 - Nuoria kuullaan paljon, mutta mitään ei tapahdu tai asiat jäävät puolitiehen. Kyselyillä ei ole vaikutusta
 - Osallistava budjetointi on hieno asia. Myös valittujen toimenpiteiden toteutuksessa pitäisi ottaa nuoret huomioon
 - Yläkoulun sääntöjä laadittaessa ei kuulla nuoria; kouluilla arki ei ole täydellistä
 - Kysymys: Olemmeko todella lapsiystävällinen kunta vai onko se vain sanahelinää
3. Onko mielestänne Sotkamossa panostettu lasten ja nuorten ennaltaehkäisevään psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointityöhön? Miten?
 - Mieli-hetket 6. ja 7. luokkalaisille ovat hyvä panostus kunnalta
 - Myös päihdekasvatuksen tapahtumat ovat hyviä
 - Sotkamo panostaa matkailuun ja urheiluun, "tavalliset lapset" unohtuvat
4. Löytyykö Sotkamosta kaikille lapsille ja nuorille mieleinen mahdollisuus harrastaa? Oletteko päässeet vaikuttamaan harrastusmahdollisuuksiin?
 - Harrastusmahdollisuuksia on paljon, mutta ne keskittyvät liikaa urheiluun
 - Etenkin lukioikäisiltä puuttuvat matalan kynnyksen urheilun mahdollisuudet. Uuden lajin kokeilun mahdollisuus puuttuu 17-vuotiailta.

Tarkastuslautakunnan havainnot:

- Sekä nuorisovaltuustolla että Lapsi Parlamentilla on oma asemansa kunnan organisaatiossa.
- Lapsiystävällisenä kuntana nuorisovaltuuston ja Lapsi Parlamentin toiminnan olisi hyvä näkyä kunnan toiminnan suunnittelussa (talousarvio) ja toiminnan raportoinnissa (tilinpäätös).
- Nuorten kokemuksen mukaan heitä kuullaan riittävästi, kyselyitä on jopa liikaa, ja ne ovat vaikeasti ymmärrettäviä.
- Nuorten toiveiden toteutus ontuu eikä siinä osallisteta nuoria.
- Kunnassa tulisi työstää ajatuksia osallisuudesta, siitä mitkä olisivat nuorten näkökulmasta oikeanlaisia tapoja kuulla heitä ja miten heitä osallistetaan myös asioiden toteuttamiseen.

9.5 Sivistyksen toimiala – sivistys ja kulttuuri

Sivistyksen toimialan talous

Taulukko: Sivistyksen toimialan talous (ulkoiset erät), Lähde: tilinpäätös 2025

	TA 2025	TP 2025	Poikkeama
Toimintatuotot	3 216 223	3 740 013	523 790
Toimintakulut	-27 355 920	-27 499 017	-143 097
Toimintakate	-24 225 751	-23 757 084	382 614
Vuosikate	-24 139 697	-23 757 117	382 580
Tilikauden tulos	-24 729 127	-23 796 812	932 315

Sivistystoimen talouden poikkeamia ei kommentoida tilinpäätöksessä. Toimintakate toteutui noin 0,4 M€ arvioitua parempana toimintatuottojen ylittyessä 0,5 M€:lla ja toimintakulujen ylittyessä 0,14 M€:lla. Toimintakuluissa henkilöstökulut ylittyivät 0,7 M€:lla, mutta toisaalta palvelujen ostot alittuivat 0,6 M€:lla. Tilikauden tulos oli 0,9 M€ ennakoitua parempi poistojen alittuessa 0,5 M€:lla. Toiminnallisten tavoitteiden asettamista on arvioitu arviointikertomuksen kappaleessa viisi.

Sivistyksen toimialalla uudistettiin ja vahvistettiin palveluiden vetovoimaa

Kehittämistyö ilmeni sivistyksen palveluissa monin tavoin. Lukion vetovoiman vahvistuminen näkyi kasvavana kiinnostuksena sekä opiskelijamäärien vakiintumisena tavoitetasolle. Taustalla vaikuttivat viestinnän kehittäminen, urheilijoiden opintopolkujen vahvistaminen sekä nykyaikaiset, turvalliset ja terveelliset tilat, jotka tukevat opiskelua ja hyvinvointia.

Myös kirjastopalveluissa uudistuminen toteutui hallitusti. Uudet tilat mahdollistivat omatoimikirjaston toimintamallin, kirjastoauto laajensi palveluiden saavutettavuutta kylille ja alueellinen yhteistyö avasi asiakkaille aiempaa laajemmat aineistot ja palvelut. Muutoksilla oli positiivinen vaikutus kirjaston kävijä- ja lainausmääriin. Perusteellinen toimintamallin muutos juurtui arkeen sujuvasti.

Vapaan sivistystyön osalta toiminta-alueen laajentuminen toi lisää kantokykyä palveluiden turvaamiseksi neljän kunnan alueella ja mahdollisti koulutustarjonnan ylläpitämisen valtionosuuksien ja -tuntien vähetessä. Alueiden yhdistyminen toteutui hallitusti.

Kuva: Juhani Ronkainen

9.6 Ympäristö ja tekninen toimiala

Ympäristö- ja teknisen toimialan talous

Taulukko: Ympäristö- ja teknisen toimialan talous (ulkoiset erät), Lähde: tilinpäätös 2025

	TA 2025	TP 2025	Poikkeama
Toimintatuotot	9 075 050	8 814 138	-260 138
Toimintakulut	-17 806 060	-16 428 581	1 377 479
Toimintakate	-8 731 010	-7 429 202	1 301 808
Vuosikate	-8 731 010	-7 417 612	1 313 398
Tilikauden tulos	-13 524 564	-12 758 191	766 373

Ympäristö- ja teknisen toimialan talous toteutui ennakoitua parempana. Toimintatuotot alittuivat noin 0,3 M€, mutta toisaalta toimintakulut alittuivat liki 1,4 M€. Toimintakuluissa suurin selittävä tekijä on yhteistoimintaosuuksiin kirjattu 1 M€, joka ei toteutunut. Toisena merkittävänä tekijänä mainitaan sähkönkulutukseen aurinkoenergian käyttöönotolla saatu säästö. Vuosikate oli 1,3 M€ ennakoitua parempi. Poistojen ylittyessä noin 0,5 M€:lla oli tilikauden tulos noin 0,8 M€ talousarviota parempi.

Toiminnallisten tavoitteiden asettamista on arvioitu arviointikertomuksen kappaleessa 5.

Ympäristö- ja teknisellä toimialalla tuettiin vihreää rakennemuutosta ja vahvistettiin elinvoimaa

Teknisellä toimialalla kehittämistyö kytkeytyi kestävyiden ja elinvoiman tavoitteisiin. Vihreää rakennemuutosta edistettiin rakentamalla aurinkoenergiajärjestelmä jätevedenpuhdistamolle. Ratkaisu toteutettiin ajankohtana, joka mahdollisti kohtuullisen takaisinmaksuajan ja teki hankkeesta kokonaisuutena kannattavan.

Samaan aikaan veto- ja pitovoimaa vahvistettiin liikuntapaikkoihin liittyvillä kehittämishankkeilla. Reitistöjen ja liikuntaympäristöjen parantaminen (Pysy Reitillä 2) sekä Mustolan urheilukentän huoltorakennuksen valmistuminen mahdollistivat

liikuntapaikkojen täysipainoisen käytön ja paransivat edellytyksiä monipuoliseen lajitarjontaan ja ympärivuotiselle harrastamiselle. Toimenpiteillä tuettiin sekä kuntalaisten että matkailijoiden palveluita ja kunnan vetovoimaa laajemmin.

9.7 Hallinnon toimiala

Hallinnon toimialan talous

Taulukko: Hallinnon toimialan talous (ulkoiset erät), Lähde: tilinpäätös 2025

	TA 2025	TP 2025	Poikkeama
Toimintatuotot	928 600	1 036 699	108 099
Toimintakulut	-7 951 395	-6 875 087	1 076 308
Toimintakate	-7 022 795	-5 838 388	1 184 407
Verotulot	32 577 000	31 170 605	-1 406 395
Valtionosuudet	7 931 790	8 144 362	212 572
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	2 012 317	2 503 943	491 626
Vuosikate	35 498 312	35 980 522	482 210
Tilikauden tulos	35 452 262	35 963 650	511 388

Vain ulkoiset erät huomioiden hallinnon toimialan toimintakate oli 1,2 M€ talousarviota parempi toimintakulujen jäädessä budjetoidusta 1,1 M€. Toimintakuluissa erityisesti työllisyydenhoidon kulut jäivät arvioitua pienemmiksi. Verotulot jäivät tavoitteesta 1,4 M€, valtionosuuksia saatiin 0,2 M€ sekä rahoitustuottoja ja -kulujen nettona 0,5 M€ budjetoitua enemmän. Tilikauden tulos oli 0,5 M€ talousarviota suurempi.

Toiminnallisten tavoitteiden asettamista on arvioitu arviointikertomuksen kappaleessa 5.

Hallinnon toimialalla otettiin vastuu työllisyyspalveluista ja käynnistettiin tuottavuutta vahvistavia tekoälykokeiluja

Hallinnon toimialalla merkittävä muutos toteutui työllisyyspalveluiden järjestämisessä. Vastuun siirtyessä kunnille varmistettiin peruspalveluiden toimivuus, prosessit vakiinnutettiin ja yhteistyö työnantajien kanssa oli toimivaa. Tavoitteena oli varmistaa, että työnhakijoiden ja yritysten arjen tarpeet kohtaavat mahdollisimman joustavasti.

Toimenpiteet näkyivät myös tuloksissa toimivien palveluiden ollessa lähellä. Työllisyystilanne kehittyi myönteisesti. Työllistymistä tuettiin kuntalisällä sekä vahvistamalla koulutuspolkuja ja kasvokkain tapahtuvaa ohjausta. Muuttuvassa työmarkkinatilanteessa uusia mahdollisuuksia löydettiin yhä useammin myös avoimien ilmoitusten ulkopuolelta.

9.8 ICT – Digitalisaation kehittäminen

Sotkamossa kunnan ICT on hallinto- ja henkilöstöjohtajan alaista toimintaa. Kunnassa on lisäksi kaksi ICT-asiantuntijaa: koulutoimen määräaikainen ICT-koordinaattori ja lukion ICT-tuki. Kunnan tietoturavastaavana toimii asianhallintasihteeri. Kouluilla toimii opettajia ICT-tutoreina. Määräaikaisen tietohallintokoordinaattorin tehtävänä on ollut kartoittaa tekoälyn käyttömahdollisuuksia kunnassa. Kunnan perustietotekniikan palvelut (service desk ja lähituki, konesali- ja kapasiteettipalvelut) on hankittu Atealta, mutta uudeksi palvelutuottajaksi valittiin vuoden 2026 alusta Lounea.

Työskentelymuotoja ICT:ssa ovat tietoturva- ja tietosuojatyöryhmä, digitiimi, maakunnalliset työryhmät sekä perustietotekniikan palvelutarjoajan kanssa pidettävät palaverit paikallisesti ja maakunnallisesti.

Tarkastuslautakunta kuuli joulukuussa 2025 hallinto- ja henkilöstöjohtajaa sekä toista ICT-asiantuntijoista.

Kainuun liiton palveluksessa toimii kuntien yhteinen tietohallintopäällikkö. Tarkastuslautakunta kuuli tietohallintopäällikköä kokouksessaan joulukuussa 2025. Tietohallintopäällikkö vastaa kuntien ICT-palveluiden kehittämisestä, koordinoinnista, yhteisten linjausten ja periaatteiden edistämisestä sekä ulkoistettujen palveluiden laadun seurannasta. Lisäksi hän tukee kuntia heidän omissa kehityshankkeissaan ja päivittäisissä ICT-asioissa tarpeen mukaan. Tietohallintopäällikkö vastaa isommista yhteisistä hankkeista.

Tarkastuslautakunnan havainnot:

- Sotkamon ICT-henkilöstö hallitsee hyvin arjen operatiivisen toiminnan. Kunnan omat resurssit menevät valtaosin päivittäisten rutiinien hoitamiseen. Kehittämistyöhön ei ole riittävästi resursseja, ja se uhkaa ripeämpää digikehitystyötä.
- Tietoturvaan on panostettu. Tietoturva- ja tietosuojakäytännöissä perustaso on hallussa, kehitettävää kuitenkin on. Kehittäminen toteutetaan vaiheittain ulkopuolisen kumppanin ja kuntien yhteisen koordinoinnin kautta.
- Järjestelmäintegraation tasoon Sotkamossa tai Kainuun muissa kunnissa (Kajaania lukuun ottamatta) ei ole vielä paneuduttu. Tähän panostetaan ehkä vuonna 2026.
- Tekoälyn käytössä ollaan suuria kaupunkeja jäljessä, mutta samalla tasolla kuin monet samankokoiset kunnat Suomessa. Syy ei ole halun puute vaan resurssien niukkuus. Tekoälyn laajemmalla käyttöönotolla olisi mahdollista tehostaa merkittävästi eri toimintoja. Tekoälyn käyttöönottoon ei Kainuussa ole tällä hetkellä yhteistä hanketta tai projektia.
- Kainuun kunnissa kannattaa selvittää mahdolliset kansalliset digikehityshankkeet ja rahoitusmahdollisuudet kehittämishankkeille. Kehittämistyölle pitäisi saada "laajemmat hartiat".
- Nopeampaan ja merkittävämpään kehitystyöhön Kainuussa kaivattaisiin henkilö- ja talousresurssien lisäksi selkeämpiä yhteisiä linjauksia ja pitkäjänteistä suunnittelua sekä selkeät omistajuudet hankkeille. Lisäksi hankkeiden toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta pitäisi parantaa.

9.9 Henkilöstö

Työhyvinvointikysely 2025

Työhyvinvointikysely suoritetaan Sotkamon kunnassa vuosittain ja kyselyä varten käytössä on KEVA:n malli. Syksyllä 2025 suoritetun kyselyn vastausprosentti oli 64,2 % (vuonna 2024 55,9 %). Raportissa todetaan, että Sotkamon kunnassa työtyytyväisyys on edelleen hyvällä tasolla ja että edellisen vuoden tuloksiin verrattuna yksittäisten kysymysten vastausten keskiarvoissa ja vastausjakaumissa on tapahtunut vain pieniä muutoksia. Toimialojen omia raportteja tarkasteltaessa muutokset ovat kuitenkin merkittävämpiä. Verrokkikuntiin nähden tulokset ovat hyvällä tasolla ja etenkin ”melko ja täysin eri mieltä” -vastauksia on yleisesti tarkasteltuna verrokkeja vähemmän.

Kyselyssä suurin osa arvioinneista tehtiin asteikolla 1–5, missä 1 tarkoittaa täysin eri mieltä ja 5 täysin samaa mieltä.

Raportin mukaan kaikkein huonoimman arvosanan kaikilla toimialoilla sai kohta ”palautteen saaminen esihenkilöltä”. ”Työnantajan toiminta” -osiossa hallinnon ja ympäristö- ja teknisen toimialan tulokset heikentyivät jonkin verran. Molemmilla toimialoilla vastaukset kysymykseen ”johtaminen organisaatiossa perustuu avoimuuteen” keskiarvot laskivat (3,5 → 3,3). Kysymyksen ”olen tyytyväinen koko organisaation johtamistapaan” keskiarvo laski sekä hallinnon toimialalla (3,4 → 3,3) että teknisellä toimialalla (3,5 → 3,4). Sivistyksen toimialalla osion tulos parani hieman, ja sivistyksen toimialalla kokemus työnantajan toiminnassa sai parhaimman arvosanan kuten edellisenäkin vuonna.

Työyhteisön suhtautuminen tasavertaisesti kannustaen kaikkien huoltajien perhevapaiden käyttämiseen koettiin kohtuullisen hyvänä (ka 3,8). Tulokset vaihtelivat toimialojen kesken keskiarvosta 3,5 arvoon 4,0. Työterveyshuollon riittävä tuki työkyvylle koettiin kaikilla toimialoilla suhteellisen samalla tavalla (ka 3,5). ”Tunnen oloni turvalliseksi ja yhdenvertaiseksi työyhteisössäni” -kohta sai myös hyvän arvosanan koko organisaatiossa (ka 4,1, vaihteluväli 3,7 → 4,2).

Väittämään ”työyhteisössä on sovittu viestinnän pelisäännöistä” vastanneista kokonaisuutena 78 % vastasi ”kyllä”: sivistyksen toimialalla 86 %, hallinnon toimialalla 65 % ja teknisellä toimialalla 53 %.

Koska eri toimialoilla voivat tulokset poiketa toisistaan merkittävästi käsitellään seuraavaksi kunkin toimialan tuloksia vielä erikseen.

Hallinnon toimiala

Hallinnon toimialan vastausprosentti oli 82,4 % (62,9 % vuonna 2024). Työtyytyväisyys lasku hallinnon toimialalla kokonaisuutena jonkin verran edellisestä vuodesta ollen 3,63 (3,85). Työllisyyspalveluiden työtyytyväisyys oli 3,86, elinkeinopalveluiden 3,16 ja hallintopalveluiden 3,61. Sotkamon kunnan keskimääräinen työtyytyväisyys oli 3,89.

Hallinnon toimialalla vastausten keskiarvo laski hieman lähes kaikissa työn sujumista työyhteisössä koskevissa kysymyksissä. Hallinnon osalta muihin toimialoihin verrattuna nousee raportissa esiin ristiriitojen käsittely työyhteisössä. Hälyttävää on, että lähiesihenkilötyö-osiossa hallinnon toimialalla vastausten keskiarvo laski huomattavasti edelliseen vuoden tuloksiin verrattuna: osion keskiarvo oli 3,6 (4,13).

Tyytyväisiä oltiin seuraaviin asioihin:

- Voin käyttää tietojani ja taitojani monipuolisesti 4,3
- Työ tarjoaa minulle mahdollisuuden ammatilliseen kehittymiseen 4,2
- Olen selvillä työyksikköni tavoitteista 4,1
- Minun ja esihenkilöni välillä vallitsee luottamuksellinen ilmapiiri 4,0
- Jokainen työyksikössäni tietää sen tärkeimmät tehtävät ja toimintatavat 3,9
- Minulla on hyvät voimavarat kohdata muutoksia ja uusia haasteita työssäni 3,9

Eniten kehitettävää havaittiin seuraavissa asioissa:

- Keräämme säännöllisesti palautetta asiakkailtamme 2,8 (25 % eri mieltä)
- Hyödynnämme asiakkailtamme saamamme palautteen työmme kehittämisessä 3,0 (25 % eri mieltä)
- Saan esihenkilöltäni palautetta siitä, miten olen onnistunut työssäni 3,2 (25 % eri mieltä)
- Olen tyytyväinen koko organisaation johtamistapaan 3,3 (18 % eri mieltä)
- Johtaminen organisaatiossa perustuu avoimuuteen 3,3 (21 % eri mieltä)
- Esihenkilöni keskustelee riittävästi kanssamme työhön ja työyhteisöön liittyvistä asioista 3,4 (29 % eri mieltä)

Alla on lisäksi muutama nosto työyhteisöön liittyvistä asioista:

- Työyhteisössäni pystytään käsittelemään ja ratkaisemaan ristiriitoja 3,3
- Yhteistyö yksiköiden välillä toimii hyvin 3,4
- Ajan riittävyys työn tekemiseen 3,4

Hallinnon toimialalla arvioitiin työajan riittävyyden työn tekemiseen olevan samalla tasolla edelliseen vuoteen verrattuna. Muilla toimialoilla tämä kohta parani hieman: tekninen toimialan keskiarvo nousi arvosta 3,6 arvoon 3,7 ja sivistyksen toimialan 3,7:stä 3,9:ään.

Hallinnon kyselyyn vastanneista 75 % suosittelee Sotkamon kuntaa työnantajana, kun vastaava prosentti koko organisaation osalta oli 84,5 %. Tulos myös laski hivenen edelliseen vuoteen verrattuna.

Vastaajista 75 % (80,9 %) vastasivat olevansa työstään innostuneita päivittäin tai muutaman kerran viikossa. Päivittäin innostuneita olivat 50 % (23,8 %) vastaajista.

Raportin perusteella esihenkilön palaute työssä onnistumisesta ja riittävä keskustelu työhön ja työyhteisöön liittyvistä asioista kaipaisi kehitettävää.

Sivistyksen toimiala

Sivistyksen toimialan vastausprosentti oli 67,9 % (61,2 %). Sivistyksen toimialalla kaikkien vastausten keskiarvo nousi hieman ollen 3,98 (3,95): Vuokatin koulu keskiarvo oli 4,48, kirjastopalveluiden 4,41, nuorisopalveluiden 4,35, kyläkoulujen 4,29, Satuvakan päiväkodin 4,28, aamu- ja iltapäiväohjaajien 4,24 ja Kontinjoen päiväkodin 4,19. Huomattavaa on, että työhyvinvointikyselyn tulosraportissa eivät näy kaikkien sivistyksen toimialan yksiköiden tuloskeskiarvot, koska aiemmin tässä luetellut yksiköt saivat tulokseksi yli neljä ja sivistyksen yhteiskeskiarvo oli alle neljä.

Sivistyksen toimialalla kaikkien vastausten keskiarvo nousi siis hieman ollen 3,98, kun koko Sotkamon kuntaorganisaation keskiarvo oli 3,89. Sivistyksen yhteiskeskiarvo oli parempi kuin hallinnon ja teknisen toimialan.

Tyytyväisiä oltiin seuraaviin asioihin:

- Voin käyttää tietojani ja taitojani monipuolisesti 4,4
- Olen selvillä työyksikköni tavoitteista 4,4
- Minun ja esihenkilöni välillä vallitsee luottamuksellinen ilmapiiri 4,3
- Tunnen oloni turvalliseksi ja yhdenvertaiseksi työyhteisössäni 4,2
- Työyhteisössäni huolehditaan perehdyttämisestä 4,0

Eniten kehitettävää havaittiin seuraavissa asioissa:

- Saan esihenkilöltäni palautetta siitä, miten olen onnistunut työssäni 3,5 (22 % eri mieltä)
- Olen tyytyväinen koko organisaation johtamistapaan 3,6 (16 % eri mieltä)
- Esihenkilöni keskustelee riittävästi kanssamme työhön ja työyhteisöön liittyvistä asioista 3,8 (15 % eri mieltä)

Alla on lisäksi muutama nosto työyhteisöön liittyvistä asioista:

- Työyhteisössäni pystytään käsittelemään ja ratkaisemaan ristiriitoja 3,8
- Yhteistyö yksiköiden välillä toimii hyvin 3,8

Sivistyksen kyselyyn vastanneista 87 % suosittelisi Sotkamon kuntaa työnantajana, kun vastaava prosentti koko organisaation osalta oli 84,5 %. Tulos nousi jonkin verran edelliseen vuoteen verrattuna.

Vastaajista 84,2 % (86,6 %) vastasivat olevansa innostuneita työstään päivittäin tai muutaman kerran viikossa. Päivittäin innostuneita ilmoittivat olevansa 54 % (52,6 %).

Raportin perusteella olisi kehitettävä palautteen saamista esihenkilöltä sekä lisättävä keskustelua työhön ja työyhteisöön liittyvistä asioista. Myös koko organisaation johtamistapaan toivotaan muutosta.

Ympäristö- ja tekninen toimiala

Ympäristö- ja teknisen toimialan vastausprosentti kyselyyn oli 50,3 % (41,5 %). Teknisellä toimialalla kokonaisuutena työtyytyväisyys laski jonkin verran edellisestä vuodesta ollen 3,70 (3,75): ateria- ja puhtaanapitopalveluiden keskiarvo oli 3,73, kunnallisteknisten palveluiden 3,94, tilapalveluiden/kiinteistötoimen 3,47, ympäristöterveydenhuollon palveluiden 3,70 ja ympäristötoimen palveluiden 3,47.

Tyytyväisiä oltiin seuraaviin asioihin:

- Voin käyttää tietojani ja taitojani monipuolisesti 4,1
- Olen selvillä työyksikköni tavoitteista 4,1
- Minun ja esihenkilöni välillä vallitsee luottamuksellinen ilmapiiri 4,1
- Tunnen oloni turvalliseksi ja yhdenvertaiseksi työyhteisössäni 4,1
- Voin vaikuttaa työtäni koskeviin asioihin 4,0
- Jokainen työyhteisössäni tietää sen tärkeimmät tehtävät ja toimintatavat 3,9

Eniten kehitettävää havaittiin seuraavissa asioissa:

- Keräämme säännöllisesti palautetta asiakkailtamme 3,0 (37 % eri mieltä)
- Hyödynnämme asiakkailtamme saamamme palautteen työmme kehittämisessä 3,3 (21 % eri mieltä)
- Saan esihenkilöltäni palautetta siitä, miten olen onnistunut työssäni 3,3 (22 % eri mieltä)
- Olen tyytyväinen koko organisaation johtamistapaan 3,3 (17 % eri mieltä)
- Esihenkilöni on innostava ja kannustava 3,4 (24 % eri mieltä)

Alla on lisäksi muutama nosto työyhteisöön liittyvistä asioista:

- Työyhteisössäni pystytään käsittelemään ja ratkaisemaan ristiriitoja 3,7
- Yhteistyö yksiköiden välillä toimii hyvin 3,7

Ympäristö- ja teknisen toimialan kyselyyn vastanneista 79,4 % suosittelisi Sotkamon kuntaa työnantajana, kun vastaava prosentti koko organisaation osalta oli 84,5 %. Tulos myös laski hivenen edelliseen vuoteen verrattuna.

Vastaajista 79,4 % (76,5 %) olivat innostuneita työsään päivittäin tai muutaman kerran viikossa. Päivittäin innostuneita ilmoittivat olevansa 34,2 % (44,1 %).

Raportin perusteella kehittämistä kaipaa erityisesti asiakaspalautteen kerääminen ja sen hyödyntämisessä. Lisäksi esihenkilöiltä saadun palautteen määrä sekä keskustelut työhön ja työyhteisöön liittyvistä asioista nousivat esiin kehityskohteina. Myös osa henkilöstöstä koki, ettei esihenkilö ole innostava ja kannustava.

Työhyvinvointikyselyn jatkokäsittely

Toimialajohtajat vastaavat siitä, että heidän vastualueellaan kyselyn tulokset esitellään henkilökunnalle ja henkilöstön kanssa yhteistyössä laaditaan toimenpidesuunnitelma siitä, miten tilannetta korjataan tarvittaessa.

Tarkastuslautakunnan havainnot:

- Teknisellä toimialalla vastausprosentti on melko matala. Koetaanko, että kysely suoritetaan liian usein tai ettei vastaamisella ole vaikutusta?
- Hallinnon toimiala korostuu yhteenvetoreportissa: eri osioissa on negatiivista kehitystä ja huonoimmat keskiarvot (esim. ristiriitojen käsittely ja organisaation johtamiseen liittyvät asiat).
- Palautteen saaminen esihenkilöiltä ja riittävä keskustelu työhön ja työyhteisöön liittyvistä asioista korostuu kaikilla toimialoilla.
- Hyvinvointikyselyn tulosten jatkokäsittelyä tulisi ohjata ja seurata riittävästi.

Henkilöstöraportti 2025

Sotkamon kunnan henkilöstöraportti laaditaan vuosittain Kunta- ja hyvinvointityönantajat KT:n suositteleman standardin mukaisesti.

Henkilöstöraportin johdannossa todetaan

- Vuoden 2025 hyvinvointikyselyssä vastausprosentti kasvoi ollen 64 %. Kyselyn vastausten mukaan, ja verrokkikuntiin verrattuna, työntekijät olivat varsin tyytyväisiä. Kyselyn perusteella yhteisinä kehityskohteina ovat edelleen palautteen saaminen esihenkilöiltä, ajan riittäminen työn tekemiseen, työterveyshuollon tuki ja organisaation johtamistapa sekä johtamisen avoimuus.
- Poissaolojen määrä kasvoi vuonna 2025, ollen 7 966 kalenteripäivää (6 609 pv), + 20 %.
- Työtapaturmat kasvoivat vuonna 2025, ollen 58 kpl (53 kpl), tapaturmista 6 tapahtui työmatkalla, työtapaturmista johtuvat sairauspäivät 332 (313), tapaturmakorvaukset 72,4 t€ (50,8 t€).
- Talousarviossa henkilöstötavoitteet toteutuivat pääosin.

Henkilöstömäärä

Henkilöstön määrä vuoden 2025 lopussa oli 579 henkilöä (600). Kehitys edelliseen vuoteen verrattuna oli –21 henkilöä. Henkilöstömäärä kuvaa tietyn päivän tilannetta. Kun halutaan tietää, minkä verran kunnalla on ollut yhteensä laskettuna täyttä työaikaa tekeviä palkallisia (työaika ja palkalliset poissaolot) työntekijöitä, puhutaan käsitteestä HTV2, joka on parempi mittari kuvaamaan todellista tehtyä palkallista työtä. Sotkamon vuoden 2025 HTV2 oli 549 (549), ollen siis sama kuin edellisenä vuonna. Hallinnossa HTV2 kehitys oli –3, sivistyksen toimialalla –11 ja ympäristö- ja teknisellä toimialalla +14. Henkilöstöraportissa ei kerrota, mistä kehitys johtui.

Vuonna 2025 henkilöstön tulovaihtuvuus oli 9,17 % (8,6 %) ja lähtövaihtuvuus 6,65 % (7,13 %) Vaihtuvuusprosentti saadaan suhteuttamalla uudet toistaiseksi voimassa olevat palvelusuhteet ja päätyneet palvelusuhteet vakinaisessa palvelusuhteessa olevaan henkilöstöön.

Koulutus ja henkilöstön kehittäminen

Vuonna 2025 henkilöstön koulutuspäiviä raportoitiin 1300 työpäivää, johon eivät sisälly kokonaisuudessaan esim. alle yhden työpäivän kestäneet webinaarit. Raportti ei kerro koulutusten sisällöstä ja painottumisesta.

Henkilöstöraportissa ei kerrota muista henkilöstöön tai henkilöstöhallintoon liittyvistä kehittämistoimista.

Kehityskeskustelut

Kehityskeskusteluja varten otettiin maaliskuussa 2025 käyttöön sähköinen kehityskeskustelulomake. Vuoden 2025 loppuun mennessä täytettyjä lomakkeita oli tallennettu henkilöstöjärjestelmään 148 kpl. Osa esihenkilöistä oli ilmoittanut käyneensä keskustelu ennen kuin lomake otettiin käyttöön. Raportti ei kerro sitä, mikä kehityskeskusteluprosentti oli vuonna 2025. Jatkossa kehityskeskusteluprosenttia voidaan seurata henkilöstöjärjestelmän kautta.

Taulukko: Sairauspoissaolot (Lähde: Henkilöstöraportti 2025)

	Poissaolo pv	Pv / HTV2	1–7 pv, %	8–29 pv, %	30–59 pv, %	60–89 pv, %	90–179 pv, %	Yli 180 pv, %
Hallinto	376	10,53	29,8 %	32,2 %	8,8 %	16,8 %	12,5 %	-
Sivistys	5353	12,33	43,5 %	17,1 %	13,7 %	4,9 %	8,4 %	12,4 %
Tekninen	2237	15,80	26,8 %	32,8 %	19,9 %	6,2 %	6,9 %	7,4 %
YHT:	7699	13,03	38,1 %	22,2 %	15,2 %	5,8 %	8,2 %	10,4 %

Poissaolojen määrä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 20 % ja poissaolot/HTV2 lähes 26 %. Tapaturmiin liittyviä poissaoloja oli 332 päivää (313) päivää. Muutoin sairauspoissaolojen merkittävimpiä syitä raportissa ei avata. Sairauspoissaolojen laskennallinen kustannus on vuositasolla noin 3,6 M€. Kustannus on korkea huolimatta siitä, että se on KEVan verrokkikuntiin suhteutettuna kohtuullinen.

Kunnalle on laadittu työkyky 365-käsikirja, jonka työstöön on osallistettu esihenkilöitä. Kaikki esihenkilöt eivät ole halunneet osallistua tähän työhön. Henkilöstölle suunnitellusta työkalupakista järjestetään koulutusta

vuoden 2026 aikana. Työkalun vaikuttavuutta tulisi mitata jatkossa esim. sairauspoissaolojen laskennallisen kustannuksen kehityksellä ja työhyvinvointikyselyn tulosten kautta.

Kevan eläköitymisennuste

Yli 102 henkilöä eli 15,5 % tällä hetkellä työssä olevasta vakinaisesta henkilökunnasta jää eläkkeelle eläköitymisennusteen mukaan viiden seuraavan vuoden kuluessa. Ammattiryhmistä määrällisesti eniten ennustetaan eläköityvän lastenhoitajia, opettajia, koulunkäyntiavustajia, kiinteistöhuollon työntekijöitä, yleissihteereitä ja siivoojia.

Työterveysyhteistyö

Henkilöstön hyvinvointikyselyssä nousi esille osittainen tyytymättömyys työterveyshuollon palveluun oman työhyvinvoinnin tukena. Työterveyshuollon tuottaa Mehiläinen Oy. Henkilöstöraportissa todetaan, että palvelun toimivuutta on vuonna 2025 värittänyt muutokset toiminnassa ja työterveyshuollon vaje ammattihenkilöresursseissa. Syksyllä 2025 päivitettiin työterveyshuollon toimintasuunnitelma vuosille 2025–2026.

Henkilöstöraportissa todetaan, että työterveyshuollon palveluiden toteutumista ja kustannuksia on raportoitu tarkemmalla tasolla työterveyshuollon toiminnan lausunnonannon yhteydessä yhteistyöryhmässä 11.3.2026.

Tasa-arvon toteutuminen

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma päivitettiin vuonna 2024. Lain mukaan selvityksen pitää sisältää ainakin erittely naisten ja miesten sijoittumisesta eri tehtäviin sekä palkkakartoitus eli kartoitus naisten ja miesten tehtävien luokitukselta, palkoista ja palkkaeroista. Tasa-arvoselvitys tehdään vuosittain henkilöstöraportin yhteydessä.

Henkilöstöraportissa todetaan, että eri tehtäväryhmissä naisten ja miesten osuus on hyvin vaihteleva. Toimistohenkilökunnassa, ruoka- ja siivouspalveluissa sekä päivähoitossa valtaosa työntekijöistä on naisia. Sukupuolijakauma on tasainen johto- ja asiantuntijatehtävissä sekä esihenkilöiden keskuudessa.

Palkkakartoitus, kaikki palvelussuhteet

Sopimuskooodi	Naiset lkm	Miehet lkm	Tehtäväkohtainen palkka Naiset	Tehtäväkohtainen palkka Miehet	Palkkaero %	Kokonaisansio Naiset	Kokonaisansio Miehet	Palkkaero %
KVTES	718	178	2 431,24	2 722,83	-10,71	2 587,97	2 803,79	-7,70
OVTES	118	35	3 219,76	3 146,59	2,33	4 679,45	4 735,30	-1,18
Tekniset	15	86	3 421,27	2 765,77	23,70	3 827,71	3 087,83	23,96
Laäkärit	70	14	2 614,94	2 792,61	-6,36	2 685,16	2 904,16	-7,54

Sijoittuminen ammattiryhmiin, kaikki palvelussuhteet, lukumäärä ryhmässä yli 6

Sopimuskooodi	Ammattiryhmä	Selitys	Naiset lkm	Miehet lkm
KVTES	15	Vapaa-ajan/kulttuuritoim.hlöst	28	28
KVTES	34	Koulun avustavat amm.tehtävät	95	46
KVTES	35	Päivähoidon ja koulun perusp.	312	6
KVTES	37	Ruokapalveluhenkilöstö	100	8
KVTES	40	Muu henkilöstö	76	67
OVTES	54	Opetushenkilöstö	116	34
Tekniset	43	Tekn. johto	6	7
Laäkärit	51	Kunnalliset eläinlääkärit	70	14

Työsuojelu

Henkilöstöraportin mukaan kunnan työsuojelulle on tullut työsuojeluilmoituksia muutama, mikä vastaa aiempien vuosien määrää keskimäärin. Työsuojeluilmoituksissa korostuu lähiesihenkilö- ja alaitaidot. Työsuojelutiimi on käsitellyt tapaukset ja antanut asianosaisille lausunnot suositelluista toimenpiteistä.

Tarkastuslautakunnan havainnot:

- Työhyvinvoinnin tuloksista on todettu, että samat asiat kuin aiemminkin nousevat kyselyssä esille, mutta ei kerrota, mitä näille asioille on tehty tai aiotaan tehdä
- Raportissa ei avata sairauspoissaolojen kasvun syytä tai sairauspoissaolojen merkittävimpiä syitä
- Kunnan sairauspoissaolojen laskennallinen kustannus on 3,6 M€ vuositasolla
- Kuntaan on laadittu Työkyky 365 -käsikirja, joka koulutetaan henkilöstölle vuoden 2026 aikana
- Henkilöstön ja henkilöstöasioiden kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä ei avata eikä myöskään sitä, mitkä ovat henkilöstön kouluttautumisen painopisteet
- Kehityskeskustelu -% jää vuodelta 2025 avoimeksi
- Raportissa voisi esittää tiedon esim. verokkikuntien sairauspoissaolojen tai tasa-arvon toteutumisen suhteen

Henkilöstösuunnittelu

Sotkamon kunnan strategian 2029 kärjet ovat:

1. Rohkeasti elinvoimainen Sotkamo
2. Hyvinvoiva ja turvallinen Sotkamo
3. Sujuvan saavutettavuuden Sotkamo

Sotkamon kunnassa toimintaympäristö muuttuu kiihtyvään tahtiin. Lisäksi henkilöstöraportissa on todettu, että KEVAN eläköitymisennusteen mukaan kunnan henkilöstöstä eläköityy jo viiden vuoden aikana yli 15 %.

Tarkastuslautakunta on esittänyt kunnan henkilöstöjohdolle kysymyksen: "Onko kunnassa määritetty kuntastrategian edellyttämät strategiset osaamiset ja laadittu yhteistyössä toimialojen kesken henkilöstösuunnitelma tukemaan strategisten tavoitteiden saavuttamista."

Henkilöstöjohto kuvaa kunnan toimintatapaa osaamistarpeiden määrittelystä seuraavasti:

"Osaamisen kehittämisen tarpeita on kerätty sähköisellä keskustelulomakkeella (kehityskeskustelu?). Lisäksi yhteisiä osaamisen kehittämistarpeita on noussut esille syksyllä 2025 toteutetusta hyvinvointikyselystä, kuntastrategiasta, toimialaohjelmista, suunnitelmista ja varautumisen harjoitus- ja koulutussuunnitelmasta. Päivitetty kuntastrategia, toimialaohjelmat ja muut suunnitelmat ohjaavat osaltaan osaamisen kehittämistarpeita vuodelle 2027."

Henkilöstöjohtoon vastauksessa nostetaan esille seuraavia teemoja

- Kuntalaisten osallisuus
- Lasten oikeudet ja Sotkamon Lapsiystävällinen kunta –toimintamallin 2. kauden toimenpiteet
- Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
- Digitalisaation hyödyntäminen, digitaidot, tekoälyosaaminen
- Viestinnän ja markkinoinnin tehostaminen, viestintäosaaminen
- Rekrytointi
- Perehdytys
- Työnantajamielikuva
- Työkyky365, Työkyvyn aktiivisen tuen toimintamalli, koulutus ennakoivan varhaisen tuen työkaluihin
- Tietoturva ja tietosuojat
- Työyhteisöosaaminen
- Varautuminen ja riskienhallinta
- Asiakaskohtaamisen vuorovaikutustaidot
- Työhyvinvoinnista ja jaksamisesta huolehtiminen
- Esihenkilötaidot
- Kielitaito

Henkilöstöjohtoon esiin nostamista teemoista löytyy erityisosaamista, jota tarvitaan elinvoiman, hyvinvoinnin ja saavutettavuuden johtamiseen, kehittämiseen ja ylläpitoon. Selonteosta saa kuitenkin kuvan, ettei kunnassa kuitenkaan ole yhdessä paneuduttu esimerkiksi seuraaviin asioihin:

- Mitkä ovat ne strategisesti merkittävät osaamiset, mitä menestymiseksi jatkossa tarvitaan
- Mitä osaamista kunnassa jo on
- Onko kunnassa jotakin sellaista osaamista, jonka merkitys jatkossa vähenee ja josta voidaan kenties luopua
- Minkälaista osaamista kunnasta lähtee esim. seuraavan 5 vuoden aikana
- Mitä osaamista meidän tulee hankkia lisää
- Onnistuuko osaamisen lisääminen koulutuksen kautta
- Tarvitaanko rekrytointeja
- Voidaanko jotakin osaamista hankkia kuntaorganisaation ulkopuolelta

Kunnassa ei saadun selvityksen mukaan ole laadittu pidemmän aikavälin henkilöstösuunnitelmaa. Kysymys kuuluu, pitäisikö näin tehdä?

Tarkastuslautakunnan havainnot:

- Strategisten osaamisten määrittäminen ja kunnan eri toimialojen yhdessä tekemä henkilöstösuunnitelma tarvitaan.

9.10 Viestintä

Lähteet:

Kuuleminen

- viestintäasiantuntija
- yritysasiantuntija
- työllisyys- ja kansainvälisyyspäällikkö
- matkailuasiantuntija

Sotkamon hallintosäännön mukaan kunnanhallitus johtaa kunnan viestintää ja tiedottamista kunnan toiminnasta. Kunnanhallitus hyväksyy yleiset ohjeet viestinnän ja tiedottamisen periaatteista sekä nimeää viestinnästä vastaavat viranhaltijat. Kunnanhallitus, lautakunnat, ympäristöterveysjaosto, kunnanjohtaja sekä toimialojen johtavat viranhaltijat sekä talousjohtaja huolehtivat siitä, että kunnan asukkaat ja palvelujen käyttäjät saavat riittävästi tietoja valmisteltavina olevista yleisesti merkittävistä asioista ja voivat osallistua ja vaikuttaa näiden asioiden valmistelussa.

Kuvio: Viestinnän vastuut Sotkamossa

Roolit ja vastuut

Viestintävastuu on Sotkamossa hajautettu. Viestinnän asiantuntijan tehtävänä on viestinnän suunnittelu, koordinointi ja kehittäminen. Viestinnän asiantuntijan tehtävänä on kunnan ulkoisen ja sisäisen viestinnän organisointi ja toteuttaminen. Hän toimii myös päätoimittajana verkkosivuilla ja intrassa. Eri toimialoilta koottu viestintätyöryhmä seuraa ja ohjaa viestinnän toteutusta ja varmistaa viestinnän laatua. Tarkemmat vastuut työnkuissa ja dokumenteissa, esim. viestintäsuunnitelmassa.

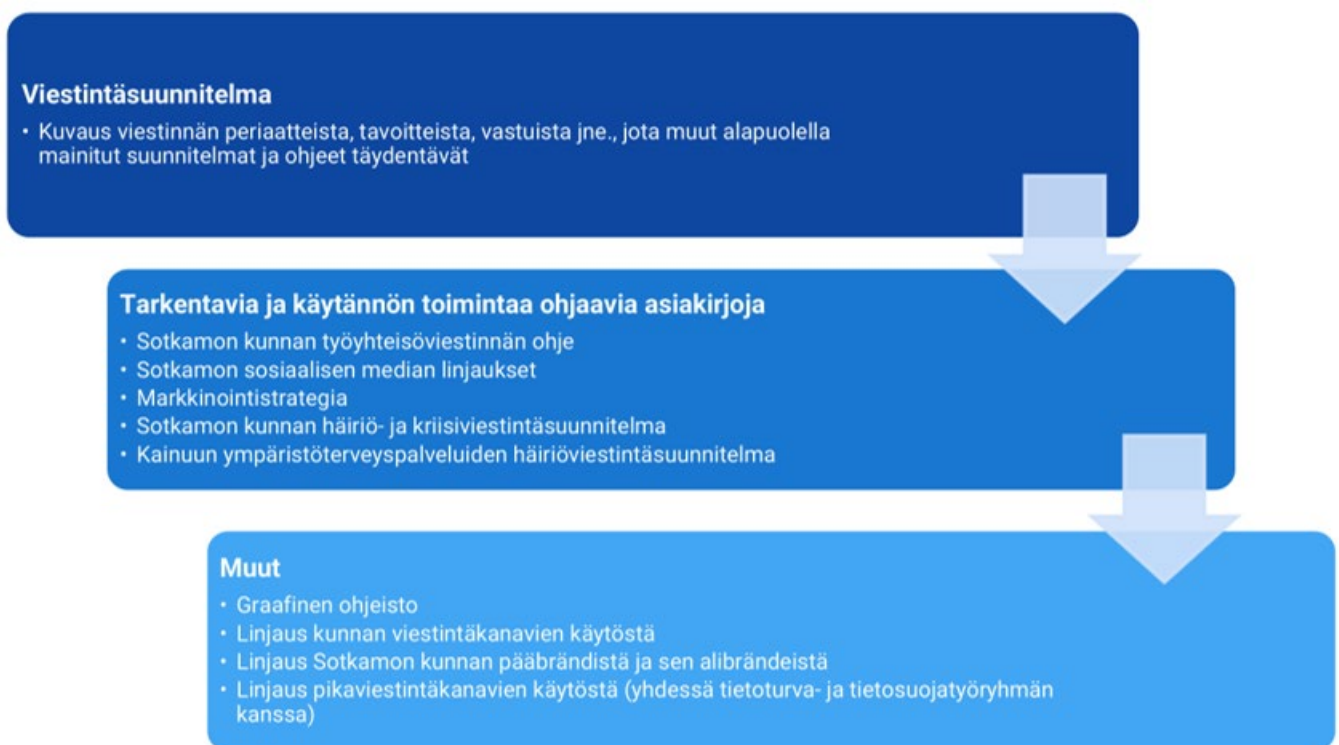
Viestintäasiantuntija

Sotkamon kunnan viestinnän suunnittelusta, koordinoinnista ja kehittämisestä vastaa viestintäasiantuntija. Hän toimii verkkosivujen, intran ja kuntatasoisten sosiaalisen median kanavien päätoimittajana tukena hajautetun sisällöntuotannon muut toimittajat. Viestintäasiantuntija koordinoi ja suunnittelee erilaisia viestinnän koulutuksia henkilöstölle. Toimialojen päivittäisviestintä tapahtuu itsenäisesti, jota viestintäasiantuntija tarvittaessa tukee yhdessä asiakaspalvelun kanssa. Viestintäasiantuntija vastaa kuntamarkkinoinnista.

Viestintäasiantuntija kehittää ja tukee työyhteisöviestinnän toteutusta

Viestintäasiantuntijan tehtävänä on kehittää työyhteisöviestintää yhtenä viestinnän osa-alueena yhteistyössä johdon ja esihenkilöiden kanssa. Hän auttaa työyhteisöviestinnän suunnittelussa ja tilanteeseen sopivien viestintävälineiden ja -käytäntöjen valinnassa. Toimialojen päivittäisviestintä tapahtuu itsenäisesti, jota viestintäasiantuntija tarvittaessa tukee yhdessä asiakaspalvelun kanssa.

Kuvio: Viestintää tukeva suunnitelma ja ohjeistot

Kuvio: Viestinnän osa-alueita

Kuvio: Onnistumiset ja kehitettävää ulkoisessa viestinnässä

Missä on onnistuttu ja missä kehitettävää <i>ulkoisessa</i> viestinnässä?	
<p>Onnistumiset</p> <ul style="list-style-type: none"> Viestintäsuunnitelman toimeenpano Monikanavaisuus Verkkosivu-uudistus Teknisen toimialan päivittäisviestinnän koordinointi Ostopalveluiden hyödyntäminen Lain asettamien määräysten implementointi (mm. saavutettavuus) 	<p>Kehittämiskohteita</p> <ul style="list-style-type: none"> Työnantajamielikuva Tapahtumaviestintä Digitaalisten kanavien ulkopuolella olevien kohderyhmien tavoittaminen Sivistyksen toimialan päivittäisviestintä Taktisen ja strategisen viestinnän toteutus (esim. signaalit, ennakoitavuus) Alueen merkittävien tapahtumien näkyvyyksien hyödyntäminen Viestinnän mittaaminen ja seuranta Osallisuusviestintä

Kuvio: Onnistumiset ja kehitettävää sisäisessä viestinnässä

Missä on onnistuttu ja missä kehitettävää <i>sisäisessä</i> viestinnässä?	
<p>Onnistumiset</p> <ul style="list-style-type: none"> • Keskijohdon viestijäroolin vahvistuminen <ul style="list-style-type: none"> ◦ Viestinnän ajankohtaiset esihenkilöinfossa • Kanavat määritelty 	<p>Kehittämiskohteita</p> <ul style="list-style-type: none"> • Intranet (tekninen ylläpito ja kehitys, arvo henkilöstölle) • Viestintäroolin vahvistaminen (mm. minä tiedonhankkijana) • Tiedonkulku, vuorovaikutteisuuden ja luotauksen vahvistaminen • Sisäisen työnantajakuvan käytännön viestinnän toimet • Ennakoitavuus • Hajautetun sisällöntuotannon vahvistaminen

Hajautettu sisällöntuotanto on tällä hetkellä välttämätöntä päivittäisviestinnän tuottamiseksi. Kaikkia viestinnän osa-alueita ei pystytä tuottamaan odotuksien ja suunnitelmien mukaisesti resurssien niukkuudesta johtuen. Ammattiviestijöitä organisaatiossa on vain yksi. Muu viestintä toimii viranhaltijoiden oman toimen ohella.

Viestinnän merkitys ja siihen kohdistuvat odotukset kasvavat. Jatkossa viestinnän rooli tulee entistä selkeämmin kytkeä strategiseen johtamiseen ja palvelujen kehittämiseen.

Viestinnän henkilöstöresurssit ovat niukat. Tämän takia Sotkamon kunnassa pystytään toteuttamaan vain välttämätön. Erityisesti strategisesti tärkeiden viestinnän osa-alueiden suunnittelu ja toteutus vaikeutuu. Viestinnän ja markkinoinnin budjetti sallii perustason järjestelmä-, koulutus- ja mainontatyöt. Merkittäviä ulostuloja esim. suurempia markkinointikampanjoita ei ole mahdollista toteuttaa.

Viestintätarpeet ovat kasvaneet kuluneella strategiakaudella merkittävästi. Kunnalla on esimerkiksi viestintää kaipaavia uusia palveluita kuten työllisyyspalvelut, Kainuun ympäristöterveyspalvelut sekä aiempaa laajemmat kansalaisopistopalvelut. Tekoälyn hyödyntäminen ja osaamisen kehittäminen ovat keskeisiä keinoja tehokkuuden lisäämiseksi ja työmäärän hallitsemiseksi. Prosessien ja vastuiden kirkastaminen entisestään vähentäisi turhaa työtä sekä työn pirstaloitumisesta aiheutuvaa hukkaa. Tiedonkulkua parantamalla olisi mahdollista kehittää esim. elinkeinoihin liittyvää viestintää.

Sotkamon kunnassa on tunnistettava viestinnän suuri merkitys ja etsiä keinoja strategisen ja taktisen viestinnän suunnittelun vahvistamiseen. Viestinnän rooli ehkä ymmärretään, mutta tiedon jakamisessa on havaittavissa haasteita. Viestintä tulisi ottaa riittävän ajoissa mukaan asioiden valmisteluun. Viestinnän strategista merkitystä ja sen roolia keskeisenä osaamisalueena tulisi korostaa. Kunnan elinvoimaa vahvistavaa viestintää sekä tapahtumaviestintää on voimistettava.

Tarkastuslautakunnan havaintoja:

- Viestinnän strateginen rooli elinvoiman vahvistamisessa tulisi tunnistaa ja mahdollistaa.

9.11 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Lähteet:

- Hallintosääntö
- Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje
- Hallinto- ja henkilöstöjohtaja Riikka Boren
- Talousarviot 2025 ja 2026
- Tilinpäätökset 2024 ja 2025
- Sisäisen valvonnan arviointi -kyselylomake

Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta säädetään kunnan hallintosäännön 12. luvussa (§ 85–89).

Hallintosäännön mukaan kunnanhallitus (hallintosääntö § 86):

- Vastaa kokonaisvaltaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä.
- Hyväksyy sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat ohjeet ja menettelytavat.
- Valvoo, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta toimeenpannaan ohjeistuksen mukaisesti ja tuloksellisesti.
- Antaa toimintakertomuksessa tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä sekä selvityksen konsernivalvonnasta ja merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä.
- Vastaa sisäisen valvonnan yhteensovittamisesta siten, että kunnan toiminnan laillisuus ja tuloksellisuus varmistetaan.

Viranhaltijoiden ja esihenkilöiden vastuut (hallintosääntö § 88):

- Kunnanjohtaja vastaa riskienhallinnan järjestämisestä siten, että kunnan toiminnan olennaiset riskit tunnistetaan ja kuvataan, riskin toteutumisen vaikutukset, toteutumisen todennäköisyys ja mahdollisuudet hallita riskiä arvioidaan:
- Kunnanjohtaja, toimialueiden ja vastuualueiden johtavat viranhaltijat vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja tuloksellisuudesta toimialallaan ja vastuualueellaan, ohjeistavat alaisiaan tulosityksiköitä sekä raportoivat kunnanhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti.
- Tulosityksiköiden esihenkilöt vastaavat yksikön riskien tunnistamisesta, arvioinnista, riskienhallinnan toimenpiteiden toteutuksesta ja toimivuudesta sekä raportoivat kunnanhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti.
- Konsernijohto vastaa konserniyhteisöjen ohjeistuksesta sekä yhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen ja tuloksellisuuden valvonnasta.

Sisäisen tarkastuksen tehtävät (hallintosääntö § 89):

Sisäinen tarkastus arvioi objektiivisesti ja riippumattomasti sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja konsernivalvonnan järjestämistä ja tuloksellisuutta, raportoi arvioinnin tuloksista sekä esittää toimenpide-ehdotuksia järjestelmän kehittämiseksi. Sisäinen tarkastus raportoi kunnanhallitukselle ja kunnanjohtajalle.

Sotkamon kunnalla on 1.8.2019 hyväksytty Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje, joka on otettu käyttöön ensi kertaa vuoden 2020 talousarvion laadinnan yhteydessä. Ohjeen mukaan:

- Kunnalla on käytössään työkalu riskienhallintaprosessin toteuttamiseksi.
- Riskikartoituksen avulla pyritään tunnistamaan kunnan toiminnassa olemassa olevat riskit. Riskit luokitellaan niiden vaikuttavuuden ja merkittävyyden suhteen.
- Riskikartoituksen perusteella suoritetaan riskianalyysi, jossa selvitetään merkittävimpien riskien syyt ja seuraukset ja etsitään keinot riskien vähentämiseen tai poistamiseen.
- Keskeisimmät ja merkittävimmät riskit huomioidaan talousarviota ja toimintakertomusta laadittaessa, jolloin riskikartoituksen ja riskianalyysin tulokset tulee nostettua esiin ja vaikutukset raportoitua.

Riskien määrittäminen ja sisäisen valvonnan toimet

Sotkamon kunnalla on käytössä sähköinen sisäisen valvonnan kysely. Kysely suoritetaan kunnan toimihenkilöille vuosikolmanneksittain. Kyselylomake on kattava sisältäen:

- Hyvä hallintotapa ja arvot
- Organisaatorakenteen, tehtävien ja vastuiden jakamisen, henkilöstöperiaatteet
- Strategisten tavoitteiden ohjaavuuden ja seurannan
- Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden realistisuuden ja seurannan
- Riskienhallinnan vastuut ja tehtävät
- Riskien ja mahdollisuuksien arvioinnin ja hallinnan
- Henkilöstöön liittyvät riskit
- Investointeihin liittyvät riskit
- Tietojärjestelmiin ja tietoturvaan liittyvät riskit
- Lainmukaisuuteen ja hyvään hallintotapaan liittyvät riskit
- Sopimukseen liittyvät riskit
- Omaisuuden turvaamisen
- Yksikön merkittävimmiä tunnistetut toiminnalliset/taloudelliset riskit ja näiden riskien todennäköisyys
- Arvion siitä, miten tunnistettuja riskejä hallitaan

Kyselyn vastauksista tehdään yhteenvedot. Kunnalla ei ole määritetty prosessia kyselyn tulosten hyödyntämiseen.

Sotkamon kunnalla on käytössään tietotilinpäätös.

Kunnan talousarvioon laaditaan SWOT-analyysi, jossa määritetään riskitekijät, jotka vaikeuttavat päämäärien saavuttamista ja uhkaavat toimintaan tulevaisuudessa. Kunnanhallitus ja viranhaltijat määrittävät SWOT-analyysissä käsiteltävät riskitekijät. Työntekijöille tehtävällä sisäisen valvonnan ja riskien kyselyllä ei ole suoraa yhteyttä SWOT-analyysiin. Talousarviokirjassa ei ole riskitekijöiden todennäköisyyden ja vaikuttavuuden arviointia. Talousarviokirjan SWOT-analyysiin ei ole selkeästi määritelty riskienhallinnan toimenpiteitä.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan raportointi

Kolmannesvuosittain toteutettavan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kyselyn raportoidaan johtoryhmälle ja toimialajohtajille sekä nostoina esihenkilöinfoissa. Laajempi raportointi tapahtuu tilinpäätöksessä.

Tilinpäätöksessä 2024 ja 2025 toistuu sama teksti muuttumattomana:

- Sisäinen valvonta on osa kunnan johtamisjärjestelmää sekä kunnan johdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä.
- Tilikaudella tehtiin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sähköistä arviointia ja käytössä oli tietotilinpäätös- ja tiedonhallintamalliraportit Digiturvamallissa.
- Sisäinen tarkkailu on toteutettu normaalina viranhaltija- ja esimiestyönä, jolla on varmistettu tehtävien hoitaminen oikea-aikaisesti ja hyväksyttävästi.
- Talousarvion mukaiset toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet pääsääntöisesti hyvin.
- Vuosittaisia seuranta- ja raportointikäytäntöjä on noudatettu.
- Sitovien tavoitteiden strategianmukaisuuteen ja mitattavuuteen on kiinnitetty edelleen huomiota
- Toiminnan tuloksellisuuden arviointi on ollut osa talousarvion ja mahdollisen toimintasuunnitelman toteuttamista.
- Toimialojen kokouksissa, johtoryhmän kokouksissa, esihenkilöpalavereissa, työyksilöiden palavereissa ja muissa keskusteluissa on seurattu talousarvion tavoitteiden toteutumista ja tuloksellisuutta.
- Toiminnan tuloksellisuuden arviointia tehdään jatkuvana omiin asetettuihin tavoitteisiin nähden sekä muun muassa valtakunnallisia vertailuja seuraamalla.
- Tilivelvolliset ovat valvoneet, että toiminnassa noudatetaan talousarviota ja taloussuunnitelmaa sekä niihin liittyviä tavoitteita.
- Taloushallinnon järjestelmillä on vastattu siitä, että kirjanpito ja sisäinen laskenta on hoidettu hyvän kirjanpitotavan mukaisesti ja kirjanpito on ajan tasalla. Tositteiden tarkistaminen ja hyväksyntä on tehty siten, että vaarallisia työyhdistelmiä ei pääse syntymään. Ostolaskuissa sähköinen tarkastus ja hyväksyminen ovat varmistaneet toimintaketjun.

Tarkastuslautakunnan havainnot:

- Riskien tunnistamiseen on käytössä sähköinen työkalu. Kysely tehdään kolmannesvuosittain ja tuloksista tehdään yhteenveto.
- Kyselyn tulosten hyödyntämiseen esim. talousarvioprosessissa ei ole selkeää ohjetta. Toimialajohtajat vastaavat omilla alueillaan riskien määrittämisestä ja hallinnasta.
- Talousarviossa riskit on lueteltu SWOT-analyysissä mutta riskien vaikuttavuutta ja todennäköisyyttä ei ole kerrottu, eikä myöskään tapoja, miten riskejä aiotaan hallita.
- SWOT:n riskit määrittävät hallitus ja joukko viranhaltijoita.
- Riskitekijöiden toteutumista tai kehittymistä ei varsinaisesti raportoida tilinpäätöksissä.
- Kuntakonsernin riskienhallintaprosessista ja kehittämisestä vastaavaa viranhaltijaa ei ole määritetty.

9.12 Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset

- Johtamiseen ja päätöksentekoon ollaan Sotkamossa pääsääntöisesti tyytyväisiä.
- Kuntakonsernin rakenne on selkeä ja tukee kunnan toimintaa.
- Sotkamo on strategiansa mukaisesti UNICEFin Lapsiystävällinen kunta, tällä on positiivinen vaikutus kuntaimagoon.
- Kainuun kunnilla on ICT-asioiden hoitoon yhteinen resurssi Kainuun liitossa.
- Henkilöstön hyvinvointikysely tehdään vuosittain. Vuonna 2025 vastausprosentti kasvoi merkittävästi edelliseen vuoreen verrattuna.
- Kunnan viestintä on kehittynyt ja se on aiempaa monikanavaisempaa.
- Sotkamon kunnalla on käytössään Sisäisen valvonnan arviointi –kyselylomake, joka lähetetään kunnan toimihenkilöille vuosikolmanneksittain.

- Päätöksenteon avoimuus ja selkeys ontuvat etenkin kunnan talouteen liittyvissä asioissa.
- Talousarviota ei julkaista ennen kunnanhallituksen viimeistä käsittelyä.
- Konserniyhtiöiden tavoitteiden asetanta ja raportointi on puutteellista.
- Nuorisovaltuusto ja Lasten Parlamentti eivät näy kunnan toiminnan suunnittelussa (talousarvio) ja raportoinnissa (tilinpäätös) millään tavalla. On epävarmaa, huomioidaanko lasten ja nuorten mielipiteitä aidosti päätöksenteossa.
- Lapsiarviointien tekeminen päätöksenteossa on ollut vähäistä.
- Digitaalisuuden ja tekoälyn käyttöönottoon tarvitaan nykyistä leveämmät hartiat ja hankerahoitusta.
- Henkilöstön hyvinvointikyselyissä toistuvat kehitettävänä asioina toistuvasti samat teemat. Kunnalla ei ole selkeää prosessia sille, minkälaisiin toimenpiteisiin ryhdytään havaittujen epäkohtien korjaamiseksi.
- Henkilöstön sairauspoissaolojen määrä kasvoi vuonna 2025 noin 20 % ja henkilöstöraportin mukaan muut henkilöstösivukulut 12,2 %. Raportissa ei avata sairauspoissaolojen merkittävimpiä syitä eikä kunnan suunnitelmaa reagoida tilanteeseen.
- Henkilöstön strategisia osaamisia ei ole määritetty eikä henkilöstösuunnitelmaa päivitetty tämän mukaisesti. Henkilöstön kehittämistä ei myöskään ole kuvattu riittävästi henkilöstöraportissa
- Sotkamon kunnalla on käytössä Sisäisen valvonnan arviointi –työkalu. Kyselyn tuloksien hyödyntämiseksi ei ole olemassa selkeää prosessia sille, miten tulokset hyödynnetään talousarvioon kirjattavissa riskeissä ja tilinpäätökseen kirjattavissa riskien toteutumisessa. Kunnan talousarviossa ei ole määritetty strategisille riskeille niiden todennäköisyyttä eikä vaikuttavuutta eikä kerrottu selkeästi, mitä riskien torjumiseksi tehdään. Tilinpäätökset eivät sisällä kuvausta merkittävien riskien toteutumisesta ja torjumisesta.

Tarkastuslautakunnan kysymykset kunnanhallitukselle:

- Millä tavalla kunnanhallitus päättää kehittää etenkin kunnan talouteen liittyvän päätöksenteon selkeyttä ja avoimuutta?
- Millä tavalla kunnanhallitus päättää kehittää konserniyhtiöiden kunnan strategian mukaisten tavoitteiden asetantaa ja raportointia?
- Miten jatkossa avataan lasten ja nuorten asemaa toiminnan suunnittelussa ja päätöksenteossa? Miten vahvistetaan nuorisovaltuuston ja Lasten Parlamentin merkityksellisyyttä kunnan päätöksenteossa?
- Millä tavalla kunnassa varmistetaan kunnan työntekijöiden strategisten osaamisten ajanmukaisuus ja henkilöstösuunnittelu?
- Millä tavalla kunnanhallitus päättää vahvistaa kunnan viestinnän strategista merkitystä kunnan elinvoiman kehittämisessä?
- Millä tavalla päätetään terävöittää strategisten riskien määrittämistä ja avata sitä toiminnan suunnittelussa (talousarvio) ja raportoinnissa (osavuosisikatsaukset ja tilinpäätös)?

10. LOPPUSANAT – ARVIOINTI KOMPASSINA

”Tarkastuslautakunta kiittää Sotkamon kunnan johtoa, toimialojen asiantuntijoita, kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen puheenjohtajia sekä tytäryhtiöiden johtoa syksyn 2025 ja kevään 2026 aikana tehdystä yhteistyöstä arviointityön toteuttamiseksi. Nykyisen lautakunnan työn lähdettyä liikkeelle vasta elokuussa 2025, olemme työllistäneet teitä tieto- ja tapaamispyynnöillä tiuhaan.

Tämä kertomus ei ole vain menneisyyden kuva, vaan kompassi tulevaisuuteen. Sotkamon toiminta-ajatus on ”Yhdessä rohkeasti eteenpäin”. Sotkamon vahvuus on sen kyky oppia, kokeilla ja tehdä yhdessä. Tarkastuslautakunta haluaa jatkossakin olla kumppani kehittämisessä, ei vain valvoja.

Sotkamon tarina jatkuu – ja arviointi auttaa pitämään suunnan kirkkaana.”

11. SÄHKÖISET ALLEKIRJOITUKSET

Tarkastuslautakunnan jäsenet

Timo V. Korhonen
puheenjohtaja

Juha-Matti Halonen
varapuheenjohtaja

Alakurtti Sari
jäsen

Heikkinen Mirva
jäsen

Jansson Eija
jäsen

Komulainen Tiina
jäsen

Schadewitz Jarno
jäsen

LIITTEET

Liite 1	Hallituksen pöytäkirjapykälä 2025
Liite 2	Hallituksen pöytäkirjapykälä 2024
Liite 3	Hallituksen pöytäkirjapykälä 2023

Arviointikertomus vuodelta 2024 / Kunnanhallituksen lausunto valtuustolle

TARKLTK 07.05.2025 § 36

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan on arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunta aloittaa vuoden 2024 arviointikertomuksen valmistelun. Valmistelussa huomioidaan tilintarkastajan havainnot.

Vuoden 2024 arviointikertomuksen työversio on toimitettu oheisaineistona tarkastuslautakunnan jäsenille sähköisen kokouksen puolelle.

Puheenjohtajan
Ehdotus

Tarkastuslautakunta päättää:

- 1) keskustella vuoden 2024 arviointikertomukseen tulevista asioista
- 2) valmistella arviointikertomusta
- 3) sopia valmistelukäytännöstä kokousten ulkopuolella

Tarkastuslautakunta
Päätös

Tarkastuslautakunta hyväksyi yksimielisesti puheenjohtajan ehdotuksen.

Tarkastuslautakunta päätti jatkaa arviointikertomuksen valmistelua seuraavassa kokouksessa.

TARKLTK 13.05.2025 § 42

Puheenjohtaja
Ehdotus

Tarkastuslautakunta valmistelee vuoden 2024 arviointikertomusta.

Tarkastuslautakunta
Päätös

Tarkastuslautakunta hyväksyi yksimielisesti puheenjohtajan ehdotuksen.

Tarkastuslautakunta päätti jatkaa arviointikertomuksen valmistelua seuraavassa kokouksessa.

TARKLTK 15.05.2025 § 48

Puheenjohtaja
Ehdotus

Tarkastuslautakunta valmistelee vuoden 2024 arviointikertomusta.

Tarkastuslautakunta
Päätös

Tarkastuslautakunta hyväksyi yksimielisesti puheenjohtajan ehdotuksen.

Tarkastuslautakunta viimeisteli vuoden 2024 arviointikertomusta. Sisältöön voidaan tehdä tarvittaessa vähäisiä tarkennuksia.

Lopullinen versio vuoden 2024 arviointikertomuksesta käsitellään 20.5.2025 tarkastuslautakunnan kokouksessa. Lautakunnan jäsenet allekirjoittavat sähköisesti vuoden 2024 arviointikertomuksen.

TARKLTK 20.05.2025 § 54

Puheenjohtaja
Ehdotus

Tarkastuslautakunta

- 1) päättää vuoden 2024 arviointikertomuksen sisällön
- 2) allekirjoittaa sähköisesti vuoden 2024 arviointikertomuksen
- 3) lähettää vuoden 2024 arviointikertomuksen edelleen kunnanvaltuustolle käsiteltäväksi
- 4) ehdottaa kunnanvaltuustolle, että se antaisi kunnanhallitukselle tehtäväksi huomioida seuraavan talousarvion valmistelussa ja tilinpäätöksessä vuoden 2024 arviointikertomuksessa esitetyt havainnot.

Tarkastuslautakunta
Päätös

Tarkastuslautakunta hyväksyi yksimielisesti puheenjohtajan ehdotuksen.

Tarkastuslautakunta päätti tarkastaa ja hyväksyä pöytäkirjan tämän pykälän osalta kokouksessa.

KVALT 27.05.2025 § 53

Tarkastuslautakunta
Ehdotus

Kunnanvaltuusto hyväksyy tarkastuslautakunnan ehdotuksen.

Kunnanvaltuusto
Päätös

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja Kaisu Rimpiläinen esitteli arviointikertomuksen.

Kunnanvaltuusto hyväksyi yksimielisesti tarkastuslautakunnan ehdotuksen.

KHALL 21.10.2025 § 215
363/00.02.02/2025

Kunnanjohtaja

Kunnanvaltuusto on 27.5.2025 § 53 hyväksynyt tarkastuslautakunnan esityksestä vuoden 2024 arviointikertomuksen ja päättänyt antaa kunnanhallitukselle tehtäväksi huomioida arviointikertomuksessa esitetyt havainnot talousarviovalmistelussa.

Kuntalain 121 §:n mukaan kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon niistä toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta. Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt arviointikertomuksessaan huomiota seuraaviin keskeisiin havaintoihin ja johtopäätöksiin.

1) Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa taloudesta tarkasteltavaksi seuraavat huomiot, johon pyydämme kommenttia:

Tarkastuslautakunta suosittaa, että talousraportoinnin kokonaisuutta kehitetään yhteistyössä luottamushenkilöiden ja toimialojen kanssa. On linjattava yhdessä, millaista taloustietoa halutaan saada säännöllisesti, esimerkiksi kuukausittain. Tämä parantaa ennakoitavuutta ja päätöksenteon laatua.

Tarkastuslautakunta suosittaa kuntaa kiinnittämään erityistä huomiota reskontran ja maksuliikenteen hoitoon varattuihin henkilöstöresursseihin. Asiatarkastus- ja hyväksymisroolit on syytä määritellä selkeästi, jotta vältetään mahdolliset riskit. Huomionarvoista on, että reskontran ja maksuliikenteen yhdistäminen voi muodostaa vaarallisen työn yhdistelmän, mikä edellyttää asianmukaista työnjakoa ja valvontaa.

Tarkastuslautakunta kysyy, kuinka kunta varmistaa taloushallinnon riittävät henkilöstöressit?

Tarkastuslautakunta suosittaa, että toimialojen ja taloushallinnon välistä yhteistyötä kehitetään. Tällöin voidaan tavoitteellisesti ohjata kestävää kuntataloutta ja päätöksentekoa. Ennakoitavuus on osa vastuullista taloudenhoitoa.

Tarkastuslautakunta suosittaa, että taloushallinto tekee suunnitelman siitä, kuinka taloudesta viestitään kokouksissa luottamushenkilöille. Talouden toimenpiteistä ja ajankohtaisesta tilanteesta on hyvä raportoida säännöllisesti luottamushenkilöille.

2) Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa hallinnon alalta tarkasteltavaksi seuraavat huomiot, johon pyydämme kommenttia:

Tarkastuslautakunta suosittaa, että vaikuttavuuden arviointiin kiinnitetään enemmän huomiota toiminnallisten tavoitteiden mittareita määriteltäessä. Erityisesti laadullisten tavoitteiden mittaamista tulisi kehittää monipuolisemmaksi. Lisäksi suositellaan, että mittareiden seuranta ja tulosten hyödyntämistä kehittämistyössä vahvistetaan.

Tarkastuslautakunta suosittaa, että kaikkien työntekijöiden kanssa käydään kehityskeskustelut ja niistä saatuja palautteita myös hyödynnetään työn kehittämiseen.

Tarkastuslautakunta suosittaa, että esihenkilötyötä, johtamisen avoimuutta ja työmäärän hallintaa kehitetään määrätietoisesti. Nämä tekijät nousivat esiin mahdollisina kehityskohteina henkilöstöraportissa.

3) Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa sivistyksen toimialalta tarkasteltavaksi seuraavat huomiot, joihin pyydämme kommenttia:

Tarkastuslautakunta suosittaa, että lasten ja nuorten kuulemisen määrän sijasta on oleellisempaa kuulemisen laatu ja se, miten lasten ja nuorten näkemykset otetaan huomioon päätöksenteossa. Olisi hyvä avata, millaisia menetelmiä kuulemisissa käytetään ja miten varmistetaan aito osallisuus.

Tarkastuslautakunta suosittaa hankkeiden pitkäaikaisten vaikutusten todentamista ja arviointia. Kuinka varmistetaan, että toteutuneet hankkeet ovat edistäneet eri ikäisten kuntalaisten hyvinvointia käytännössä?

4) Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa ympäristö- ja tekniseltä toimialalta tarkasteltavaksi seuraavat huomiot, joihin pyydämme kommenttia:

Tarkastuslautakunta suosittaa, että suoraviivaisten mittareiden lisäksi olisi tärkeää myös arvioida niiden vaikutuksia tavoiteltuihin lopputuloksiin (esim. digitalisaation hyödyt, hiljaisen tiedon siirtymisen onnistuminen, ruokahävikin kokonaisvaikutus).

Tarkastuslautakunta suosittaa, että laadullisia arviointeja ja mittareita harkitaan otettavan käyttöön tulevaisuudessa.

5) Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa yleisesti kunnan toiminnasta huomioitavaksi:

Tarkastuslautakunta suosittaa, että konkreettisten tavoitteiden ja mittareiden lisäksi laadulliset näkökohdat toteutuvat käytännössä jokaisella toimialalla. Lisäksi avoimuus toteutettujen toimenpiteiden ja ohjelmien sisällöstä voisi lisätä ymmärrystä ja luottamusta tehtyyn työhön. Jatkuva arviointi ja kehittäminen ovat avainasemassa.

Tarkastuslautakunta haluaa huomauttaa, että kunnan henkilöstöllä on oltava päivittäisen työn lisäksi myös aikaa kehittämistyölle.

Kunnanjohtaja
Ehdotus

Kunnanhallitus päättää antaa valtuustolle seuraavan lausunnon vuoden 2024 arviointikertomuksessa mainittuihin huomioihin:

1) Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa taloudesta tarkasteltavaksi seuraavat huomiot, johon pyydämme kommenttia:

Tarkastuslautakunta suosittaa, että talousraportoinnin kokonaisuutta kehitetään yhteistyössä luottamushenkilöiden ja toimialojen kanssa. On linjattava yhdessä, millaista taloustietoa halutaan saada säännöllisesti, esimerkiksi kuukausittain. Tämä parantaa ennakoitavuutta ja päätöksenteon laatua.

Vastaus:

Valtuustokauden alkaessa valtuutetuille lähetettiin kysely talouden raporttien sisällöstä ja siitä mitä taloustietoa valtuutetut kaipaavat. Vastauksissa tuli vain esitys, jossa tuotiin esimerkkinä Kalajoen malli kuukausiraportoinnista. Tämän pohjalta valmisteltiin 1-7/2025 vastaavanlainen kuukausiraportti, joka toimitettiin valtuutetuille sekä tarkastuslautakunnalle. Valtuutetuille on toimitettu myös 1-6/2025 osavuosikatsaus. Talousjohtaja on esitellyt 26.8. 1-6/2025 luvut, loppuvuoden ennusteluvut sekä verojen ja valtionosuuksien ennusteluvut koko vuodelle 2025.

Tarkastuslautakunta suosittaa kuntaa kiinnittämään erityistä huomiota reskontran ja maksuliikenteen hoitoon varattuihin henkilöstöresursseihin. Asiatarkastus- ja hyväksymisroolit on syytä määritellä selkeästi, jotta vältetään mahdolliset riskit. Huomionarvoista on, että reskontran ja maksuliikenteen yhdistäminen voi muodostaa vaarallisen työn yhdistelmän, mikä edellyttää asianmukaista työnjakoa ja valvontaa.

Vastaus:

Talousoalvelut ovat tällä hetkellä Kuntalaskennan hoidossa kirjanpidon, reskontrien ja maksuliikenteen osalta. Näitä osa-alueita hoitavat erikseen nimetyt asiantuntijat. Kunnassa on käynnissä paraikaa talousoalveluiden kilpailutus, jossa auttaa konsulttiyhtiö Sofigate Oy. Tavoitteena on, että vuoden 2026 alusta lukien edellä mainitut talousoalveluiden osa-alueet ovat ulkopuolisen palveluntuottajan hoidossa. Talousoalveluiden järjestelmänä säilyy kunnan lisenssoima Raindance Kuntamalli-ohjelma. Palveluntuottaja tulee käyttämään kunnan hankkimaa ohjelmaa.

Tarkastuslautakunta kysyy, kuinka kunta varmistaa talousohallinnon riittävät henkilöstöresurssit?

Vastaus:

Talousoalveluiden hankkiminen ulkopuoliselta palveluntuottajalta ratkaisee jatkuvat henkilöstövajeet. Tämän lisäksi kunnassa tulee olla ainakin 2 henkilöä talousjohtajan lisäksi hoitamassa talousoarportointia, kuukausiraportointia, osavuosikatsauksia, ennusteita sekä talousarvion laadintaa, joka jää kokonaan kunnan omaksi toiminnoksi. Tilinpäätöksessä kunnalla on vastuualueita, joita ulkopuolinen palveluntuottaja ei voi hoitaa samoin kuin tilinpäätöskirjan kasaaminen on talousoimmin vastuulla. Myös rahoitus ja kassanhallinta jää kunnan hoidettavaksi.

Tarkastuslautakunta suosittaa, että toimialojen ja talousohallinnon välistä yhteistyötä kehitetään. Tällöin voidaan tavoitteellisesti ohjata kestävää kuntataloutta ja päätöksentekoa. Ennakoitavuus on osa vastuullista talousohoitoa.

Vastaus:

Toimialojen talousoennusteet ovat uusi raportointimuoto, jota valmistellaan yhdessä toimialojen kanssa.

Tarkastuslautakunta suosittaa, että taloushallinto tekee suunnitelman siitä, kuinka taloudesta viestitään kokouksissa luottamushenkilöille. Talouden toimenpiteistä ja ajankohtaisesta tilanteesta on hyvä raportoida säännöllisesti luottamushenkilöille.

Vastaus:

Valtuuston puheenjohtajan kanssa on suunniteltu talousraportoinnin toteuttamismallia. Edelliskauden valtuutetuilta on saatu positiivista palautetta siitä, että kuukausittaiset talousraportit lähetetään valtuustolle niiden valmistuttua eikä vasta siinä vaiheessa, kun hallituksen kokoukset ja valtuuston kokoukset pidetään. Kokousaikataulujen johdosta valtuustolle esitettävät kuukausittaiset talousluvut ja osavuosikatsaukset ovat yleensä kaksi kuukautta myöhässä eikä tämä ole ennakoitavuuden ja ajantasaisuuden vuoksi hyvä asia. Tämän vuoksi valtuuston puheenjohtajan kanssa on sovittu, että kuukausiraportit toimitetaan heti niiden valmistuttua valtuutetuille sähköpostitse. Toimialojen ennusteet pyritään tekemään vastaavalla kierrolla kuin osavuosikatsaukset eli 3 kertaa tilikauden aikana. Tilikauden lopussa ennusteita ja osavuosikatsauksia ei tehdä vaan tilinpäätöksessä esitetään koko vuoden kertymäluvut.

2) Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa hallinnon alalta tarkasteltavaksi seuraavat huomiot, johon pyydämme kommenttia:

Tarkastuslautakunta suosittaa, että vaikuttavuuden arviointiin kiinnitetään enemmän huomiota toiminnallisten tavoitteiden mittareita määriteltäessä. Erityisesti laadullisten tavoitteiden mittaamista tulisi kehittää monipuolisemmaksi. Lisäksi suositellaan, että mittareiden seuranta ja tulosten hyödyntämistä kehittämistyössä vahvistetaan.

Vastaus:

Vaikuttavuuden arvioinnin vahvistaminen on tärkeä osa toiminnan kehittämistä. Hallinnon toimiala kehittää talousarvio 2026 laadinnan yhteydessä toiminnallisia tavoitteita tarkastuslautakunnan suosittelemaan suuntaan hallinnon vastuualueiden päälliköiden ja tulosyksiköiden avainhenkilöiden yhteispalaverissa. Lisäksi olisi tarkoituksenmukaista, että kuntastrategian hyväksynnän jälkeen taloussuunnittelusta ja -seurannasta vastaava ohjeistaa kaikkia toimialoja tavoitteiden laadinnassa toimielinten ja Kuntaliiton ohjeiden ja suositusten mukaisesti.

Tarkastuslautakunta suosittaa, että kaikkien työntekijöiden kanssa käydään kehityskeskustelut ja niistä saatuja palautteita myös hyödynnetään työn kehittämiseen.

Vastaus:

Kehityskeskustelut ovat tärkeä osa henkilöstöjohtamista ja toiminnan kehittämistä. Tavoitteena on varmistaa, että ne käydään säännöllisesti kaikkien työntekijöiden kanssa ja että niissä esiin nousevaa palautetta hyödynnetään aktiivisesti työn ja toimintatapojen kehittämisessä.

Vuonna 2025 on otettu käyttöön sähköinen kehityskeskustelulomake. Lomake on laadittu yhteistyössä esihenkilöiden kanssa. Esihenkilöt on perehdytetty lomakkeen käyttöön ja intraan on laadittu uudet ohjeet kehityskeskustelun prosessista. Ohjeita ja lomaketta päivitetään saadun palautteen perusteella. Johtoryhmä käsittelee käytyjen kehityskeskusteluiden määrää.

Tarkastuslautakunta suosittaa, että esihenkilötyötä, johtamisen avoimuutta ja työmäärän hallintaa kehitetään määrätietoisesti. Nämä tekijät nousivat esiin mahdollisina kehityskohteina henkilöstöraportissa.

Vastaus:

Esihenkilötyötä, johtamisen avoimuutta ja työmäärän hallintaa kehitetään henkilöstöraportin havaintojen pohjalta määrätietoisesti. Vuonna 2025 otetaan käyttöön sähköisiä palveluja ja toimintatapoja esihenkilötyön tueksi. Syksyllä 2025 esihenkilöille järjestetään kolme työkykyjohtamisen työpajaa, työpajatyöskentelyn tavoitteena on kirkastaa aktiivisen tuen toimintamallin päivitystä. Toimintamalliin tuodaan muun muassa työuran ja itsensä johtamisen työvälineitä.

3) Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa sivistyksen toimialalta tarkasteltavaksi seuraavat huomiot, joihin pyydämme kommenttia:

Tarkastuslautakunta suosittaa, että lasten ja nuorten kuulemisen määrän sijasta on oleellisempaa kuulemisen laatu ja se, miten lasten ja nuorten näkemykset otetaan huomioon päätöksenteossa. Olisi hyvä avata, millaisia menetelmiä kuulemisissa käytetään ja miten varmistetaan aito osallisuus.

Vastaus:

Kuulemisia on toteutettu erilaisin tavoin. Asiasta riippuen kuuleminen on voinut olla edustuksellista (lasten parlamentti, nuorisovaltuusto tai oppilaskunta) tai sitten vastauksia on kerätty suoraan lapsilta ja nuorilta. Lapsivaikutusten arviointi on tehty kahdesta eri asiasta. Se, miten lasten ja nuorten näkemykset otetaan huomioon päätöksenteossa riippuu päätöstä tekevästä lautakunnasta, hallituksesta tai valtuustosta.

Tarkastuslautakunta suosittaa hankkeiden pitkäaikaisten vaikutusten todentamista ja arviointia. Kuinka varmistetaan, että toteutuneet hankkeet ovat edistäneet eri ikäisten kuntalaisten hyvinvointia käytännössä?

Vastaus:

Hankkeiden pitkäaikaisia vaikutuksia seurataan hyvinvointisuunnitelman, -kertomuksen sekä erilaisten mittareiden (kouluterveyskysely, TEA-viisari) avulla. Hankkeilla on ohjausryhmä, joka seuraa hankkeen edistymistä, kerää asiakaspalautetta ja arvioi hankkeen edistymistä. Hankkeista tehdään raportti ja myös rahoittaja arvioi hankkeen toteutumista. Hankkeissa kehitettyjen toimintamallien pysyvä käyttöönotto edellyttää päätöksiä, joilla kohdennetaan resursseja toiminnan jatkamiseen.

4) Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa ympäristö- ja tekniseltä toimialalta tarkasteltavaksi seuraavat huomiot, joihin pyydämme kommenttia:

Tarkastuslautakunta suosittaa, että suoraviivaisten mittareiden lisäksi olisi tärkeää myös arvioida niiden vaikutuksia tavoiteltuihin lopputuloksiin (esim. digitalisaation hyödyt, hiljaisen tiedon siirtymisen onnistuminen, ruokahävikin kokonaisvaikutus).

Vastaus:

Digitalisaatiosta arvioimme olevan pelkästään hyötyä. Esimerkiksi paperin käyttö on toimistoissa merkittävästi vähentynyt, kun mm. rakennusvalvonnan arkisto on lähes täysin sähköinen. Lisäksi esim. ohjelmistojen uusimisella edistetään paperittomuutta ja toisaalta parannetaan tehokkuutta. Hiljaisen tiedon siirtymisen varmistamisessa ollaan onnistuttu hyvin. Mikäli mahdollista, olemme aina rekrytoineet seuraajan kuukausia ennen edellisen tehtävän hoitajan pois jääntiä. Edellä mainittu koskee erityisesti strategisesti tärkeitä tehtäviä eli esim. vastuualueen ja tulosityksiköiden vetäjiä. Ruokahävikin pienuudella on merkittävä taloudellinen merkitys. Ruokahävikin vähenemiseen vaikuttaa moni asia mm. ruuan laadukkuus. Kouluryhmätyöryhmä on varmasti osaltaan vaikuttanut hävikin määrän pienemiseen. Merkittävää on myös hävikin jakaminen heikompiosaisten tarpeisiin, jolloin saadaan yhteiskunnallisesti tärkeää asiaa edistettyä.

Tarkastuslautakunta suosittaa, että laadullisia arviointeja ja mittareita harkitaan otettavan käyttöön tulevaisuudessa.

Vastaus:

Tämä huomioidaan vuoden 2026 talousarvion laadinnan yhteydessä.

5) Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa yleisesti kunnan toiminnasta huomioitavaksi:

Tarkastuslautakunta suosittaa, että konkreettisten tavoitteiden ja mittareiden lisäksi laadulliset näkökohdat toteutuvat käytännössä jokaisella toimialalla. Lisäksi avoimuus toteutettujen toimenpiteiden ja ohjelmien sisällöstä voisi lisätä ymmärrystä ja luottamusta tehtyyn työhön. Jatkuva arviointi ja kehittäminen ovat avainasemassa.

Vastaus:

Tarkastuslautakunnan esiin nostamat laadulliset näkökulmat ovat tärkeä osa toiminnan vaikuttavuuden arviointia. Tavoitteena on varmistaa, että ne sisältyvät käytännön toteutukseen kaikilla toimialoilla. Avoimuutta toimenpiteiden sisällöstä vahvistetaan viestinnän keinoin, ja jatkuva arviointi sekä kehittäminen ovat keskeisiä osia toiminnan kehittämisessä.

Tarkastuslautakunta haluaa huomauttaa, että kunnan henkilöstöllä on oltava päivittäisen työn lisäksi myös aikaa kehittämistyölle.

Vastaus:

On tärkeää, että kehittämistyölle on riittävästi aikaa myös arjen työtehtävien rinnalla. Kehittämisen mahdollistaminen on tärkeä osa henkilöstön työhyvinvointia ja toiminnan jatkuvaa parantamista, ja siihen tulee kiinnittää huomiota osana johtamista ja resurssien suunnittelua kuntastrategian jälkeen laadittavissa suunnitelmissa. Myös säännöllinen hanketyö ja koulutukset ovat tapa arjen kehittämistyön lisäksi toteuttaa täsmäytettyä kehittämistyötä. Kehittämistyö pyritään huomioimaan myös henkilöstön mitoituksessa.

Kunnanhallitus
Päätös

Kunnanhallitus hyväksyi yksimielisesti kunnanjohtajan ehdotuksen.

Merkittiin pöytäkirjaan, että kasvatusjohtaja Ville Manninen oli asiantuntijana asian käsittelyn aikana ja poistui kokouksesta ennen päätöksentekoa.

Arviointikertomus 2023

KHALL 01.10.2024 § 166
745/00.02.01/2024

Kunnanjohtaja

Kunnanvaltuusto on 18.6.2024 § 49 hyväksynyt tarkastuslautakunnan esityksestä vuoden 2023 arviointikertomuksen ja päättänyt antaa kunnanhallitukselle tehtäväksi huomioida arviointikertomuksessa esitetyt havainnot vuoden 2024 talousarvion valmistelussa.

Kuntalain 121 §:n mukaan kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon niistä toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta. Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt arviointikertomuksessaan huomiota seuraaviin keskeisiin havaintoihin ja johtopäätöksiin:

1. Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa taloudesta tarkasteltavaksi seuraavan huomion, johon pyydämme kommenttia:
 - Tarkastuslautakunta suosittaa, että talouden raportointi ja päättäjille suunnattu talousviestintä olisi jatkuvaa ja ajantasaista. On hyvä viestiä myös siitä, kuinka talouden yllättäviin tilanteisiin aiotaan reagoida ja millaisella aikataululla tämä tehdään. Lautakunta suosittelee myös, että talousarviomuutokset tuodaan kunnanvaltuuston käsiteltäviksi niin varhain kuin mahdollista.
2. Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa hallinnon toimialalta tarkasteltavaksi seuraavia huomioita, joihin pyydämme kunnalta vastausta:
 - Henkilöstön kehityskeskusteluiden vähäinen lukumäärä herättää edelleen huolta. Tarkastuslautakunta kysyy: kuinka varmistetaan jatkossa, että koko henkilöstön kehityskeskustelut on käyty 1-2 vuoden välein, ja keskusteluja varten hyödynnettävä sähköinen alusta otetaan laajasti käyttöön?
 - Tarkastuslautakunta suosittelee, että kunnan sisäisen viestinnän toimivuuteen ja viestinnän yhdenvertaisuuden toteutumiseen kiinnitettäisiin huomiota. Tiedon on oltava helposti saavutettavaa kaikille työntekijöille.
3. Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa sivistyksen toimialalta tarkasteltavaksi seuraavia huomioita, joihin pyydämme kunnalta vastausta:
 - Tarkastuslautakunta suosittaa, että kulttuuritarjonnassa huomioidaan monenlaiset kohdeyleisöt vauvasta vaariin. Tarjonnan on hyvä olla mahdollisimman helposti lähestyttävää sekä esteetöntä. Myös kuntalaisia aktivoiville, osallistaville kulttuuritapahtumille on kysyntää.

4. Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa yleisesti kunnan toiminnasta tarkasteltavaksi seuraavia huomioita, joihin pyydämme kunnalta vastausta:

- Tarkastuslautakunta suosittaa, että Sotkamon kunnan erilaisten hankkeiden tuloksia sekä niiden mahdollisesti tuottamia hyötyjä tuotaisiin jatkossa selkeämmin ja koostetummin esille.
- Sotkamossa on paljon ulkomailta saapuneita asukkaita. Tarkastuslautakunta suosittaa, että maahanmuuttajille luodaan hyvät mahdollisuudet kotoutua kuntaan ja osaksi paikallista yhteisöä. Maahanmuuttajille on hyvä tarjota informaatiota, opastusta ja viestintää eri kielillä.

Lisätietoja asiasta antaa kunnanjohtaja Mika Kilpeläinen, puh. 044 750 211 tai mika.kilpelainen@sotkamo.fi

Kunnanjohtaja
Ehdotus

Kunnanhallitus päättää antaa valtuustolle seuraavan lausunnon vuoden 2023 arviointikertomuksessa mainittuihin huomioihin:

1. Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa taloudesta tarkasteltavaksi seuraavan huomion, johon pyydämme kommenttia:

▶ Tarkastuslautakunta suosittaa, että talouden raportointi ja päättäjille suunnattu talousviestintä olisi jatkuvaa ja ajantasaista. On hyvä viestiä myös siitä, kuinka talouden yllättäviin tilanteisiin aiotaan reagoida ja millaisella aikataululla tämä tehdään. Lautakunta suosittelee myös, että talousarviomuutokset tuodaan kunnanvaltuuston käsiteltäviksi niin varhain kuin mahdollista.

Vastaus:

Talousarviomuutokset vuodelta 2024 on käsitelty hallituksessa 16.9.2024. Talousviestintä on vuonna 2024 ollut ajantasaista siltä osin kuin kuukausittaiset kausien sulut on saatu valmiiksi. Koko kuntaa koskevia talousennusteita on myös esitelty hallitukselle ja valtuustolle vuoden kuluessa. Toimialakohtaiset ennusteet, sekä lyhyen että pitkän aikavälin, saadaan valmiiksi 8.10.2024, jolloin ne esitellään valtuustoseminaarissa.

2. Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa hallinnon toimialalta tarkasteltavaksi seuraavia huomioita, joihin pyydämme kunnalta vastausta:

▶ Henkilöstön kehityskeskusteluiden vähäinen lukumäärä herättää edelleen huolta. Tarkastuslautakunta kysyy: kuinka varmistetaan jatkossa, että koko henkilöstön kehityskeskustelut on käyty 1-2 vuoden välein, ja keskusteluja varten hyödynnettävä sähköinen alusta otetaan laajasti käyttöön?

Vastaus:

Henkilöstöjärjestelmä Populuksen osaksi hankitaan HR-lisäosa, jonne kehityskeskustelut jatkossa tehdään. Populus on säännöllisesti käytössä koko henkilöstöllä, eikä kehityskeskustelu vaadi erillisiä käyttöoikeuksia tai eri ohjelmiston osaamista. Kehityskeskustelujen merkitystä ja hyötyjä tuodaan esille esihenkilöinfoissa, työyhteisöjen palaverissa ja intranetissä. Koulutetaan henkilöstöä käyttämään uutta sähköistä lomaketta ja lisäksi kehityskeskusteluissa tarvittavia muita taitoja, kuten esimerkiksi fasilitointi-, puheeksiotto- ja työyhteisötaitoja. Ennen sähköisen lomakkeen vakiintumisesta kerätään käydyistä kehityskeskusteluista tietoa koulutus suunnitelman laatimisen yhteydessä. Kehityskeskusteluja ja siihen verrattavissa olevia keskusteluja käydään myös tva- ja henkilökohtaisen lisän arviointien yhteydessä. Sähköiseen järjestelmään tallennettujen keskustelujen määrää on tulevaisuudessa helpompi seurata.

► Tarkastuslautakunta suosittelee, että kunnan sisäisen viestinnän toimivuuteen ja viestinnän yhdenvertaisuuden toteutumiseen kiinnitettäisiin huomiota. Tiedon on oltava helposti saavutettavaa kaikille työntekijöille.

Vastaus:

Sotkamon kunnan työyhteisöviestinnän ohje valmistui vuoden 2023 lopulla, jota on käsitelty viestintätyöryhmässä, johtoryhmässä, yt-työryhmässä sekä tietoturva- ja tietosuojatyöryhmässä. Ohjeessa määritellään periaatteet, kanavat ja roolit sisäisen viestinnän toteutukselle, ja muun muassa esihenkilöiden molemmin suuntaista viestintäroolia on vahvistettu. Myös työyhteisön ja työntekijän viestintäroolit on kuvattu. Sisäisen viestinnän lähtökohdat ja periaatteet ovat avoimuus, rehellisyys ja vuorovaikutteisuus, oikea-aikaisuus ja aktiivisuus, ymmärrettävyys ja saavutettavuus sekä yhdenvertaisuus ja tasapuolisuus. Työyhteisöviestinnän onnistuminen on koko organisaation yhteinen asia. Ohjeistuksen jalkauttaminen henkilöstölle käynnistyi 2024.

Sisäisen viestinnän toimivuutta on parannettu edistämällä tiedon saavutettavuutta viestintäteknisin keinoin ja laitehankinnoin.

3. Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa sivistyksen toimialalta tarkasteltavaksi seuraavia huomioita, joihin pyydämme kunnalta vastausta:

► Tarkastuslautakunta suosittaa, että kulttuuritarjonnassa huomioidaan monenlaiset kohdeyleisöt vauvasta vaariin. Tarjonnan on hyvä olla mahdollisimman helposti lähestyttävää sekä esteetöntä. Myös kuntalaisia aktivoiville, osallistaville kulttuuritapahtumille on kysyntää.

Vastaus:

Kulttuuritoimi tarjoaa erilaisia tapahtumia ympäri vuoden sekä maksullisina että maksuttomina. Tapahtumissa huomioidaan vuosittain eri kohderyhmät, esim. lapsille kohdennettuina on ollut Lasten tapahtuma

Lasten oikeuksien viikolla (kansalaisopiston järjestämänä yhteistyössä muiden vapaa-aikapalveluiden kanssa), kulttuuriopetus suunnitelman (Kops) kautta varhaiskasvatukselle, perusopetukselle ja lukiolle järjestetään suunnitelman mukaisesti kohdennettuja tapahtumia, kokemuksia ja elämyksiä, mm. konsertteja, teatteria, museokäyntejä, taidenäyttelyitä ym. Valtakunnallinen Taidetestaajat mahdollistaa kaikille Suomen kahdeksasluokkalaisille kulttuuriin tutustumista.

Kansalaisopistolla on lapsille ja nuorille taiteen perusopetusta tanssissa, kädentaidoissa ja kuvataiteessa. Lisäksi muita lapsille ja nuorille suunnattuja kursseja on useita. Harrastamisen Suomen mallin kautta tarjotaan erilaista kulttuuritoimintaa ja samoin nuorisotoimen perustoiminnassa sekä kerhotoiminnassa. Vuoden 2023 toiveiden perusteella tarjottiin myös aikuisille taiteen perusopetusta kuvataiteessa ja erillinen kulttuurikurssi lukuvuodelle 2024–2025. Seniori-ikäisille on järjestetty konsertteja, luentoja ja teatteria. Lisäksi kirjastossa on järjestetty monenlaista kulttuuriin liittyvää toimintaa. Esiintyjiä on viety myös Himmeliin. Liikuntakulttuuri on osa kulttuuritoimintaa ja kunta järjestää sekä kurssitoimintaa että erilaisia tapahtumia.

Käytössä on turvallisen tilan periaatteet, esteettömyys huomioidaan korotettujen katsomoiden kautta, verkkokaupan kautta on helppo hankkia lippuja ja Kaiku-kortilla voi osallistua maksuttomasti maksullisiin kulttuuritilaisuuksiin sekä kansalaisopiston yhdelle kurssille vuosittain. Maksuttomia kulttuuritilaisuuksia on ollut useita, ja Hama-rahoituksella (Taike) järjestettiin yhteisöllisiä kylätapahtumia. Muutamia kulttuuritilaisuuksia on myös striimattu, jolloin niiden seuraaminen on mahdollistunut kotoa käsin.

4. Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa yleisesti kunnan toiminnasta tarkasteltavaksi seuraavia huomioita, joihin pyydämme kunnalta vastausta:

► Tarkastuslautakunta suosittaa, että Sotkamon kunnan erilaisten hankkeiden tuloksia sekä niiden mahdollisesti tuottamia hyötyjä tuotaisiin jatkossa selkeämmin ja koostetummin esille.

Vastaus:

Jatkossa merkittävistä hankkeista tehdään erillinen raportointi tilinpäätökseen. Lisäksi hankkeiden tuloksia ja vaikutuksia voidaan esitellä lautakuntien, kunnanhallituksen ja valtuuston kokouksissa, iltakouluissa tai seminaareista.

► Sotkamossa on paljon ulkomailta saapuneita asukkaita. Tarkastuslautakunta suosittaa, että maahanmuuttajille luodaan hyvät mahdollisuudet kotoutua kuntaan ja osaksi paikallista yhteisöä. Maahanmuuttajille on hyvä tarjota informaatiota, opastusta ja viestintää eri kielillä.

Vastaus:

Kunnan verkkosivuille on asennettu tekoälypohjainen kolmannen osapuolen ääni-käännöspalvelu, jonka avulla sivun sisältöjä voi kuunnella ja kääntää eri kielelle. Käyttäjä voi valita käännöskielen ja joko lukea käännetyn sisällön tai kuunnella sen ääneen. Lisäksi Sotkamon kunnan verkkosivuilla on myös tiivistetty kieliversio englanniksi.

Työllisyyspalveluissa vieraskielisten ohjaaja tarjoaa yksilöllistä ohjausta ja neuvontaa asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti mm. asunto, työ- ja opiskeluasioissa, eri viranomaisten palveluihin ohjautumisessa ja niissä asioimisessa. Asiakkaat ovat ottaneet itse yhteyttä ja heitä on ohjautunut myös muiden toimijoiden kautta. Sotkamon kunnan verkkosivuilla on ollut erikseen ohjeistusta ukrainan kielellä. Vuonna 2025 voimaan astuva laki kotoutumisen edistämisestä velvoittaa kuntia yhä vahvemmin huolehtimaan maahanmuuttajan kotoutumisesta. Kainuu-Koillismaan työllisyysalueelle laaditaan parhaillaan uutta työllistämislähtöistä kotoutumisen edistämisen ohjelmaa ja kunnassa resursoidaan henkilöstöä vastaamaan lakisääteisistä palveluista.

Perusopetuksessa järjestetään valmistavaa opetusta, jossa perusopetusikäisille lapsille opetetaan suomen kielen perusteet ja mahdollistetaan yleisopetukseen siirtyminen noin vuoden opiskelujen jälkeen. Tämän jälkeen suomen kielen opetusta jatketaan suomi toisena kielenä -oppimäärän mukaisesti. Lautakunnan myöntämällä tuntikehyksellä on palkattu suomi toisena kielenä -opettajia. Myös varhaiskasvatuksessa huomioidaan lapset, joilla suomi on toinen kieli. Huoltajien kanssa asioidessa käytetään tulkkauspalveluita, jotta varmistetaan huoltajien, että huoltajat ymmärtävät suomalaisen koulujärjestelmän ja siihen liittyvät asiat.

Kansalaisopiston kurssiohjelmassa on suomen kielen kursseja ulkomaalaisille ja muutamia muita kursseja opetetaan myös eri kielillä kuin suomeksi. Ohjeistusta on englanniksi, ukrainaksi ja venäjäksi.

Tarpeenmukaisia käännöspalveluja tuotetaan poikkihallinnollisesti.

Kunnanhallitus
Päätös

Kunnanhallitus hyväksyi yksimielisesti kunnanjohtajan ehdotuksen.

Merkittiin pöytäkirjaan, että kunnanvaltuuston I varapuheenjohtaja Anne Lukkari saapui kokoukseen etäyhteydellä asian esittelyn aikana klo 17.57.

Otteet

Kunnanvaltuusto

Arviointikertomus 2022

KHALL 24.10.2023 § 194

922/00.02.01/2023

Kunnanjohtaja

Kunnanvaltuusto on 13.6.2023 § 56 hyväksynyt tarkastuslautakunnan esityksestä vuoden 2022 arviointikertomuksen ja päättänyt antaa kunnanhallitukselle tehtäväksi huomioida arviointikertomuksessa esitetyt havainnot vuoden 2023 talousarvion valmistelussa.

Kuntalain 121 §:n mukaan kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon niistä toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta. Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt arviointikertomuksessaan huomiota seuraaviin keskeisiin havaintoihin ja johtopäätöksiin:

1. Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa hallinnon toimialalta tarkasteltavaksi seuraavia huomioita, joihin pyydämme kunnalta vastausta:

- Henkilöstön kehityskeskusteluiden vähäinen lukumäärä herättää huomiota. Kuinka varmistetaan jatkossa, että koko henkilöstön kehityskeskustelut on käyty 1-2 vuoden välein, ja keskusteluja varten hyödynnettävä sähköinen alusta otetaan laajasti käyttöön?
- Jos hallinnon toiminnassa on havaittu kehitystarpeita tai hankkeilla on saavutettu muutoksiin ohjaavia tuloksia, onko toimintatapoja muutettu ja kuinka muutosta seurataan?
- Työttömien terveystarkastusten tilanne on ollut haastava jo useamman vuoden ajan. Tarkastuksiin on vaikea päästä. Kuinka kunta sitoutuu parantamaan tilannetta?

2. Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa sivistyksen toimialalta tarkasteltavaksi seuraavia huomioita, joihin pyydämme kunnalta vastausta:

- Nuorten tarpeiden huomioiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Nuorten ikäluokka on myös hupenemaan päin. Tarkastuslautakunnan huomio on kiinnittänyt nuorten kulttuuritarjonnan ja ajanviettopaikkojen riittävyyteen. Myös huoli syrjäkylien harrastusmahdollisuuksista on todellinen. Nuoret kaipaavat myös heille suunnattua kuntaviestintää. Kuinka kunta vastaa edellä esitettyihin huomioihin? Onko kunnan näkemyksen mukaan nuorten äänen kuuleminen riittävällä tasolla?
- Kuinka taataan tulevaisuudessa opetuksen ja varhaiskasvatuksen osaajien riittävyys sekä lasten ja nuorten turvallisuus kouluissa ja päiväkodeissa?

3. Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa hyvinvoinnin ja terveyden osalta tarkasteltavaksi seuraavia huomioita, joihin pyydämme kunnalta vastausta:

- Lasten ja nuorten matalankynnyksen mielenterveyspalveluiden riittävyys aiheuttaa huolta. Nuorten fyysinen ja henkinen terveys on myös hyvinvointikertomuksen mukaan osin heikentynyt. Kuinka Sotkamossa taataan se, että meillä on kunnassa hyvinvoivia ja työkykyiseksi kasvavia nuoria ja lapsia tulevaisuudessakin?
- Hyvinvointisuunnitelmassa on esitetty selkeästi hyvinvointiin keskittyvät tavoitteet ja niiden mittarit. Tarkastuslautakunta haluaa varmistaa, että tavoitteiden toteuttamista seurataan aktiivisesti. Sote-uudistuksen myötä kunnan vastuu hyvinvoinnin edistämisestä on korostunut entisestään. Kuinka kunta varmistaa tavoitteiden säännöllisen seurannan ja toteutumisen päätöksenteossa?
- Liikunnan kehittämiskohteet ja vaikutukset hyvinvointiin eivät nouse selkeästi esille kunnan tavoitteissa. Kuinka kunta varmentaa liikuntapalveluiden vaikuttavuuden ja suunnitelmallisuuden?
- Hyvinvointi koskettaa kaikkia kunnan ja yhteistyötahojen toimintoja. Kuinka hallitaan näitä kaikkia toimia läpäiseviä kokonaisuuksia ja hyvinvointiin liittyvien toimenpiteiden tuottamia tuloksia?

4. Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa yleisesti kunnan toiminnasta tarkasteltavaksi seuraavia huomioita, joihin pyydämme kunnalta vastausta:

- Työntekijöiden eläköityminen ja työvoiman saatavuus aiheuttavat edelleen haasteita vuosiksi eteenpäin. Ongelma on valtakunnallinen. Nostamme tämän huomion jälleen esille edellisen arviointikertomuksen tavoin. Kuinka tulevaisuuden resurssihaasteet taklataan?
- Hiljaisen tiedon siirtymisen varmistaminen ja varhainen rekrytointi on toteutunut ympäristö- ja teknisellä toimialalla hyvin. Olisiko tällainen käytäntö kannattavaa ottaa käyttöön muillekin toimialoille?
- Tarkastuslautakunta haluaa edelleen huomauttaa, että kuntatavoitteiden arviointi on haastavaa ilman vertailukuja. Kuinka kunta aikoo parantaa tavoitteiden mitattavuutta?

Lisätietoja asiasta antaa kunnanjohtaja Mika Kilpeläinen, puh. 044 750 211 tai mika.kilpelainen@sotkamo.fi

Kunnanjohtaja
Ehdotus

Kunnanhallitus päättää antaa valtuustolle seuraavan lausunnon vuoden 2022 arviointikertomuksessa mainittuihin huomioihin:

1. Hallinnon toimiala

- **Henkilöstön kehityskeskusteluiden vähäinen lukumäärä herättää huomiota. Kuinka varmistetaan jatkossa, että koko henkilöstön kehityskeskustelut on käyty 1-2 vuoden välein, ja keskusteluja varten hyödynnettävä sähköinen alusta otetaan laajasti käyttöön?**

Säännöllisten kehityskeskustelujen merkitystä ja hyötyjä tuodaan esille esihenkilöinfoissa ja intranetissä. Koulutetaan henkilöstölle kehityskeskusteluissa tarvittavia taitoja, kuten esimerkiksi fasilitointi-, puheeksiotto- ja työyhteisötaitoja. Kehityskeskustelun raportointitapaa kehitetään. Ennen sähköisten dokumentointi- ja raportointitapojen vakiintumista tietoa kehityskeskusteluista kerätään vuosittain esihenkilöiltä koulutussuunnitelman laatimisen yhteydessä. Kehityskeskusteluja ja vastaavan sisällön keskusteluja on käyty ja käydään myös tva- ja henkilökohtaisen lisän arviointien yhteydessä.

- **Jos hallinnon toiminnassa on havaittu kehitystarpeita tai hankkeilla on saavutettu muutoksiin ohjaavia tuloksia, onko toimintatapoja muutettu ja kuinka muutosta seurataan?**

Hallinnon ensimmäinen toimialaohjelma laadittiin keväällä 2022. Työpajoissa koottiin toimialan keskeiset tehtäväkokonaisuudet ja arvioitiin niiden nykytilaa.

Kahdeksalle hallinnon tehtäväkokonaisuudelle laadittiin toimenpiteet, joilla parannetaan nykytilassa havaittuja kehityskohteita, vahvistetaan vahvuuksia ja pyritään näillä keinoin saavuttamaan toivottu kuntastrategiaa toteuttava tulevaisuus.

Toimialaohjelman toteuttamisen yksityiskohtaisista toimenpiteistä sovitaan vuosittain ja tarvittavista taloudellisista resursseista päättää valtuusto talousarviossa. Ohjelman toteumista mitataan talousarvion toiminnallisten tavoitteiden mittareilla ja sitä päivitetään tarvittaessa.

Hallinnon eri vastualueilla painottuvat vastaavalla tavalla muun muassa työllisyysohjelman, elinvoimaohjelman, hyvinvointisuunnitelman, Digitielkartan, Lapsiystävällisen kuntamallin ja viestintäsuunnitelman toteuttaminen.

- **Työttömien terveystarkastusten tilanne on ollut haastava jo useamman vuoden ajan. Tarkastuksiin on vaikea päästä. Kuinka kunta sitoutuu parantamaan tilannetta?**

Kunta kilpailutti yksityiset lääkäripalvelut asian edistämiseksi. Tarjouksissa saatu työkykyarvioinnin hinta oli huomattavasti suurempi kuin talousarvion määrärahavaraus. Palvelun hinta ja määräraha huomioiden olisi saatu vain muutama ihminen ohjattua yksityisen palveluntuottajan palveluiden piiriin. Työllisyysjaosto käsitteli asiaa keväällä 2023 ja totesi, että yksityisten lääkäripalveluiden hankinnan kilpailutusta ei jatketa, vaan kehitetään vaikuttamistyötä hyvinvointialueen suuntaan. Työllisyysjaosto teki työkäisten työnhakija-asiakkaiden toiminta- ja työkyvyn arvioinnin laadullisesta kehittämisestä aloitteen toimenpide-ehdotuksineen Kainuun hyvinvointialueelle. Hyvinvointialue ei ole vielä vastannut aloitteeseen.

Sotkamossa kokoontuu oma terveystalouden seuranta- ja raati. Raadissa on mukana terveystalouden ja työllisyystalouden henkilöstöä, Kelan edustus sekä hyvinvointialueen kehittämishankkeen edustajat. Raati kokoontuu säännöllisesti 3-4 krt vuodessa. Haasteena on se, että seuranta- ja raatin palaveriin ei saada terveyskeskustoiminnasta vastaavia, raatiin kutsuttuja, lääkäreitä.

Lisäksi TYP työn näkökulmasta seuranta- ja raati tehdään koko Kainuun alueella. Työllisyystalouksella on edustaja myös Kainuun työkyvyn tuen verkostossa. Verkostoa koordinoi Hyvinvointialueen Hellä-hanke.

2. Sivistyksen toimiala

Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa sivistyksen toimialalta tarkasteltavaksi seuraavia huomioita, joihin pyydämme kunnalta vastausta:

- **Nuorten tarpeiden huomioiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Nuorten ikäluokka on myös hupenemaan päin. Tarkastuslautakunnan huomio on kiinnittynyt nuorten kulttuuritarjonnan ja ajanviettopaikkojen riittävyteen. Myös huoli syrjäkylien harrastusmahdollisuuksista on todellinen. Nuoret kaipaavat myös heille suunnattua kuntaviestintää. Kuinka kunta vastaa edellä esitettyihin huomioihin? Onko kunnan näkemyksen mukaan nuorten äänen kuuleminen riittävällä tasolla?**

Sivistysjohtaja, kasvatustalouden johtaja ja nuorisotyön koordinaattori

Kulttuuriopetussuunnitelma on hyväksytty sivistystalouden lautakunnassa 15.6.2022 § 72 ja se on otettu käyttöön 1.8.2022 alkaen. Kulttuuriopetussuunnitelman avulla varmistetaan se, että kaikki sotkamolaiset nuoret saavat monipuolisia kokemuksia kulttuurista. Kulttuuriopetussuunnitelman toteuttamiseen on varattu rahat talousarvioon vuodelle 2022. Lisäksi vapaa-aikapalvelut järjestävät toimintaa lasten ja nuorten tapahtumien muodossa, erityisesti nuorisotoimi ja kulttuuri- ja nuorisotoimi yhdessä on kiinnittänyt asiaan huomiota niin Sotkamon juhluvuonna 2022 ja vuoden 2023 aikana on lisätty toimintaa. Liikunta ja urheilu ovat myös osa kulttuuri- ja nuorisotoimintaa, erilaisia perinteisiä koululiikuntatapahtumia järjestetään vuosittain. Näiden monipuolisuutta on lisätty oppilaitos- ja seurayhteistyöllä, lajeja on ollut mm. frisbeegolf,

lentopallo, maastajuoksu, kaukalopikaluistelu. Kunnan liikuntapalvelut on ollut mukana järjestämässä muita liikunnallisia tapahtumia kuten mm. Kunnan vappu ja Lasten päivä, joilla pyritään innostamaan lapsia ja nuoria liikuntaharrastuksiin.

Nuorisotiloja on vuonna 2022 ollut käytössä kaksi. Lisäksi lapsille ja nuorille avointa toimintaa on viikoittain järjestetty Pohjavaaran ja Naapurinvaaran kouluilla. Nuoriso-ohjaajat ovat säännöllisesti vierailleet kyläkouluilla järjestämässä toimintaa ja kuulemassa lasten ajatuksia. Kylillä järjestettävän toiminnan kehittäminen jatkuu vuonna 2023. Koulujen loma-aikojen toimintaa tehostettiin vuoden 2022 aikana ja syyslomalla tarjolla oli viikon kaikkina päivinä erityisohjelmaa nuorten toiveita kuunnellen. Loma-aikojen toiminnassa tehostettiin sivistystoimen keskinäistä yhteistoimintaa, esimerkiksi nuorisotoimen ja kirjaston yhteisissä tapahtumissa.

Harrastamisen Suomen mallissa on kysytty lapsilta ja nuorilta heidän harrastustoiveitaan kyselyllä. Näiden pohjalta on laadittu tarjotin, josta lapset ja nuoret ovat voineet valita koulupäivän välittömässä yhteydessä järjestettäviä maksuttomia harrastuksia. Alakoulujen oppilaat ovat saaneet osallistua harrastuksiin omilla kouluillaan. Lisäksi tietyissä harrastuksissa on järjestetty syyslukukaudesta 2022 alkaen kuljetus harrasteeseen (esimerkiksi keilailu tai laskettelu), joita ei voi omalla koululla tehdä. Lisäksi on edelleenkin järjestetty koulun kerhotoimintaa. Nämä molemmat edistävät kaikkien sotkamolaisten lasten harrastusmahdollisuuksia.

Kansalaisopisto tarjoaa lasten ja nuorten kursseja usealta eri ainealueelta, myös taiteen perusopetuksena, joilla voidaan kartuttaa käsityksiä ja tietoutta kulttuurista ja sen eri näkökulmista. Musiikkiopistotoiminta tarjoaa harrastusmahdollisuuksia yksilöopetuksena eri instrumenteissa ja yhteismusisoinnissa.

Lapsiystävällinen kunta -toimintamallissa on laadittu toimintasuunnitelma vuosille 2022–2023. Vuonna 2021 tehdyn nykytilan kartoituksen yhteydessä nuoret valitsivat lasten ja nuorten vuorovaikutustaitojen ja osallisuuden kehittämisen tärkeimmiksi asioiksi LYK-työssä. Lukuvuonna 2022–2023 koulujen painopisteenä on ollut tunne ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen. Myös lukuvuosisuunnitelman valmistelussa on kehitetty lasten ja nuorten osallisuutta. Oppilas- ja opiskelijakuntia ohjaaville opettajille on järjestetty koko lukuvuoden 2022–2023 kestävä koulutus, johon ovat osallistuneet myös oppilas- ja opiskelijakuntien edustajat. Syksyllä toteutettiin ensimmäinen lapsivaikutusten arviointi Leivolanlahden asemakaavan valmistelun yhteydessä. Pilotin perusteella laadittiin Sotkamon kunnan toimintaohje lapsivaikutusten arviointiin, joka on hyväksytty kunnanhallituksessa 21.3.2023. Ensimmäiset lasten ja nuorten uutiset on toimintasuunnitelman mukaisesti julkaistu 15.3.2023, mutta niiden suunnittelu on aloitettu jo vuonna 2022. Nuorisovaltuusto käsitteli omissa kokouksissaan vuoden aikana oman toimintasuunnitelmansa mukaisten asioiden lisäksi viranhaltijoiden heille esittelemiä suunnitelmia. LYK-työssä nuorisovaltuusto oli vahvasti mukana koko vuoden ajan.

Nuorisovaltuuston kokouksissa nuorisovaltuuston puheenjohtajalla on läsnäolo- ja puheoikeus. Kainuun alueelliseen nuorisovaltuustoon kuuluu myös sotkamolainen jäsen ja varajäsen.

Perinteisiä nuorten kuulemisen muotoja olivat keväällä järjestetty Unelmapäivä ja syksyllä järjestetty oppilas- ja opiskelijakuntien kuuleminen. Unelma-päivän aikana saatiin kerättyä nuorten ajatuksia tulevaisuudesta ja unelmista. Oppilas- ja opiskelijakuntien kuulemisessa oppilaskuntien hallitukset pohtivat lasten oikeuksien toteutumista Sotkamossa sekä esittivät omia ajatuksiaan hyvin monenlaisiin asioihin.

Nuorisotoimi järjesti yhdessä lukion opiskelijakunnan hallituksen kanssa opiskelijoiden yhteisiä tapahtumia vuoden 2022 oppilas- ja opiskelijakuntien hallitusten kuulemisessa esille tulleen toiveen mukaisesti. Tämän toiminnan kehittäminen jatkuu vuoden 2023 aikana.

Lasten ja nuorten äänen kuulemisessa on mahdollista aina kehittyä. Kunnassa on tehty merkittäviä päätöksiä ja kohdistettu toimenpiteitä siihen, että olisimme jatkossa parempia lasten ja nuorten osallisuudessa. Vuonna 2022 on Sotkamossa tehty ja osin valmisteltu useita erilaisia toimenpiteitä, joiden avulla osallisuutta on kehitetty. Tämä työ jatkuu vuonna 2023.

- **Kuinka taataan tulevaisuudessa opetuksen ja varhaiskasvatuksen osaajien riittävyys sekä lasten ja nuorten turvallisuus kouluissa ja päiväkodeissa?**

Sotkamo on toteuttanut yhdessä Kajaanin ja Iisalmen kaupunkien kanssa rekrytointitapahtumat kasvatustieteen tiedekuntiin Joensuussa, Oulussa, Rovaniemellä ja Jyväskylässä keväällä 2022 koronavuosien aiheuttaman tauon jälkeen. Sotkamossa on kehitetty erityisesti varhaiskasvatuksen tehtäväkohtaisia palkkoja paikallisten järjestelyvaraerien kohdentamisilla. Joidenkin ammattiryhmien osalta rekrytoiminen on haastavaa, mutta pääsääntöisesti Sotkamo on saanut täytettyä avoinna olevat virat ja tehtävät kelpoisilla ja sopivilla henkilöillä.

Sotkamossa on panostettu päiväkotien ja koulujen henkilöstön riittävyyteen. Varhaiskasvatuksessa on tiimien henkilöstö rakennettu lasten tarpeiden näkökulmasta ja kouluissa luokkakoot ovat pääsääntöisesti maltillisia. Eläköityminen on voimakasta 2020-luvulla, mutta Sotkamon kunta on varautunut tähän kuntaviestinnän, markkinoinnin ja erilaisten rekrytointitapahtumien avulla. Kun kunnan elinvoimasta ja positiivisesta imagosta pidetään kiinni, lapsille ja nuorille pystytään järjestämään laadukkaat palvelut myös tulevaisuudessa.

3. Sivistyksen toimiala

Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa hyvinvoinnin ja terveyden osalta tarkasteltavaksi seuraavia huomioita, joihin pyydämme kunnalta vastausta:

- **Lasten ja nuorten matalankynnyksen mielenterveyspalveluiden riittävyys aiheuttaa huolta. Nuorten fyysinen ja henkinen terveys on myös hyvinvointikertomuksen mukaan osin heikentynyt. Kuinka Sotkamossa taataan se, että meillä on kunnassa hyvinvoivia ja työkykyiseksi kasvavia nuoria ja lapsia tulevaisuudessakin?**

Mielenterveyspalveluiden hoidolliset toimenpiteet Sotkamossa ja Kainuussa ovat Kainuun hyvinvointialueen vastuulla, kuten myös toteutukseen liittyvät luvat. Kaikki kunnan lapsiin ja nuoriin kohdistuvat toimet tähtäävät siihen, että kuntamme lapset ja nuoret olisivat henkisesti ja fyysisesti hyvinvoivia. Keskeisimpänä ohjurina kunnan palveluille on kuntastrategia, jossa yksi tärkeimmistä osa-alueista on Lapsiystävällinen kuntamalli ja sen toimenpiteet.

Perusopetuksessa on vuonna 2022 ollut OKM:än erityisavustus ehkäisevän yhteisöllisen oppilashuollon kehittämiseen. Avustuksella on palkattu koulukuraattori. Kunta on ollut myös mukana Kuusaman kaupungin hakemassa sitouttavan kouluyhteistyön hankkeissa, joilla on palkattu yksi Kainuun kuntien yhteinen kouluhoitaja sekä toinen kouluhoitaja pelkästään Sotkamoon. Lisäksi kaikkien hankekuntien yhteiseksi työntekijäksi on palkattu nettikohtauttaja. Kohtauttajat ovat osaltaan olleet toteuttamassa lukuvuoden 2022-2023 yhteistä painopistettä, joka on ollut hyvinvointi ja erityisesti tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen. Koulut ovat laatineen hyvinvoinnin vuosikellon, jotta on toteutettu lukuvuoden aikana. Yhtenä työmuotona ovat tiedonkulussa ja tiedonsaannissa Nuorisovaltuustossa toimivat kummivaltuutetut.

- **Hyvinvointisuunnitelmassa on esitetty selkeästi hyvinvointiin keskittyvät tavoitteet ja niiden mittarit. Tarkastuslautakunta haluaa varmistaa, että tavoitteiden toteuttamista seurataan aktiivisesti. Sote-uudistuksen myötä kunnan vastuu hyvinvoinnin edistämisestä on korostunut entisestään. Kuinka kunta varmistaa tavoitteiden säännöllisen seurannan ja toteutumisen päätöksenteossa?**

Kunta varmistaa hyvinvointiin keskittyvien tavoitteiden säännöllisen seurannan ja toteutumisen päätöksenteossa monipuolisella suunnittelulla, resurssien kohdentamisella, osallistamisella ja kehittämällä toimintaa. Kunta seuraa eri kohderyhmien hyvinvoinnin tavoitteiden toteutumista monella tasolla ja mittareilla. Hyvinvointikertomus, vuosittainen raportointi ja hyvinvointiin liittyvät kyselyt tuovat omalta osaltaan tietoa hyvinvoinnin osa-alueiden toteutumisesta. Esimerkiksi yksi keskeisimmistä mittareista TEAviisari antaa monipuolista tietoa ja mahdollistaa vertalun toisiin kuntiin. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos on valmistellut ehdotuksen laajan hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisällöksi. Ehdotus antaa kuntia valitsemaan ne indikaattorit, joilla voi riittävän tarkasti seurata asukkaiden hyvinvoinnin tilaa. Sopivat indikaattorit auttavat ohjaamaan resursseja ja seuraamaan toiminnan vaikutuksia.

Hyvinvointiin keskittyviä tavoitteita tarkastellaan säännöllisesti hyvinvointijaoston sekä hyte-työryhmän toimesta. Kun tavoitteita ja toimia

tarkastellaan, niistä saatuja tuloksia käytetään toiminnan kehittämiseen ja jatkuvaan parantamiseen. Kunnan eri toimialat ottavat talousarviossa ja resurssien allokoinnissa huomioon hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet. Tilinpäätöksen yhteydessä tarkastellaan kuinka talousarviossa asetetut tavoitteet toteutuvat myös hyvinvoinnin osalta.

- **Liikunnan kehittämiskohteet ja vaikutukset hyvinvointiin eivät nouse selkeästi esille kunnan tavoitteissa. Kuinka kunta varmentaa liikuntapalveluiden vaikuttavuuden ja suunnitelmallisuuden?**

Liikuntapalvelut seuraavat säännöllisesti kuntalaisten liikunta-aktiivisuutta mm. liikuntaseurojen jäsenmäärän, kansalaisopiston liikuntakurssien osallistujamäärän ja liikuntasalien käyttöasteen perusteella. Lisäksi liikuntapalvelut arvioivat toiminnan vaikuttavuutta MoveI-testien ja kouluterveyskyselyn tuloksien perusteella. Toimintaa verrataan myös hyvinvointikertomuksen arvioon liikunta-aktiivisuudesta. Mikäli toiminnan vaikuttavuudessa huomataan negatiivista muutosta, pyritään toimintaa muuttamaan. Toimenpiteitä arvioidaan ja suunnitellaan yhdessä hyvinvointikoordinaattorin, liikuntakoordinaattorin ja muiden alan asiantuntijoiden kanssa. Yksityiskohtaista suunnittelua tehdään työyhteisön palaverissa ja työnjohdollisin ohjeiden kautta.

Liikuntapalveluiden perustavoitteet luodaan kuntastrategian ja talousarvion kautta sekä toimialaohjelmassa. Liikuntapalvelut on osa sivistyksen toimialaa. Liikuntapalvelut on suunnitellut omaa toimintaansa kuntastrategian ja sivistyksen toimialaohjelman mukaan.

Toimialaohjelmaan on kirjattu mm. kehitämme harrastamisen mahdollisuuksia niin, että kaikilla lapsilla ja nuorilla olisi vähintään yksi mielekäs harrastus. Parannamme harrastusten saavutettavuutta ja tarjontaa yhdessä kolmannen sektorin kanssa, tarjoamme monipuolisia liikuntamahdollisuuksia ja tuemme kolmannen sektorin toimintaa, järjestämme vapaa-aikapalveluita sekä harrastusmahdollisuuksia koko kunnan alueella yhdessä kyläyhdistysten kanssa.

Liikuntapaikkoja koskien valtuuston käsittelyyn tulee marraskuussa 2023 liikuntapaikkasuunnitelma. Tällä suunnitelmalla kuvataan nykytilannetta ja tuodaan esiin lyhyen sekä pidemmän tähtäimen suunnitelmat liikuntapaikkarakentamisesta

- **Hyvinvointi koskettaa kaikkia kunnan ja yhteistyötahojen toimintoja. Kuinka hallitaan näitä kaikkia toimia läpäiseviä kokonaisuuksia ja hyvinvointiin liittyvien toimenpiteiden tuottamia tuloksia?**

Sotkamon kunnassa toimii hyvinvointijaosto, jonka tehtävä on valmistella ja tarvittaessa tarkemmin linjata mm. kuntastrategian ja hyvinvointisuunnitelman mukaisia toimenpiteitä. Jaosto omalta osaltaan myös varmistaa toimintojen toteutumista ja seuraa tuloksia sekä toteumia hyvinvoinnin osalta. Kuntaan on myös palkattu hyvinvointikoordinaattori. Hänen tehtävänä on koordinoida toimintaa ja yhteistyötä hyvinvointiin liittyvissä asioissa kunnan organisaation sisällä ja yhteistyötahojen kesken. Hyvinvoinnin edistäminen edellyttää eri hallinnonalojen ja yhteistyötahojen välistä yhteistyötä. Kunnassa toimii poikkihallinnollisia työryhmiä, kuten

hyte-työryhmä ja nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, jotka vastaavat yhdessä hyvinvoinnin edistämisestä. Kootusti tutkimustuloksia hyvinvoinnista saadua esimerkiksi hyvinvointikertomuksesta ja kouluterveyskyselyistä. Lainsäädäntö velvoittaa kuntaa ja hyvinvointialuetta neuvottelemaan vähintään kerran vuodessa keskenään sekä muiden toimijoiden kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevista tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta.

4. Yleisiä huomioita kunnan toiminnassa

• Työntekijöiden eläköityminen ja työvoiman saatavuus aiheuttavat edelleen haasteita vuosiksi eteenpäin. Ongelma on valtakunnallinen. Nostamme tämän huomion jälleen esille edellisen arviointikertomuksen tavoin. Kuinka tulevaisuuden resurssihaasteet taklataan?

Toteuttamalla toimialaohjelmaan valittuja henkilöstöhallinnon kehittämiskohteiden parantamisen ja vahvuuksien vahvistamisen toimenpiteitä.

• Hiljaisen tiedon siirtymisen varmistaminen ja varhainen rekrytointi on toteutunut ympäristö- ja teknisellä toimialalla hyvin. Olisiko tällainen käytäntö kannattavaa ottaa käyttöön muillekin toimialoille?

Käytäntöä on laajennettu mahdollisuuksien mukaan kaikille toimialoille.

• Tarkastuslautakunta haluaa edelleen huomauttaa, että kuntatavoitteiden arviointi on haastavaa ilman vertailulukuja. Kuinka kunta aikoo parantaa tavoitteiden mitattavuutta?

Kiinnittämällä tavoitteiden määrittelyssä huomiota Kuntaliiton ohjeistuksiin, tavoitteiden konkreettisuuteen, selkeyteen, mitattavuuteen ja tiedon saatavuuteen. Tavoitteiden tulee toteuttaa Kuntastrategiaa ja muita hyväksytyjä ohjelmia, vertailutietoa muodostuu lisää toimikauden edetessä. Perehdyttämällä ja kouluttamalla vastuuhenkilöitä.

Kunnanhallitus päättää tarkastaa ja hyväksyä pöytäkirjan tämän pykälän osalta kokouksessa. Kunnanhallitus päätti hyväksyä yksimielisesti kunnanjohtajan ehdotuksen.

Kunnanhallitus
Päätös

Kunnanhallitus päätti hyväksyä yksimielisesti kunnanjohtajan ehdotuksen.

Otteet

Kunnanvaltuusto
